

Arto Paasilinna Hirtettyjen kettujen metsä

WSOY POKKARI

Arto Paasilinna
**Hirtettyjen kettujen
metsä**

Tukholmassa Humlegårdin varrella vanhassa arvokkaassa kivi-
talossa asui varakasta väkeä, kuten esimerkiksi suomalaissyntyinen
Oiva Juntunen. Ammatiltaan hän oli roisto.

Oiva Juntunen oli hoikanpuoleinen, kolmenkymmenen
ikäinen poikamies, syntyisin Vehmersalmelta Savosta. Vaikka
hän oli ollut maailmalla jo toistakymmentä vuotta, hän saat-
toi viännähyttää muutaman sanan savoa, jos sattui leikkisälle
päälle:

– Voe tuontauttaan.

Juntunen katseli leveästä erkkeri-ikkunastaan alas kevät-
auringon valaisemaan puistoon. Siellä kaupungin puhtaanapi-
tolaitoksen kiireettömät miehet lakaisivat edellisen syksyn mä-
dättämiä vaahteranlehtiä pieniin kasoihin; pirteä kevätaha-
va puolestaan hajoitteli kasat sitä mukaa pitkin puistoa. Näin
miesten ei tarvinnut pelätä jäävänsä työttömiksi.

Oiva Juntunen arveli että tummaihoiset puistoukot olivat
kotoisin jostakin Bosniasta. Pari heistä saattoi hyvinkin olla
turkkilaisia tai krekuja.

Aikoinaan, ollessaan vielä kurja siirtosuomalainen, oli myös
Oiva Juntunen tullut tutuksi Tukholman puhtaanapitolaitok-
sen ja sen luutien kanssa. Viikon tai kaksi hän oli hankkinut

©Arto Paasilinna 1983

Yhdestoista painos

Ensimmäinen painos ilmestyi v. 1983

ISBN 978-951-0-35998-3

WS Bookwell Oy

Juva 2010

elantonsa korjaamalla hurrikoirien jäännöksiä puistojen hiekkäkäytäviltä. Nuo muistot värisyttivät Oiva Juntusta yhä. Olisi ikävää uudistaa tuontapaisia työkokemuksia.

Sellaisesta ei ollut nykyisin suurtakaan pelkoa.

Oiva Juntusen hallussa oli 36 kiloa kultaa. Kolme kahdentoista kilon harkkoa. Oikeastaan ne eivät kuuluneet hänelle, mutta hän ei aikonut luopua niistä. Hän oli tottunut niihin, kiintynyt kultaharkkoihin syvästi. Kun tietää että yksi unssi harkko- eli hienokultaa maksaa 400 USA:n dollaria, ymmärtää helposti Oiva Juntusen kiintymyksen. Unssi painaa vain 31,2 grammaa, ja kun dollarin kurssi on viiden kruunun hujakoilla, maksaa kolmekymmentäkuusi kiloa kultaa neljä miljoonaa kruunua. Se tekee Suomen rahassa 3,6 miljoonaa markkaa.

Alun pitäen, puolenkymmentä vuotta sitten, harkkoja oli ollut neljä. Nyt yksi puuttui: Oiva Juntunen oli tuhlannut sen ylelliseen ja lokoisaan elämään. Hän ajoi vain uusilla suurikokoisilla autoilla, joi vuosikertaviinejä ja matkusteli ensimmäisessä luokassa. Hänen kalusteensa olivat nahkaa. Hän asteli kokolattiamatolla, joka upotti tohvelien alla kaksi tuumaa. Kahdesti viikossa viiden huoneen huoneiston kävi siivoamassa alan asiantuntija, viisikymmenvuotias suonikohjuista kärsivä jugoslavalainen eukko. Aina jos sattui olemaan kotosal-la Oiva Juntunen antoi naisparalle kaksi kruunua juomarahaa. Oiva Juntunen piti arvossa tätä siivoajaa, sillä muori oli ahkera eikä varastellut ihmeemmin. Oiva Juntunen arvosti rehellisyyttä, sillä hän oli roisto.

Kulta oli ryöstetty viisi vuotta sitten Norjan valtionpankista. Norjalaiset olivat juuri löytäneet mannerjalustaltaan hirveät

määrät öljyä ja ryhtyivät tuhlaamaan aivan kauheasti. Valtionpankin oli ostettava ulkomailta kultaa, ettei valtakunnan setelistö olisi suistunut vallan paperikantaan. Yleensä kulta tuotettiin Australiasta tai Etelä-Afrikasta. Öljykuumeen kiihtyessä Norja osti kultaa jopa Namibiasta.

Noihin aikoihin Oiva tapasi kotipuolella Vehmersalmella serkkupoikansa, joka oli viisikymmenluvulla muuttanut siirtolaiseksi Australiaan. Istuttiin saunassa, hikoiltiin ja vihdottiin ankarasti.

– Sinä kun olet tuommoinen roisto, kehui serkkupoika ja löi lisää löylyä, – niin sinuna minä lopettaisin pikkuhommat ja kaappaisin kerralla niin paljon ettei aina tarttis olla hommissa.

Serkulla oli puusepäntoimisto Sydneyssä, jonka palveluksia Australian valtio silloin tällöin käytti. Kaivoksilta tulevaa kultaa pakattiin vahvatekoisiin puulaatikoihin, jotka serkkupojan firma naulasi kokoon. Kuhunkin laatikkoon pantiin kaksisataa kiloa kultaa, kahdentoista kilon harkkoina.

– Minähän en kultaa näekään, mutta sen verran on tietoa että se viedään niissä laatikoissa laivoihin, ja laivojen lähtöajat voi kuka tahansa lukea sanomalehdestä satamautusten kohdalta.

– Miksi ne eivät lähetä kultaa lentoteitse, kiinnostui Oiva Juntunen.

Serkkupoika väitti että lentokuljetukset olivat liian riskialttiita.

– Aattelehan, välilasku esimerkiksi Kalkutassa tai Teheranissa... paikalliset tullmiehet pääsisivät penkomaan kultalaatikoita. Montako harkkoa olisi jäljellä kun kone laskeutuisi Oslon

kentälle! Sitä paitsi lentäminen niillä leveysasteilla on muutenkin vähän koiranhännän nokassa. Sanovat että koneita kaapillaan joka viidennellä lennolla.

Oiva Juntusen rikollisissa aivoissa kehkeytyi oitis erinomainen suunnitelma. Hän sopi serkkupojan kanssa että tämä sähköttää Australiasta heti kun seuraava kultalaiva lähtisi kohti Norjaa. Lähtöaika ja aluksen nimi riittäisivät. Oiva Juntunen huolehtisi lopusta.

Näin tehtiin. Pari kuukautta myöhemmin Tukholmaan saapui serkkupojalta innostava sähke, josta kävi ilmi kultalaivan nimi, määräsatama (Oslo) ja lähtöaika sekä arveltu purjehdusnopeus. Oiva Juntunen mittasi matkan Sydneystä Osloon, laski matka-ajan ja totesi että kiirettä pitäen satamaan ehdittäisiin vastaanottojuhliin.

Oiva Juntunen palkkasi apureikseen kaksi suomalaista rikollista. Toinen oli suurikokoinen, jokseenkin yksinkertainen mies, entinen kaivinkoneenkuljettaja Heikki Sutinen, nk. Isolyömä-Sutinen. Toinen oli kauppateknikko Hemmo Siira, pieni pirullinen mies, monimurhaaja vailla vertaa. Oiva Juntunen otti molemmilta ankan verivalan. Sen mukaan miesten tuli kaapata kultalasti heti satamassa, hoidella sitten saalis metsiin, ja sitten miesten tulisi vielä näön vuoksi taistella uljaasti virkavaltaa vastaan kunnes heidät pidätettäisiin. Suurin osa kultasaaliista oli määrä luovuttaa viranomaisille, mutta ei toki kaikkea. Puolensataa kiloa pitäisi pystyä livauttamaan sivuun. Lopuksi kova ja kuuliainen lusiminen käyntiin. Muutama vuosi siinä hupenisi vankiloissa, mutta palkkahan siitä maksettaisiin.

– Miljoona kruunua vuodessa, lupasi Oiva Juntunen.

– Tai sovitaan vaikka niin että kun te pääsette vankilasta niin pannaan kultasaalis kolmeen osaan ja häivytään kukin omille teillemme.

Näin päätettiin, ja varusteita alettiin hankkia. Konepistoolia, naamareita, kiitolinja-auto ja muuta tarpeellista.

Toisen maailmansodan aikana Norjassa sattui niin nolosti, että kun Saksan merivoimat ilmestyivät Osloon, eivät norjalaiset oikein käsittäneet mistä on kysymys. Natsien sota-alukset ja maihinnousujoukot saivat kaikessa rauhassa purjehtia vuonojen pohjukkoihin. Joukkoja laskettiin maihin suoraan laitureille. Koska oli iltayö ja pääesikunta kiinni, eivät norjalaisten sotatoimet ottaneet käynnistyäkseen. Norjan maavoimien komentaja soitteli hätäpäissään pääministerille ja kysyi, mitä piti tehdä. Pääministeri käski miehen hankkiutua pääesikuntaan. Mutta siihen aikaan vuorokaudesta Oslost ei saa taksia, ja niin urhoollisen Norjan armeijan oli pakko antautua saksalaisille.

Samaan tyyliin asiat hoideltiin Oslon satamassa suuren kultaryöstön yhteydessäkin. Kun kultalasti oli nostettu aluksesta laiturille, peruutti ent. kaivinkonekuskki Sutinen suuren rekka-auton kultalaatikoitten viereen. Monimurhaaja Hemmo Siira avasi auton takaovet ja ruimi konepistoolilla pitkin satamaa sillä seurauksella ettei satamaan jäänyt ainuttakaan norjalaista todistamaan kahden ahneen miehen työskentelyä. Lasti siirrettiin rekkaan, Sutinen juoksi ohjaamoon ja Siira jäi auton lavalle aseisiin kultalaatikkojen taakse. Raskas rekka syöksyi läpi Osloon, kääntyi sitten Ruotsiin johtavalle valtatielle. Maaseudulle päästyä alkoi monimurhaaja Hemmo Siira paiskoa kul-

taharkkoja tien oheen. Oiva Juntunen retkeili sopivasti samalla valtatiellä selässään reppu, johon hän keräili harkkoja. Poliisiautoja vonkui tavan takaa ohi, ja kaukaisuudesta kuului konepistoolin rätinää. Kaikki meni niinkuin oli suunniteltu.

Vasta vuoristossa Ruotsin puolella poliisit saivat pystytekiksi tiesulkuja pakenijoitten eteen. Kaksi ensimmäistä sulkua ajettiin leikisti mäsäksi, ja vasta kolmannella, piikkimatoilla tehostetulla murroksella rekka pysähtyi jäädyttäjä savuten. Lyhyen kursorisen tulitaistelun jälkeen Siira ja Sutinen antautuivat Ruotsin viranomaisille. Heidät toimitettiin Osloon tuomittaviksi. He anoivat armoa, tunnustivat kaiken ja saivat melko lyhyet tuomiot. Norjassa he kärsivät rangaistusta vain kolme ja puoli vuotta. Sitten heidät siirrettiin Tukholmaan Långholmenin vankilaan sovittamaan muinoin Ruotsissa tekemiään vähäisempiä rötöksiä.

Niin summittaisesti Siira oli paiskonut kultaharkkoja tienoheen että Oiva Juntusella oli tosi työ löytää niitä. Ensimmäisenä päivänä hän löysi vain kaksi harkkoa. Ryöstön jälkeisenä päivänä hän löysi yhden harkon lisää. Poliisikin ryhtyi haravoimaan maantienojia, ja se hiukan hankaloitti Oiva Juntusen etsintöjä. Neljännen harkon Oiva Juntunen löysi vasta kun ryöstöstä oli kulunut kaksi kuukautta. Norjan poliisi tonki maantienojia sinnikkäästi kaksi vuotta, ja löysi vielä kaksi harkkoa lisää. Sitten etsinnät lopetettiin. Ilmeisesti jossakin ojassa on vieläkin muutama harkko parasta australialaista hienokultaa.

Oiva Juntusella oli edessään monta lokoisaa vuotta. Sillä välin kun monimurhaaja Siira ja Isolyömä-Sutinen istuivat linnassa, eleli Oiva rahahuolista vapaana Tukholmassa ylellisessä

asunnossaan. Serkkupojalleen Australiaan Oiva Juntunen lähetti tuhat punttaa ja pyysi joskus piipahtamaan Humlegårdilla Tukholmassa.

Kerran viikossa Oiva Juntunen kävi tapaamassa rikostovereitaan vankilassa. Hän toimitti heille tuoreita pornojulkaisuja, savukkeita, suklaata ja piparkakkuja. Joskus, Sutisen ja Siiran hartaasti pyydellessä, hän suostui toimittamaan vankilaan rauhoittavia tabletteja. Mitä pitemmälle miesten vankeusaika kesti, sitä harvemmin Oiva Juntunen vaivautui heitä tapaamaan. Kerran tai kaksi kertaa kuukaudessa hän vieraili Långholmenissa, ja silloinkin tapaamiset olivat lyhyitä. Minuutti miestä päälle riitti. Vankilan kolkko ilmapiiri jotenkin kammotti Oiva Juntusta.

Aika ajoin Norjan ja Ruotsin viranomaiset tekivät Oiva Juntusen asunnossa kotitarkastuksia. Koskaan ei löytynyt mitään mikä olisi viittannut suureen kultaryöstöön. Kultaharkot Oiva Juntunen oli piilottanut Vehmersalmelle autoituneen kotimökkinsä sontatunkioon. Pari kertaa vuodessa Oiva kävi kotimökillä, teki hetken lapiotöitä ja palasi sitten takaisin Tukholmaan viettämään verkkaista, yltäkylläistä elämäänsä.

Mutta nyt, aurinkoisena kevätpäivänä, oli Långholmenin vankilasta kantautunut ikävä tieto. Monimurhaaja Siira ja Isolyömä-Sutinen oli nimitetty luottovangeiksi. Se merkitsi sitä että heidät vapautettaisiin lähiaikoina. Kukaties jo tulevana kesänä nuo rikolliset laskettaisiin vapaalle jalalle, ja heti he olisivat kyselemässä osuuttaan kullasta.

Loisteliaitten vuosien aikana Oiva Juntunen oli ikäänkuin kasvanut erilleen entisistä rikoskumppaneistaan. Hänen nähdäkseen oli täysin tarpeetonta ryhtyä jakamaan jäljelle jäänyttä

kultaa. Olihan sitä kyllä 36 kiloa, mutta silti. Mitä paatuneet vankilakundit tekisivät niin suurella rahalla?

Oiva Juntunen arvosteli mielessään Ruotsin löperöä vankeinhoitoa. Hänen mielestään ammattirikollisia, kuten esimerkiksi Siiraa ja Sutista, kohdeltiin Ruotsin vankiloissa aivan liian helläkätisesti. Tuollaiset paatuneet rikoksenuusijat olisi hyvä sulkea elinikäiseen pakkolaitokseen. Nyt näytti siltä että heidät päästettäisiin vapaalle jalalle.

– Rosvoja hyysätään. Toista se olisi Suomessa, mietti Oiva Juntunen katkerana.

Entinen kaivinkoneenkuljettaja, Isolyömä-Sutinen oli käyttäytynyt niin ihastuttavasti Långholmenin vankilassa, että Ruotsin viranomaiset päättelivät hänen parantaneen rikolliset tapansa ja siten ansainneen oikeuden astua suloiseen vapauteen. Sutinen oli istunut yhteen menoon vankiloissa viisi vuotta, joten voi kuvitella että hän oli onnesta liikuttunut kävellessään ulos Långholmenista. Oli kaunis keväinen päivä ja miehen jalka nousi kerkeästi. Linnut lauloivat ja Isolyömä-Sutinen hyräili.

Ihanaa vapauden onnea lisäsi vielä varma tieto, että häntä odotti vapaassa yhteiskunnassa kahdentoista kilon kultaerä, jonka Oiva Juntunen auliisti hänelle ojentaisi ja jonka hän voisi tuhlata miten mieleen juolahtaisi.

Isolyömä-Sutisella oli ollut viisi vuotta aikaa suunnitella, miten hän suunnattoman omaisuutensa sijoittaisi. Viidessä vuodessa harkitsevainen mies kykenee laatimaan tarkat suunnitelmat rahavarojen käytöstä ja yleensäkin omasta tulevaisuudesta.

Ensinnäkin Sutinen oli ajatellut ratketa juomaan. Hän ryyppäisi ihan tolkkuttomasti, monta kuukautta yhteen menoon.

Toiseksi Sutinen oli päättänyt ryhtyä nussimaan. Hän tun-

si joukon tukholmalaisia huoria, jotka ilomielin auttelisivat Sutista tässä asiassa.

Kolmanneksi Sutinen suunnitteli ostavansa uuden auton. Sen piti olla suuri ja punainen. Vauhtiraidat kyljissä ja stereot hattuhyllyllä. Nelivetoinen turbo olisi sopiva.

Nämä kauaskantoiset ja rakentavat tulevaisuudensuunnitelmat mielessään Sutinen painoi Humlegårdin varrella vauraan kivitalon ulkosummeria. Mikrofonin ovenpielessä räsähti. Sutinen säikähti, vilkaisi ympärilleen: näkyikö kyttiä missään?

»Kuka siellä», kysyi mikrofoni tutulla Oiva Juntusen äänellä.

– Sutinen täällä vaan, aukase Oiva ovi!

»Mitä pirua sinä siellä teet? Eikö sinun pitäisi istua Långholmenissa?»

– Päästivät ulos, päästä sisälle.

»Olet tainnut karata. Eikö viisi vuotta sitten sovittu että luisitte ihmisiksi ettekä karkaille. Koetahan muistella.»

– Ihan tosi, kakku on lusittu loppuun nyt. Paina jo sitä nappia saatana.

Mikrofonin sulkeutui tylästi. Toviin ei tapahtunut mitään. Viimein summeri äännähti lyhyesti ja Sutinen pääsi livahtamaan sisään.

Oiva Juntunen johdatteli Isolyömä-Sutisen saliin. Huone oli kalustettu siniharmailla nahkasohvilla ja laiskanlinnoilla. Seinillä oli suurikokoisia maalauksia ja monta metriä pitkä tammipuinen kirjahylly. Yhdellä seinällä oli stereokeskus. Sitä vastapäätä oli pieni baari, ja sen vieressä ammottavan suurikitainen luonnonkivitakka.

– Ota kengät pois, komensi Oiva Juntunen entistä rikostoveriaan, joka kiireesti nilisti viisi vuotta sitten muodissa olleet piikkikärkiset patiinit jaloistaan. Huumaava jalkahienhaju myrkytti huoneiston hetkessä.

– Pane ne kengät takaisin jalkoihin, murahti Oiva Juntunen väentäen ilmastointilaitteet täysille. Kevyt humina hengitti Sutisen jalkahiet hetkessä pois.

Sutinen istui sohvalla äimistyneenä. Kylläpä kaveri oli hankkinut mojavon luukun! Vai tällaista nykyään siviilissä oli... kelpasi taas aloitella vapaan miehen elämää.

Oiva Juntunen katseli arvioivasti rikostoveriaan. Epämieltyttävä tyyppi. Miehen puheet olivat rahvaanomaisia ja typeriä. Kuinkas muuten. Sutisen asusteet olivat kuluneet ja epämuodikkaat ja kertoivat kantajastaan kaiken oleellisen: nahkatakki, farkut. Tökerösti tatuoidussa ranteessa komeili sukeltajan kello, vaikei Isolyömä-Sutinen osannut edes uida.

Oiva Juntunen huokasi. Mokoman roikaleen yhteiskunta oli nyt heittänyt hänen vaivoikseen. Tuommoiselle sontiaiselleko hänen piti nyt ojentaa kahdentoista kilon painoinen kultaharkko? Ajatus tuntui groteskilta.

– Mitäs olet suunnitellut, kysyi Oiva Juntunen, vaikka kyllä hän jo arvasi entisen kaivinkoneenkuljettajan viehtymykset.

Palavin sanoin Sutinen kertoili mihin kaikkeen hän oli aikeissa ryhtyä. Mitä pitemmälle juttu ehti, sitä vakuuttuneemmaksi Oiva Juntunen tuli siitä ettei moiselle roikaleelle kannattanut kultaa antaa. Rikollisuus ja kaikenlainen tapainturmelus siitä vain lisääntyisivät. Oli olemassa myös vaara että Sutinen

humalluttuaan hölöttäisi kultra-arteestaan ja syöksisi sitä kautta myös Oiva Juntusen ahdinkoon.

Mies piti jollakin tavalla... eliminoida.

– Annappa se kultaplootu mulle, niin minä häippäsen tästä, vaati Sutinen.

Niinpä tietenkin! Noinko vaan tässä nyt kultaa ruvettaisiin jakelemaan, ihan kuin kyse olisi ryypyn tarjoamisesta. Oiva Juntunen ryhtyi selittämään virallisenpuoleisella äänellä, ettei tässä nyt toki ollut viisasta ryhtyä kultaa tasaamaan. Piti odotella pitkät ajat, sillä viranomaiset pitivät taloa silmällä ja oletettavasti olivat varjostaneet Sutista tämän tullessa Humlegårdille.

Oiva Juntunen antoi Sutiselle kaksituhatta kruunua ensi hätään ja ilmoitti että miehen sopi nyt lähteä.

– Hanki luukku jostakin, ja tavataan huomenna aamulla vaikka kymmeneltä siinä kapakassa Slussenilla, mikä se nyt on.

– Joo, Brendalla. Mä lähdän sitten. Viiteen vuoteen en oo kaljalla käynykkään. Muista sitte tulla kymmeneltä. Heissan vaan, Oiva! Oli kuule mukava moikata pitkästä aikaa, tarkotan että ihan siviilissä.

Oiva Juntunen katseli kuinka Sutinen ylitti puiston ja hävisi kirjastorakennuksen taakse. Hänen tuli hiukan sääli roistopoloista. No, saisipa piruparka nauttia ihanasta vapaudesta sentään yhden vuorokauden verran. Se riitti Oiva Juntusen mielestä vallan hyvin Sutiselle. Hän teki itselleen piristävän drinkin ja väänsi ystävänsä Stickanin numeron. Miekkonen kuului tukholmalaiseen alamaailmaan, sen ylempiin kerrostumiin.

– Mitenkäs perheesi voi? Sehän hauskaa. Kuule, voisitko järjestää minulle ensi yöksi pienen murron? Pane joku tyyppi

kalauttamaan vaikka kelloliikkeen näyteikkuna säpäleiksi. Varoita sitä ettei jätä sormenjälkiä, ei varsinkaan tavaraan. No, sitten käsket kaverin mennä aamulla kymmeneksi Brendalle. Siellä istuu suomalainen Isolyömä-Sutinen, muistatko? Sama mies joka vei sinultakin yhden rekkalastin Helsinkiin muutama vuosi sitten. Hoitele juttu niin että ne kamat joutuvat sille Sutiselle. Keksi joku kuriirijuttu vaikka. Se kyllä suostuu, vanha roisto. Tarjotkoon kaveri sille kaljaa, sillä on taatusti aamulla kova kankkunen.

– Mihin sinä oikein pyrit, kiinnostui Stickan.

– No ei tässä muuta, kuin että hoitele se Sutinen niitten kellojen kanssa jonnekin muka kohtauspaikalle, käsitähän sinä. Sitten vaan soitat kytät sinne. Tavallinen juttu, kundi tuoreeltaan poseen taas.

Stickan käsitti homman oikein hyvin. Hän tiedusteli, voisiko hän pihistää osan ryöstösaaliista palkkioksi omalle miehelleen, joka keittelisi jutun kokoon.

– Kello sinne tai tänne, ei kuulu minulle, lupasi Oiva Juntunen. – Sitäpaitsi, minä voisin ostaa sinulle ja Evalle lentoliput Floridaan, sanovat ettei siellä tähän aikaan vuodesta ihan läkähdy. Eikö sovita juttu näin.

Seuraavana aamuna istui Isolyömä-Sutinen raastavassa krapulassa Brendalla. Hänen seuraansa lyöttäytyi muuan ruotsalainen pikkurosvo viekastelemaan ja oluita tarjoilemaan. Piti kuulemma viedä muovikassillinen kuumemmanpuoleista tavaraa yhteen taattuun kadun-kulmaan puolilta päivin. Mikäpä siinä. Mutta kun olisi tapaaminen yhden kaverin kanssa.

Pari tuntia Sutinen odotteli Oiva Juntusta kapakassa, kä-

dessään muovikassillinen täynnä varastettuja kelloja ja hopeisia kynntilänjalkoja. Sitten hän kyllästyi odottamiseen ja lähti vie-
mään kelloja sovittuun paikkaan.

Sielläkään ei ollut ketään saapuvilla.

Vaan hetken perästä vaaleanharmaa Volvo kaartoi mie-
hen luo. Kaksi popliinitakkista nuorta miestä astui ulos autos-
ta, pyysi nähdä muovikassia, ja sitten he napsauttivat Isolyömä-
Sutisen tatuoituihin ranteisiin käsiraudat. Noustiin autoon ja
ajettiin pois.

Kun Sticken soitti Oiva Juntuselle ja ilmoitti että Sutinen
oli hoideltu »kuntoon», huokasi Oiva osaaottavasti. Elämä ker-
takaikkiaan oli tällaista. Oli miehiä joille vapaus ei sopinut, ja
Isolyömä-Sutinen oli juuri sellainen mies.

Mutta Långholmenista kantautui uusia, entistä uhkaavam-
pia huhuja. Monimurhaaja, kauppateknikko Siira oli lähettänyt
jo viidennen armonanomuksensa Ruotsin kuninkaalle. Ala-
maailmassa kuiskittiin että kaikkiin vankilasäntöihin lauh-
keasti sopeutunut monimurhaaja saattaisi vihonviimein päästä
vapaaksi.

Oiva Juntunen ajatteli kaipauksen tuntein Kaarle kahdet-
tatoista ja Kustaa Vaasaa. Jos maassa olisi vielä sellaisia kunin-
kaita, turha olisi Siiran armoa anella. Hirteen semmoinen juippi
ripustettaisiin oikopäätä. Mutta tämä Carl Gustav, nuori jolp-
pi... siinä oli kuningas joka saattoi söhertää nimensä mihin pa-
perin tahansa.

Oiva Juntunen tunsu monimurhaaja Siiran hyvin. Miehen
tilillä oli tosiaankin paljon rikoksia, sovittettuja ja sovittamatto-
mia. Hän oli kelmeän paatunut mies, tunteeton piru, jonka jäl-

jiltä yleensä löytyi pahasti hakattuja ja joskus hengiltä riistettyjä
ihmisiä. Siiran kanssa ei voinut menetellä niin somasti kuin Su-
tisen suhteen. Siiralla oli tarkka tähtäyssilmä eikä säälintunnet-
ta ollenkaan. Jos Siira tahtoi osuutensa kullasta, hän sen myös
hankki, keinolla millä hyvänsä.

Mutta jos Siiralle antoi yhden kultaharkon, jäljelle jäisi enää
kaksi... ja oliko varmaa, ettei Siira vaatisi myös Sutisen osuutta?
Oiva Juntusesta alkoi tuntua että turvallisinta oli jättää myös
Siira kullasta osattomaksi. Tappajat tarvitsevat rautaa, eivät kul-
taa, päätteli Oiva Juntunen.

Parempi oli häipyä Tukholmasta ennenkuin Siira pääsisi
vankilasta. Monimurhaajalla oli ollut viisi vuotta aikaa punoa
juonia entistä rikostoveriaan vastaan. Oiva Juntunen ei aikonut
jäädä odottelemaan, mitä kaikkea kauppateknikko oli viidessä
vuodessa päähensä saanut. Kannatti kadota jäljettömiin, nope-
asti ja tehokkaasti. Florida tuntui hyvältä.

Florida oli Oiva Juntuselle pettymys. Viileän Tukholman jälkeen trooppinen rannikko vaikutti helteiseltä ja hälisevältä. Päivät kuuluivat pääasiassa rypiskellessä, kun muutakaan tekemistä ei ollut. Rahaa kului kuin kosken nielemänä.

Oiva Juntunen tutustui muutamiin suomalaisiin roikaleisiin, jotka olivat paenneet kolttosiaan Floridaan. Yleensä näillä veikoilla oli tunnolla maksamattomia veroja, konkurssirikoksia, kavalluksia, lahjomisia ja muuta sellaista. Jotkut harrastivat liiketoimintaa, toiset kuluttivat kotimaasta kähveltämiään rahoja. Selvin päin nämä miehet ylistivät amerikkalaista vapaata elämäntapaa, mutta juotuaan itsensä humalaan he valittelivat koti-ikävää vedet silmissä. Pakolainen kaipaa kotimaahan vaikka olisi rikollinenkin.

Suomalaiset pitivät usein kosteita kutsuja, joissa grillattiin härkää, pärskittiin uima-altaissa ja vaihdettiin ajatuksia edellisellä viikolla tehdyistä paikallisista murhista ja murroista. Näissä kemuissa oli aina mukana tukevarunkoisia liikemiehiä, jotka ruskeina ja rasvaisina siemailivat viskiä. Mukana oli myös rypistymäisillään olevia entisiä missejä ja lihomisensa aloittaneita mannekiineja sekä muutama siipirikko lentoemäntä. Paikalla oli myös jokunen upseeri, joka vielä taisteli Karjalan metsissä,

tai liikennealentäjä, jolta lupakirja oli otettu pois. Ja sitten paljon kaakattavia leskirouvia, jotka olivat onnistuneet hautaamaan suomalaiset kaivosmiehensä ja viettivät nyt viimeisiä iltaruskon hekiään sulatellen selluliittikerrostumia pylyistään ja murehtien Vanhan Maan kurjaa elintaso. Öisin tällaiset juhlat päättyivät väsyneisiin irstailuihin, joita ryydittivät melankoliset suomalaiset kansanlaulut. »Jo karjalan kunnailla lehtii puu» oli erittäin suosittu.

Muuan johtaja Jabala, peräisin Savosta, entiseltä nimeltään Jäppilä, kertoili Oivalle olemisistaan. Hänellä oli suuri vene, kaunis talo hyvällä paikalla ja kaksi autoa. Oli uima-allas ja akka sen reunalla, eikä mitenkään hullumman näköinen akka ollutkaan. Johtaja Jabala oli republikaani, joten kaiken piti olla mallikelpoisessa kunnossa. Vaan ei:

– Viiteen vuoteen en ole muikkukukkoa nähnykkään, uskotko sie Oiva? Lihapullia tekee joskus niin perkeleesti mieli että mahaa polttee. Nämä täkäläiset hampurilaiset sinä tiät.

Jabala murehti sitäkin ettei hän ollut vuosiin edes nähnyt oikeata raitiovaunua.

– Jos sais vielä joskus ajaa kolmosen ratikalla Kalliosta Kauppatorille... ja siellä voisi ostaa kymmenkiloisen lohena graavata sitä. Täällä on vaan tuota valtameren valkeata kalaa, ja omalla autolla pitää aina söhlätä. Vaan eniten minä oon savusaunaa täällä kaivannu. Ajattele! Löylystä suoraan järveen ja sitten vilvoittelemaan saunan seinustalle. Lenkkimakkaraakaan täältä et saa! Tavallista rehellistä hampparia täällä ei yksikään teurastamo osaa valmistaa. Jos minä pääsisin Suomeen vaikka yhdeksi yöksi, niin minä menisin saunaan ja söisin perkele kilon

lenkkimakkaraa kylmiltään ja joisin saavillisen kotikaljaa päälle.

– Onhan sinulla sauna, huomautti Oiva Juntunen.

– Kuka sitä tällaisessa helteessä saunoo. Ensin on hellettä viikkokausia, ja sitten mereltä puskee kamala tornaado. Veneet se hakkaa säpäleiksi, katot lentelee mailien päähän ja nuo perkeleen palmut kaatuilevat uima-altaaseen. Jos ei myrsky revitä taloa niin gangsterit hakkaavat ikkunat sisään ja rohmuavat talon tyhjäksi. Yöllä kun menee talon toiseen päähän, niin toista päätä tyhjennetään. Aamulla vakuutusmies kynii loput. Minä nukun kellarissa, ei sitä muualla uskalla. Sisäkkö meillä makuuhuoneessa nukkuu, mutta se onkin neekeri. Ajattele, neekeriä täytyy nukkuttaa omassa sängyssä! Vaan pirullisinta täällä on se ettei syksyllä tule talvea niinkuin muualla. Kanadaa pitää lentää jos mielihii suksille päästä.

– Onhan täällä kauniita naisia sentään, esitti Oiva.

– Herppeshuulia, niin.

Oiva Juntunen kysyi, minkä takia Jäppilä sitten täällä asui ja eli, kun niin kovasti kaipasi Suomeen?

– Kaksi konkurssia ja muuta semmoista siinä vaan on. Hyvä kun eivät käy täältä linnaan hakemassa. Tähän minä jään, pakko. Eikähän tässä mitään, mutta aina kun Suomesta tulee mies niin tulee asioita mieleen. Muuten, sinähän voisit hommata minulle vähän rahaa? Jäi sinne Vanhaan Maahan. Sinä kun olet tommoinen rehdin tuntuinen mies niin rupiappa kuriiriksi. Lentelet ja lomaillet, kyllä se onnistuu.

Oiva Juntunen ajatteli omia kultaharkkojaan. Näytti siltä ettei niittenkään tuominen valtameren yli olisi kovinkaan help-

poa. Hän ei voinut Jabalaa auttaa, mutta lupasi tuoda muikkusäilykkeitä jos sattuisi tulemaan joskus toiste.

– Niinhän ne kaikki lupaa. Yksikin kaveri lupasi hommata Suomesta kunnan ruisleipiä tänne mulle. Perkele toi rinkeleitä, mitä minä niillä.

Oiva Juntunen totesi ettei hän ollut Floridassa turvassa kauppateknikko Siiran vaatimuksilta. Tähän monimurhaaja lentäisi heti kun saisi tietää että rikostoveri oli kadonnut. Tähän kaikki roistot kokoontuvat, miksei sitten Siirakin.

Jonakin kauniina aamuna kauppateknikko Siira saattaisi ilmaantua huvilan terassille revolveri kourassa. Olisi siinä selittelemistä. Tappaisi se sika, aivan varmasti.

Oiva Juntunen matkusti New Yorkiin. Hän ajatteli asettua sinne asumaan. Suurkaupungista ei Siira häntä ikinä löytäisi.

Mutta jo ennenkuin Oiva Juntunen oli ehtinyt asettua hotelliin hänet ryöstettiin. Keskellä päivää, keskellä katuja, ihmisten keskellä. Gangsterit veivät rahat, hyvä kun eivät ampuneet. Lähtiessään yksi niistä riuhtaisi silkkisen solmion Oivan kaulasta. Jättivät sentään passin ja enimmäkseen vaatteet.

Putipuhtaaksi ryöstetty mies ei miljoonakaupungissa ole mitenkään erityisen kadehtittava olento. Oiva Juntunen marssi Ruotsin konsulaattiin, jossa häneen suhtauduttiin vieroksuen.

– Finne igen, sanoivat Ruotsin viranomaiset ja pudistivat sääliä päätään. Oiva Juntunen pyysi apua Suomen konsulaatista. Hän sai matkalipun, mutta ei Tukholmaan jossa asui, vaan Helsinkiin, koska hän oli Suomen kansalainen.

– Kas kun ette pyydä matkaraheja Moskovaan, sanoivat viranomaiset. – Menette Helsingissä sosiaalitoimistoon ja pyy-

dätte sieltä matkarahat Tukholmaan. Me hoitelemme täällä vain näitä pitkiä linjoja.

Sosiaaliluukulleko tässä toimitettiin miestä, jolla oli savolaisessa sontatunkiossa kolmekymmentäkuusi kiloa 24 karaatin kultaa? Irvokasta. Mutta useinkos viranomaisten hommissa on järkeä.

Lentokoneessa Oiva Juntunen päätti ettei hän toista kertaa Amerikkaan matkustaisi. Kyllä maailmassa piti olla varmempia pakopaikkoja tavalliselle rosvolle.

Seutulassa Oiva Juntunen soitti Tukholmaan ruotsalaiselle roistostävälleen Stickanille, joka lähetti rahaa. Heti pikamääräyksen saatuaan Oiva vuokrasi upean auton ja ajoi Vehmersalmelle, autioituneelle kotitilalleen. Siellä häntä odotti ruostunut ojalapio ja maailman kallein sontatunkio.

Siinä maailmalta palannut poika asteli kotimökkkinsä niin tutulla pihapolulla katsellen vesoittuneita vainioita, jotka viherisivät alkukesän lempeydessä. Hän ajatteli että todella, kotimaa oli sittenkin suloisen kaunis. Miten ihanasti ikivanha pihapihlaja suhisi kesätuulesssa! Naveran katto oli liikuttavasti notkoltaan, kaivon kansi kasvoi pehmeätä sammalta, torpan porraspääät olivat lahonneet luontevasti paikoilleen, ja tuvan ulko-ovi, joka lengotti saranoilla puoliksi auki, ikäänkuin kehotti kulkijaa astumaan sisään.

Mutta Oiva Juntunen ei mennyt tupaan, vaan loi katseen navetan taakse, nokkosia ja koiranputkea kasvavan lantakan suuntaan. Kuinka kauniina se kohosikaan harmaantuneen karjasuojan kupeesta... siinä oli ytyä, kasvuvoimaa, siinä oli kultaa! Siinä oli Oiva Juntusen aarrekeräkö, ovela kassakaappi. Mut-

ta heti kun kauppateknikko, monimurhaaja Siira saisi Ruotsin ajattelemattomalta kuninkaalta armon, ja vapauden, tämä säntäisi haistelemaan Vehmersalmen maisemia. Siitä ei ollut epäilystäkään, ja sen takia kultaa piti nyt siirtää turvaan.

Oiva Juntunen työnty sisälle harmaaseen vajaan, jossa ruostunut näyttökone tervehti häntä hellästi. Oli sillä isävainaa monet kesät timoteitä kaatanut, aisoissa Ruskoruuna... Nurkassa oli vielä tahko, ihmeen hyvin kivipintansa pitänyt. Oiva väänsi kammesta muutaman kierroksen. Tällä lahtipuukon vielä teroittaisi, hän ajatteli tunteellisesti.

Lapio kädessään Oiva palasi vajasta ja asteli tunkiolle. Nokkoset pistelivät nilkkoihin ohuitten kreppisukkien läpi, mutta siitä viis. Mies seiso nyt kultaisen karjalannan päällä.

Mittapiste navetan nurkasta piti olla kolme ja puoli metriä, toinen koordinaatti sontaluukusta vähän vaille kaksi metriä. Oiva Juntunen iski lapion kultaisen leikkauksen keskipisteeseen. Se oli kuin kassakaapin numerolukon ensimmäinen numeron pyöräytys.

Syvällepä kultaa olikin tullut haudatuksi. Kaivettuaan tunnin verran Oiva sai aikaan metriä leveän ja puolta syvän kuopan, mutta kultaa ei löytynyt. Hikisenä ja puolikengät sonnassa Oiva nousi ylös kaivannosta. Suunnaton pilvi sinimahaisia kärpäsiä seurasi kullankaivajaa tunkion laelle. Oiva pani tupakaksi ja kuivasi otsaansa hiestä.

– Saatana, virkkoi mies myrtyneenä.

Tupakoituaan Oiva palasi taas työhönsä. Ei maailma laiska-koja elätä. Hän otti uudet, entistä laajemmat koordinaatit ja ahkeroi tunkiolla vielä tunnin verran. Syntyi valtava kuoppa, ja

viimein ahkeruus palkittiin. Kolme kultaharkkoa kolahti vuorollaan lapioon. Oiva Juntunen kanteli kalliit harkot pihalle, vinttasi kaivosta vettä ja pesi ne sonnasta puhtaiksi.

Siinä lojui pihanurmella kolme kahdentoista kilon kimeltävää hienokultaharkkoa, kyljissään Australian valtionpankin leimat. Oiva Juntunen siveli kylmää jalometallia. Kämmen hikosi, sydän löi tavallista nopeammin. Tätä saalista hän ei koskaan suostuisi jakamaan monimurhaaja Siiran kanssa. Ennemmin vaikka kätkeisi aarteen erämaahan, vaikka jonnekin kauas Lappiin, mutta Siiralle tästä ei helttäisi muruakaan.

Naapurin ukko ajeli traktorilla pellollaan. Oiva Juntunen piilotti kullan nopeasti auton matkatavarasäiliöön, jonka hän huolellisesti lukitsi. Sitten hän heilautti kättään ukolle, joka ajoi pihaan ihmettelemään vierasta.

– Ka, Oevahan se siinä! Lomillekko Ruottista asti tulit?

Naapurin isäntä katseli Oivaa hetken.

– Vaan on sulla patiinit paskassa. Mie lämmitän saunan, tuu meillen yöksi.

– Kävelin tuossa tunkiolla, kaivoin matoja. Jos vaikka illtasella kävisin ongella.

Myöhemmin, ongelta tultuaan, Oiva meni naapurin ukon kanssa saunaan ja otti oikein tuhdit löylyt. Hän kävi järnessä ja tarinoi ukon kanssa.

– Sinä se Oeva lienet Ruottissa hyvissä hankkeissa kun nuin on herran kampeet ja tuommonen auto.

– No, toimeen on tultu.

– Hyvin siellä kuuluu pyhältävän sillä sun serkkupojallakin siellä Sytneyssä. Kuulemma iso tirika siellä. Kävi viime vii-

kolla ja kovasti kehu. Lähetti sulle terveisiä, käski käymään. Sano että soitat vaan niin se noutaa kentältä.

Aamulla Oiva Juntunen hyvästeli naapurinsa. Hän nousi autoon, käänsi keulan kohti pohjoista. Jospa ajelisi Lappiin asti? Sinne kun kullan piilottaisi, niin eipä Siira saalista löytäisi vaikka ikänsä eräkaita tonkisi.

Voisi samantien itsekin jäädä erakoksi, kultaa vahtimaan.

Rovaniemellä Oiva Juntunen yöpyi, hankki aamulla retkeilyvarusteet ja hiukan muonaa, ja lähti sitten myymään kultaa Kyanderin kultasepäntiikkeen. Hän mursi yhdestä harkosta mojoavan kimpaleen, kääri sen vessapaperiin ja asteli Kyanderin puheille.

Kyander, jolla oli kokemusta Lapin kullankaivajien hippujen markkinoinnista, totesi oitis että kyseessä oli 24 karaatin hienokulta.

– Punnitaampa, hän totesi luuppi silmillään.

Kulta painoi neljä unssia ja rapiat. Oiva Juntuselle maksettiin siitä 11 400 markkaa, käteisellä. Kyanderia ei kiinnostanut vähimmässäkään määrin, mistä kultaa oli peräisin.

Kun kaikki asiat oli toimitettu, suuntasi Oiva Juntunen ajokkinsa keulan kohti pohjoista. Hän valitsi Käsivarteen johtavan tien, ajoi Kittilään, ohitti Sirkassa ja Tepastossa pitkiä sotilaskolonnia, ja saapui viimein Puljuun, mitättömään erämaakylään suurten suoalueitten keskellä. Siellä hän päätti hylätä autonsa ja oijustaa metsään. Hän keinotteli raskaan kultarepun selkäänsä ja suunnisti kohti länttä.

Puolitoista vuorokautta Oiva Juntunen hoippui kultalassistiä yhä syvemmälle erämaahan. Mitä pitemmälle hän ennät-

ti, sitä varmemmaksi hän tuli: ikipäivinä monimurhaaja Siiran kynnet eivät ylettyisi tänne asti kultaa tasaamaan.

Viimein Oiva Juntusen voimat loppuivat. Hän piilotti kulan pienen hiekkaharjanteen kupeeseen, paikkaan jossa levisi jääkautista pirunpeltoa muutaman aarin alalla. Oiva Juntunen kieritti muutamia suuria kivenlohkareita syrjään ja kätki kolme kultaharkkoa näin syntyneeseen luolaan. Ennen piilon peittämistä hän kumartui kultaharkkojen puoleen ja antoi kuuman suudelman viileälle jalometallille.

Väsyneenä Oiva Juntunen sytytti savukkeen ja ajatteli että oli eksyksissä. Mutta sen parempi. Hän ei tiennyt missä oli, sitä ei tiennyt kukaan. Kultra oli nyt niin varmassa tallessa ettei koskaan. Se oli kaivettu esiin jossakin Australian pohjoisessa territoriossa, ja nyt se oli täällä. Oiva Juntunen istui kivellä, jonka alla harkot makasivat, ja poltteli tupakkaa onnellisena.

Majuri Sulo Armas Remes istui pataljoonankomentajan toimistossa naama punaisena. Suuri sydän hakkasi rasittuneesti jykkevien kylkiluiden takana. Pää tärähteli, mahassa velloivat keltahapoiset liemet. Pää ei sentään särkenyt, sillä majuri Remeksellä oli semmoinen pää jota ei särje koskaan, ei vaikka se halkaistaisiin. Majuri ei käyttänyt koskaan kypärää, ei edes kovapanosammunnoissa, niin luja pää hänellä oli.

Majuri Remeksellä oli hitonmoinen kohmelo. Yleensäkin hänellä oli kauhea krapula tähän aikaan vuorokaudesta, aamupäivällä. Majuri Remes oli neljäkymmenen ikäinen suurikokoinen aktiiviupseeri, karkeääninen ja juoppo. Oikea röhmy.

Majurin työpöydän laatikossa oli ladattu pistooli, ylimmässä laatikossa. Samassa laatikossa oli myös pullollinen pome-ranssiviinaa. Muissa laatikoissa oli jalkaväkipataljoonan koulutusohjelmia ja kellastuneita kalustoluetteita.

Majuri Remes veti laatikon auki ja otti sotilaspistoolin käteensä. Hän katseli verestävin silmin sinisenkiiltävää asetta, tunnusteli karheilla sormillaan kylmää rautaa, poisti varmistimen ja veti panoksen piippuun. Hetken hän hyväili ase- en liipasinta, sulki sitten silmänsä ja työnsi ase- en piipun suuhunsa. Tovin hän imeskeli pistoolinpiippua kuin tuttia.

Kuitenkaan majuri ei laukaissut asetta, vaikka vähällä se oli. Hän lakkasi kuolaamasta kuoleman suuta, varmisti aseensa ja työnsi sen takaisin laatikkoon. Sitten hän otti esiin pomeranssipullon.

Majuri katsoi kelloa. Se oli vähän yli kymmenen. Voisiko kenties siemaista vähäisen siivun pomeranssiviinaa, vaikka kielämättä olikin melko varhainen vuorokaudenaika?

Korkki ratisi tutulla äänellä pullon auetessa. Voisikohan todella naukata vähän, mietiskeli majuri. Hän vei pullon suuhunsa, kitapurjeet avautuivat. Pari kertaa aataminomena muljahti, häijyä viinaa lorisurkurkutorvea pitkin alas avaraan maahan, jossa vatsahapot kävivät riehukkaaseen taisteluun pomeranssiviinaa vastaan.

Majuri sulki silmänsä. Kylläpä ottikin lujille. Kämmenet hikosivat, sydän teutaroi rinnassa, hiki pusertui otsalle. Maha kurisi, majurin piti riuhtaista itsensä tuolista ja juosta vessaan. Hän oksensi mahansa tyhjäksi, pesi hampaat, kurlutti suussaan vettä, piteli sydänalaansa, kuivasi vetistyneet silmänsä jotka palloivat verestävinä palloina kärsivän miespoloisen päässä. Kaksi voimisteluliikettä, kädet ylös ja alas, lievä kumarrus... ja sitten takaisin pomeranssiviinan pakeille.

Uudempi ryyppy pysyikin jo sisällä. Heti sydämen raskas iskentä keventyi. Enää ei hikeä pursunnut nahasta ulos yhtä haisevan vuolaana kuin äsken. Majuri Remes kampasi karhean tumman tukkansa, otti vielä yhden nopean ryyppyn ja pani pullon pois.

– Kyllä tämä tästä taas.

Majuri onki käsiinsä kasan papereita, karttoja ja luetteloi-

ta. Hän oli pataljoonan komentaja, mutta paljonkos tavallisen pataljoonan asioissa oli hoitamista? Prikaatin esikunta oli määrännyt hänet valmistelemaan suuria sotaharjoituksia Lappiin. Ikävää puuhaa. Harjoituksiin ottaisi osaa prikaati ja joukkoja muistakin saman sotilasläänin yksiköistä.

Majuri Remes oli koulutukseltaan pioneeri ja esiupseeri, mutta tässä hän nyt istui, puskajussipataljoonan komentajana mitättömässä varuskunnassa. Hänen oikea paikkansa olisi ollut pioneeripataljoonassa, erillisessä yksikössä, tai paremminkin pääesikunnassa. Mistä lie johtunut että hänen uransa oli juuttunut tähän, tämän mitättömän pöydän ääreen.

Majuri kaavaili kartalle hajamielisesti tulevia harjoitusalueita. Kokoontumispaikat, hyökkäysurat, viivytylinjat, joukkojen keskityskuljetukset, huoltopisteet... normaalia rutiinia josta kuka tahansa luutnantti tai kapteeni olisi selviytynyt yhtä hyvin. Eversti oli hänelle tämän ikävän työn antanut. Nöyryyttävää kansliahommaa kun sitä oikein ajatteli. Joskus teki mieli repäistä eversti Hannista nyrkillä kasvoihin.

Majuri katseli nyrkkiin puristunutta kättään. Siinä oli moukari joka heilahti herkästi. Sillä nyrkillä oli lyöty turpiin erästäkin miestä. Se oli luumöykky, joka automaattisesti puristui kokoon aina kun Remes tuli juovuksiin.

Majuri Remes komensi kirjurivarusmiehen toimistoonsa. Alikersantti lopsautti veltonpuoleisen asennon. Remeksen teki mieli kietaista poikaa nenälle, mutta eihän sellaista puolustusvoimissa sallittu. Hän ojensi pojalle tuhruisen kympin ja määräsi:

– Juoskaapa alikersantti sotilaskotiin ja tuokaa pari pulloa

jotakin hiilihappoista virvoketta. Närästää hiukkasen.

– Kyllä herra majuri, ainahan teitä närästää, vastasi kirjuri ja otti jalat alleen.

Saatanallinen nulikka, ajatteli majuri Remes. Pirunko takia minun piti sille ruveta selittelemään? Tottahan nyt komentaja saa limsaa juoda työaikana, ei kai se sentään ole kiellettyä.

Pian kirjuri toi virvokkeet. Majuri ärjäisi hänet ulos huoneesta. Sitten hän kaatoi pomeranssiviinaa hammasmukiin ja laimensi sen limonadilla. Jäitä juoma hieman kaipasi, mutta meni se näinkin.

– Siedettävää vaikkei hyvää. Tehokasta joka tapauksessa.

Puhelin soi. Vaimo, perkele.

– Kuule Sulo. Meidän täytyy keskustella. Eihän meidän avioliitolla enää ole mitään tarkoitusta.

– Älä soittle tänne, minulla on töitä.

– Minä en kestä tätä enää. Ihan totta, Sulo. En minä ole hysterinen, sinä vaan olet niin kauhea että minun kestokykyni murtuu jonakin päivänä.

Tätä se oli aina. Vaimo vaati ja valitti. Majuri Remes piti itseään sentään suhteellisen ymmärtäväisenä aviomiehenä, mitä nyt joskus vähän läimäytti akkaa. Kurittaa karhukin pesuettaan, miksei sitten majuri. Sitäpaitsi, ei Remeksellä ole ollut mitään sitä vastaan että vaimo ottaisi hänestä avioeron. Lapset, kaksi niitä oli, olivat onneksi jo aikuisia. Nuoria naisia, toinen jo naimisissa, toinen huulella. Hutsuja molemmat... no, vaimo ne oli piloille hellinyt.

– Puhutaan illalla. Minulla on töitä, usko nyt Irmeli. Hei. Majuri sulki puhelimen. Irmeli... olihan siitä jo aikaa, kun

hän oli mennyt naimisiin tuonnimisen tytön kanssa. Kadettikoulun toisella vuosikurssilla se oli tapahtunut. Irmeli oli ollut **kaunis** nainen. Kaikilla upseereilla oli kauniit vaimot. Se johtui **kadettien** sinisistä univormuista. Kadetit ovat suloisia ja topakoita kuin sinitiaiset; kauniit tytöt rakastuvat heihin herkästi. Niin oli tapahtunut Remeksellekin. Sitten tytoista tulee upseerien rouvia, ensin vänrikin vaimoja, seuraavaksi yliluutnantin, kapteenin rouvia ja viimein majurin puolisoita. Miehet käyvät vuosien mittaan ärtyneiksi, ja samaa tahtia kasvaa vaimojen hysterisyys. Ellei miehen ylennys tule ajallaan, alkavat rouvat **häpeillä**. Suomen armeijan hierarkiaa ylläpitävät aviovaimot. Everstien rouvat kadehtivat kenraalittaria, kapteenskat kantavat kaunaa majurien muijille.

Remes tiesi ettei hänestä koskaan tulisi edes everstiluutnanttia, puhumattakaan että hän saisi kurkkunsa molemmille puolille kolme everstin ruusuketta. Se oli kova paikka vaimolle. Joskus nuorempana Remes oli kuvitellut ylenevänsä kenraalimajuriksi saakka... silloin se oli tuntunut jopa luonnolliselta. Mutta ei enää. Nyt oli kysymys siitä, jaksaisiko hän pysyä **kelkassa** yleensäkin mukana. Pääsisikö kunnialla edes eläkkeelle? **Prikaatinkomentaja** oli äsken antanut henkilökohtaisen varoituksen. Suullisesti.

»Kuulkaahan majuri. Teidän väkivaltainen käytöksenne ei ole sopusoinnussa puolustusvoimien kasvatustehtävän kanssa. **Katsokaa** tämä isälliseksi varoitukseksi. Tiedätte mitä se merkitsee.»

Semmoisia eversti oli puhellut. Tästä ei ollut pitkä matka potkuihin, sen majuri Remes kyllä hyvin tiesi.

Puhelin soi. Eversti Hanninen kyseli sotaharjoitus suunnitelmasta. Eikö se vieläkään ollut valmis esiteltäväksi?

Puhelun päätyttyä majuri Remes kaatoi itselleen aika lorauksen pomeranssiviinaa. Toinen virvokepullo oli jo tyhjä. Miten masentavaa elämä olikaan. Lomallekaan ei tehnyt mieli kun ei ollut rahaa.

Majuri Sulo Armas Remes ajatteli että hänen puolestaan kolmas maailmansota voisi syttyä vaikka heti. Siitä vaan! Sota ratkaisisi kaikki hänen ongelmansa. Ohjukset vohlaisisivat mantereitten välillä, sitten alkaisi maailmanlaajuinen tappotyö. Se kaikki sopisi hyvin majuri Remekselle. Sodan syttyttyä majuri komennettaisiin pioneeripataljoonan kärjessä rintamalle... murrostettaisiin, sulutettaisiin, viritettäisiin metsät ja tiet mii-noja täyteen, rakennettaisiin hyökkäysuria ja siltoja. Koko maailma palaisi. Kukaan ei silloin olisi kyselemässä, vieläkö majuri Remes ryyppäili. Sota polttaisi tuhkaksi kaikki rauhanajan typerät nöyryytykset. Majuri Remes tiesi että hän oli sotilas, peloton ja julma mies. Rauhallinen elämä tuhosi hänet.

Mutta kolmas maailmansota ei ikävä kyllä syttynyt sinäkään aamuna. Remes pakotti itsensä paneutumaan sotaharjoituksen suunnitteluun. Hänen käsialansa oli hoipertelevaa, hyökkäyslinjoista tuli tarkoitettua laajempia. Mutta olihan Lapissa tilaa nulikoitten juosta.

Majuri Remes ajatteli ottaa palkatonta virkavapaata. Jos saisikin olla vuoden poissa tästä kurjasta lävestä, puskajussipataljoonasta. Voisi mennä vaikka teknilliseen korkeakouluun suorittamaan jonkin arvosanan. Kyllä kai sitä vielä osasi lukea, vaikka kirjoittaminen olikin yhtä perkelettä. Ei osunut kunnol-

la kirjoituskoneen näppäimiin: etusormet juuttuivat kirjasinten väliin kun löi oikein lujaa. Majuri iski nyrkillä kirjoituskonetta. Kirjurin pelästynyt naama vilahti oviaukossa.

Majuri Sulo Armas Remes joi pomeranssiviinan loppuun, ja teki sitten sotilaallisen päätöksen:

– Minä lähden.

Hän soitti prikaatinkomentajalle ja pyysi virkavapaata. Vuodeksi. Teknillisessä korkeakoulussa harjoitettavia jatko-opintoja varten. Pioneerimajuri tarvitsi teknistä perustietoa nykyisinä nopean kehityksen aikoina. Oli kysymys Suomen turvallisuudesta sitä paitsi. Jos pioneeriaselaji jää kehityksessä jälkeen, miten silloin Suomelle tulevassa sodassa käy?

Eversti Hanninen ilahtui. Oliko juoppolalli lopulta tullut järkiinsä ja yritti parannusta?

– Minä puollan juttua. Mutta hoitele ensin sotaharjoitukset, sitten voit mennä.

– Kuule, kiitos herra eversti.

– Palkallisena sitä virkavapaata ei kuitenkaan voi antaa.

– En minä tässä kerjuulla olekaan, sanoi majuri ja sulki puhelimen. Hän tunsii olevansa nyt täysissä voimissaan. Elämänmuutos oli tiedossa, tämä saastainen pataljoona jouti häneltä vuodeksi vaikka sotavankeuteen.

Remes toimi tehokkaasti. Hän laati nopeasti sotaharjoitussuunnitelmat, antoi ne kirjurille puhtaaksikirjoitettavaksi ja

ryhtyi sitten järjestelemään perheasioitaan. Vaimolle, Irmelille, jolla oli tapana pimputella perintöflyygeliä, hän sanoi:

– Se myydään. Saat matkustaa vaikka Espanjaan. Osa rahoista annetaan tytöille. Sotaharjoitusten jälkeen puhutaan lisää.

Flyygelistä saatiin 14 000 markkaa. Rouva Remes lensi oitis Espanjaan, ja majuri itse keskittyi sotaharjoitussuunnitelmien loppuunsaattamiseen, sekä jokseenkin ahkeraan juopoteluun.

Koitti heinäkuu, kuumana ja sotaisena. Pataljoona kuormattiin rautatievaunuihin. Junaan liitettiin upseereille henkilövaunu, ja sitten lähdettiin kolkuttelemaan kohti pohjoista. Junassa Remes joi ja lauloi. »Tää on viimeinen taisto», hän kajauteli. Kukaan ei nukkunut vaunussa koko yönä.

Aamulla pataljoona kuormattiin Rovaniemellä autoihin. Majuri Remes raahautui nelivetoiseen maastoautoon, jota ohjasi alikersantti Sääntälä. Poika sai käskyn ajaa ensimmäiseksi Rovaniemen viinakauppaan. Sieltä ostettiin puoli kuormallista pomeranssilla maustettuja viinoja, ja sen jälkeen kärryn keula usutettiin kohti pohjoista.

Sotaharjoitusalueeksi oli valittu Pallastunturin itäpuoliset asumattomat erämaat. Majuri Remeksen alkuperäisiä sotasuunnitelmia oli monin tavoin kähälyty, mutta harjoitusten perusasetelma oli sentään säilynyt. Sen mukaan taistelevia osapuolia oli kolme eikä kaksi kuten normaalisti sodissa. Oli siis sinisiä ja keltaisia ja niitten lisäksi vielä vihreitä. Siniset olivat suomalaisia, keltaiset venäläisiä ja vihreät länsiliittoutuneita. Majuri Remeksen jalkaväkipataljoona oli sinisiä eli suomalaisia.

Vihreitten joukkojen tunnuksena oli kypärä, keltaisilla oli pääsään suikka ja sinisillä eli suomalaisilla verikauha.

Remeksen suunnitelman alkutilanne oli seuraavanlainen: Varsovan liiton ja Naton joukot ottavat yhteen tavanomaisilla aseilla Suomen maaperällä, ja mukaan kiiruhtavat myös suomalaiset joukot tarkoituksenaan häätää molemmat hyökkääjät takaisin sinne mistä ovat tulleetkin. Kyseessä oli siis eräänlainen kaikkien sota kaikkia vastaan. Harjoituksen tarkoituksena oli selvittää, miten kolmikeskeiset sotatoimet Lapissa käytännössä menestyivät. Koska osapuolia oli näin monta, tarvittiin laajoja harjoitusalueita, ja Pallaksen itäpuoliset erämaat sopivat tarkoitukseen hyvin.

Majuri Remes ajoi jeepillä Puljuun, kahdensadanviidenkymmenen kilometrin päähän Rovaniemeltä. Siellä oli joukkojen keskitysalue ja sinne perustettiin sotaharjoitusten komentopaikka. Majuri Remes ei siellä viihtynyt, sillä Puljuun oli tulosa liuta everstiluutnantteja, muutama eversti ja kaksi kenraalia. Niitten kyylien silmissä ei sopinut keikoilla juovuksissa. Alempiarvoisten joukossa saattoi sentään naukkailla, kunhan ei suorastaan sammunut kesken komentosanojen.

Niinpä majuri Remes käski alikersantti Sántälän ajaa jeeppin kahdeksan kilometriä Puljusta länteen, metsäautotietä pitkin Siettelöselkään, jonne hän perusti pataljoonan komentopaikan. Joukkueteltoa kohotettiin pienen hiekkaharjanteen kylkeen, kaksi varusmiestä sai tehtäväkseen tappaa teltasta sääsket, ja sitten teltan lattialle leviteltiin vaahtomuovialustoja nukkumasijoiksi. Kenttäpuhelin ja karttapöytä tuotiin majurin vuoteen vierelle. Majuri ryypiskeli pomeranssiviinaa, ja hyvissä ajoin iltapäivällä

hän oli jo sammunut. Aamulla kahdeksan maissa komppanianpäällikkö, kapteeni Ollinkyrö herätteli komentajan.

– Herra majuri. Puljutunturin suunnasta on tiedustelujen mukaan tunkeutumassa keltaisia joukkoja arviolta divisioonan verran. Samaan aikaan lännestä Raattaman kautta etenee vihreitä joukkoja tarkoituksenaan kohdata keltaiset Vitsikkokasken Pokkuvaarassa, jossa on siis odotettavissa raju taistelu, kun otetaan huomioon että molemmilla osapuolilla on käytettävissään suuret määrät maastoon tottuneita joukkoja.

– Entä sitten, urahti kohmeloinen majuri.

– Meidän yksikkömme tehtävänä on seurata taistelun kulkua ja sulkea tappiolle jäävän osapuolen pakeneminen siten, että voittoisat joukot voivat kaikessa rauhassa tuhota ne. Sitten pataljoonamme käy hyökkäykseen taistelun heikentämään voittoa vastaan. Suunnitelman mukaan se tapahtuu ylihuomenna. Luullakseni ratkaisutaistelu kestää useita vuorokausia. Se käydään kolmiossa, jota rajoittavat etelässä Vitsikkokasken Pokkuvaara, lännessä Vuossiselkä ja idässä Kuopsuvaara. On mahdollista että vihollinen yrittää perääntyä idässä Puljutunturin suuntaan ja sen taaksekin, tai toinen vihollinen lännessä Salankiselän maaston kautta Raattamaan ja sieltä tiestöjä pitkin Muonioon.

Majuri Remes ajatteli että loppuviikosta sotaharjoitus hyvinkin voisi siirtyä Pallakselle saakka. Pallastunturin hotellissa voisi käydä syömässä poronkäritystä ja naukkaamassa ryppyt koskenkorvaa. Mutta nykyään kaikki oli niin hirveän kallista... jos tämä olisi oikea sota, ei rahasta tarvitsisi välittää. Voisi marssia Pallaksen hotelliin, syödä, juoda ja sauna mielin määrin ja kuitata laskun konepistoolilla.

Pari Drakenia vongahti komentoteltan yli. Esikunta juoksi poteroihin. Majuri Remes käytti tilaisuutta hyväkseen, kaivoi patjan alta pullon pomeranssiiviinaa ja otti aamuryypyn. Kun ilmavaara oli ohi, hän tunsu olonsa jo paremmaksi.

– Pataljoona ryhmittyy hyökkäykseen tämän päivän ja huomisen kuluessa, määräsi majuri. – Pioneerijoukkue saa rakentaa sillat molempien Siettelöjokien yli. Pääosa pataljoonasta sijoitetaan Puljun Kiimatievojen maastoon, jonne kaivaudutaan ja valmistaudutaan taisteluun. Pataljoona tiedustelee aktiivisesti sekä koilliseen että länteen, myös yöllä.

Iltapäivällä Siettelöjokien yli oli rakennettu sillat. Majuri ajatti itsensä Kuopsuvaaraan, jonne hän siirretti pataljoonan konekiväärikomppanian ja pioneerijoukkueen raivaamaan hyökkäysuria. Kuormasto jätettiin toistaiseksi Puljun Kiimatievoille.

Silloin tällöin seudun yli lensi pari hävittäjää tai yksinäinen keskiraskas helikopteri. Idästä kuului aika ajoin tykistön harjoitusammusten jylinää. Muuten oli raukean rauhallista, melkein unettavaa. Majuri Remes makoili teltassa siemailen viinaa. Ei sotaa selvin päin kestä, hän filosofoi.

Pataljoonan komentopaikalle tuli puhelu, jossa ilmoitettiin että Puljusta oli tulossa kenraali, muutamia sotilasiamiehiä ja jokunen eversti tarkastamaan sinisten kärkipataljoonan toimintaa.

Remes pakeni tarkastusta Kuopsuvaaran taakse. Hänen lähettinsä sai tehtäväksi ilmoittaa heti kun isot herrat olivat lähteneet.

Kuopsuvaaran pohjoisrinteellä oli vanha suuri tukkikämp-

pä. Majuri tutki rakennusta. Tässä olisi mukava viettää loppukesä loikoillen ja lepäillen. Hetken hän harkitsi jo komentopaikansa siirtämistä kämpälle, mutta strategisista syistä oli silttenkin parempi majailta vaaran toisella puolella.

Lähetti toi tiedon että herrat olivat käyneet ja lähteneet. Majuri saattoi hoippua taas tukikohtaansa. Hän ryyppäsi pomeranssia ärtyneenä. Tullaan tällä tavalla nuuskimaan ammattisotilaan työtä. Majuri päätti hyökätä heti. Samantekevää minne! Nyt riitti makoilu ja pakoilu.

Majuri piti upseereilleen käskynjaon. Kukin komppania ja erillinen joukkue sai selvät tavoitteet. Pataljoonan pääosien olisi heti ryhdyttävä avoimeen hyökkäykseen Vuossijänkän suuntaan. Siellä koukattaisiin vihreitten niskaan pohjoisesta. Keltaisia hätyytettäisiin sitten myöhemmin.

– Heti töpinäksi!

Kapteeni Ollinkyrö yritti vastustella. Hän vetosi siihen että tässä ryhdyttiin nyt sotatoimiin vuorokautta liian aikaisin. Majuri ärjäisi hänelle:

– Pataljoona on minun komennossani! Teette niinkuin minä määrään tai joudutte sota oikeuteen, kapteeni hyvä. Saatan minä teloitaa teidät ellei toimintaa synny.

Kapteeni Ollinkyrö ajatteli, etä jos hän tekisi juopuneesta majurista raportin, se merkitsisi Remekselle tuntevia vaikeuksia. Mutta tuommoinen röhmä saattaisi sitä ennen hakata valittajalta pään murskaksi... Ollinkyrö kyllä tunsu Remeksen maineen. Niinpä kapteeni harkitsi oikeaksi totella esimiestään, ihan niinkuin Suomen puolustusvoimissa aina on tehty ja aina tullaan tekemään.

Tuhat miestä sonnustautui taisteluun. Teltat purettiin, kuormasto lähti liikkeelle, raskaat taakat nousivat varusmiesten hartioille. Miljardit sääsket seurasivat hyökkäykseen ryhmittävää pataljoonaa.

Illalla saatiin kosketus vihreisiin eli Pohjois-Atlantin liiton kypäräpäisiin sotilaisiin Vuosiselän maastossa.

– Hakkaa päälle, karjui majuri Remes.

Syntyi tavaton ylläkkö ja ärhäkkä taistelu, jossa Naton joukot lyötiin pahanpäiväisesti hajalle. Niille oli kerrottu että sinisten hyökkäys olisi odotettavissa vasta seuraavana päivänä. Kesken iltapäivätorkkujen kuitenkin sota karkealla tavalla levisi aseisiin. Teltat potkittiin nurin, paukkupatruunoita ammuttiin surutta, ja viitisensataa varusmiestä todettiin kaatuneiksi, loppujen juoksennellessa hujan hajan pitkin metsiä yksiköitään kysellen.

Yllättävästä menestyksestään hurmioituneena majuri Remes päätti ulottaa hyökkäyksensä myös itään, keltaisten selustaan. Potsuraisvaaran kautta tunkeuduttiin yötä myöten Juha-Vainaan Maahan, jossa venäläiset jurottivat aseissa. Raskas marssi halki upottavien soitten verotti miesten voimia, varsinkin kun kuormastohevokset usein kieltäytyivät ylittämästä pehmeimpiä paikkoja, niin että niitä piti miesvoimin raahata läpi ravan ja sääskiparvien, kohti Juha-Vainaan Maassa odottelevia ryssiä.

Keltaiset luulivat että heidän kimppuunsa oli tunkeutumassa vihreitä, niinkuin papereissa oli sovittu. Kun osoittautui että tulijoilla olikin verikauhut päässä, tilanne suistui kokonaan keltaisten johdon käsistä. Kauhealla äänellä karjuen majuri Re-

mes joukkoineen marssi keltaisten asemien läpi, ja voitiin todeta että kokonainen prikaati joutui avuttomaan tilaan. Jos kyseessä olisi ollut todellinen taistelu, kaatuneita olisi voitu laskea tuhattamäärin. Lapin korpeilla olisi ollut katettuna vuosisadan mehevien ateria, ja kaatuneitten omaiset olisivat itkeneet Vladivostokissa asti.

Kaksi vuorokautta majuri Remes operoi erämaissa saaden aikaan hirvittävän sekasorron. Sotaharjoituksen yksiköt sekaantuivat toisiinsa niin pahasti että metsissä harhaili kompanian kokoisia mieslaumoja, joissa oli sekä sinisiä, vihreitä että keltaisia. Oli nälkäisiä ja väsyneitä kaatuneita, haavoittuneita, vangeiksi otettuja ja muuten vaan kulkusalle joutunutta sakkia. Puhelinyhteydet eivät toimineet eikä kenttäradiosta kuulunut järjestäystä puhetta, vaan enimmiltään yletöntä noitumista, kun sotaharjoituksen johto Puljussa yritti ottaa alati muuttuvasta tilanteesta selvää. Jonkinmoista johdonmukaisuutta osoittivat vain hevoset, jotka pyrkivät vetämään purilaat pois upottavilta soilta, jottei koko taisteleva armeija olisi kerrassaan nääntynyt nälkään.

Majuri Remeksen voittokulku oli musertavaa. Siniset valloittivat molempien vihollistensa kaikki asemat, tuhosivat joukot ja löivät ne hajalle. Maahantunkeutujat saivat karvasti kokea mitä merkitsee vallata vanhaa suomalaista maaperää. Sitä ei korpisoturi voi antaa anteeksi, vaan kostaa armottomin ottein kaikki sellaiset hankkeet, piittaamatta vähääkään vastustajan moninkertaisesta ylivoimasta.

Vain yksi mies ei suostunut antautumaan majuri Remeksen jalkaväkিপataljoonalle. Ja hänkin oli siviilimies, joka oli ta-

vattu Potsuraisvaaran maastosta, Kuopsuojan latvoilta läheltä Potsuraisjärveä.

Majurin lähetti tiesi kertoa, että tämä kyseinen miekkonen oli ollut noin kolmenkymmenen ikäinen, sonnustautunut retkeilyvarusteisiin ja perustanut leirinsä erään hiekkaharjanteen kupeeseen. Paikalla oli ollut parin aarin laajuinen pirunpelto. Sinne oli pataljoonan raskas krh-joukkue ajatellut rakentaa asemansa, ja oli kehottanut miestä väistymään. Mutta tämä oli suuresti kimmastunut moisesta vaatimuksesta eikä ollut suostunut paikaltaan siirtymään. Kun joukkueenjohtaja oli yrittänyt voimatoimin vallata pirunpellon, oli mies ottanut puukon esiin ja uhannut tappaa jokaisen joka uskalsi käydä häneen käsiksi. Sen lisäksi mies oli heiteltyt nyrkin kokoisia kiviä kranaatinheitinmiesten päälle. Krh-joukkueen johtaja oli tästä pääteltyt että kyseessä oli hullu, ja komentanutjoukkueen ulommas, jonne oli rakennettu uudet asemat.

Majuri Remes merkitsi karttaansa tämän urhoollisen miehen sijainnin. Hän päätti käväistä retkeilijän juttusilla heti kun sotaharjoitukset päättyisivät ja hänen virkavapaansa alkaisi.

Sotaharjoitus kesti kaksi vuorokautta pitempään kuin oli kaavailtu, sillä tuhannet miehet olivat hajallaan taistelualueilla ja heidän kokoamisessaan oli totisesti työtä. Sotaharjoituksen loppukritiikissä ei sanoja säästelty, mutta kun ulkomaalaiset sotilasasiamiehet alkoivat vuolassanisesti ylistää sinisten eli suomalaisten loistavia taistelusuorituksia, asia päätettiin unoh-
taa ja merkitä muistiin varoittavana esimerkkinä ja opetuksena. Sotaharjoituksen johtaja, kenraalimajuri Suulasvuori, kutsuttiin myöhemmin syksyllä esitelmöimään Ranskan sotilasakatemi-

aan. Häneltä pyydettiin seikkaperäistä esitystä niistä menettelytavoista, joilla suomalaiset korpisoturit olivat kyenneet voittamaan mieslukuisesti ylivoimaiset vihollisensa Lapissa. Suomalainen pataljoona oli kyennyt kahden vuorokauden taisteluissa eliminoimaan sekä Varsovan liiton että Naton joukot. Sellaista taistelutaitoa ei Euroopassa ollut nähty sitten Suomussalmen ja Raatteen aikojen.

II OSA

Oiva Juntunen oli lujana. Raskas kranaatinheitinjoukkue yritti vallata häneltä pirunpeltokukkulan ja ryhtyä ammuskelemaan sen laelta harjoituspanoksia. Mutta sitä ei Oiva Juntunen sallinut. Pirunpellossa oli liikaa kultaa typerien varusmiesten ihmeteltäväksi. Piti ihan puukko vetää esiin ennenkuin uskoivat että tosi oli kysymyksessä.

Kolme vuorokautta Oiva Juntunen istui ja valvoi pirunpeltoa. Sitten sotaharjoitukset päättyivät ja varusmiehet lähtivät kranaatiheittimiseen tiehensä. Oiva Juntunen nukahti ensimmäisen kerran pitkästä aikaa levollisesti, pienen nuotion ääressä.

Sitten loppui leipä ja makkara. Vastoinkäymisistä ei sen sijaan ollut puutetta. Oiva Juntunen oli eksyksissä, lopen väsynyt, sääskien kiusaama. Aika ajoin hän pelkäsi tulevansa hulluksi. Mutta kultaa hän ei voinut tänne heittää. Sitä piti vartioida vielä toistaiseksi, vaikka henki menisi.

Samaan aikaan majuri Remes suunnisti Kuopsuvaarasta kohti Oiva Juntusen leiriä. Hänellä oli merkintä kartassa Oiva Juntusen kohdalla: Hullun Miehen Leiri. Majuri oli nyt virkavapaalla, kovassa kohmelossa mutta muuten tyytyväisellä mielellä. Tiedossa oli vuosi vapaata. Miten sen käyttäisi, se selviäisi

aikanaan. Nyt ei ollut kiirettä mihinkään.

Majuri Remes käveli ensin pohjoiseen Kuopsuvaarasta ohi Juha-Vainaan Maan, josta hän oijusti luoteeseen pitäen suuntanaan Potsuraisvaaraa. Viiden kilometrin taivalluksen jälkeen hän tuli perille Hullun Miehen Leiriin.

Oiva Juntunen nukkui sammuneen nuotion ääressä. Hänen kasvonsa olivat sääskien peitossa. Mies näytti olevan perin kurjassa kunnossa.

Majuri Remes laski reppunsa maahan ja ryhtyi virittelemään tulta. Oli ilta, ilma viileä. Yöllä voisi tulla kylmä. Majuri päätti rakentaa havuista laavun. Ensin piti kiehauttaa kahvit ja syödä purkkilihaa ja vanikkaa. Viinaryppyäkään ei olisi ollut pahitteeksi, mutta kaikki pomeranssimausteiset juomat oli jo tulut juoduksi.

Majuri totesi ettei nukkuva hullu ollut varsinaisesti erämiehiä. Hänellä oli kyllä retkeilyvarusteet, mutta siitä tavasta, jolla mies oli pitänyt nuotiota ja elätellyt itseään, näki että hän ei halinnut erätaitoja alkuunkaan. Kovin kotikasvupojalta miekkonen vaikutti. Mutta sisukas kaveri tämä kyllä oli, kun oli pärjännyt kokonaisen kranaatinheitinjoukkueen kanssa. Majuri antoi sellaiselle arvoa.

Kun nuotio virisi ja alkoi lämmittää nukkujaa, tämä heräsi. Majuri Remes tervehti miestä, mutta tämä ei ryhtynyt hieromaan ystävyyttä, vaan kimposi ylös ja juoksi ulommas pirunpellolle. Siellä hän otti naamalleen hurjan ilmeen ja veti puukon esiin.

– Minä olen majuri Remes. Tässä olisi kahvia jos maistuu.
Oiva Juntunen oli jokseenkin sekaisin, nääntynyt suoras-

taan. Mitä tekemistä jollakin majurilla oli täällä? Oliko hän juonessa Siiran kanssa? Oiva Juntunen päätti taistella kultaharkkojensa puolesta loppuun saakka.

Remes näki että mies oli poissa tolaltaan. Hullu, niin asia näytti olevan. Oli kenties eksynyt erämaahan, nälkiintynyt ja menettänyt järkensä. Majurin tuli sääli kurjistunutta retkeläistä. Laiha, kaupunkilainen... piti sille raukalle yrittää sentään ruokaa tarjota, jos se siitä tokenisi.

Majuri kaatoi kahvia kuppiin, sulatti siihen sokeria ja avasi puolen kilon sika-nautapurkin, voiteli näkkileivälle paksult voi- ta ja nosteli säilykelihaa suurina kokkareina leivälle. Sitten hän taatteli suuren sissisuklaalevyn palasiksi ja asetti kaiken tarjotavan kiven nenään. Hän teki syömistä osoittelevia liikkeitä ja vetäytyi itse ulommas nuotiosta.

Oiva Juntunen totesi ettei majurilla ollut kovin pahoja aikeita kun tarjoili ruokaa. Hän päätti syödä, mutta piti koko ajan puukkoa esillä, jos upseeri saisi päähänsä hyökätä.

Sillä välin kun Oiva Juntunen söi, rakensi Remes itselleen pienen laavun parinkymmenen metrin päähän nuotiosta. Hän jutteli rauhoittavasti hullulle toverilleen, joka söi halukkaasti lihaa ja leipää, ja näytti juovan kahviakin. Mutta vastausta hän ei saanut. Kun toveri oli ravinnut itsensä, hän vetäytyi tulilta pirunpellolle, kävi makuulle ja nukahti pian. Majuri ajatteli että antaa hullun kuorsata, jutellaan aamulla lisää.

Aamuyöstä Oiva Juntunen heräsi virkeänä ja selväjärkisenä. Uni ja ruoka olivat ehostaneet miehen entiselleen. Heti hän alkoi punoa itselleen sopivaa peitetarinaa, jonka voisi syöttää majurille kunhan tämä heräisi. Oma nimeään hän ei missään

tapauksessa halunnut paljastaa eikä mitään muutakaan totuutta itsestään.

Joka tapauksessa tuota majuria ei pitäisi päästää lähtemään erämaasta. Oiva Juntunen oli oppinsa saanut. Hän ei selviytyisi yksin täältä ihmisten ilmoille.

Oiva Juntunen keitti aamukahvit, joi kupillisen, kävi purosassa pesemässä kasvonsa ja herätti sitten majuri Remeksen.

– Herätkää, majuri... olisi kahvia.

Remeksen juodessa kahvia Oiva kysyi, missä oltiin. Majuri osoitti leirin sijainnin kartalta. Idässä lähin kylä oli Pulju, vajaan viidentoista kilometrin päässä. Lännessä oli erämaita vielä enemmän. Raattamaan oli matkaa kaksi peninkulmaa. Oltiin Kittilän ja Enontekiön rajamailla, Kittilän puolella.

Ennenkuin Oiva Juntunen ryhtyi valehtelemaan majurille, hän pahoitteli eilistä käytöstään:

– Olin illalla hiukkasen väsynyt... eksynyt ja vähän hermostunut.

– Ne krh:n pojat taisivat vähän sinua häiritä täällä, kysyi Remes hörppien kahvia. – Minulle kerrottiin, siitä tiesin tulla käymään.

– No mitä nyt vähän. Hermostutti kun tultiin leiriin kraanaatinheittimien kanssa. Sinä taidat olla kapiainen?

– Aktiiviupseeri, joo. Mutta nyt minulla on virkavapaata vuoden verran. Täytyy välillä irtaantua normaalista koulutusruutiinista, jos käsität. Kotiin on moni kuollut, hah.

Hyvin Oiva Juntunen majuria ymmärsi. Kun ajatteli Humlegårdia ja monimurhaaja Siiraa, niin majurin lausahdus merkitsi hänelle kirjaimellisestikin täyttä totta.

Sitten Oiva Juntunen katsoi olevan sopiva hetki valehtelemisen aloittamiseen.

– Minä olen amanuenssi Asikainen, hän esittäytyi. – Kirjastomies, Helsingin yliopiston kirjastossa minulla on leipätyö.

– No mikäs kirjastomiehen on tänne heittänyt? Täällä ei isommin kirjoja ole, ihmetteli majuri.

– Oikeastaan minä olen täällä hankkimassa ekologisia vaikutteita. Minä olen kovin kiinnostunut kaikenlaisista ympäristönsuojeluasioista.

Tosiasiassa ympäristökysymykset eivät koskaan olleet erityisemmin kiinnostaneet Oiva Juntusta, mutta hän arveli tuommoisen rotevan majurin olevan niistä vieläkin vähemmän perillä ja siten peitetarinalla oli mahdollisuus tulla uskotuksi.

– Minulta kuoli täti... jätti vähän perintöjä, ja minä ajattelin että kerrankin minulla on tilaisuus ajatella vain itseäni, ja oleskella täällä Lapissa.

Totta kyllä, Oiva Juntunen ajatteli itseään, mutta myös entistä kaivinkoneenkuljettaja Sutista, kauppatekinikko Siiraa ja kaikkien Pohjoismaitten poliiseja. Yhdessä ne pakottivat hänet vetäytymään tänne erämaahan. Ei kuollut täti mitään merkinnyt elävän Siiran rinnalla.

Oiva Juntunen oli päässyt valehtelemisen vauhtiin. Hän kertoi majurille perhetaustastaan: hän oli poikamies. Siinä hän ei valehdellut. Hän oli kotoisin Helsingistä, mikä oli vale, ja se että hän oli kirjastomies, oli emävale. Kaikki muukin, mikä seurasi, oli paturia: hän oli jo lapsuudesta kerännyt kaikenlaisia luonnonvaraisia kasveja, hoidellut akvaariota, kiikaroinut lintuja ja tutkinut nisäkkäitten jälkiä.

Ainoat nisäkkäät, joista Oiva Juntunen oli eläessään kiinnostunut, olivat naiset.

– Minulla on oma tähtikaukoputki ja yli tuhannen niteen kotikirjasto, vähäinen vielä... minä olen mukana ympäristöliikkeessä. Ei meillä Suomessa enää pitäisi rakentaa yhtään vesivoimalaa. Koskien on saatava virrata vapaina.

Oiva Juntunen puhui laajasti tulossa olevasta ekokatastrofista.

– On sinulla huolia, nuorella miehellä, huomautti majuri.

– Kun täti keväällä kuoli virtsakiviin, niin minä päätin tulla tänne Lappiin täydentämään jäkäläkoelmaani, ylti Oiva Juntunen valehtelemaan.

– Montako niitä on, kiinnostui majuri. – Karhunsammal, seinäsammal ja tavallinen jäkälä? Kolme minäkin muistan.

Oiva Juntunen kävi varovaiseksi. – Lajeja on toistakymmentä. Siis pelkkiä jäkäliä. Sammaleet ja naavat ovat asia erikseen, ja sienet ja käävät. Minä olen erikoistunut nimenomaan jäkäliin.

– Jaa niin. Ei meillä sotakorkeakoulussa isommin jäkälistä luennoitu.

– Maapallon ilmakehässä on viime vuosina tapahtunut hälyttävä muutos, selitti Oiva Juntunen siirtääkseen keskustelun jäkälistä yleisemmille alueille. – Hiilidioksidia on pursunut ylempiin ilmakerrokseen valtavat määrät, ja se johtuu otsonista. Sitä taas sekoittuu ilmakehään deodoranteista joita naiset suihkuttavat kainaloihinsa. Niissä on ponnekaasua. Eikä raskas hiilivoimalla käyvä teollisuus ole synnitön sekään. Entäpä Amatsoenin viidakkojen metsähakkuut! Lehtivihreä loppuu maailmasta

vuoteen 2050 mennessä jos ihmiskunta ei järkiinny.

– Lautaa ja lankkua kuitenkin tarvitaan, huomautti majuri.

– Täällä pohjoisessa on olemassa toinenkin vaara. Kun ilmakehä saastuu liikaa, niin aurinko alkaa paistaa entistä kuumemmin. Ne savut kuumentavat ilmaa auringossa. Siitä seuraa että napajätiköt sulavat ja vedet valuvat meriin. Grönlanti kun sulaa niin Atlantin pinta nousee kolme metriä, ja jos Etelämanter sulaa, niin Tyynen valtameren pinta nousee kuusi metriä. Se tekee keskiarvona neljän ja puolen metrin tulvaa kaikissa maailman merissä. Voit käsittää mitä se merkitsee.

– Jäävät laiturit veden alle, totesi majuri. – Täytyy osoittaa puolustusmäärärahoja enemmän laivastolle. Maavoimat jäävät lapsipuolen asemaan.

– Maailman kaikki satamat on rakennettava uudelleen! Jokisuistot tulvivat kauas sisämaahan. Pohjanmaalla vesi nousee Lapualle asti. Pori uppoaa mereen. Entäpä miten käy Intian ja Bangladeshin? Satoja miljoonia ihmisiä hukkuu. Niin ettei luonnonsuojelu ole mitään vouhotusta, pauhasi Oiva Juntunen. Häntä itseäänkin kummastutti, mistä kaikesta häneen olikin tällaista tietoa tarttunut. Mutta joka päivähän niistä ruotsalaiset lehdet kirjoittivat, ja television raporttitoimittajat selittivät samoja juttuja illat pitkät.

– Olet sinä kiihkeä mies, pakko myötää, tunnusti majuri.

– En minä mitenkään fanaattinen ole. Pois se minusta! Olen minä kyllä osallistunut mielenosoituksiin, joissa on vaa-dittu ihmiskunnalta enemmän järkeä.

Tosiasiaa Oiva Juntunen oli elämänsä aikana ottanut osaa

yhteen ainoaan mielenosoitukseen. Se oli tapahtunut Turun keskusvankilassa Kakolassa vuonna 1969. Vangit, Oiva Juntunen etunenässä, olivat ryhtyneet vankilan ruokasalissa rytmikkäästi kalistelemaan lautasia ja mukeja aikaansaaden näin hitonmoisen metakan. Mielenosoituksen tavoitteena oli ollut saada vankien keittoihin lisää sattumia.

– No, mitenkäs olet aikonut täällä elellä, tiedusteli majuri Remes. Käytännön sotilaana majuri Remes näki ettei amanuenssi Asikaisella ollut riittävästi edellytyksiä pitempiaikaiseen oleskeluun tšekäläisillä jäkälämailla.

– Siinä minulla ongelmia onkin... olen ajatellut palkata jonkun saamelaisukon ikäänkuin oppaaksi. Kai täällä semmoisia asuu? Se voisi pyytää riistaa, ja pitäisi kai jonkinmoinen kotakin rakennuttaa. Onhan minulla nyt rahaa kun tati kuoli. Minä olen kuullut sanottavan että täällä pohjoisessa on paljon työnhaluisia työttömiä.

Majuri Remes ajatteli että kovinpa kepoisesti poikaparka oli lähtenyt jäkäliä Lappiin tutkimaan. Hän ei kuitenkaan ryhtynyt ääneen epäilemään amanuenssi Asikaisen suunnitelmia. Miehellä oli ilmiselvästi varallisuutta. Hänen seurassaan kannatti pysytellä... majuri harkitsi omaa elämäntilannetta, joka taloudellisessa mielessä näytti lohduttomalta. Vaimo tuhiasi flyygeli-rahvoja Espanjassa, mikä toisaalta kyllä oli hyvä, pysyisipä poissa silmistä. Tyttäret olivat maailmalla, nuorempikin kai kihloihin menossa... mutta koti oli hajonnut, enää ei ollut virkapalkkaa, ei pussihousujen pesijää. Tässä nyt oli hyväuskoinen kotikasvupoi-ka, äkkisivistynyt kirjastomies, jonka varoilla tukkoon juopoteltu elämä saattaisi kenties hyvinkin avautua uuteen nousuun.

Vaan jos puristaisi pojalta rahat pois? Iskisi nyrkillä jäkä-läntutkijan pään mäsäksi ja vyöryttelisi ruumiin rotkoon... tai sotkisi Potsuraisjärven pohjattomiin saivoihin? Täältä Jumalan ja poliisien selän takaa kukaan ei koskaan yhtä amanuenssia kai-paisi.

Majuri Remes katseli nuotion mustuttamaa nyrkkiään. Sil-lä kun vinttaisi yhden kerran amanuenssia vasten ohimoluita, niin juttu olisi selvä. Nyrkillä oli moukaroitu paksupäisempiä-kin kalloja, ja aina oli tulosta syntynyt. Liiankin kanssa.

– Otatko kahvia, kysyi Oiva Juntunen höylysti.

Majuri Remes tunki nyrkin taskuunsa ja ojensi toisella kä-dellä mukin.

– Eläköön minun puolestani, hän ajatteli. – Eläköön aina-kin toistaiseksi.

Oiva Juntunen ajatteli että olisipa onnellista, jos hän voisi palkata tuollaisen majurin apurikseen. Täällä erämaassa sissielämään tottuneesta upseerista olisi korvaamaton hyöty. Oiva Juntusesta ajatus tuntui hullulta, mutta miehestä kannatti silti ottaa selvää. Niinpä hän lyöttäytyi Remeksen kaveriksi, ja kyseli kaikenlaisia.

Majuri Remeksestä oli outoa, mutta mukavaa kun joku ihminen kiinnostui hänestä. Sellaista ei ollut tapahtunut vuosiin. Kukaan ei ollut oikeastaan koskaan vaivautunut kyselemään Remeksen asioista. Ei vaimo, eivät lapset, eivät upseeritoverit eivätkä varusmiehet. Tässä iltanuotiollla teki oikein hyvää kun kerrankin sai puhella, kertoilla itsestään. Väliäkö sillä vaikka kuulija oli outo mies, joku amanuenssi Asikainen. Ihmisiä kirjastolaisetkin ovat.

Majuri kertoi suorittaneensa asevelvollisuutensa normaalisti, ylenneensä reservin vänrikiksi. Hänelle oli annettu kaksi ansiomerkkiä, toinen urheilusta ja toinen ammunnoista. (Tämä ei pitänyt paikkaansa, mutta pakkoko kaiken oli totta olla.)

– Sitten minä menin kadettikouluun. Siellä kului kolme vuotta, sattumoisin minä olin sen kurssin paras. (Kahdeskymmenes, mikä ei ollut kovin huonosti sekään.) Missäs sinä Asi-

kainen muuten palvelit? Et kai sentään niitä siviilipalvelumiehiä ole vaikka jäkälä keräiletkin?

Oiva Juntunen arveli että nyt oli viisasta vastata totuuden mukaisesti:

– Savon prikaatissa. Minä olen vaan jääkäri, puujalkakompaniasta.

Majuri jatkoi omaa kertomustaan. Nyt kannatti vähän lisäillä sotilaallisia saavutuksiaan, kun kaveri ei ollut upseerien asioista perillä.

– Kadettikouluaikoina minä otin vaimon. Sitten luutnanttina minä palvelin tovin joukkueenjohtajana, mutta pian sain oman komppanian ja yliluutnantin vakanssin. Sitten vuosi kapteenikurssilla, syntyi ensimmäinen lapsi... minulla on nykyään kaksi aikuista tytärtä. Siitä sitten kovassa imussa sotakorkeakouluun, luin muuten pääkielinä ranskaa ja venäjää, ne ovat sotilaskielinä tärkeämpiä kuin saksa tai englanti, nykyään. Puoli vuotta minä opiskelin Ranskassakin, sikäläisessä sotilasakatemiassa. Sieltä päästyä minä toimin sotakorkeakoulussa opettajana. Pääesikuntaanhan se tie sitten veikin, mutta on tullut harrastetuksi myös kansainvälistä toimintaa. Kyproksella ja Suezilla olen komentanut suomalaisia YK-joukkoja, viimeksi Siinailla olin Siilasvuon kanssa järjestelemässä Egyptin ja Israelin rauhanneuvotteluja... ikäänkuin oikeana kätenä.

Tämä kaikki oli täyttää palturia. Majuri Remes oli komenettu joukko-osastopalveluun heti sotakorkeakoulun jälkeen, eikä hän ollut käynyt sen paremmin Ranskassa kuin Siinailla-kaan. Mutta Oiva Juntuseen juttu upposti täydestä, ja innostuneesti hän kysyi:

– Olitko sinä tosiaan siellä aavikolla niissä rauhanneuvotteluissa, sillä kilometritolpalla?

– Sielläpä tietenkin. Siinä me tehtiin YK:n historiaa. Mutta rauhan turvaaminen, se juuri onkin sotilaan työtä, tunnusti Remes vaatimattomasti. – Golanillekin pyysivät, ja nyt Libanoniin, mutta en katsonut enää olevani velvollinen. Olen näes sitä mieltä että kansainvälinen kokemus on tuotava välillä myös Suomeen. Upseerin, jolla on maailmanlaajuista kokemusta, on syytä jakaa tietonsa oman armeijan piirissä, muuten hankittu tietopääoma kuluu hukkaan, vanhenee eikä hyödytä isänmaata. Kun saavuin kotimaahan, minusta tehtiin prikaatinkomentaja. Aikamoinen vastuu nuorelle majurille vai mitä! (Pataljoonaa suurempaa joukko-osastoa Remes ei koskaan ollut kommentanut, sehän tiedetään.)

– Mutta sotilaan ei auta jäädä paikoilleen, vaikka olisikin loistavissa asemissa. Minä otin nyt vuoden virka-vapaata, minulla on suunnitelmissa suorittaa lisensiaatti-tutkinto teknisessä korkeakoulussa. Ehkäpä samantien väittelen tekniikan tohtoriksi? Pioneeriaselajin kehitys vaatii tänä aikana myös sotilailta perusteellista teknistä perehtymistä. Ei se ole enää mitään rakennusmestareitten hommaa.

Oiva Juntunen valpastui. Tässä nyt oli häntä vastapäätä paitsi sotilas, myös tiedemies. Oli ehkä sittenkin ollut ajattelematonta ruveta leventelemään yliopistollisen kirjastovirkailijan tehtävillä.

Mutta majuri Remes ei epäillyt mitään.

– Minä kun johdin näitä sotaharjoituksia, niin siitä se virkavapaus myönnettiin. Palkinnoksi... yleensä näes puolustusvoiv-

mista on melkein ylivoimaisen vaikea saada virkavapaata, mutta minulle lohkesi kokonainen vuosi pelkällä puhelinsoitolla! (Tuntui hienolta ajatella asiaa näin. Se, että virkavapaa oli tullut pomeranssiviinan ansiosta, ei nyt ollut tärkeätä.)

Oiva Juntunen kysäisi, minkä takia majuri oleskeli nyt täällä erämaassa eikä esimerkiksi Helsingissä laatimassa lisensiaattityötään.

Majuri mietti kuumeisesti sopivaa vastausta. Hänelle itselleenkin oli epäselvää, minkä takia hän kyyhötti nuotiolla jonkun amanuenssin kanssa. Sitten hän keksi:

– Noo... pidän ensi alkuun vähän lomaa. Kyllä sitten talvella ehtii tutkia ja lukea. Keräilen vähän voimia.

Majuri tuijotti tuleen tovin.

– Taloudelliset seikat asettavat näes omat rajoituksensa, hän uskoutui. – Minulla ei ole varallisuutta, eikä tällä iällä enää oteta opiskelulainaa. Joskus olen ajatellut että pitäisi kokeilla, löytyisikö täältä Lapista kultaa. Kaivamalla, monia on viime aikoina onnistanut.

Oiva Juntunen sävähti. Kultaa! Oliko tuo turpea majuri perillä hänestä?

Majuri huomasi toverinsa mielenkuohun. Hän päätteli että näköjään myös amanuenssi Asikaisen sydäntä kuumotti kullanhimo. Ehkäpä tuo siisti kirjastovirkailija oli huiputtanut häntä? Oli tullut tänne etsimään kultaa jonkin varman vihjeen perusteella, vaikka väitti keräilevänsä jäkäliä. Lemmenjoen vanhat kultaesiintymät olivat täältä koilliseen, lähettyvillä. Täällä saatot tosiaankin olla geologisesti merkittäviä esiintymiä.

Majuri Remes tuijotti toveriaan arvostelevasti. Tämä vai-

kutti pelästyneeltä. Muka jäkälälajikkeitten perässä täällä juoksenteli, pirun paskat. Mutta mitäpä tuosta! Majuri Remes voisi hyvin ruveta tuommoisen miehen kanssa yhteistyöhön, se vaikutti kannattavalta. Jos miehellä oli vielä varallisuutta, niin sen parempi.

– Sinua taitavat kultahommat kiinnostaa, kysyi majuri viekkaasti.

Oiva Juntunen mietti pää kohisten. Mitä majuri näillä kultatapuheilla tarkoitti? Vasta äsken oli ollut juttua sotakorkeakoulusta, miten nyt tähän tultiin? Tiesikö Remes että hänellä oli kultaa enemmän kuin riski mies kunnolla jaksaa kantaa? Oliko tässä nyt laukeamassa iljettävä ansa? Tunsiko majuri Siiran, monimurhaajan ja pirun.

Oiva Juntunen pakotti itsensä rauhalliseksi.

– Kuule Remes. Jäkälät ovat minulle elämä elämässä. Vaikka ei kai se kullankaivuukaan hullumpaa hommaa ole.

Majuri päätti ettei kannattanut kiristää kaveria enemmälti. Oli sopivampaa jutella leppoistemista aiheista näin ensihättään.

– Kolmikymmenluvulla minun isäni muuten suomensi meidän suvun nimen. En minä mikään Remes alkujani ole.

Oiva Juntunen rauhoittui. Ei tässä ehkä sittenkään ollut mitään pelättävää. Viikkojen pakoi lu vaan oli vienyt hermot. Kun asiaa viileästi ajatteli, niin eihän majuri Remes mitenkään voinut tietää kullasta. Remes? Minkä niminen Remeksen isä oli ollut?

– Mitäs Remes merkitsee ruotsiksi, Oiva Juntunen kysyi kiinnostuneena.

Hitto, tuskitteli Remes. Ei kai Remeksellä ollut ruotsalaisesta vastinetta. Piti kuitenkin koettaa jatkaa:

– No, isäukko oli niin suomalaismielinen että otti nimekseen Remeksen. Minun suku isän puolelta on Reuterholmeja. Paroni Reuterholmista lähtöisin, historiasta tuttu nimi vai?

Oiva Juntunen nyökkäsi innokkaasti. Hänellä ei ollut harmaainta aavistusta Reuterholmeista, mutta oliko sitä pakko tunnustaa. Oiva Juntunen epäili että amanuenssit ovat perillä kaiken maailman reuterholmeista, miksei siis hänkin.

– Minun suvussani ei ole yhtään paronia, tunnusti Oiva Juntunen rehdisti.

– Niinhän se on... mutta mitäpä merkitystä aatelisarvolla nykymaailmassa on, vähätteli majuri Remes. – Paskat! Me olemme köyhtynyttä ylimystöä, jäljellä on vain kunniakkaan suvun komea maine, ei mitään muuta. Tietysti joskus tuntuu katkeralta ajatella että vielä kaksisataa vuotta sitten minunkin esivanhempani määräisivät elämänmenosta Ruotsi-Suomen suurvallassa.

– Sen kyllä ymmärtää, myönteli Oiva Juntunen. – Varmasti ottaa joskus päähän.

Majuri huokasi raskaasti. Tosiasiassa hän ei ollut sen aateliempi kuin suomalainen työhevonen, mutta yhtä kaikki, pahalta vaan tuntui.

Majuri kohensi nuotiota. – Tosiaankin voitaisiin ruveta kokeilemaan kultahommia. Onhan tässä monta kuukautta aikaa ennenkuin talvi tulee.

Oiva Juntusta säählitti tämä juro aatelismies, jolla ei ollut varaa edes lisensiaattityötä varten. Sotilas, majuri, alkujaan paroni

Reuterholmin perillinen, ja puhui nyt köyhyydestä. Oiva Juntunen veti lompakkonsa esiin ja latasi majurin kouraan viisituhatta markkaa.

– Ota nämä ensi alkuun. Kaivele kultaa, tai kaivetaan yhdessä. Sinä hoitelet käytännön asiat, minä keräilen jäkäliä. Jos kultaa saadaan, pannaan tuotto tasan. Tai miten vaan sovitaan.

Majuri otti ihmeissään rahat vastaan. – Nämä ovat niitä tädin perintöjä? Miten sinä uskallat luottaa outoon mieheen?

– Minä luotan aatelismiehen sanaan. Minulla on autovuokraamon kärry Puljun tien varressa. Aja sillä kylille ja palauta se. Ostele tarvittavat välineet. Hakkuja, lapioita, mitä nyt kullankaivuussa tarvitaan. Ja muonaa, ollaan täällä muutama kuukausi. Tutkitaan jäkäliä ja kaivetaan kultaa. Mikä hätä meillä täällä on ollessa? Virkavapaata molemmilla.

Majuri mietti kummissaan että miten tässä nyt näin kävi. Ilman ainuttakaan nyrkiniskua tuo mies työnsi hänelle nipun seteleitä. Kyllä maailmassa oli sinisilmäistä porukkaa. Mutta mikäpä tässä. Tuommoisen kaverin kanssa kannatti kultaa kaivaa vaikkei saisikaan. Harvinaisen hyväuskoinen nuori mies.

Oiva Juntunen oli tyytyväinen asioitten saamaan käänteeseen. Hänellä oli nyt apumies, kullankaivuu-upseeri. Oivaa sääliitti majurin hyväuskoisuus. Jotkut ovat yksinkertaisia, hän huokasi, ja saavat tehdä raskaimmat hommat.

– Minä lähden heti huomenna hankkimaan Kittilästä varusteita, lupasi majuri. – Mutta sitä ennen tehdään parempi laavu, että sovitaan molemmat kunnolla nukkumaan.

Aamulla majurin maastopukuinen olemus hävisi kesäiseen erämaahan. Virkeästi hän astui uudella tiellä, vapaana kullan-

kaivajana, seteleillä ravittuna. Oiva Juntunen toivoi ettei mies katoaisi sille tielleen. Tämä oli jättänyt leiriin tavaroitaan, kyllä hän palaisi. Jotenkin Oivasta tuntui siltä että majurin sanaan saattoi luottaa.

– Eivät kaikki ole tällaisia roistoja niinkuin minä.

Majuri Remes löysi autovuokraamon auton maantien laidasta juuri siltä paikalta minne erakkotoveri oli sen hylännyt. Hän ajoi kovaa kyytiä Kittilään, jossa palautti auton vuokraamon paikalliselle edustajalle. Ilmeni että auton vuokraaja oli joku Oiva Juntunen eikä amanuenssi Asikainen. No, ehkäpä Asikaisella oli perusteltu syy esiintyä aika ajoin väärällä nimellä, ajatteli majuri Remes hyväntahtoisesti. Olihan hän itsekin keksinyt väittää olevansa von Reuterholm. Tasoissa oltiin.

Päästyään eroon autosta majuri riensi lennättimeen, jossa sähkötti vaimolleen Espanjaan. Hän ilmoitti olinpaikkansa, tai pikemminkin, ettei oikeastaan oleskellut erityisesti missään. Sitten hän soitti nuoremmalle tyttärelleen, joka ilmoitti menneensä kihloihin ja muuttaneensa asumaan sulhasensa luo.

– Voi perkele. Minkälainen simppe se poika on?

Tytär kuvaili poikaystävänsä erittäin myönteiseen sävyyn. Majurin rasvoittunut sydän heltyi, varsinkin kun hän tuli ajatelleeksi että nyt hänen isälliset velvollisuutensa päättyisivät myös nuoremmen tyttären suhteen. Hän toivotti tyttärelleen onnea ja lähetti sitten tälle tuhannen markan lahjashekin amanuenssi Asikaisen varoista. Sitten hän asteli Kittilän Kievariin ja rupesi ryytämään olutta, sydämessään lämmin isällinen tunne.

Oiva Juntunen katseli edessään aukeavaa ääretöntä Kuopuvuomaa. Kihisevät sääskiparvet nousivat vuoman hetteistä ja iakivät kärsänsä ammattirikollisen nahkaan. Oiva Juntunen ajatteli että tämäkö oli sitä ylistettyä Lapin taikaa? Aapojen hehkua, hyi helvetti.

Toistaiseksi oli kuitenkin viisainta pysytellä täällä erakkona. Näihin aikoihin monimurhaaja Siira päästettäisiin irti, ja heti hän ryhtyisi etsimään kadonnutta rikostoveriaan. Lähtisi kuin vinttikoiira sähköjäniksen perään. Mutta tänne eivät monimurhaaja Siiran kynnet yltäisi.

Kunpa vaan majuri Remes palaisi takaisin. Yksin Oiva Juntunen ei erämaassa selviytyisi eikä viihtyisi.

Oiva muisteli kaihoten loisteliasta asuntoaan Tukholmassa. Oli siellä vietetty hienoa elämää! Hyvää ruokaa, erinomaisia viinejä, nautittavaa musiikkia ja älykkäitä ystäviä... ja jos teki mieli anteliaitten naisten seuraa, tarvitsi vaan soittaa Stickanille niin juttu järjestyi. Poliisit kyllä tekivät kerran kuukaudessa tarkastusvierailujaan, mutta kyttiinkin tottuu kun niitten kanssa vuodesta toiseen seurustelee.

Joskus tapahtui niin etteivät viranomaiset saapuneetkaan tavanomaiselle kotitarkastukselle juuri silloin kun Oiva Juntunen oli tottunut heitä odottamaan. Silloin rikollisen elämä tuntui yksinäiseltä ja hyljättyä. Oli kuin vaikeasti sairasta potilasta ei kukaan omaisista ja ystävistä välittäisi käydä tervehtimässä. Toisaalta myös pelotti:

oliko poliisilla jotakin erityisen konnamaista mielessään kun se viivytti kotitarkastusta? Kun sitten rikospoliisin miehet ilmaantuivat muutaman epäätietoisen päivän jälkeen tarkastuk-

selle, muka yllättäen, kaikki tuntui taas turvalliselta ja miellyttävältä. Silminnähdessä poliisitkin nauttivat näistä tarkastuksista. Oiva Juntunen oli hyvä isäntä. Hän veteli avuliaasti auki lipastojen laatikot, pöyhi vuodevaatteet sopivasti esille ja koputteli seiiniin taulujen taakse näin osoittaakseen ettei salalokeroita ollut huoneistoon rakenneltu sitten viime käynnin. Ja aina näitten tilaisuuksien yhteydessä poliisimiehillä oli mahdollisuus siemaisesta hiukan erinomaista vuosikertaviiniä ja natustella suolatikkuja muuten niin arkisen työnsä höysteeksi.

Remes viipyi Kittilässä neljä vuorokautta. Mutta vaikka Oiva Juntunen oli kaupunkilaisroisto, hän selvisi sentään jotenkuten. Majurin jättämät sissimuonat siinä auttoivat, ja sateensuojaksi tehty pieni laavu.

Aika vaan kävi pitkäksi. Muistui mieleen nuoruuden vankilavuodet. Silloinkin aikaa oli ollut yllin kyllin, eikä mitään mielenkiintoista puuhaa. Oiva Juntunen oli vankiloissa kuluttanut aikaansa laatimalla mielessään mitä monimutkaisimpia pakosuunnitelmia. Nyt hän turvautui samaan menetelmään, mutta jotenkin tilanne oli outo eikä suunnittelu antanut sitä samaa tyydytystä kuin nuorempana. Oiva Juntunen päätti lähteä pienelle marjaretkelle lähiympäristöön. Joitakin mustikoita hän löysi. Eivät ne järin herkullisilta maistuneet, olivat kai vielä raakoja. Paluumatkalla Oiva putosi suonsilmäkkeeseen ja kastui vyötäröä myöten. Lompakkokin oli ravassa sisälmyksiä myöten.

Oiva Juntunen syytti nuotion ja kuivatteli vaatteitaan. Hän tyhjensi lompakosta viidensadan markan setelit asettaen ne kiville kuivumaan. Tuntui jotenkin kurjalta koko tämä touhu.

Yllättäen Oiva sai mielenkiintoisen kaverin. Se oli pieni ke-

tunpentu, jota näytti kovasti kiinnostavan nuotiolla puuhaileva puolialaston mies. Oiva heitteli ketulle pieniä makkaranpaloja, koska arveli että otus oli nälissään.

Pieni takkuinen ketunpentu ei oikein osannut pelätä ihmistä eikä edes ammattirikollista. Sillä oli niin kauhea nälkä että se uskaltautui piankin nuuhkimaan esiin heiteltäviä syöttejä, ja kun ne tuoksuivat hyviltä, ahmi kettu ne sitä mukaa kuin niitä sille viskeltiin. Se rohkeni ulottaa retkensä jopa kahdenkymmenen metrin päähän nuotiosta.

Kun viidensadan markan setelit kuivuivat kivillä, ne kevenivät ja lähtivät pienen tuulenvirrin kyydittämänä lentämään tiehensä. Oiva Juntunen makoili nuotiolla eikä heti huomannut rahojen levittäytymistä lähimetsikköön. Mutta kettu kyllä huomasi ne, ja arveli että siinä sille lähetettiin taas maukkaita suupaloja. Rohkeasti se sieppasi yhden viidensadan markan setelin ja loikki raha suussa tiehensä.

Kun Oiva Juntunen huomasi mitä ketunpentu oli tekemässä hänen rahoilleen, hän kimposi ylös ja lähti kokoamaan jäljelle jääneitä rahavaroja. Ketunpentu juoksi pitkin Kuopsuvuomaa viisisatanen suussaan, eikä Oiva saanut sitä enää takaisin. Muut rahat hän kokoili jäkälästä ja sulloi visusti lompakkoon. Hän oli nyt viittäsatua markkaa köyhempi kuin ennen kettuun tutustumista.

Illemmalla kettu ilmaantui taas lähimetsikköön, kaiketi kerjäämään uusia makupaloja. Oiva Juntunen huusi sille, että oli rikollista ryövätä ihmisiltä rahaa, ja että kettu tekisi viisaasti jos palauttaisi anastamansa setelin. Mutta ketunpentu katsoi vaan Oivaa tiukasti silmiin eikä tehnyt elettäkään palauttaakseen ra-

han. Se näytti Oivalle hammasriviään, josta saattoi päätellä ettei sillä ollut minkäänlaisia tunnontuskia. Oiva Juntunen heitteli sille hiukan näkkileipää ja makkaraa, ja totesi lopuksi:

– Pitäköön rahansa. Onhan minulla kultaa yllin kyllin. Ihanaa oli aina välillä käydä kultakätköllä hivelemässä kylmää jalometallin pintaa. Monta tulista suudelmaa Oiva antoi viilleille harkoille.

Yhden kultaharkon kulmasta Oiva Juntunen mursi puukonterällä pienen palan kokeillen, miten helposti jaloa metallia voisi työstää. Se oli melkein yhtä pehmeätä kuin lyijy, siitä lähti lastu kun puukolla jäntevästi veisteli. Oiva Juntunen valmisti pari, kolmesataa grammaa Lapin kultaa. Hän naputteli kultahiput sopivan näköisiksi ja kokoisiksi sileän kiven päällä puukon hamaralla. Oiva arveli että aito Lapin kulta oli vuosituhansien aikana hioutunut tunturipuroissa suhteellisen säröttömäksi, ja pyrki saamaan omasta kullastaan tässä mielessä kelvollista. Ihan pieniä hippuja ei juuri kannattanut käsitellä erikseen, ne näyttivät sinänsä laatuunkäyviltä.

Tällä välin majuri Remes koki hoidella asioita Kittilässä. Ensimmäiset pari päivää hän joi kuin sika. Kärsittyään huiman kohmelon majuri lopulta ryhtyi hankkimaan kullankaivuussa ja eräelämässä tarvittavia varusteita. Hän osti vaskoolit, lapioita ja kirveitä, nauvoja, sahan... hakun, rautakangen, sääskiverkkoa ja saunan kiukaan sekä muuripadan. Lisäksi vaatetavaraa ja muonaa valtavat määrät. Sitten hän soitti metsähallinnon Rovaniemen piirikuntakonttoriin päämetsänhoitaja Severiselle.

– Majuri Remes Kittilästä päivää. Teillä on siellä Kuopsuvaarassa autio tukkikämpä. Lähellä Enontekiön rajaa. Voisin

kos minä asustaa siinä muutaman kuukauden?

Kyllähän se sopi Severiselle. Mitään vuokraakaan Severinen ei osannut vaatia, kun asukas sentään oli toisen valtion laitoksen, puolustusvoimien, korkea virkamies.

Tämän jälkeen Remes palkkasi Kittilän Kievarista neljä humalaista jatkää kantajiksi, sulloi ukot taksiin ja lastasi peräkärriin varusteet. Ajettiin Puljuun ja siitä metsäautotietä Sietelöselkään. Samassa paikassa Remeksellä oli sotaharjoitusten aikana ollut komentopaikka. Nyt purettiin taksin peräkärriystä kuorma kankaalle, ja viiden miehen harteille sälytettiin valtavat taakat. Muuripata oli raskain kuljetettava, mutta siitäkin selvittiin kun se ripustettiin korentoon jota kaksi jatkää kantoi. Pataan pantiin vielä erinäinen määrä ruokaa ja taloustavaroita. Taakat olivat äärettömän raskaat, mutta viinapalkalla karavaani lähti kevyesti liikkeelle. Remes johdatti kuormaston Kuopsuvaaran kämpälle, maksoi miehille ja taksille, ja lähti sitten Pot-suraisvaaraan ilmoittautumaan amanuenssi Asikaiselle.

Majurin ja roiston jälleennäkeminen oli suorastaan liikuttava. Miehet läimäyttelivät toisiaan harteille, panivat tupakaksi ja kertoilivat kuulumisensa. Juopottelustaan ja tyttärelleen lähettämästään tuhannesta markasta majuri viisaasti vaiken. Oiva Juntunen kertoi ketunpennusta, joka oli ryöstänyt häneltä viisisataa markkaa rahaa. Hän pyysi majuria olemaan tarkkaavainen, vihelsi pitkään, ja tovin odottelun jälkeen karvaturri ilmestyi metsän reunaan. Se näytti hampaita, katsoi silmiin ja edellytti nähtävästi herkkupaloja. Sille annettiin näkkileipää ja se ristittiin yksimielisesti Viisisataseksi.

Yöksi valettiin Kuopsuvuoman itärantaa noudatellen tuk-

kikämpälle. Se oli viisikymmenluvulla rakennettu kelohonkainen pitkä rakennus, jonka toisessa päässä oli viidenkymmenen miehen miehistöpirtti lavereineen. Toisessa päässä oli työnjohtajien puoli, terävä pää, ja näitten välissä kokkien asunto ja keittiö. Terävästä päästä johti ovi kokkien puolelle, miehistökämpään avautui luukku, josta jätkille oli annettu ateriat. Majuri tiesi kertoa että tuollaista läpeä jätkät kutsuivat Elämänluukuksi.

Terävässä päässä oli neljä vuodetta. Oiva Juntunen levitti makuupussinsa laverille lähelle ikkunaa, majuri Remes vastakaiselle seinustalle.

– Kukahan tässä on nukkunut, kysyi Oiva Juntunen kokeillen vuodetta.

– Se on kasöörin peti. Tuossa on mittamiesten punkat ja tämä on ukkoherran sänky, selitti majuri.

– Mistä sinä sen tiedät, ihmetteli Oiva Juntunen.

– Ukkoherra ei koskaan nuku ikkunan vieressä, koska sieltä vetää, vaan uunin lähellä, selitti majuri. – Kasöörit ja mittamiehet nukkuvat vedossa, ukkoherra ei.

Oiva Juntunen mietti asiaa. Totta kyllä, hän oli tässä yhtymässä eräänlainen maksumies, kasööri, mutta toisaalta hän oli myös arka vedolle.

– Jospa vaihdamme paikkoja, hän virkkoi.

Majuri Remes ajatteli silpaista toveriaan otsaluuhun, sillä olihan hän sentään majuri ja aatelinen. Tämä amanuessi oli pelkästään tavallinen solttu. Sitten hän muisti Asikaisen rahat ja päätti elää sovussa miehen kanssa. Hän kääri makuupussinsa rullalle ja levitti sen kasöörin punkkaan. Oiva Juntunen siirtyi asuttamaan ukkoherran vuodetta.

Jonkin aikaa majuri loikoi myrtyneenä petillä. Sitten hän kohottaautui kyynärpänsä varaan ja ilmoitti:

– Huomautan vaan että puolustusvoimissa majurin kuu-kausipalkka ilman ikälisiä on 6 200 markkaa.

– Brutto vai netto, kysyi Oiva ukkoherran petiltä.

– Brutto tietysti. Kenraalilla se voisi olla netto.

– Sovitaanko niin että minä maksan sinulle saman min-ikä armeijakin? Vähennetään verot ja sosiaaliturvamaksut, saat nettona.

Noustiin laverilta laskemaan Remekselle palkkaa. Majuri muisteli että hänen veroprosenttinsa oli ollut edellisenä tu-lohankintavuotena jotakuinkin 35:n paikkeilla, vähennysten jälkeen. Nettopalkaksi saatiin siten 4 000 markkaa. Kun siitä vähennettiin ruokapäivän hinta, 50 markkaa, sovittiin käteen maksettavaksi palkaksi 2 500 markkaa kuukaudessa. Tätä palkkaa vastaan majuri sitoutui tekemään amanuessi Asikaiselle töitä kahdeksan tuntia päivässä.

– Katsotaanko että ensimmäisen tilisi olet jo saanut, kysyi Oiva Juntunen tarkoittaen etumaksua, jonka Remes oli Kittilässä tuhlannut.

Lyötiin kättä päälle. Oiva Juntunen kellahti laverille kuin ukkoherra ikään. Sieltä hän ilmoitti majurille:

– Teeppä jotakin iltapalaa. Ja olisitko ystävällinen ja tap-paisit sääsket tästä kämpästä?

Majuri suihkutti hyönteismyrkkyä tupaan. Sitten hän pois-tui keittiöön. Pian huoneeseen leijui paistetun lihan hajua ja kuului kuinka pannu käräsi hellalla. Majuri Remes hyräili tut-tua marssilaulua valmistaessaan ruokaa. Puolen tunnin kulut-

tua terävän pään pöydälle katettiin mojova illallinen: käristettyä kinkkua, suolakurkkuja, hillosipuleita, punajuurta, muutamia höyryäviä braatwurstoja ja rasia Jalostajan perunasalaattia. Juotavaksi kokki tarjosi piimää ja aterian päätteeksi vielä kupin teetä, johon hän puristi sitruunasta mehut ja valutti lusikalla hunajaa.

– Ei meitä keripukki täällä uhkaa, hän totesi.

Aamulla Oiva Juntunen heräsi kahvin ja paistetun pekonin tuoksuun. Majuri Remes kattoi juuri aamiaista pöydälle.

– Nousehan amanuenssi aamiaiselle, kehoitteli majuri toveriaan.

Oiva Juntunen kohottautui vuoteestaan. Hän siveli leukaansa, siinä oli pitkä, karkea parta. Raskaasti nukutun yön jälkeen olo oli tunkkainen.

– Huomenta majuri. Hommaisitko pesuvettä että voisın vähän siistiytyä.

Majurin silmät välähtivät. Pienen tovin hän jo puristeli suurta nyrkkiään, kunnes muisti että apulaisen askareet nimenomaan kuuluivat nykyisin hänen toimenkuvansa. Hän marsi ulos, vinttasi kaivosta ämpärillisen kirkasta vettä, kantoi sen keittiöön ja kuumensi liedellä. Hän kaatoi sopivan lämpöistä vettä vatiin, etsi käsiinsä pyyhkeen, saippuaa ja amanuenssin parranajovehkeet ja vei ne tuvan puolelle. Oiva Juntunen peseytyi, ajoi partansa ja kuivaili naamansa. Vasta sitten hän asettautui nauttimaan aamiaista.

– Ihan mukiinmenevä aamupala, hän tunnusti majurille.

– Sotilas osaa mitä vaan, hyrähti Remes tyytyväisenä.

Oiva Juntunen katseli karua savotan pöytää, jolla oli vuo-

sikaisia syöty ja kirjoitettu tukkityömaan tilikirjoja. Se oli sahalaudasta karkeasti kokoonnaulattu hököty. Ruostuneet nau-lankannat töröttivät laudoista esiin. Joku joutilas mittamies oli nävertänyt tylsällä puukonkärjellä pöydän pintaan omat nimi-kirjaimensa ja vuosiluvun: M.T 1954. Anno tomini.

Oli pöydällä jo ikää.

– Pöytäliina meidän pitää hankkia. Ei tässä ruoka muuten maistu, ilmoitti Oiva Juntunen.

Majuri hörppäsi kahvinsa loppuun ja riensi sitten täyttämään esimiehensä toivetta. Ensin hän ajatteli luovuttaa oman saunapyyhkeensä pöytäliinaksi, mutta nuuhkaistuaan sitä hän jätti pyyhkeen nauaan. Kokkien huoneessa oli vanhat kukalliset verhot. Majuri riuhtaisi toisen alas, leikkasi päärmeet verhon alareunasta pois ja levitti vaatteen pöydälle.

– Kun seuraavan kerran käyt kylillä, saat ostaa liinavaat-teita lisää, neuvoi Oiva Juntunen. Hän muisteli asuntoaan Tuk-holmassa. Hänestä tuntui että tämä autio metsäkämpä tarvit-si vielä paljon erilaisia sisustustavaroita, ennenkuin täällä voisi viettää edes jotenkuten ihmismäistä elämää.

Aamiaisen jälkeen miehet menivät ulos kuselle. Vihellettiin samalla Viisisatanen metsästä esiin ja annettiin sille aamiaisen tähtet. Hyvin ketulle kelpasi rapeaksi paistettu pekoni. Kiitok-seksi se irvisti miehille ja murahti hiukan. Kovin karuja ovat pe-tojen pöytätavat, totesivat miehet.

Majuri esitti että josko tosiaan lähdetäisiin kokeeksi hii-kan huuhtomaan kultaa? Kuopsuvaaran alarinteessä lorisi pieni suorantainen puro, joka laski muutaman kilometrin päässä Siet-elöjokeen. Miehet astelivat työkaluineen purolle, joka ei suures-

tikaan muistuttanut Lemmenjoen tai Ivalojoen kultamaita, mut-ta Oiva Juntusen mielestä siitäkin voisi huvikseen kokeilla on-neaan. Majuri ajatteli että taisipa tosiaan amanuenssi Asikainen olla kaupunkilaispoika, kun luuli että tuollaisesta rutakosta kul-taa löytyy. Puron molemmat rannat olivat soiset, mutta pohjalla sentään näkyi virran siivilöimää hiekkaa. Oiva Juntunen kahlasi veteen ja koukkaisi soraa vaskooliin. Vesi oli kylmää. Kun kul-tamies hiukan keikautti vaskoolia – niinkuin oli elokuvissa oikei-den kullankaivajien nähnyt tekävän – ainoana seurauksena oli että kylmää vettä ja soraa lorahti saapasvarresta sisään.

Majuri seurasi huuhtontaa epäuskoksen näköisenä rannal-ta.

– Eiköhän haeta parempi puro. Alä viitsi sorkkia siitä ra-paojasta.

Mutta Oiva Juntunen huuhtoi jo toista vaskoolillista. Ma-juri hymähti:

– Yhtä hyvin voisit kaivaa kultaa sontatunkiosta.

Oiva Juntunen vilkaisi pistävästi majuria. Hänen teki mieli paljastaa että hän todella oli kaivanut tunkiosta kultaa. Kolme-kymmentäkuusi kiloa! Mutta hän ei tietenkään virkannut mi-tään, vaan kahlasi puroa alavirtaan pienen mutkan taakse. Siellä hän salaa ripotteli vaskooliin hyppysellisen omatekoista kul-tahiekkaa ja kauhaisi sen päälle purosta vettä ja soraa.

Kullanhuuhtonta oli sittenkin jännittävää puuhaa. Oli mielenkiintoista seurata kuinka kultajyvät vähä vähältä huuhtoutuivat sorasta ja asettuivat kauniisti vaskoolin pohjalle. Kun vaskoolissa oli enää vain vähän soraa ja kaunis kiekerö kultajy-väsiä, huusi Oiva Juntunen majurille:

– Tuleppa von Reuterholm tänne!

Majuri löntysteli paikalle. Oiva Juntunen ojensi vaskoolin-
sa hänelle.

– Mitäs sanot? Kultaa, arvatenkin.

Savuke putosi majurin suusta. Hän piteli vaskoolia kädet
vavisten. Vuoroin hän tuijotti kullansekaista hiekkaa, vuoroin
onnekasta toveriaan. Hän nousi ylös purosta, asetti vaskoolin
varovaisesti mättäälle ja poimi yhden suurimmista kultajyvistä
sormiensa väliin. Hän tutki kultahippua läheltä ja tarkasti, ja
näytti siltä kuin osa kullan kimalluksesta olisi heijastunut ma-
jurin syviin silmiin: ne saivat uutta mieletöntä hohdetta, niistä
alkoi loistaa kammottava kullanhimon välke. Majuri vei kulta-
jyvän suuhunsa ja puraisi sitä. Kullanmuru litistyi majurin tora-
hampaitten välissä.

– Kultaa! Perkele, aitoa Lapin kultaa tämä on!

Majuri huuhtoi nopeasti ja taitavasti loput hiekat kultahip-
pujen seasta. Kiihtyneenä hän katseli saalista. Ainakin kymme-
nen tai viisitoista grammaa puhdasta kultaa!

Oiva Juntunen kokosi kullan lompakkonsa kolikkoloke-
eroon. Majuri seurasi toimitusta, ja hänen silmissään leimusivat
kullanhimon levottomat tulet.

Majuri otti nyt vaskoolin. Hän syöksyi puroon, kauhaisi va-
din täydeltä soraa ja kiviä ja alkoi kuumeisesti vaskata. Oiva Jun-
tunen siirtyi vuorostaan rannalle. Hän pani tupakaksi ja ajatteli
että taisipa tämä puro nyt kelvata majurille.

Mutta Remeksellä ei ollut onnea. Vaikka hän räpi puros-
sa toista tuntia, saaden veden sekaantumaan ja pohjakivetkin
siirtymään paikoiltaan, hänen vaskooliinsa ei huuhtoutunut yh-

tään ainoaa kultajyvää. Oiva Juntusen tuli sääli uutteraa toveri-
aan. Hän lupasi antaa omasta kullastaan osan majurille, mut-
ta Remes ei tahtonut ottaa lahjaa vastaan, vaan väitti kyllä itse
huuhtovansa omat kultansa. Nyt vaan ei heti kultaa löytynyt,
mutta olihan tässä kesää ja syksyä.

– Joka tapauksessa – tälle purolle kannattaa jäädä. Tässä on
pakko olla rutosti kultaa kun sinulle tuli heti noin reilusti. Men-
nään kämpälle punnitsemaan se kulta, ostin Kittilästä kirjevaan.
Heti huomenna minä rupean rakentamaan rännejä. Pelkällä
vaskoolilla ei kannata yrittää, pitäisi olla ihan hirmuinen tuuri.

Kirjevaaka osoitti että Oiva oli huuhtonut kuusitoista
grammaa kultaa. Saalis pantiin pieneen lääkepulloon, jossa Re-
mes oli säilyttänyt krapulatablettejaan.

– On se kaunista, ihasteli majuri katsellen kultahiekkaa
pullon pohjalla valoa vasten. Ihanasti valo siivilöityi kultasoran
läpi. Kun pulloa heilutti, kultahiekka kahisi kiihottavasti.

Seuraavana päivänä majuri repi savotan tallista kolme he-
vospilttuuta hajalle. Niistä kertyi runsaat määrät leveitä lankku-
ja, jotka majuri raahasi puron rannalle. Hän kaatoi nuoria närei-
tä tukipuiksi ja alkoi koota kultaränniä.

Oiva Juntunen ei varsinaisesti osallistunut kultakaivoksen
rakentamiseen. Hän istuskeli rannalla antaen ohjeita, kävi välillä
metsässä keräilemässä muodon vuoksi hiukan jäkälä ja vetäytyi
aika ajoin kämppään torkuille.

Majurin kultakaivoksesta tuli suurisuuntainen hökötyks.
Kaksikymmentä metriä pitkät rännit noudattelivat puron vartta.
Rännit oli rakennettu siten että niihin saattoi ohjata puron ylä-
juoksulta vettä, joka sitten virratessaan pitkin ränniä huuhtoisi

kullan esiin soran seasta. Vesi veisi soran ja pienimmät kivetkin mennessään, mutta kulta, joka oli kiveä ja soraa raskaampaa, jäisi rännin pohjalle. Varmuuden vuoksi Remes naulasi rännin pohjalle pieniä poikittaislistoja, ettei kulta liiallisen virtaaman takia pääsisi huuhtoutumaan ohi kaivoksen takaisin puroon.

Majuri kehui että pioneeri osaa rakentaa mitä tahansa, vaikka kultakaivoksia jos niikseen tuli. Tosiasiassa hän ei ollut koskaan aikaisemmin kaivanut kulta, olipahan vaan joskus nähnyt Helsingin Seurasaaressa ulkomuseoon tuodun kultarännin ja rakensi nyt itselleen samanlaisen.

Viikon ahkeroinnin jälkeen Remeksen kultakaivos oli valmis otettavaksi koekäyttöön. Malttamattomana majuri alkoi mättää ränniin soraa puron pohjasta. Kun ränni oli puoleen väliin täytetty, avasi majuri ylävirrassa luukun ja päästi vettä kaivokseensa. Oiva Juntunen seurasi kiinnostuneena kuinka laitteet toimisivat.

Majuri Remes oli viime aikoina laihtunut ja muuttunut ulkoisesti aivan vanhojen kultamiesten näköiseksi. Hän ei ollut ehtinyt peseytyä kokonaiseen viikkoon, vaatteet olivat likaiset ja parta ruokkoamaton, ja silmissä loimusivat kullanhimon palot. Vanhoista kultamiehistä hän erosi enää vain kenttäpukunsa ja arvomerkkiensä ansiosta. Oli rähinäremmikin ravassa.

Vesi kohisi ränniin. Se melkein tulvi soran yli koettaessaan raivata tietä eteenpäin. Mukaan tarttui hiekkaa ja soraa, vain isoimmat kivenmurikat jäivät ränniin hienon maa-aineksen huuhtoutuessa virran mukana. Parikymmentä metriä pitkässä rännissä kultajyvillä olisi riittävästi tilaisuuksia hakeutua uoman pohjalle ennenkuin kouru loppui ja laski hiekkai-

sen vetensä takaisin puroon.

Majuri Remes lapioi kuin mieletön. Vesi kohisi, rapa lensi. Hyvinkin kuutio soraa siirtyi tunnissa ränniin ja siitä taas veden huuhtomana pois. Aina välillä majuri kävi kurkistamassa rännin pohjalle, josko sinne olisi ilmestynyt kimpale Lapin kultaista emäkalliota, mutta toistaiseksi mitään sellaista ei näkynyt.

Kun rännin pohjalle oli kerääntynyt raskain maa-aines, majuri otti vaskoolin ja huuhtoi loput käsin. Hän käsitteli kymmeniä vadillisia soraa, mutta tulos oli tyly: hippuakaan kulta ei Remeksen kaivos ainakaan toistaiseksi tuottanut. Kullankaivaja pyyhki verenhimoiset sääsket turpealta naamaltaan, tuijotteli sitten maentuneena rakennelmiaan ja murisi kumeasti. Väsyneenä hän talsi kämppään, jossa ryhtyi valmistamaan toverilleen päivällistä.

Majurilla oli kädessään leveäteräinen lihaveitsi. Oiva Juntunen torkkui ukkoherran vuoteella siistinä ja velttona. Majuri näki kuinka toverin kaulasuonet sykkivät kutsuvasti. Hän siveli lihaveitsen armotonta terää, puristi kätensä sen kahvaan niin että rystyset menivät valkoisiksi ja ryhtyi sitten leikkaamaan ohuita siivuja lyypekkiläisestä meetwurstista. Amanuenssi Asikainen vaati ehdottomasti että kaikki leikkeleet asetettiin tarjolle ohuina tasaisina siivuinä. Varattoman sotilaspalvelijan ei auttanut muu kuin totella isäntäänsä.

– Kaiken maailman jäkälänkerääjien palkkalistoille sitä ihmisen joutuukin, murisi majuri, yrittäen siivuta makkarasta mahdollisimman tasapaksuja ja siustejä viipaleita. Epäonnistuneet siivut hän pani syrjään säästäten ne annettaviksi Viisisataselle.

Majuri Remes uurasti kultakaivoksellaan kuin orja, aamusta iltaan, päivästä toiseen. Hän lapioi puron rannat ja pohjan kymmenien metrien matkalta kultaränniin, josta vesi huuhteli maamassat alavirtaan aiheuttaen puron keinotekoisien suistosärkän. Kultakaivoksen kohdalla pieni puro muutti uomaansa, niin ankarasti majuri lapiotaan käytteli. Kullankaivajan parta kasvoi, hän likaantui, kädet kävivät känsäisiksi. Silmät kiiluivat kuin pedolla, joka ei ole saanut viikkoihin haisuakaan haaskasta.

Tämä ankara kullankaivu ei kuitenkaan tuottanut mitään tulosta. Kaivos ei antanut majurille ainuttakaan kultajyvää, ei edes yhtä kultapölyn hiukkasta.

Oiva Juntunen sensijaan onnistui kultapuuhissaan erinomaisesti. Heinäkuun lopussa hänellä oli kahdessa lasipullossa jo hyvinkin puoli kiloa kultasoraa. Kaikki tämä satunnaisten vaskoolikokeilujen tuloksena. Majurista se tuntui käsittämättömältä. Jumalat suosivat amanuenssia, mutta pitivät pilkkanaan miestä joka tosissaan yritti.

Jottei majuri olisi menettänyt järkeään epätoivoiseksi käännyneessä kullankaivuussa, lähetti Oiva Juntunen hänet hakemaan muonatäydennystä Puljusta. Majuri kävi kylässä kiireimmän kaupalla, palasi selässään raskas ruokareppu, valmisti esi-

miehelleen maittavan päivällisen, ja oijusti sitten taas kaivokselle lapiomaan puronpohjaa kultaränniin.

Oiva Juntunen päätti armahtaa uutterraa upseeripalvelijaansa. Salaa hän ripotteli hyppysellisen kullanmuruja majurin huuhteluränniin, ja kun majuri uupuneena jatkoi huuhtomista, hänelle lopultakin aukeni taivas: hän löysi kultaa! Viikkojen taukoamaton lapiointi oli vihdoinkin tuottanut tuloksen.

Oiva Juntunen oli sekoittanut hiekkiaan reilut viisi grammaa kultaa. Hän löi itsekseen leikkimielistä vetoa siitä, kuinka paljon majuri kykenisi kullasta pulloonsa pelastamaan.

Majuri vaskasi hiekan moneen kertaan, ja niin tarkka hän oli että punnitessaan saaliinsa se painoi yli neljä grammaa. Oiva Juntunen ajatteli että majuri olisi varmaankin pärjännyt erinomaisesti Lemmenjoella suurina kultavuosina. Klondykeksä hänestä olisi tarkkuutensa ja ahneutensa perusteella tullut upporigas mies. Majuri laski että hän saisi aarteestaan kultasepältä yli kolmesataa markkaa. Verotonta tuloa, erinomainen alku menestyksekkäälle kultamiehen uralle.

Oiva Juntunen esitti että majuri matkustaisi Rovaniemelle myymään kultasaaliin, sillä käteisvarat alkoivat olla vähissä. Piti hankkia muonaa ja kaikenlaista tarpeellista. Mutta majuri Remes oli nyt päässyt kaivamisen vauhtiin, eikä hän tahtonut kuullakaan kaupunkimatkasta. Majuri epäili, että sillä välin kun hän olisi matkoilla, amanuenssi Asikainen kaivaisi kultaa sen minkä ennättäisi, ja hänen palattuaan saattaisi puron kallis kultapitoinen pohja olla raikattu, maa autio ja martto... ei ollut totisesti syytä tuhlata aikaa mihinkään muuhun kuin kiivaaseen lapiotyöhön.

Oiva Juntunen lopetti omat kullankaivuunäytöksensä. Sen sijaan hän ryhtyi keräilemään jäkäliä, sillä hänhän oli itse asiansa ympäristömiehiä ja matkustanut Lappiin jäkälat mielessään. Hän raastoi hiekkaisilta tievoilta irti vaaleanharmaata poronjäkäliä, keräili sammalia, koivukääpiä, kantosieniä, eriskummallisia pahkoja, naavaa ja variksenmarjoja. Kaiken tuon törkyisen tutkimusmateriaalin hän kantoi tukkikämpän miehistöpuolelle, levitteli näytteet lavereille kuivumaan ja oli tarkastelevinaan löytöjään iltaisin äärimmäisen innostuneena. Ja totta kyllä, jäkäliä oli katselemista, kun meni oikein lähelle ja vielä haisteli niitä. Näissä merkillisissä kasveissa oli mielenkiintoisia sisäisiä rakennelmia, monet niistä olivat kasvaneet ihmeellisiksi labyrinteiksi tai spiraaleiksi.

Kullankaivuun rasittama majuri kummeksui toverinsa harastusta. Hän päätteli että ainakin amanuenssi Asikainen oli puhunut totta väittäessään tutkivansa jäkäliä. Mutta mitä järkeä oli hukata aikaansa mokomaan, kun parhaat kullankaivuujat kuluivat, syksy painoi päälle, ja Lapin jaloin metalli vaan odotti löytäjänsä?

Elokuun alussa Oiva Juntunen otti majurin tiukanpuoleiseen puhutteluun.

– Asia on nyt niin että sinun on lähdeävä myymään kultaa Rovaniemelle. Sinä olet sentään minulla hommissa.

– Lähetät minut pois tieltä ja kaivat itse kullan sillä välin, vastusteli Remes. – Antaisit nyt minunkin yrittää.

Oiva Juntunen oli kuitenkin ehdoton. Hän sanoi että kullankaivuu oli tältä erää keskeytettävä ja toimitettava entiset löydökset markkinoille. – Minä maksan matkat ja päivärahat.

Mutta ennenkuin lähdet, saat kirjoittaa kuitenkin kullasta. En minä aatelista miestä epäile, mutta tässä on sentään puoli kiloa kultaa ja se on minun.

Majuri kirjoitti kuitenkin. Oiva antoi hänelle kaksituhatta markkaa matkarahoiksi ja pitkän ostoslistan. Majuri lähti kultapullot taskussaan kylille.

– Anna Viisisataselle ruokaa, hän muistutti lähtiessään toveriaan.

Majurin lähdeyttä Oiva Juntunen ryhtyi siirtämään kultakätköään Potsuraisvaaran maastosta lähemmäksi Kuopsun tukkikämpää. Kämpän takaa hän oli löytänyt hyljätyin ketunpesän vaaran kyljestä, ja sinne hän raahasi harkot. Pesässä oli kolme erillistä uloskäyntiä. Oiva peitteli kuhunkin luolaan yhden harkon, varmuuden vuoksi. Pesänseutu oli kaiveltu vuosien mittaan niin hajalle, ettei Oivan tarvinnut omia jälkiään juuri peitellä.

Viisisatanen seurasi toimitusta ulompaa. Kun kultaa oli piilossa Oiva lähti kämpälle, ketunpentu meni nuuhkimaan vanhaa pesää. Se merkitsi kunkin harkon paikan kusaisemalla ja kaapimalla merkkinsä päälle hienoa hietaa. Niin ketut aarteet yleensäkin merkitsevät.

Oiva Juntunen tutki jäkälakokoelmiaan. Häntä harmitti hiukan ettei ollut hankkinut akateemista koulutusta. Nyt olisi ollut hyvä tilaisuus laatia roiskauttaa joku lisensiaattitutkimus jäkälistä ja naavoista yksin häpein, kun jäkälämailla oltiin ja aikaa oli.

Majuri Remes ajoi Puljusta postiautolla Rovaniemelle. Siellä hän asettui asumaan hotelli Pohjanhoviin. Sisäänpääsy oli

jokseenkin hankalaa, sillä majurin ulkomuoto ei juuri ilahduttanut portieeria. Remes näytti passiaan ja napautti sormellaan kauluslaattaansa niin että majurin ruusuke kilahdi. Samalla hän läpsäytti merkittävästi rähinäremmiään. Portieeri päätti alistua. Hän sijoitti Remeksen asumaan vanhan hotellisiiven ylimpään kerrokseen käytävän päähän. Portieeri ajatteli että haiseepa siellä vähemmän. – Mistähän sodasta tuokin tyyppi on tänne tullut... vissiin Itä-Timorilta.

Heti aamukahdeksalta Remes riensi Kyanderin kultaseppäliikkeeseen. Takahuoneessa alettiin hieroa kauppoja. Kultaseppä punnitsi kultahiekan, ja sai tulokseksi runsaat 500 grammaa. Majurin itsensä huuhtoma kulta painoi 4,207 grammaa. Karaattilukema oli erinomainen, Kyander totesi että kulta oli 960-promilleista eli 24-karaattista. Luuppi oikeassa silmäkuopassaan hän totesi kuitenkin, ettei kyseessä ollut aito Lapin kulta, vaan ilmiselvästi teollisesti rikastettu kaivoskulta. Namibias-tai Australiasta ehkä.

– Lapin kullasta voisinkin maksaa 110 markkaa grammalta, mutta tämä on tavallista hienokultaa. Tästä laadusta maksan kuusikymmentä markkaa per gramma.

Kyander paljasti että Lapin kulta oli punaisempaa kuin teollisuuskulta. Ammattimies saattoi erottaa sen helposti.

– Taidatte huijata, ärisi majuri. – Minä olen tätä itse ollut kaivamassa. Katsokaa näitä käsiä, niillä on lapioitu satoja kuutioita rapaa.

Kyander tiedusteli miltä joelta kulta oli peräisin? Mutta Remes ei tietenkään suostunut paljastamaan kultasuonen sijaintia. Kultaseppä otti luupin silmästään ja ojensi kultapullon takaisin.

– Voitte tarjota tätä muihinkin alan liikkeisiin. Ei se siitä miksi-kään muutu, teollisuuskultaa tämä on, uskokaa minua.

Majuri Remes tunki kultapullon kenttäpukunsa taskuun. Hän palasi hotelliin miettimään asioita. Tässä oli nyt jotakin erikoista takana. Mikä mies amanuenssi Asikainen loppujen lopuksi oli? Mistä hän oli koukkinut niin herkästi kultaa, puoli kiloa käsipelissä, kun majuri oli onnistunut haalimaan kokoon omilla laitteillaan vain vaivaiset neljä grammaa. Majuri alkoi epäillä petosta.

Mutta toisaalta: myös hänen omaa kultaansa oli väitetty teollisuuden tuotteeksi, ja sen hän sentään oli omin käsin puorosta esiin mättänyt. Se ainakin oli varmaa kuin vuori.

Majuri päätti joka tapauksessa ottaa selvää Asikaisesta. Hän soitti Helsingin yliopiston kirjastoon ja tiedusteli, milloin amanuenssi Asikaisen virkavapaa päättyisi, oliko mies jo saapunut työpaikalleen?

Helsingin yliopisto ja etenkin sen kirjasto ottivat sen tinkimättömän kannan, ettei niitten palveluksessa ollut ollenkaan Asikainen-nimistä kirjastoamanuenssia. Hitaasti majuri laski puhelinkuulokkeen takaisin hahloihinsa. Tässä oli nyt takana jotakin perkeleellisen kieroä. Muistiin palautui amanuenssin vuokra-auto, jonka Remes oli palauttanut Kittilään. Se oli vuokrattu väärällä nimellä. Jonkun Junttisen tai Juntusen nimi oli autovuokraamon papereissa lukenut

– Saatana minä oran siitä »amanuenssista» selvän.

Majuri palasi Kyanderin luo ja möi kullat pois. Hän sai siitä likemmäs 30 000 markkaa, vaikka taksa olikin 60 markkaa grammalta. Sitten hän osteli ruokaa ja erinäisiä varusteita,

ja hyppäsi lopulta taksiin. Niin kiihtynyt hän oli ettei muistanut edes ratketa juomaan.

– Aja Puljuun. Minulla on saatanallinen kiire.

Taksimies painalsi kaasun pohjaan. Dieselturbo ruiskutti kuumaa naftaa kuusipytyyiseen koneeseen, raskas auto lensi Puljuun niin että roiskahti. Majuri heitti repun selkäänsä ja lähti lujin askelin harppomaan kohti Kuopsuvaaraa.

Majuri Remes tilitti Oiva Juntuselle kolmekymmentätuhatta markkaa, miinus Rovaniemen matkan kulut ja kämpän hankinnat. Hän oli varuillaan: miten amanuenssi suhtautuisi myyntitulokseen, joka oli melkein puolta pienempi kuin oli odotettu? Aito Lapin kulta maksoi yli sata markkaa grammalta. Nyt Kyander oli maksanut vain teollisuuskullan hinnan, kuusikymppiä grammalta.

Mutta amanuenssi tyytyi vain laskemaan rahat ja kirjoitti niistä kuitenkin Remekselle. Sitten hän lukitsi rahat ukkoherran kirjoituspöydän laatikkoon ja talletti avaimen puseronsa rintataskuun ja veti veroketjun tiukasti kiinni. Remes ajatteli:

– Joko se ei käsitä mitä Lapin kulta maksaa tai sitten se on suuri roisto.

Remes ryhtyi jälleen huuhtomaan kultaa. Häntä kalvoi kuitenkin kasvava epäily amanuenssi Asikaisen rehellisyydestä. Miten oli mahdollista ettei hänen ränniinsä eksynyt lainkaan kultaa, kun taas epäkäytännöllisen kirjastomiehen vaskooli loisti tavan takaa keltaisenaan? Vääryys oli voitettavissa vain ankaralla lapiotyöllä, päätti Remes ja antoi ravan lentää.

Oiva Juntunen otti tavakseen tulla istuskelemaan puron rantaan ja juttelemaan ahkeralle kullankaivajalle jäkälänkeruun

siunauksellisuudesta. Hän tonki kepillä sammalikkoo, ja jos sattui saamaan kepin nenään jonkin mielestään erikoisen itiökasvin, hän preparoi sen tuohenkäppyrälle ja selitti hikiselle lapio miehelle, mitä kaikkea löydös piti sisällään. Majuria nuo jutut eivät kiinnostaneet, mieluummin hän olisi kuunnellut vaikka matkaradiota, mutta olipahan sentään jotakin taustajutustelua yksitoikkoisen uurastamisen ohessa. Olkoonkin että amanuenssin puheet jäkälisiä olivat ylipäätään silkkaa sontaa.

Silloin tällöin Oiva Juntunen piipahti ketunpesällä vuolaissessa hiukan kultaa, jonka hän sitten »huuhtoi» puron varressa sorasta esiin.

Majuri alkoi pitää silmällä toveriaan. Minkä takia amanuenssi aika ajoin hävisi Kuopsuvaaran kämpän taakse vanhan ketunpesän maastoon? Jotakin hän sieltä etsi, jäkäliäkö pelkätään?

Ilmat viilenivät elokuussa. Säskiä oli vähemmän eikä taitavas ollut enää niin sininen kuin heinäkuun helteillä. Oiva Juntunen päätteli että syksy oli tulossa Lappiin. Parin kuukauden kuluttua sataisi lunta, pakkaset koittaisivat.

– Mitähän jos jätettäisiin kultahommat tältä kesältä? Täytyy panna kämpä talvikuntoon, esitti hän majurille eräänä koileana päivänä.

Majuri Remes ei tahtonut kuullakaan moisesta.

– Nythän pitää kaivaa, ennenkuin routa tulee ja puro jäätyy.

Oiva Juntusen mielestä kullankaivuuta voitiin aivan hyvin jatkaa keväällä jättien lähdettyä. Talvehdittaisiin välillä.

– Saat muurata sen kiukaan saunaan ja muuripatakin pi-

tää asentaa. Kämppään pitää hankkia petroolilämmitin, neste-kaasuvalot, seiiniin tapetit. Jääkaappikin olisi hyvä olemassa, ja stereot... pitäneet hankkia aggregaatti että saadaan sähkövirtaa.

Majuri iski lapion rantasomerikkoon.

– Kas kun et pianoa ja sohvakalustoa káske hankkimaan!

Oiva Juntunen muisteli asuntoaan Tukholmassa. Siellä hänellä oli ollut valkoinen piano. Ja hieno baarikaappi, oma sauna, turkoosinväriseksi kaakeloitu kylpyhuone, upottavat kokolattiamatot

– Kun nuo suot jäätyvät niin tosiaankin nelivetotraktorilla tänne voisi sohvan kuskata.

Tässä oli nielemistä väsyneelle Remekselle. Hän alkoi kapioida: kultaa olisi voinut vielä kaivaa, kesää riittäisi vielä monta viikkoa, mutta tämä kirjastomies perkele rupesi vaatimaan sohvakalustoa kairaamaan. Remes murahti matalalla, offensiivisellä äänellä:

– Kuule Asikainen. Sinä et ole mikään amanuenssi. Minä olen ottanut selvää. Etkä sinä ole Asikainenkaan. Minusta tuntuu että sinä olet roisto.

Oiva Juntunen oli vierähtää mättäältä puroon, niin kovasti hän säikähti majurin lausumasta. Ääni vavisten hän asettui vastustamaan Remesin väittämää:

– Mitä sinä von Reuterholm nyt... älä ole hullu.

Majuri nousi purosta. Hän käveli uhkaavasti kohti »Asikaisista», paljasti epäilyksensä, jonka mukaan mies oli todellisuudessa joku Junttila tai Juntunen. Autovuokraamon papereista hän oli sen nähnyt jo kesällä Kittilässä. Helsingin yliopiston kirjastossa kukaan ei tuntenut »amanuenssi Asikaista». Sitten vielä:

– Se kulta jonka sinä minulle annoit oli teollisuuskultaa. Majuri kiihtyi.

– Jumalauta sinä olet kaivattanut minulla koko kesän tätä kurjaa rapaojaa, muutaman gramman olen tästä saanut.

Vasta nyt majuri Remeksen aivoissa välähti oivallus, ratkaisu kaikenkesäiseen ongelmaan.

– Sinä olet sotkenut tämän ravan sekaan kultaa, että minulla into säilyisi, että minä viihtyisin täällä sinun apumiehenä iät ajat! Minusta tuntuu että minä tapan sinut tähän paikkaan.

Oiva Juntunen ei jäänyt puron varteen odottamaan että majuri Remes olisi voinut toteuttaa kalmaisen uhkauksensa. Hän otti jalat alleen. Hätäntyneenä hän ajatteli että nyt piti päästä äkkiä ihmisten ilmoille, pakoon murhanhimoista majuria. Tai ei kyliin eikä kaupunkeihin... siellä odotteli monimurhaaja Siira... minne tässä voisi enää paeta? Kämppään ei auttanut sulkeutua, raivostunut Remes riuhoisi ovet saranoiltaanja kaltaisi pakolaisen lapiolla hengiltä heti kun sisään pääsisi.

Oiva Juntunen juoksi ylös vaaran rinnettä. Majuri Remeksen läähätys kuului takaa. Mustapartaisen, näännyksiin saakka uurastaneen miehen kädessä heilui raskas soralapio, ja suusta kuului uhkaavaa karjuntaa:

– Jumalauta, kaivatit puoli Lappia nurin tyhjän takia!

Hädissään Oiva Juntunen yritti sovittelua asioita. Hän lupasi majurille tuhannen markan palkankorotuksen, mutta petetty Remes ei ollut enää ostettavissa. Hän oli raivon sokaisema, tapotuulella kuin pesästänsä ärsytetty siperiankarhu.

Juostessaan Oiva Juntunen muisteli surkeata elämäänsä. Hänen mieleensä juolahti lapsuus Vehmersalmella, aurinkoiset

päivät heinäpellolla, käynnit kylän kioskillä, sitten ensimmäinen keikka ja sitä seurannut vankila-aika... ja viimeiset veltot vuodet Tukholmassa. Hänen ei tehnyt mieli vielä kuolla, niin paljon oli jäänyt tekemättä, niin moni asia kokematta ja nauttimatta. Hän mielti kiihkeästi miten pelastaisi nahkansa ja selviytyisi järjiltään raivostuneen upseerin kynsistä.

Kiivaasti kuin jänisjahti eteni takaa-ajo puroilta ylös vaaran rinteelle, ohi kämpän, lakealle rinteelle. Oiva Juntunen oli nuorempi mies kuin uhkaajansa, kevyt juoksemaan, mutta hänellä ei ollut ammattisotilaan kestävyyttä. Hän kykeni kiristämään murhanhimoiseen majuriin parinsadan metrin etumatkan, mutta vankiloissa ja salongeissa lojuneelta Oivalta puuttui sitkeys. Ylärinteessä rintaan alkoi pistää. Oiva Juntunen pelkäsi läikäytyvänsä. Mutta kultakätköä hän ei Remekselle paljastaisi, ennemmin hän vaikka kuolisi. Kostonhimoisesti hän vannoi, ettei lahjoittaisi omalle murhaajalleen kolmeakymmentä kiloa kultaa.

Pakenija ajatteli lohduttomana, että jos takaa-ajaja olisi vaikkapa karhu, hänellä olisi pieni mahdollisuus pelastua kiipeämällä puuhun. Mutta kannattiko pioneerimajuria paeta puuhun nousemalla?

Ehkä sitä sentään kannatti kokeilla. Oiva Juntunen yritti katsella sopivaa puuta, johon voisi turvautua. Majurin jytisevät askeleet kuulostivat lähestyvän, joten enemmät valikoimiset piti jättää. Oiva sukaisi ensimmäiseen tukevaan mäntyyn joka satui eteen.

Poikasena Oiva oli kiipeillyt puissa kotonaan Vehmersalmella kuten pojanvintioilla oli tapana. Sanotaan että minkä

nuorena oppii, sen vanhana taitaa. Oiva Juntunen todisti tämän kansanviisauden paikkansapitävyyden. Nopeammin kuin koskaan hän kiipesi järeään mäntyyn. Kaarna vaan rapisi kun roisto ryntäsi kohti korkeuksia. Samalla hetkellä huohottava majuri oli myös puun juurella. Hän hakkasi lapiolla petäjän kylkeä niin että vaaran rinne raikui.

Majuri yritti kiivetä pakolaisen perässä puuhun, mutta päästyään riittävän lähelle hän sai mojomia potkuja kumisaappaasta päähänsä. Hän putosi puusta monta kertaa. Lopulta hänen oli pakko uskoa ettei hän voinut tavoittaa petollista toveriin tällä keinolla.

Oiva Juntunen veti henkeä. Toistaiseksi hän oli pelastunut. Hän syytti savukkeen ja puhalteli savurenkaita tuuleen. Nyt piti rauhoittua ja keksiä jotakin, jolla saisi myös Remeksen tyyntymään.

Oiva Juntunen puheli alas neuvottelevaan, toverilliseen sävyyn. Hän vetosi kauan jatkuneeseen ystävyyteen, sopuisasti vierineisiin viikkoihin, kaikkeen mikä miehillä oli yhteistä. Hän uudisti palkankorotustarjouksensa. Lopulta Oiva vetosi majurin jaloon syntyperään:

– Ei vaikuta oikein aatelismiehen arvon mukaiselta että ajetaan ystävä puuhun. von Reuterholmit kääntyvät haudassaan jos saavat tietää mitä sinä meinaat minulle tehdä.

Majuri ilmoitti ettei hän ollut aatelinen. Eikä hän tuntenut armoa.

– Jos et heti kerro missä sinä piilottelet kultaa niin minä kaadan nurin koko petäjän.

Oiva Juntunen harkitsi asiaa. Hän oli korkealla valtavan

männyn latvassa. Jos majuri onnistuisi sortamaan puun nurin, hänelle voisi käydä huonosti. Putous oli kolme kertaa korkeampi kuin jos hyppäsi alas vankilan muurilta. Mutta kun toisaalta ajatteli kolmea kahdentoista kilon painoista kultaharkkoa läheisessä ketunpesässä, ei antautuminen tuntunut järkevältä. Oiva Juntunen puhalsi mielenosoituksellisesti savua kohti majuria ja sinkosi muutaman kävyn hänen suuntaansa. Se ratkaisi asian. Tappotahti jatkui.

Majuri haki kämpältä sahan ja kirveen. Hän oli tosissaan, löi petäjän tyvelle kaatoloven ja kumartui sahaamaan puuta poikki.

Oiva Juntunen yritti vielä taivutella majuria luopumaan aikeestaan. Hän lepytteli, suostutteli ja rukoili. Hän pakotti äänensä mahdollisimman helläksi sanoessaan:

– Ajattele Sulo! Meillähän on yhteinen Viisisatanenkin, eikö sinua säälitä edes viaton ketunpentu kun se jää minusta orvoksi!

Majuri ei heltynyt. Saha sihisi puun juurella kaamealla tavallaan. Välillä Remes keskeytti työn pyyhkiäkseen hikeä kasvoiltaan.

– Puu kaatuu jos kultaa ei heru.

Oiva Juntunen puri hampaansa yhteen ja ajatteli että jos tämä nyt oli kuolemaksi niin minkäpä asialle sitten voi. Kultaa hän ei Remekselle lahjoittaisi. Oiva Juntunen oli suomalainen mies hänkin, mieluummin hän valitsi kuoleman kuin saaliinjaon. Viidentoista minuutin kuluttua puu alkoi huojua. Alhaalta kuului viimeinen uhkavaatimus:

– Kohta kaatuu! Joko tunnustat?

Vastaukseksi Oiva Juntunen veti toisesta jalastaan kumisaappaan ja sivalsi sen Remeksen selkään niin että läjähti. Neuvottelujen tie oli nyt loppuunkuljettu. Majuri veti sahalla vielä muutaman ratkaisevan vedon, ja alkoi sitten lykätä järeää runkoa nurin.

Oiva Juntunen katseli kaatosuuntaan yrittäen valita sopivaa laskeutumisaikaa. Alastulo olisi kova, kaikkialla levittäytyi louhikkoista vaarankuvetta, jota peitti vain ohut jäkäläkerros. Nyt Oivalla olisi tilaisuus tutustua jäkäliin läheisemmin kuin koskaan. Kenties viimeisen kerran, elävänä.

Viimein valtava mänty alkoi hitaasti huojua. Se palasi muutaman kerran kannolle, ikäänkuin kaatumisvauhtia hakien, mutta kun majuri lykkäsi silmät pullollaan puuta nurin, lähti erämaan jättiläinen lopulta syöksymään tuhoonsa. Mukanaan se vei Oiva Juntusen.

Komeaa oli kairojen ikiaihkin sortuminen! Kannolta kuuluu vuosisataisten kasvualustojen karsketta. Järeä runko kallistui ensin hitaasti, arvokkaasti. Tuuhea oksisto alkoi humista, kun jättiläinen lähti toden teolla syöksymään nurin. Kaatohumina yltyi tuuleksi joka sai vedet kihoamaan Oiva Juntusen silmiin. Hän päätti pysyä mukana loppuun asti.

Pienen hetken Oiva Juntunen tunsu kalmaista nautintoa syöksyessään jylysevän jättiläisen mukana alas vaaran rinteeseen. Hänen kurkustaan pääsi ilmoille kilhaka hihkaisu, joka ei ollut kuolinhuuto eikä avunpyyntö, vaan pikemminkin osoitti tiukkaa määrätietoisuutta ja omalla kannalla pysymistä. Koko pohjoinen maisema näytti mullistuvan pääläelleen, Kuopsuvaara keikahti kumoon, Juha-Vainaan Maa lensi taivaankanneksi, ja

sitten maailma musteni roistorukan silmissä. Hänen ruumiinsa sinkoutui kymmenien metrien päähän vaaran alarinteeseen kuin väkivaltaisen katapultin ampumana. Rytisten mahtava petäjä asettui aloilleen maahan. Kiveliöön laskeutui taas rauha.

Majuri Remes istuutui väsyneenä kannolle. Hän peitti känsäisillä kämmenillään hikiset kasvonsa. Hän oli kaatanut elämänsä suurimman puun, ja oli samalla tappanut elämänsä ensimmäisen ihmisen.

Jostakin vaaran rinteeltä paikalle juoksi hätääntynyt Viisisatanen. Se viipotti arkailematta Oiva Juntusen elottoman ruumiin luo, nuuhki maassa makaavaa ihmispoloista, lipaisi punaisella kielellään ammattirikollisen korvanseutua ja päästi viimein ilmoille vaimean, alakuloisen vingahduksen. Sitten se katsoi majuri Remeksen suuntaan totisilla silmillään. Majuri käänsi katseensa ketun silmistä, nousi raskaasti seisomaan ja lähti astelemaan kohti uhria. Viisisatanen väistyi muristen metsään majurin tieltä.

Jalat vetelinä majuri Remes kumartui toverinsa puoleen. Mies oli kurjassa kunnossa. Ei mitään elonmerkkiä.

Majuri Remes katui syvästi. Hän tiesi nyt tehneensä viimeisen tekonsa, oli surmannut oudon viattoman miehen. Kuinka tämä mieletön tapahtuma oli ollut mahdollinen?

Oiva Juntunen makasi sikiöasentoon käpertyneenä parin jäkälämättään välisessä kolossa. Sääsket olivat oitis ryhtyneet imemään verta onnettomuuden uhrin elottomilta kasvoilta. Sääskien kannalta ei ollut väliä, oliko ihminen kuollut vai elävä, pääasia että veri oli tuoretta. Majuri Remes hääteli sääsket toverinsa otsalta. Hän huokasi raskaasti.

– Voi hyvä jumala.

Majuri Remes tunnusteli Oiva Juntusen pulssia, mutta hän oli itse vielä niin palavissaan ettei saanut selville löikö sydän vai ei. Majuri asettui kontalleen Oiva Juntusen vierelle, haisteli tämän sierainten seutuja. Oli pakko todeta ettei mies enää hengittänyt. Toisesta nokkareiästä herahti ylähuulelle hiukan kirkkaanpunaista verta.

Remes pyyhkäisi hikisellä nenäliinalla veren pois, oikoi ruumiin levollisempaan asentoon ja alkoi sitten antaa tekohengitystä suusta suuhun -menetelmällä. Hän puhalsi pontevasti

happea Oiva Juntusen keuhkoihin sellaisella paineella että siitä olisi täyttynyt monta vappupalloa. Samalla hän hieroi Oiva Juntusen sydänalaa. Hänen toimensa olivat niin voimakkaat että jos sydän olikin pysähtynyt, sen oli taas pakko ruveta pumppaamaan verta, jos mieli ylipäätään pysytellä omistajansa rinnassa sisällä.

Rajua sydänhierontaa ja kohisevaa tekohengitystä jatkui viitisen minuuttia. Sitten majuri totesi että kuollut alkoi virota. Oiva Juntusen suusta pääsi omituinen huokaus, ja hänen sydämensä hätäntyi jyskyttäen käyntiin. Majuri Remes seurasi tovin elpyviä elintoimintoja, kohensi vielä loukkaantuneen asentoa paremmaksi, huokasi viimein onnellisena ja pani tupakaksi.

– Jumalalle kiitos. Heräsi perkele henkiin.

Majuri haki kämpältä vanhan vesikelkan. Sen jalakset iskiivät tulta vaaran kallioihin kun Remes juoksutti sen tappopai-kalle. Äärimmäisen varovaisesti hän sijoitti tajuttoman toverinsa kelkkaan ja veti hänet kämpälle, suoraan sisään. Hellästi hän nosti Oiva Juntusen ukkoherran vuoteeseen ja peitteli hänet siihen.

– Sitkeä tyyppi, pakko tunnustaa.

Majuri asetti kostean pyyhkeen potilaan otsalle ja pöyhi tyynyä pehmeämmäksi. Hän veti toveriltaan saappaat jaloista ja avasi puseron napit. Kädet hän asetti ristiin rinnalle kaiken varalta.

Oiva Juntusen tajuttomuus kesti seuraavaan päivään. Ne ajat olivat Remekselle äärimmäisen kovia. Hän puheli lakkaamatta itsekseen, katui ja rukoili toverinsa pelastumisesta. Hän yritti muutamaan otteeseen saada aikaan jopa itkuntapaista,

vaikka ei siitä mitään tullut. Majurin kyynelkanavat olivat kasvaneet umpeen jo ajat sitten.

Aamulla läpeensä valvotun yön jälkeen Remes keitti väkevää lihalientä ja syötti sen potilaalle niin hellävaroen kuin kykeni. Hän longotti potilaan leukaperät auki ja valutti lientä kurkkuun. Aataminomena teki muutamia refleksinomaisia liikkeitä, lihalie mi hupeni vatsaan eikä potilas näin ollen päässyt kuivumaan.

Majuri lupasi itselleen, että jos toveri ei tähän kuole, niin hän aloittaa uuden paremman elämän. Mutta jos kuolema tulee, niin heti haudattuaan ruumiin majuri tappaa myös itsensä. Hän ei halunnut nöyrytyä sota- oikeuden edessä siviilimurhan takia. Majurin mielestä viisainta oli tulla uskoon, ja ampuja sitten itsensä. Tai hirttäytyä, kun asetta ei ollut käsillä.

Puolilta päivin Oiva Juntusen haparoivaan tajuntaan alkoi kantautua Remeksen yksinpuheluita, joissa hän kaavaili uutta parempaa elämää tai vaihtoehtoisesti hirttäytymistä. Oivan korviin nämä puheet soinnahtivat äärimmäisen katuvaissilta. Ärjyvä takaa-ajaja oli muuttunut helläksi hoitajaksi joka lakkaamatta hoptotti ilmoille sieluntuskaansa. Oiva Juntunen saattoi tyydytyksellä todeta että taistelu oli käyty, että hän oli sittenkin selviytynyt hengissä ja että hän oli päässyt eräällä tapaa voitolle jutussa.

Kaiken varalta Oiva Juntunen piti silmiään kiinni. Ei tässä nyt ollut erityisempää kiirrettä herätä henkiin. Järkevämpää oli seurata tilanteen kehitystä ja vasta sitten palata yleisemmin tajuuhinsa.

Majurin höpinöistä Oiva piankin saattoi päätellä että hän oli maannut tuvassa tajuttomana edellisestä päivästä saakka. Mutta miten pahasti hän oli loukkaantunut? Koko ruumista

kivistä armottomasti, mutta kun varpaita ja sormia vaivihkaa liikutelti, se ei tehnyt kovinkaan kipeätä. Jäsenet liikkuvat, ainakaan selkäranka ei voinut olla poikki. Ei myöskään niskani- kamat olleet sijoiltaan, sillä Oiva Juntusen korvat heiluivat niin kuin ennenkin.

Oiva Juntunen muisti hyvin puun kaatumisen. Se oli ollut hieno kokemus. Huimaava ilmalento suoraa päätä kuolemaan... hänestä oli tuntunut siltä kuin Tuonelan joutsen olisi lentänyt hänen vierellään raskain siiveniskuin kohti tulevaista tuntema- tonta, tummaa tuhoa. Sitten hirvittävä rytinä ja ryske! Sellais- ta ei tavallinen roisto monta kertaa elämässään saa kokea. Oi- va Juntunen saattoi kirjata tapahtuman muistojensa muutenkin paksuun kirjaan eräänä kaikkein hurmaavimmista.

Majuri Remes ei suurestikaan muistuttanut keskussairaala- lan valkotakkisia hoitajattaria. Enemmänkin majuri, hyvistä tar- koituksistaan huolimatta, oli suoraviivainen ja kovakourainen välskäri, jopa niin että potilas tunsikin jokaisen hoitotoimen jäl- keen olonsa entistä kurjemmaksi. Etenkin muutamien tuntien välein tapahtunut pakkosyöttö tuntui Oiva Juntusesta epämiel- lyttävältä. Oiva Juntunen teki mieli purra Remekseltä sormet poikki, kun tämä lusikoi lihalientä hänen kitaansa, mutta eihän tajuton sellaista voi tehdä.

Vapautuakseen näistä hoivatoimista Oiva Juntunen päätti tulla tajuuhinsa. Hän ähkäisi ja avasi silmänsä.

Vuoteen vieressä kyykkivä Remes ilahtui suunnattomas- ti toverinsa virkoamisesta. Vähällä oli ettei hän innoissaan läi- mäyttänyt potilasta hartioille. Kuului kuin jylinää kun raskas kivikuorma vyöryi majurin sydämeltä kämpän lattialle.

Oiva Juntunen kohottautui istumaan. Ruumista särki ja päässä humisi. Ehkä jokunen kylkiluu oli poikki? Muuten tuskat viittasivat lähinnä sisäisiin vammoihin.

Majuri Remes ryhtyi vuolassanaisesti anomaan anteeksiantoa. Hän selitteli ja sölkötteli kaikenlaista järjetöntä omasta raakuudesta ja tulevasta uudesta elämäntavastaan. Hän yritti nyhkiä, puristeli käsiään yhteen ja teki monenlaisia lupauksia. Hän haki Oiva Juntuselle raikasta vettä tuuletti tupaa ja tappoi sääskiä.

– Hyvä on. Mutta kultaa minä en sinulle anna. Ennemmin vaikka kuolen, sillä kultaa on minun.

Majuri kysyi, voisiko hän nyt kun toveri oli vihonviimein tullut tajuihinsa lähteä kyliltä hakemaan lääkäriä.

Säikähtyneenä Oiva Juntunen torjui ajatuksen. Lääkäri tästä nyt vielä puuttui! Hän tiesi että jos lääkäri tuotaisiin tähän vuoteen äärelle, siitä seuraisi lukemattomien kaavakkeitten täytö. Otettaisiin ylös syntymäajat ja nimet ja kotipaikat ja osoitteet ja sosiaaliturvatunnukset ja veriryhmät... sellaiseen hirvittävään vaaraan ei ammattirikollisella ollut varaa.

– Sano kuka sinä olet, pyysi Remes.

Oiva Juntunen harkitsi asiaa. Remes oli perillä hänestä, enää ei maksanut vaivaa näytellä luonnonystävää ja jäkälätutkijaa. Hän paljasti olevansa Oiva Juntunen, ammatiltaan rikollinen. Hänellä oli tosiaankin erinäinen määrä kultaa piilossa täällä Lapissa. Hän oli vaeltanut tänne saakka pakoon rikostoveriensa jotka näihin aikoihin vapautuisivat vankilasta. Hän toivoi että majuri ymmärsi asian. Remes oli onnellinen ettei hänen tarvinnut lähteä kylille selittelemään onnettomuuden syitä. Molemmipuolinen luottamus palasi. Miehet tekivät uudet sinun-

kaupat kun uudet nimetkin otettiin käyttöön.

– Oiva!

– Sulo!

Siitä pitäen Kuopsuvaaran kämpällä ei puhuttu von Reuterholmista eikä amanuenssi Asikaisesta. Elämä kämpällä jatkui oivallisen suloisena.

Miehet sopivat että Remeksen palkkaa nostettaisiin tuhannella markalla kuukaudessa. Oli varustauduttava viimeinkin talven varalle, ja sitä varten Remes lähti Kittilään. Oiva Juntunen antoi majurille viisituhatta markkaa rahaa kuukauden muonaa ja varusteita varten. Ennen lähtöä Remes valmisti potilaalle valmiit ruoat kämpän pöydälle. Siinä oli lihapurkkeja, leipää, voita, majoneesia, sipuleita, kurkkua, vettä ja tupakkaa. Huolehtivainen majuri neuvoi lähtiessään toveriaan:

– Älä vaan rasita itseäsi liikaa. Sinun tilassa pitää lepäillä että voimistut.

Kolmea päivää myöhemmin majuri saapui nelivetoisella traktorilla, johon oli lastattu kaikkea tarpeellista. Hän oli erinomainen muonittaja, mitään tärkeätä ei ollut unohtunut. Keit-tiön komeroihin ja nurkkiin kasattiin huomattavat määrät ruokatarvareita: sika-nautalihasäilykkeitä, Jalostajan lihapyörkkäpurkkeja, hernekeittoa, Knorrrin kasvis- ja lihaliemikuutioita, Pedersenin maksapasteijaa, Bolognan pata-ainespusseja, Sardonkorjuuperunamuusia, venäläistä meetvurstia monta tankoa, balkaninmakkaraa, krakovalaista, painavia saunapalvikinkkuja, salamia; toki majuri oli ostanut myös suuren pallojuuston, tanskalaista sinivalkohomejuustoa, kuminajuustoa, Koskenlaskijaa. Kalaakin oli: tavaton määrä Ahhti-perhesillipurkkeja, sokerisuo-

lattia sillifileitä, Marina-makrillifileitä, islantilaisia katkarapuja. Voita, Leipojan Mildaa ja Kultasulan rypsiöljyä oli myös riittävästi, ja tietysti myös Sunnuntai-vehnäjauhoa, maitojauhetta, Raision ruisjauhoa sekä mannasuurimoita ja riisipusseja. Isot kasat Maitonäkkiä ja Oululaisen ruisrapeaa, Pauligin Presidenttisekoitusta, Iloisen Vesselin kaakaota, Liptonin ruusunmarjateetä ynnä hyvät valikoimat aina tarpeellisia mausteita: laakerinlehtiä, maustepippuria, suolaa, sokeria, currya, valkosipulisuolaa, valkopippuria, valkoviinietikkaa, jauhettuja kaardemumman siemeniä. Vielä majuri Remes oli hankkinut Lähekäin-hammastahnaa, Aktiv-hilseshampootaa, Bio Famil-pesujauhetta, Sunlight-saippuaa, Neste-Vimiä ja paljon kynttilöitä.

Viisisataselle hän oli ostanut monta purkillista koiranruokaa ja komean kumiluun.

– Luulisi että ketunpentu tykkää tämmöisestä.

Majurin muonanhakumatkan aikana Oiva Juntunen oli toipunut hyvää vauhtia, ja kun Remes esitteli apteekista ostamansa mustelmasalvat ja särkylääkkeet, idealsiteet ja linimentit, parantuminen vauhdittui entisestään.

Illalla, kun majuri oli syyttänyt tulen piisiin ja istuttiin hörppimässä ruusunmarjateetä, virkkoi Remes:

– Soitin vaimolle Espanjaan. Hyvin kuulemma siellä viihdyt.

Oiva Juntunen tuijotteli tuleen, oli hiljaa tovin kunnes vastasi:

– Mikäpä hätä tässä meilläkään, enää.
– Sinun ansiota kaikki, Oiva.

Tukkikämpän piisin lämmössä miehet viettivät joutilasta aikaansa nauttien maukkaista aterioista, pelaten miilua ja ker-toillen toisilleen kaikenlaisia juttuja. Keskustelut saivat verevämpiä sävyjä kun heidän ei enää tarvinnut salata menneisyyttä toisiltaan.

Eräänä iltapuhteena majuri kysäisi Oiva Juntuselta:

– Sinä siis olet tosiaankin roisto, oikea rikollinen?

– Minä olen roisto. Ammattirikollinen sitäpaitsi. Vaikka olen minä yliopiston kirjastossakin joskus käynyt. Otatin valokopioita kriminaalitutkimusta käsittelevistä teoksista. Kirjastoista löytää ihmeen paljon aineistoa, josta on apua rikoksia suunnitella.

Majuria kiinnosti tietää, minkä takia Oiva Juntunen oli hairahtanut rikosten teille.

– Taisivat kotiolot olla kurjat?

– Ainahan sanotaan että lapsuus vaikuttaa, että rikollisilla on ollut kova lapsuus ja nuoruus. Yleensä niin onkin, mutta ei minun kohdallani. Meillä Vehmersalmella ei kärsitty rikkinäisistä kotioiloista, eikä siellä ollut kavereita, joilla olisi ollut minuun turmeleva vaikutus. Päinvastoin. Meillä kotona oli kaikki hyvin. Köyhiä kyllä oltiin, mutta ei erityisen köyhiä jos vertasi

naapureihin. Kotona oli aina mukavaa ja turvallista. Äiti leipoi vehnystä ja isä otti mukaan muikkuverkoille. Koulussa opettaja kehui ja antoi hyviä numeroita. Ei tosiaankaan mitään valittamista. Ainoa mistä en kotitilalla tykännyt oli työnteko. Itse asiassa minä olen aina ollut jokseenkin laiska.

Majuri Remes huomautti että sen hän kyllä oli pannut merkille.

– Armeijan jälkeen en viitsinyt enää kotiin mennä, olisi pitänyt ruveta viljelemään tilaa ja ruokkimaan elukoita. Ei sellainen juuri huvittanut. Yrittelin Helsingissä varastoapulaisena. Siinä vaiheessa kuoli äiti. Ajattelin muuttaa Australiaan siirtolaiseksi kun serkkupoika kirjoitteli ja kovasti kehui tienestejä siellä. Tilasin jo maahanmuuttokaavakkeet Australian Tanskan konsulaatista ja olin vähällä lentää maapallon toiselle puolelle. Mutta onneksi serkkupojalta tuli kirje jossa se kehui miten kamalasti siellä piti paiskia töitä. Minä rupesin miettimään asioita ja päätin jäädä Suomeen. En ole katunut päätöstä koskaan. Näkisitpä serkkupojan nyt. Se on vasta neljäkymmenen ikäinen, mutta yhtä suonikas kuin maratoonari. Sillä on luuvikoja, kulumia joka luussa. Se on työhullu mies. Toissakesänä kun se kävi Suomessa, me mentiin hierojalle. Se huusi kuin tapettava. Niin niitä luita särki.

– Varastomiehenä minä kähvelsin hitsausmuuntajia ja muuta sellaista ja möin ne Pohjanmaalle. Sain siitä rutosti rahaa ja vuoden linnaa. Siinä vaiheessa kuoli isä. Onneksi ehti kuolla ennen tuomiota, elävänä sitä olisi varmasti hävettänyt. Vankilasta kun pääsin, päätin etten enää yrittele töitä. Rehellinen työ on minusta äärimmäisen vastenmielistä. Tuntuu alentavalta tehdä

työtä josta joku toinen ihminen vielä maksaa palkkaa. Lisäksi työnteko on rasittavaa. Minä olen aina säälinyt työhulluja.

– Taitaa olla turha kysymys, mutta onko sinulla omaatuntoa?

– Omatunto ei koskaan ole ahdistellut minua. Minä saatan varastaa mitä vaan, aivan tunteettomasti. En nyt tietenkään ota joltakin leskeltä tai pultsarilta viimeisiä ropoja, mutta se ei johdu niinkään siitä että säälinisin niitä piruparkoja, vaan enemmänkin siitä ettei niillä ole mistä ottaa. Ihan hyvin minä voisoin puhdistaa jonkin kuolinpesän surevan lesken alta, ja olen minä semmoista tehnytkin. Keravalla minä evakuoin yhdeltä ämmältä kokonaisen salin kaluston. Antiikkia, se meni hyvin kaupaksi. Siitä jutusta en vieläkään ole jäänyt kiinni, enkä enää voi jäädäkään, sillä rikos on vanhentunut ja eukko kuollut. Ei saanut viädä kalustoaan hautaan sekään muori. Minä olen totisesti paha mies, mutta se ei tunnu minusta hullummalta. Tämä on ehkä ylvästelyä, tämä kovuus, mutta ammattirikollinen ei menesty jos joutuu joka keikan jälkeen paaduttamaan itsensä. Siinä hätäantyy. Pitää olla paatunut ja paha jo alun pitäen. Työ on otettava työnä, se on minun linjani.

Majuria kiinnosti tietää, mitä mieltä Oiva Juntunen oli vankiloista. Eivätkö toistuvat rangaistukset kyenneet ohjaamaan rikollista kaidemmalle tielle?

– Toistakymmentä kertaa minä olen istunut vankiloissa. Pakko on myöntää että vankeusajat ovat tämän ammatin varjopuolia. Ellei rikollinen aika ajoin joutuisi vankilaan, tämä olisi todellinen toiveammatti. Piileskely, niinkuin nyt tämä oleskelu täällä erämaassa, sekin vielä menettelee, mutta vankilasta minä

en ole tottunut nauttimaan. Ensimmäisillä kerroilla se oli suorastaan helvetillistä, ja monta kertaa olen harkinnut alan vaihtoa. Tuntuu kuin vanki alennettaisiin eläimen tasolle. Raskaat rautaovet paukkuvat, käyttävät kaikuvat, eikä minnekään ole menemistä. Mitään et voi itse päättää, kaikki on ennalta säädettyä. Jos haluaisi jutella jonkun kanssa, niin aina ovat samat tarinat esillä: kundit eivät osaa puhua muusta kuin vitusta ja viinasta ja keikoista ja pakosuunnitelmista. Minä puolestani en koskaan ole halunnut muistella omia rötöksiäni. Minä en halua että työtapani tulevat tunnetuiksi. Joskus tekisi mieli puhella vaikka politiikasta tai yhteiskunnasta, taiteistakin, mutta linnankundit eivät käsitä niistä yhtään mitään. Elämä vankiloissa on kolkkoa ja yksinäistä. Joskus olen ajatellut että jos saisain valita, niin mieluummin minä menisi töihinkin kuin vankilaan.

– Oletko sinä koskaan tappanut ketään, kysyi majuri Remes.

– En. Väkivalta on minusta raakaa ja alhaista. Siinä on jollakin tavalla rikollinen sävy jos ihminen iskee toisen hengiltä. Minä olen tavannut miehiä, jotka ovat ampuneet ihmisiä maahan, ovat juottaneet niille myrkkyä, sivaltaneet kaulavaltimoita poikki, tai murskanneet tiiliskivillä päitä. Minulla on ollut sellikavereina semmoisia miehiä. Ne ovat yksitotisia ihmisiä. Murhamiesten kanssa linnassa eläminen on tosi ikävää. Yhtään iloista murhaajaa minä en ole tavannut. Päissään murhaajakin voi olla vähän leppoisampi, mutta vankilassa ne ovat selviä. Ei niistä juuri seuraa ole.

Oiva Juntunen muisteli kauppateknikko Siiraa.

– Kerran minä tutustuin oikein raakaan jätkään, yhteen

kauppateknikkoon. Se on monimurhaaja, kaipa tappanut useita ihmisiä. Siira nimeltään. Panin sen ryöstämään kultaa, kyllä se siltä kävi. Sitä miestä minä täällä nyt piileksin. Ei tunnu järkevältä jakaa saalista semmoisen pedon kanssa.

Oiva Juntunen kertoi monimurhaaja Siirasta. Hän totesi että Siira voisi pian vapautua vankilasta, kenties oli jo vapaalla jalalla ja etsi nyt rikostoveriaan.

– Yleensä murhaajat ovat tyhmiä miehiä. Mutta tällä perkeleellä kyllä on älyä. Siitä se on paha.

– Liike-elämässä riskien minimointi on aivan tavallista, se kuuluu jokaisen vähänkin lahjakkaamman yritysjohtajan ominaisuuksiin. Rikollismaailmassa sen sijaan otetaan aivan päätömiä riskejä, tehdään liikaa rikoksia, ahnehditaan, tuhlataan ja juodaan. Siitä seuraa että vankilat täyttyvät ammattitaidottomasta roskaväestä. On syntynyt järjestelmä, jota itse asiassa ei tarvittaisi lainkaan, jos rikolliset keskittyisivät vain sellaiseen toimintaan, joka ei johtaisi pidätyksiin. Jos rikolliset ottaisivat vähemmän hölmöjä riskejä, voitaisiin vankeinhoitolaitoksesta miltei kokonaan luopua. Tämä on tietysti teoreettinen mahdollisuus, sillä rikollisuus kasvaisi automaattisesti heti kun kiinnijoutumisen riski häviäisi. Rikollisten määrä moninkertaistuisi... luullakseni suurin osa ihmisistä alkaisi tehdä rikoksia. Näin varsinaisesti ryöstettävä kakku jäisi pienemmäksi, kun rikollisjoukot kasvaisivat. Tuloksena olisi kaaos, kun mitään ryöstettävää ei lopulta olisi jäljellä. Rikollisuus tukahtuisi omaan mahdotto- muuteensa. Kaunis ajatus vai mitä Remes!

– Näitkö sinä vankiloissa olet miettinyt?

– Yhteiskunnan kannalta tämä nykysysteemi on tietysti

parempi, että rikollisten määrää, populaatiota, viranomaiset pitävät kurissa. Se on vähän samantapaista sääntelyä kuin syksyinen hirvenmetsästys. Kuvitteleppa Remes että rikolliset olisivat hirviä. Montakos hirveä syksyisin Suomessa kaadetaan?

– Kuusikymmentätuhatta, osapuilleen.

– No sanotaan niin. Taimikkovauriot, hirvikolarit ja satorappiot jäävät kohtuullisiksi kun joka vuosi tapetaan 60 000 hirveä. Samalla eloon jääville hirville taataan riittävästi elintilaa. Tuloksena on hyvää hirvenlihaa ja rauha maassa. Samassa puuhassa ovat poliisit ja tuomarit. Joka vuosi näpätään kiinni sanotaan nyt 2000 rikollista ja suljetaan vankiloihin. Menetelmät ovat siivompia, rikollisia ei teurasteta niinkuin hirviä, mutta päämäärä on sama. Liiat hirvet pannaan pataan, liiat rosvot lintaan. Populaatiosta osan on aina oltava poissa laitumilta. Niin yksinkertaisesti yhteiskunta toimii.

Oiva Juntunen tuijotti tuleen, ja hänen suunsa väentyi lievään hymyyn.

– Minä olen eräällä tavoin luonnoton poikkeus, kun en kuuteen vuoteen ole istunut linnassa. Minä itse asiassa rasitan laitumia kohtuuttomasti. Niinpä minun pitääkin huolehtia että tilanne pysyy tasapainossa, vaikka olenkin vapaalla jalalla. Muutama kuukausi sitten minä toimitin yhden kaverin, erään Isolyömä-Sutisen, takaisin lintaan. Ja Siirakin pitäisi toimittaa jollakin keinolla alalta sivuun. Näin vankilassa istuvien ja vapaalla jalalla olevien rikollisten määrä pysyisi vakiona. Se Siiran asia on kyllä vaikea hoidella. Mutta onhan tässä aikaa miettiä juttua, oleillaan vaan täällä toistaiseksi. Ehkä sitten ensi kesänä minä matkustan taas takaisin Tukholmaan.

– Sinulla on Tukholmassa oma asunto?

– Ja hieno onkin! Pidetään siellä joskus juhlat kun nämä muut jutut selviävät. Minä olen taitava juhlimaan.

Oiva Juntunen kuvaili asuntoaan Humlegårdin varrella. Hän kertoi seurapiireistään: että oli hyvä tuttu eräitten kuuluisien näyttelijöitten kanssa, tunsi taiteilijoita ja toimittajia, kaa-voitusviranomaisia ja liikemiehiä, pappeja ja pornokauppiaita, merikapteeneja ja huumekundeja ja myös erään kelpo roikaleen, Stickanin, joka harrasti paritusta ja kiristystä ja muutakin alaan liittyvää ja joka oli lisäksi sujuva herrasmies.

– Kun seuraavan kerran käyt Kittilässä, niin pane minulta postiin kirje Stickanille. Ei vanhoja kavereita sovi kokonaan unohtaa.

Humlegårdin muistot saivat Oiva Juntusen jokseenkin kaihoisaksi. Hän katseli karun tukkikämpän seinä ja kalusteita. Tätä erakkoelämää ei todellakaan voinut verrata Tukholman loistoon.

– Tämä kämpä pitää panna remonttiin ennen talven tuloa. Sinä saat lähteä ostelemaan rakennustarpeita. Hommataan tänne vähän luksusta.

Oiva Juntunen laati Kuopsuvaaran kämpän remonttisuunnitelmat. Piti paneloida kämpän terävä pää, uusia lattioita, kohennella yleensäkin paikkoja. Majuri Remes laski kustannusarvion, ja tuli siihen tulokseen että rakennustarvikkeet, mukaanluettuna työpalkat ja rahat, maksaisivat noin viisikymmentätuhatta markkaa. Oiva Juntusella ei ollut ihan niin paljon käteisvaroja. Nyt piti taas käydä ketunpesällä kultaa vuolemassa.

Oiva Juntunen harkitsi tilannetta. Majurille hän ei missään nimessä halunnut paljastaa kultakätköään, mutta miten hän voisi käydä aarretta verottamassa salaa? Mitä takuuta Remes saattoi antaa siitä, ettei hän kylmästi ryöstäisi toverinsa kultaharkkoja heti kun saisi selville mihin ne oli piilotettu?

– Etkö luota upseerin sanaan?

Oiva Juntunen ei luottanut. Varminta olisi jos Remes istuisi lukkojen takana sillä aikaa kun Oiva tonkisi kultaluolaa.

– Kuule Remes. Mitähän jos rupeat rustaamaan itsellesi selliä? Semmoista ulkoapäin lukittavaa koppia, jonne sinä menet istumaan siksi aikaa kun minä käyn kultapiilosilla. Käsitätkö mitä minä tarkoitan?

Majuri käsitti.

– Jumalauta Juntunen. En minä sinun ryöstösaaliitasi ahnehdi.

– Olet sinä ennen ahnehtinut. Meinasit tappaa.

Hiukan vaitonaisesti majurin oli myönnettävä että Oiva Juntusella oli syynsä epäilyksiin. Niin hän ryhtyi rakentamaan itselleen vankilaa.

Putka päätettiin järjestää savotan tallin nurkkaan. Tallissa oli kymmenen hevosen pilttuut. Toisesta päästä saattoi erottaa kahden hevosen pilttuiden mittaisen palan erityisselliksi. Sopivasti sinne johti ulko-ovi, eikä tallissa ollut sillä kohtaa yhtään ikkunaa, ainoastaan pieni sontaluukku.

Oiva Juntunen kokeili tallin ovea. Se vaikutti tukevalta, mutta varmuuden vuoksi hän komensi majurin sisälle talliin ryntelemään ovea, jotta selviäisi, kestäisikö ovi majurin paineen.

– Yritä tulla ovesta läpi!

Remes rymisteli tallissa. Ovi heilui, mutta ei antanut periksi.

– Koeta oikein voimalla! Kuvittele että tämä on saluunan ovi!

Majuri huusi sisältä että nyt mentiin jo naurettavuuksiin, mutta pyrki sitten kaikin voimin ovesta läpi. Hän onnistui. Ovi lensi auki, haka vingahti pihtipielestä kauas pihamaalle, ja majuri syöksyi oven mukana Oiva Juntusen jalkoihin.

– Ei perkele kestänyt. Olen minä melkoinen rohju, hän äimisteli aikaansaannostaan.

Miehet sopivat että oven saranointi ja lukitus uusittaisiin ja vahvistettaisiin niin lujaksi ettei majuri mitenkään voisi murtautua ulos tallista.

Majuri esitti että talliin rakennettava väliseinä kyhättäisiin pilttuulauodoista, mutta Oiva Juntunen pudisti päätään:

– Ei sinua lautaseinä pitele. Hirrestä se pitää rakentaa.

Majuri väitti että hirsisen väliseinän salvominen veisi monta päivää. Mutta Oiva Juntunen sanoi että aikaa kyllä oli.

– Ei muuta kuin lähde kaatamaan hirsiiä. Sinulta se puunkaato käy.

Niin vankilaryömaa pääsi alkuun. Majuri salvoi väliseinä-hirsiiä, ja Oiva Juntunen istui seimessä tarinoiden ja tupakkaa poltellen.

– Sanoppa Remes, minkä takia sinä sitä virkavapaata otit? Ihanko totta sinä meinaat lukea tekniikan tohtoriksi.

– Minä olen juoppo. Ryyppäsin viran jumiin, jos käsität.

Oiva Juntunen sanoi että jotakin semmoista hän oli ehtinyt epäilläkin. Matkat maalikyliin olivat vieneet sen verran aikaa. Jo naamasta päätellen majuri oli tulijuoman ystäviä.

– Varuskuntapalveluksessa ei ole mielessä kuin viina. Minä olen ryyppännyt jo kymmenkunta vuotta pomeranssiviinaa, voi sanoa että päntiönään. Mutta täällä on mennyt taas monta päivää ilman viinaa. Kun oikein muistelen niin näin pitkää raitista kautta minulla ei ole ollut sitten kun minut ylennettiin kapteeniksi. Siitä on aikaa, Oiva hyvä. Tai olinhan minä kaksi vuotta sitten raittiina yksitoista vuorokautta. Minulta puhkesi silloin umpisuoli, eikä vaimo tuonut pomeranssiviinaa sairaalaan vaikka minä sitä kuinka uhkailin. Se on Irmeli uppiniskainen ihminen.

– Jospa sinun vaimosi ajatteli ettei juopottelu oikein sovi mahaleikkauksen aikana, esitti Oiva Juntunen.

– Kaikkihan tässä maailmassa on epäterveellistä. Mutta tosi on, että viinattomina aikoina ruumis on jotenkin tavallista kevyempi. Voimia on enemmän, sitä liikkuu jäsäkämmin.

Majuri vaarnasi hirren lujasti paikoilleen, sovitti sen niskaan uuden ja jatkoi sitten juttuaan:

– Oikeastaan minä olen virkajuoppo. Miten sen selittäisi... pataljoonankomentajana on niin kiinni kaikissa typerissä koulutusasioissa ettei siitä juuri mihinkään pääse irtaantumaan. On kaikenlaista hommaa, ei sitä siviilimies uskoisi. Työt tahtovat kasaantua, se on pääasiassa paperityötä, täysin turhaa enimmiltään. Minä olen siirrellyt papereita pinkasta toiseen eräänkin kilon sotilasurani aikana. Kun yhden paperin laadit, kirjoitutat sen puhtaaksi ja lähetät eteenpäin, niin kohta tilalle putkahtaa kaksi tai kolme uutta paperia, jotka pitäisi lukea, ottaa niihin kantaa, suunnitella, voi vittu, ja sitten niistä kaikista pitää laatia taas uudet paperit ja lähettää ne eteenpäin, mikä minnekin. Suomen armeijassa risteilee turhia papereita miljoonittain. Niitä kuljetetaan postissa, lähetit niitä juoksuttavat, puhelinsanomiamia otetaan ja jätetään, muistioita laaditaan, yksi paperi lähtee pohjoiseen, toinen itään, diaariot täyttyvät... leimoja lätkitään, nimikirjoituksia piirustellaan. Ne paperit ovat niinkuin sääsket saatanat: jos yhden tapat, tilalle ilmestyy viisi uutta. Kun yhden paperin runttaat roskakoriin, pian sitä kysytään viidellä kirjeellä. Minä olen tullut siihen tulokseen etteivät sääsket lopu tappamalla eivätkä paperit lukemalla.

– Sitten se everstin vittumaisuus kaiken päälle. Kyllä teki hyvää imaista pullo tai kaksi pomeranssiviinaa välillä. Usein minä jo aamusta tyhjensin ensimmäisen pullollisen. Semmoista

se on ollut meikäläisen elämä. Viinaa ja papereita ja vitutusta ja taas viinaa.

Oiva Juntunen huomautti ettei Kuopsuvaarassa tarvinnut ryyppätä, kun ei ollut papereitakaan.

– Sepä juuri. Jos puolustusvoimien tehtävät järjestettäisiin urakkapohjalle, niin minun ei olisi pakko juopotella. Minä olen aikaansaapa mies. Pataljoonankomentajan vuoden työt minä kykenisin tekemään kahdessa kuukaudessa urakalla. Ei siinä ryyppäämään ehtisi.

Remes raahasi sisään jälleen uuden hirren. Hän veisteli sitä sopivan muotoiseksi edellisen päälle.

– Minusta tuntuu että jos sota syttyy, niin tässä vankilassa istuu vielä moni mies. Että sen puoleen, ei tämä homma ihan turhaa ole.

Oiva Juntunen epäili ettei Kuopsuvaaran vankityrmällä olisi mitään käyttöä tulevan sodan aikana. Eikö kolmas maailmansota sentään sodittaisi Keski-Euroopassa, Yhdysvalloissa ja Neuvostoliitossa?

– Nimenomaan tämä Kuopsuvaara ja Juha-Vainaan Maa tulevat olemaan sotatoimialuetta jos sota syttyy. Kuopsun nokkaan kaivetaan ohjusasema tai vähintään raskaan ilmatorjuntapatterin asemat. Juha-Vainaan Maahan rakennetaan panssariesteitä, ja tähän meidän kämppään majoitetaan joku esikunta. Tuolla kultakaivoksen seutuvilla käydään verinen panssaritaitelu. Nämä maastot ovat semmoiset.

Majuri veisteli hirttä innostuneena.

– Tämänkin seinähirren takana saattaa istua joku amerikkalainen, saksmanni, norjalainen, italialainen... tai sitten ve-

näläinen, kirgiisi, tunguusi. Mahdollisuuksia kyllä on. Tähän voidaan teljetä sotilaskarkureita tai sotavankeja. Tuossa tallin takana teloitetaan sotarikollisia. Kenttäoikeus istuu kämpän terävässä päässä ja latoo kuolemantuomioita. Tai voihan olla että tänne sullotaan kuormastovarkaita tai sitten itsensäilpoja tai hulluja. Jos taistelut kestävät pitkään ja ovat verisiä ja raskaita, hullujen määrä lisääntyy. Kovissa taisteluissa pataljoonan kokoisesta joukko-osastosta voi kehkeytyä joukkueen verran miehisairaita. Enemmänkin niitä olisi, mutta kaikkein hulluimmat yleensä kaatuvat.

Majuri piirsi timperinkynällä touhukkaasti karttakuvioita hirren valkeaan kylkeen.

– Varsovan liitto marssii tänne Kuopsuvaaraan idästä, lähinnä Muurmanskin, Petsamon ja Sallan suunnista, tätä nuolta pitkin ne tulevat. Repokairan halki uutta Kekkosen tietä Pokkaan ja siitä Puljuun ja sitten tänne. Entäpä sitten Atlantin liiton joukot! Ne vyöryvät lännestä Kölivuoriston yli Narvikin rataa pitkin, Ruotsin läpi, ja toisaalta Skibotnin kautta Käsi-varteen, ja sitä rataa sitten tänne. Suomalaiset nousevat Sodankylästä Jeesion ja Kittilän kautta myös tänne. Tämä on minun idea, sotaharjoituksissa sitä kokeiltiin ja hyvin meni. Muistathan ne harjoitukset? Niin, sinähän tappelit Potsuraisvaaran pirunpellossa niitten kranaatinheitinpoikien kanssa. Kelpo suoritus, täytyy tunnustaa.

Kun putka oli muutaman päivän kuluttua valmis, miehet saattoivat todeta että se oli hyvä ja vahva. Majuri viimeisteli vankilaa naulaamalla lautoja sontaluukun tukkeeksi, mutta Oiva Juntusen mielestä laudoitus ei ollut riittävän vahva.

– Sontaluukkuun pitää asentaa kalterit. Kun käyt kylillä, hanki puolentoista tuuman paksuista harjaterästä ja vahvat aspit.

Majuri vilkaisu sotaluukkua inhoten.

– Et kai sinä väitä että minä ryömisin tuommoisesta paskalävestä ulos, hän tulistui.

Mutta Oiva Juntunen ei antanut periksi.

– Kullanhimo panee miehen menemään rumemmastakin reiästä. Minä vaadin siihen ehdottomasti kalterit. Ei sinua kannerkko pitele. Ja ulko-oveen raskaat saranat ja saatanan suuri munalukko. Eikä mitään vara-avaimia, ettäs tiedät.

Majuri mulkaisu vihaisesti toveriaan, mutta ei ryhtynyt väittelemään asiasta. Hän kirjoitti muistivihkoon lukot ja kalterit muitten rakennustarvikkeitten perään. Seuraavana aamuna Oiva Juntunen antoi Remekselle tukun seteleitä ja muistutti ettei majurin pitänyt säästellä rahaa rakennustarpeita hankkiessaan.

– Osta kaikki priimaa. Vajaasärmäpaneelia minä en hyväksy.

Jäätyään yksin Oiva Juntunen vihelsi Viisisatosen metsästä. Kun ketunpentu ilmestyi savotan pihalle, Oiva heitti sille Remeksen ostaman kumiluun. Tovin kettu haisteli sitä epäluuloisena, kunnes totesi sen mielenkiintoiseksi ja otti suuhunsa. Kumiluu hampaissa Viisisatosen riensi riemuissaan metsään. Koamesti sen pitkä häntä syystuulessa hulmusi.

Kittilästä majuri Remes lähetti Tukholmaan Stickanille sähköksen. Hän saneli lennättimessä Oiva Juntusen käsikirjoituksen mukaan:

»Moi Stikkan! Olen toistaiseksi kuvasta poissa löytymätömässä paikassa. Pidä Siiraa silmällä jos se päästetään Långholmenista irti. Sano huorille hauskat terveiset vanhalta Oiva Juntuselta.»

Remes merkitsi Stikkanin osoitteen ja puhelinnumeron omaan muistivihkoonsa. Stikkanin käyntikortti, jonka Oiva oli antanut hänelle muistilapuksi, kertoi että miekkonen omisti Människor och livet Ab -nimisen firman Tukholmassa. Se edusti videokasetteja, kuvallisia julkaisuja ja harjoitti revyytainta, ylläpiti majoitus- ja ravitsemusliikkeitä ja oli erikoistunut myös suomalaisiin saunoihin sekä hierontaan. Majuri arveli että kenties hänkin voisi joskus ottaa yhteyttä Stickaniin, jonka liiketoiminta suuntautui näin mielenkiintoisille aloille.

Sitten majuri soitti vaimolleen Espanjaan ja sai kuulla että rahavarat alkoivat olla loppuillaan. Hän lähetti Espanjaan 1 500 markkaa Oiva Juntusen rahojia. Omatunto ei reagoinut asiaan millään tapaa. Hän soitti myös nuoremmalle tyttarelleen ja sai kuulla että tämä oli mennyt vihille edellisellä viikolla. Maju-

ri lähetti myös hänelle Juntusen rahaa, eikä synnintunto herännyt vielä siihenkään. Pankkisiirron tiedonantopuolelle hän kirjoitti:

»Tästä lähtien saat tulla omillasi toimeen, toivoo isukki.»

Majuri Remes ajoi Kittilän sahalle. Hän osti suuret määrät höylättyä paneelia, erilaista lautatavaraa ja rimoja. Rautakau-poista ja maalausalan liikkeistä hän hankki muuta remontissa tarvittavaa tavaraa, kuten tapetteja, maaleja, nauvoja ja kalteritarvikkeita sekä järeitä saranoita ja suuren munalukon tallivan-kilan oveen.

Illaksi hän hankkiutui Levitunturin matkailuhotelliin syömään ja juomaan. Hän ryyppäsi niinkuin entisinä aikoina, ja joutui riitaan eräitten helsinkiläisten ammattiyhdistyspasifis-tien kanssa. Seurauksena oli että majuri heilautteli ravintolas-sa rustottuneita nyrkkejään, ja siitä puolestaan aiheutui valta-vaa rytinää ja ryskettä ja lasien kilinää ja akkojen huutoa. Se johti poliisin kutsumiseen paikalle. Porttikielto saaliinaan Re-mes töylytettiin Kittilän putkaan, jossa hän vietti apean yön. Aamulla hän heräsi viluisena betonilattialta, myönsi kuulus-teluissa olevansa syyllinen kaikkeen mahdolliseen, sai sakot ja nousi sitten taksiin, jolla ajoi suoraa päätä Puljuun. Rakennus-tarvikekuorma odotti siellä kohmeloista sotaherraa. Hänestä tuntui hyvältä päästä takaisin Kuopsuvaaraan, vaikka olihan sielläkin kyllä putka.

– Viina ei sovi minulle... ne joille viina sopii eivät juo sitä, mutta me joille se ei sovi, me ryyppätään. Miten se asia näin on järjestetty, hän mietiskeli katuvaisena taksin kaartaessa Puljuun. Traktorin lavalla kohmeloinen Remes keikkui Puljusta Kuop-

suvaaraan, oksenteli aika ajoin keltaista sappinestettä, pyyhki vettä silmistään ja teki parannusta. Viimein tuskien taival päättyi, Remes puratti kuorman ja maksoi miehet pois. Itse hän hor-jui ilmoittautumaan Oiva Juntuselle.

Vaivihkaa majuri Remes ryhtyi asentamaan tallin sonta-luukkuun kaltereita. Hän sahasi rautasahalla harjateräksestä sopivan mittaiset tangot, jotka hän asensi paikoilleen järeillä aspeilla. Ankara moikuna kaikui vaaran rinteillä kun krapulai-nen upseeri rakenteli itselleen vankityrmää. Kun työ oli valmis, Oiva Juntunen testasi kaltereitten kestävyyyden jyskyttämäl-lä niitä metrin mittaisella koivuhalolla. Kipinät vaan sinkoili-vat kuivasta koivusta kun se osui teräkseen. Rauta piti. Maju-ri asensi kaltereitten sisäpuolelle vielä pienen lasiruudun, ettei putkassa olisi talvipakkasilla liian kylmä. Lopuksi tallin oveen ruuvattiin uudet raskaat saranat ja suuri munalukko. Kun put-ka oli valmis, Oiva Juntunen kantoi ladosta vanhoja heiniä pilt-tuuseen ja kehotti majuria käymään pitkäkseen. Oiva lukitsi ulko-oven ja pudotti avaimen taskuunsa. Jos Remeksellä olikin vara-avaimet, hän ei voinut niitä käyttää, kun lukko oli putkan ulkopuolella.

Oiva Juntunen pistäytyi hyljätyllä ketunpesällä kultaa kai-vamassa. Hän palasi pian takaisin, kävi kurkistamassa sonta-luukusta varmistaakseen että majuri oli varmassa tallessa, ja vei sitten kullon kämppään. Hän ei pitänyt mitään kiirettä toverin-sa vapauttamisella, sillä vankeusaikansa pituudesta Remes voisi päätellä, miten kaukana Oivan kulta-aarre sijaitsi. Tässä asiassa Oiva Juntunen ei tahtonut olla toverilleen avuksi. Hän kellahti ukkoherran petiin maate, taisi nukahtaakin pariaksi tunniksi.

Vasta sitten hän vapautti majurin vankilasta. Remes hieroi silmiään – hänkin oli nukkunut pidätysaikanaan.

Yhteistuumin käsiteltiin kultaa. Jalot kullanmurut naputeltiin pieniksi ja vähän suuremmiksi hipuksi, jotka koottiin huolellisesti pulloon. Ensinnä pullo punnittiin tyhjänä kirjevässä, ja sitten kullalla täytettynä. Näin saatiin selville kullan todellinen paino. Tällä kerralla Oiva oli lohkonut vajaat 600 grammaa kultaa, noin 35 000 markan arvosta. Oiva lukitsi kullan kasöörin kaappiin ja pani avaimet visusti talteen.

– Kullan voit käydä myymässä Kyanderille myöhemmin. Nyt saat ruveta remonttimieheksi, sanoi Oiva Juntunen Remekselle.

Pari viikkoa majuri naulasi paneelilautoja ukkoherran kämpän seiniin ja kattoon. Keittiön ja kokkihuoneen seiniin hän liisteröi somat kukka-aiheiset tapetit. Oiva Juntunen ei osallistunut rakennustöihin, vaan tyytyi jakelemaan hyviä neuvoja ja juttelemaan hauskoja. Kun kattoa paneloitiin, hän valitti kovasti joutuessaan kannattelemaan paneeleja, sillä yksin majuri ei olisi selviytynyt työstä.

Hohtavan valkeat seinäpaneelit somistivat kovasti tupaa. Saunan muuripata lämmitti pesuvettä, kiuas sähähti iskevästi kun sille viskattiin vettä. Kun vielä kämpän lattialle levitettiin itämainen mattojäljitelmä, ikkunoihin ripustettiin koreat verhot, vuoteisiin sijattiin joustinpatjat ja uudet siniruutuiset lakanat, alkoi kämpä kovasti muistuttaa ihmisasuntoa. Tallissa kehräsi sähköä dieselkäyttöinen generaattori. Pihakuuseen nostettiin ulkovalo, ja sisälle majuri asensi sinne tänne valaisimia. Puuhellan kannelle nostettiin kaksilevyinen sähköliesi,

jonka äkäiset salamalevyt nopsaan kiehuttivat majurin keitoksia.

Syyskuun lopussa Oiva Juntunen lähetti majurin Rovaniemelle myymään kultaa ja hankkimaan lisää tavaroita. Nyt kun Kuopsuvaarassa oli sähköt, voitiin ostella kaikenlaista kotitaloudessa tarvittavaa konetta ja laitetta. Etenkin stereot ja videolaitteet piti ostaa, teroitti Oiva Juntunen lähtijän mieleen.

– Äläkä unohda ostaa semmoista televisiota, jossa on kaukosäätölaite. Rahaa ei kannata säästellä, osta parasta laatua mitä on tarjolla. Televisiolupaa ei kannata hankkia.

Rovaniemellä Remes möi kullan Kyanderille, nosti 35 000 markkaa rahaa ja asettui totuttuun tapaan asumaan Pohjanhoiviin. Käytyään suihkussa majuri lähti kaupungille tekemään ostoksia. Hän tunsu olevansa rikas mies, ensimmäistä kertaa elämässään.

Ostohimon vallassa majuri haali kokoon radiolaitteita, sovittelee ulkoiluvaatteita, ja kaiken minkä hän hankki piti olla parasta laatua. Yksin puukonkin jonka hän vyölleen ripusti, piti olla visakoivusta ja parhaasta Martttiinin teräksestä. Videot ja televisiot olivat kaukosäätöisiä, ja levysoittimet ja nauhurit olivat automaattisia hifejä. Hän osteli kasoittain levyjä ja kasetteja, enimmäkseen marssimusiikkia ja rokkia. Hän osti pari sota-videota ja Oiva Juntusta ajatellen Emmanuellen, sekä itselleen Mustan Emmanuellen.

Majuri hankki itselleen maastomopon, jota hän arveli tarvitsevänsä kalareissuillaan. Ilmankostutin oli myös tärkeä ostos, puhumattakaan tähtikaukoputkesta ja ilmapuntarista. Kirjakaupasta hän valitsi pari metriä kalliita ja hienoja romaaneja,

unohtamatta virsikirjaa ja seuraavan vuoden Kalamiehen Kalendareria.

Välillä majuri Remes pistäytyi ravintolassa ryyppyllä.

Oiva Juntuselle Remes ajatteli hankkia termostaattilämmitteisen vesipatjan, mutta luopui sitten aikeesta asennusvaikeuksien ja sähkötarkastuslaitoksen säännösten takia. Sen sijaan hän hankki kuntopyörän ja painonnostotangan levyineen ehkäisemään talvisaikaan vaanivaa veltostumista. Pieni sähköporakone ja -jyrsin tuntuivat olevan tarpeen, kuten myös keittiön yleiskone, jolla saattoi vatkata, vaivata, jauhaa, raastaa ja paloittaa. Kaksi paria slalomsuksia sauvoineen ja kenkineen hän tietysti myös hankki. Elektroninen televisiopeleli, jossa Apinoiden Kuningas taisteli norsujen kanssa, siirtyi majurin haltuun, samoin höyrysilitysrauta ja digitaalinen taskulaskin.

Silloin tällöin piti piipahtaa kapakassakin.

Majuri ostaa hurautti myös kahdentoista hengen posliiniasiaston sekä kristalliset juomapikarit. Aterimet olivat luonnollisesti hopeaa, kynttilänjalat kultaa. Kyanderilta hän onnistui hankkimaan kaksi täyshopeoitua yöastiaa. Hiirenloukkujen piti olla kromattua peltiä.

Illalla, katseltuaan hotellin videolaitteella Mustan Emma-nuellen kahteen kertaan, juolahti Remekselle mieleen soittaa Stickanille Tukholmaan. Hän saikin Stickanin kuuluville, kertoi terveiset Oiva Juntuselta ja tilasi saman tien kaksi huoraa Lappiin. Hän lupasi jättää Pohjanhovin portierille matkarahoa ja kirjalliset matka-ohjeet, jotta naiset voisivat vaivattomasti matkustaa Rovaniemeltä edelleen perille. Hän varoitti Sticka-

nia, ettei tämä missään nimessä paljastaisi Oiva Juntusen olinpaikkaa. Stickan lupasi hoidella naisasian pikimmiten järjestyseen. Ihan pian vieraita ei kuitenkaan kannattanut odotella, sillä tähän vuodenaikaan huorilla oli Tukholmassa sesonki eikä matkustushalukkaita naisia ollut helppo löytää. Sitä paitsi Stickan ei halunnut lähettää monivuotiselle ystävälleen ja tämän upseeritoverille mitään rupusakkia, kun kerran Ruotsista saakka vittua pantiin liikkeelle.

– Tarvitaanko verkkosukkia ja mustia liivejä ja korkokenkiä, tiedusteli Stickan. Majuri sanoi että ilman muuta naisten piti ottaa mukaan kaikki tarpeellinen rekvisiittiä.

– Entä ruoskia ja muita sellaista? Käsirautoja ja kuminaamareita?

Majuri ilmoitti ettei ainakaan käsirautoja tarvittaisi, mutta alusasut saivat kernaasti olla mustaa pitsiä, eikä punaisia sukkanauhoja saanut unohtaa.

Stickan kirjoitti kaiken huolellisesti muistiin.

– Sitten vielä pieni tiedonanto Oivalle. Kauppateknikko Hemmo Siira on päästetty Långholmenin vankilasta kaksi viikkoa sitten vapaaksi. Kuljeskelee täällä hermostuneen näköisenä, ja on kuulemma ostanut pistoolin. Että tämmöistä täällä.

Majuri Remes ryveskeli Rovaniemellä vielä kaksi vuorokautta, menetti paljon rahaa ja muistinsa. Kun hän lopulta palasi valtavan tarvikelastin kanssa Kuopsuvaaraan, Oiva Juntunen hiukan murisi viipymisestä. Mutta rahanmenoa Oiva ei moittinut, vaan sanoi suurpiirteisesti:

– Tämä suku ei säästä.

Majuri lämmitti saunan ja pesi Oiva Juntusen selän. Sit-
ten hän muisti hämärästi olleensa puhelinyhteydessä Strickanin
kanssa.

– Kuulemma se Hemmo Siira on nyt vapaalla jalalla.

Oiva Juntunen jäykistyi. Siira!

Miehet saivat muuta ajateltavaa, sillä ulkoa kuului sotakoi-
rien haukuntaa. Jotakin merkillistä oli tapahtunut.

III OSA

Koltraeukko Naska Mosnikoff puuhaili tavalliseen tapansa lokakuun kahdeksannen päivän aamuna: hän nousi ylös, keitti aamukahvit, mursi kuppiin kimpaleen herkullista lapinjuustoa ja käväisi sitten aamupissalla tupansa nurkanjuuressa. Yöllä oli sataanut lunta niin että pieni, hiukan etelän lasten leikkimökkiä suurempi rakennus oli verhoutunut somasti valkoiseen vaippaan. Ei näkynyt enää risainen kattokaan. Kesäinen hirmumyrsky oli riehunut Sevettijärven kolttakylässä ja lennättänyt Naskan nurinniskoin puunhakumatkalla. Kattokin oli repeytynyt, vaan tulevana suvena Naskalla oli aikomus paikata se oikein kunnolla. Iljetti kun vettä satoi vuoteen jalkopäähän. Erityisesti Naskan ikivanha, takkuinen kollikissa inhosi vuotavia kattoja. Sillä oli tapana nukkua Naskan jalkopäässä, eikä se millään totunut alituiseseen kosteuteen.

Naska muisteli että tänään hänen pitäisi täyttää 90 vuotta, mikäli nyt olisi lokakuun 8. päivä. Ja niin nyt oli, koska Neitsyt Marian suojeluspäivästä oli kulunut tasan viikko, ja sen Naska tiesi että suojeluspäivä oli aina lokakuun ensimmäisenä. Naska oli uskoltaan ortodoksi niinkuin kaikki Petsamosta evakuoitdut koltat. Monet kerrat hän oli ristisaatossa kulkenut ja miljoonat ristinmerkit elämänsä aikana rinnastaan taikonut.

Naska syytti rakkaan koti-ikoninsa eteen kynttilän ja jut- teli tovin Pyhälle Mitrille. Hän kiitteli Mitrin välityksellä Juma- laa ja Kristusta hänelle suoduista elinpäivistä ja siitä että hänen lapsensa olivat aina olleet suhteellisen terveitä ja päässeet kun- nialla maailmalle. Nuorimman lähdöstä oli jo yli viisikymmentä vuotta.

Miehensä Kiurelin kohtalosta hän ei vielääkään jaksanut ol- la kiitollinen. Kiureli Mosnikoff oli väkisin otettu tsaarin sota- väkeen ja kuljetettu sotaan, minne, sitä Naskalle kukaan ei ol- lut vaivautunut kertomaan. Enää Naska ei oikein muistanut sen sodankaan nimeä... sinne mies oli kuitenkin otettu ja sodassa pidetty eikä hänestä koskaan ollut kuulunut mitään. Oliko so- ta syönyt Kiurelin vai oliko Kiureli eksynyt laajaan maailmaan, kuka sen tiesi? Naskalla oli Kiurelista sentapainen muistiku- va että mies oli muuten hyvä, mutta pakkasi joskus vähän lyö- mään. Silti Naska olisi pitänyt Kiurelin itsellään eikä olisi anta- nut häntä sodalle. Olisi ollut helpompi elättää lapsia jos Kiureli olisi ollut apuna.

Naska puhalsi kynttilän sammuksiin ikonin edessä ja ryh- tyi pukeutumaan. Sitten hän meni ulos, lakaisi vastasataneen lumen portailta ja pihapolulta ja kanto pari sylillistä pikkupui- ta tupaan. Kissalleen, Jermakille, hän antoi ruokaa. Sitten hän päätti juhlistaa syntymäpäiväänsä keittämällä poronlihakeittoa. Liharuoka oli kalliimpaa kuin kala, mutta Naska ei ollut nuuka nainen.

– Ihminen täyttää elämässään vain kerran 90 vuotta.

Juuri kun Naska oli ehtinyt vetää ylleen kirkkopukunsa ja paremmat kenkensä, porhalsi pihaan kaksi henkilöautoa. Sel-

laista ei ollut tapahtunut moneen kuukauteen.

Voi hyvä Jumala! Tulivatko ne nyt hakemaan Naskaa Inarin vanhainkotiin, jäsähti muorin mielessä. Hän kampasi hätäisesti ohuen tukkansa ja meni sitten portaille tulijoita vastaan. Kan- natti olla mielin kielin, etteivät vieraat taas rupeaisi puhumaan siitä vanhustentaloon muutosta. Olihan hänellä tässä oma talo, pirujako varten hänen piti tästä kaiken kiireen keskellä vanhain- kotiin lähteä, vanhan ihmisen.

– Tervetuloa rakkaat vieraat, toivotteli Naska peloissaan. Vierasjoukkoa johti kunnan sosiaalijohtaja. Muuten mukava poika Naskan mielestä, mutta aina sillä oli jotakin ikävää asiaa. Milloin piti täyttää veroilmoitus, milloin anoa huoltoa tai hol- houstä. Niinkuin ihmisen elämässä ei muutenkin olisi ollut tar- peeksi vastuksia.

Sosiaalijohtaja Hemminki Yrjölä johdatti joukkonsa si- sään. Hänen seurueesensa kuului vanhainkodin sairasanton Eevertti Tulppio, joka käytti pakinoissaan nimimerkkiä »Ewer- dy», ja Oulun yliopiston matkusteleva perinnetutkija Saka- ri Puoli-Tiitto. Perinnetutkija raahasi tupaan magnetofonin, toimittajalla oli kamera ja salamalaite, sairaanhoitajalla lämmin huopa ja sosiaalijohtajalla kukkakimppu. Hän kumarsi kohte- liaasti ojentaessaan kukat Naska Mosnikoffille.

– Onneksi olkoot! Naska on nyt kunnan vanhin kolta, ja tässä on kukkasia siitä tunnustukseksi. Tämän päivän suurta merkitystä lisää vielä se, että nyt sinä Naska olet Suomen van- hin kolta.

Toimittaja Tulppio todisti, ettei Nellimöstäkään enää löy-

tynyt yhtään yli 90-vuotiaasta kolttaa, kun Rietu oli edellisenä keväänä kuollut. Hän mielti lehteensä otsikkoa Naskan juhlasta: »Suomen vanhinta kolttaa jututtamassa – pirteä Naska Mosnikoff avomielisenä».

– Täytyypä saman tien ottaa selville, josko sinä Naska oletkin maailman vanhin koltta! Siitä vasta mojova juttu tulisi, ajatelkaapa kaikki otsikkoa:

»Naska Mosnikoff – maailman vanhin elossa oleva koltta»

Naska avasi kukkapuketin. Häntä ihmetytti kovin, että kukat kukkivat kauniisti vaikka oli jo lokakuu.

– Ei olis tarvinnu... mitä ne rouvat sanoo ku saavat tietää että ootte kotikukkia minulle tänne tuoneet, hän hätäili.

Naskaa rauhoitettiin. Kioskistahan kukat oli ostettu. Osastonhoitaja asetteli Naskan harteille lämpimän huovan ja istutti sitten eukon tuoliin. Kukat hän aikoi panna maljakkoon, mutta kun talosta ei sellaista löytynyt, hän asetteli kahden litran peltihinkkiin, jonka nosti hellan kulmalle. Vähän ajan perästä vesi hinkissä alkoi kiehua niin että piskuiseen tupaan levisi huu- maava kukkien tuoksu. Naska huomasi tapauksen, nosti hinkin hellalta lattialle ja muisti samalla hämmentää poronlihakeittoa. Tunnin päästä keitto olisi valmis. Hän laski vieraitten määrää. Syviä lautasia oli vain kolme, mutta hän itse voisi syödä matalasta lautasesta, ei hänellä niin ollut väliä. Pitäisi salaa pesaista Jermakin kuppi, silloin kaikille vieraille voisi tarjota keittoa syvistä lautasista.

Mutta ensin toki juotiin juhlakahvit. Naska kaateli kahvia kuppeihin, käski kastamaan pullaa ja ottamaan juustoa. Sosiaa-

lijohtaja ja toimittaja panivat tupakaksi kahvin jälkeen. Naskan hengitys alkoi vinkua, mutta hän yritti olla niinkuin tupakan- savu ei olisi haitannut häntä ollenkaan. Näille ihmisille ei aut- tanut ruveta astmasta valittamaan. Jos sen hölmöyden teki, ne veisivät mennessään. Vähän samaan tapaan oli Kiurelikin aikoi- naan viety. Yhtä varmaa vientiä se aina oli, sotaan tai sairaalaan. Ei niiltä reissuilta ihminen hengissä kotiin palannut.

Perinnetutkija napsautti nauhurin pyörimään ja tyrkytti mikrofonia Naskan suun eteen. Eukkoa mokoma patukka är- sytti, mitä varten sitä tullaan kylään ja sitten tuommoisella osoi- tellaan. Eikö se ääni uppoa koneeseen vähemmällä, ettei suo- raan suuhun tarvitse tunkea. Mutta minkä noille mahtoi. Muis- telemaan piti ruveta, mikään ei auttanut.

Vieraat yllyttivät kilvan Naskaa puhumaan vanhoista ajois- ta. He nauroivat ja sanoivat että se oli tärkeää. Nauhat vietäisiin arkistoihin ja sitten niitä voisi kuka tahansa mennä yliopistoon kuuntelemaan ja kirjoittamaan ylös. Kun Naska kysyi, minkä takia niin meneteltiin, hänelle sanottiin että semmoinen oli ta- pa. Kaikki oli perinnettä, joka ei saanut kuolla.

– Kysykää nuoremmilta, muistavat paremmin, yritti Nas- ka, mutta se ei auttanut. Nimenomaan vanhoilta kyseltiin, siltä varalta että nämä sattuisivat kuolemaan eihän nyt Naskalla sen- tään mitään hätää sen puoleen tietenkään ollut, mutta kaiken varalta, ettei mitään arvokasta jää »kumpujen yöhön», niinkuin perinnetutkija Puoli-Tiitto sattuvasti asian ilmaisi.

No, Naska rupesi muistelemaan. Hän kertoi lapsuudes- taan Petsamon Suonikylässä, muisteli nuoruutensa ja aiku- suutensa. Mitä hän ei muistanut, sen hän paikkasi panemalla

omiaan. Kun kyseltiin Petsamon luostarin ajoista, Naska väitti että hän oli ollut piikomassa luostarissa kohta Kiurelin sotaanviennin jälkeen ja että hänen nuorimmainen poikansa, nyt jo kuudenkymmenenkolmen ikäinen, oli luostarin igumeenin alata. Perinnetutkija napsautti nauhurin mykäksi. Alettiin puhua muusta.

Siinä välissä Naska onnistui sujauttamaan Jermakin ruokakupin hameisiinsa. Hän lähti ulos kaivolle muka vettä hakemaan, huuhteli siellä nopeasti kissankupin ja palasi sitten puhtaan astian kanssa sisälle. Porokeitto kiehui, Naska kattoi lautaset pöytään ja muisteli vielä puoli tuntia vanhoja Petsamon asioita nauhuriin. Sitten alettiin aterialle.

Syönnin päälle perinnetutkija Puoli-Tiitto pumppasi Naskalta vielä tietoja niistä sodista, joitten jaloissa eukko oli joutunut olemaan. Neljä tai viisi sotaa Naska muistikin. Sitä pidettiin erinomaisena saavutuksena. Toimittaja Tulppio otti valokuvia, pyysi päivänsankaria välillä ulos, ja Naska valokuvattiin portaila istumassa, kaivolla vettä vinttaamassa ja liiterin edustalla hellapuita sylissä. Kaikki olivat yksimielisiä siitä että kolttamuurin pihapiiri oli kerrassaan romanttisen näköinen. Perinnetutkija osoitteli milloin mitäkin esinettä ja kysyi, mitä ne olivat ja mihin niitä kolttien taloudessa käytettiin. Liiterissä Naska heilutti kalsua kirveestään perinnetutkijalle:

– Paneppa poika ylös, tämä on kirves. Tämmösellä metkoltat säremme puita.

Tuo kaikki alkoi Naskaa väsyttää. Talvinen kaamospäivä hämärsi jo, eikä muori ollut saanut tilaisuutta päivänokosiin. Kovin teki mieli kellahtaa petille, mutta sitä ei rohjennut tehdä,

olisivat vieraat pitäneet vanhana ja raihnaisena. Haukotutti kylä, sille ei mahtanut mitään.

Sairaanhoitaja kiinnitti huomionsa Naskan lonksuviin tekoampaisiin. Hän pyysi ne itselleen, huuhteli vedessä ja katsoi lampun valoa vasten.

– Kyllä teille Naska-kulta uudet tekohampaat hankitaan, kunhan lähette kirkolle. Otetaan vanhustentalossa muotit ja Rovaniemellä saavat laittaa paremmat hampaat. Kunta maksaa.

– Hyvin ne vielä lihaan pystyvät, väitti Naska suu mutrulla.

– Antaa vaan takaisin. Ne on saksalaisten tekemät.

Naskan piti selittää hampaittenkin tarina. Ne oli tehty viime sotien aikana. Vuoristojääkäreitten hammaslääkäri oli valannut proteesit kolttamuurin suuhun ennen Lapin sotaa. Lujaa tekoa vieläkin. Vähän ikeniä hankasivat, mutta eipähän tarvinnut mätäneviä hampaita irti kiskoa.

Sosiaalijohtaja nousi ylös ja alkoi puhua.

– No niin. Iltapa tässä ennättää. Kaikki on kai selvää, meidän pitää lähteä. Ja nyt me teemmekin niin, että tämän juhlan kunniaksi me viemme sinut Naska kirkolle! Mikäs juhla se on jos ei pientä huvimatkaa tehdä. Hoitaja, autelkaapa Naska autoon. Tavarat haetaan myöhemmin, ja kissa... (tässä vaiheessa sosiaalijohtaja madalsi äänensä kuiskaukseksi)... se pitää tappaa.

Naska asettui vastarintaan. Hänellä oli tälle päivälle ollut vieraista yllin kyllin hupia, hän ei halunnut lähteä millekään erityiselle huvimatalle. Kovasti vaan vieraille kiitoksia, ja ottakaa nyt nuo kukatkin mukaan, mitä Naska niillä täällä pimeässä.

Mutta miehet tarttuivat lempeän turvallisesti Naskaan kiinni, kantoivat hänet kevyesti autoon. Sairaanhoidaja kokoi li kassiin yhtä ja toista pikkutavaraa. Jermakki naukui pihalla, Naska alkoi itkeä. Hän rimpuili minkä jaksoi, mutta ei mahtanut vahvemmilleen mitään. Hänen toisella puolellaan istui sairaanhoidtaja, toisella puolella sosiaalijohtaja. Toimittaja Tulppio käynnisti oman autonsa, perinnetutkija omansa. Naska tappeli takapenkillä minkä jaksoi.

– Saahan se arkkiaatteri Ylppökin olla kotona vaikka se on minua viis vuotta vanhempi, parkui Naska. – Kissaki jätetään yksin pihalle...

Sosiaalijohtaja hermostui. Hän heitti Jermakin autoon. Ovet paiskottiin kiinni, perinnetutkija kaasutti auton liikkeelle.

– Ei Naska-kullan sovi nyt noin käyttäytyä, torui osastonhoitaja. Hän yritti silittää kissaa, joka sihisi Naskan sylissä. Sosiaalijohtaja ärähti perinnetutkija Puoli-Tiitolle:

– Aja nyt. Tässä tulee yö ennenkuin ollaan Inarissa. Perkele että tuosta kissasta lähtee karvoja.

Hänen teki mieli lisätä että ikälöppu koltta-akkakin haisi hänen käsipuoleltaan ulolle, niinkuin vanhat ihmiset haisevat kun eivät joka päivä käy suihkussa. Sosiaali-johtaja sytytti tupakan. Se taas pani Naskan hengityksen vinkumaan, eukko lyhyhistyi pitelijöittensä armoille, mutta ajatteli sinnikkäästi että heti kun sopiva tilaisuus tulee, hän karkaa tämmöiseltä huviretkeltä. Hän oli hyvin selvillä siitä että tämä oli »huostaanotto». Sillä nimellä herrat kutsuivat nykyaikana ihmisryöstöä.

Kaamasen tielle saavuttaessa perinnetutkija Puoli-Tiitto pysäytti auton ja sanoi käyvänsä »piipillä». Myös sosiaalijohta-

jaa alkoi kusettaa, ja kun hän poistui autosta, käytti Jermakki tilaisuutta hyväkseen hypäten ulos pimeään metsään. Sairaanhoidtaja ryntäsi kissan perässä ulos, yritti maanitella sitä, mutta pimeä erämaa oli vai. Kohta paikalle saapui myös toimittaja Tulppio, joka, saatuaan tietää mistä oli kysymys, ryhtyi myös vedenheittoon. Jermakin vihreät silmät välähtivät kaukaa pimeän metsän syvyyksistä.

Naska-muori havahtui siihen että hän oli yksin autossa. Hän oivalsi että nyt oli tilaisuus pinkoa pakosalle, ja sen hän teki oitis. Vain huovan hän ehätti sieppaamaan mukaansa. Viisaana ihmisenä hän ei läimäyttänyt auton ovea kiinni, vaan luitahti ääneti metsään samalle puolelle minne miehet kuseksivat. Tien toisella puolella huhui sairaanhoidtaja Hannuksela yrittäen saada kissan kiinni. Naska juoksi tummien puiden suojaan ja jäi sinne kyyristelemään. Hetken kuluttua hän kuuli vaimeata kehräystä likeltään. Jermakki oli löytänyt hänet. Se pyyhki itseään Naskan kumisaappaan vartta vasten.

Kun Naskan pako huomattiin, syntyi maantiellä kova metakka. Ensinnä väki syytteli tapahtuneesta toisiaan, sitten alettiin huudella metsään.

– Naska! Naska! Ole kiltti ja tule autoon!

Naska ei ollut kiltti. Hän kyyristeli ääneti metsässä kissa sylissänsä. Sosiaalijohtaja uhkaili maantieltä:

– Jos et heti tule autoon niin me... tuota... tullaan hakemaan!

Kaikilla oli kuitenkin puolikengät jaloissaan, eikä kukaan ollut halukas tarpomaan lumisessa pimeässä metsässä. Sosiaalijohtaja yritti taivutella toimittaja Tulppiota jäämään paikalle

siksi, kunnes muut kävisivät kirkonkylässä tekemässä hälytyksen, mutta Tulppio ei katsonut olevansa velvollinen huolehtimaan viranomaisten heitteillejättämästä eukosta. Hänellä oli nyt hitonmoinen kiire antaa lehdelleen hurja juttu tapahtuneesta. Hän mietti jo otsikkoa valmiiksi:

»Maailman vanhin koltta
jätetty heitteille metsään»

Niin kaikki päättivät lähteä, huudeltuaan ensin äänensä käheiksi tiellä. Kun autot ajoivat pois, tallusteli Naska kissoineen metsästä tielle. Hän päätti lähteä kävelemään kotiinsa Sevettijärvelle. Sinne oli matkaa kymmeniä kilometrejä, mutta hyvin hän voisi parissa päivässä ehtiä perille. Kotona hän lämmitäisi ensimmäiseksi uunin, keittäisi kahvit ja panisi maate. Ovet hän lukitsisi ja nukkuisi oikein kunnolla.

– Eiköhän Jermakki lähetä ettei tule kylmä.

Naska Mosnikoffille koittivat kovat ajat. Ei ole hääviä jäädä yksin talviselle tundralle kun on yksinäinen nainen ja vielä 90 vuotta vanha. Kun tuuli nousee ja yö painaa päälle.

Kissaa nämä kovat olot koettelivat vielä enemmän. Sekin oli vanha, likemmäs kahdenkymmenen ikäinen. Se on kissalle korkea ikä, monet kissat kuolevat vanhuuteen paljon nuorempina. Jermakkia painoi paitsi vanhuus, myös veltot elämäntavat. Viime vuodet se oli viettänyt Naskan vuoteen jalkopäässä, eikä siinä kehrätessä kunto nouse.

Naska silitti Jermakkia ja laski sen sitten maahan.

– Lähetään kotia. Täytyy pittää kiirettä että ehitään alta pois ennenku ne tulevat noutamaan.

Naska Mosnikoff ja hänen kissansa Jermakki kävellä tepputtivat pimeällä maantiellä monta tuntia. Suunta oli pohjoiseen, kotiin Sevettijärvelle. Mutta pimeässä Naska ei havainnut Sevetin tienhaaraa. Hän käveli ohi Kaamasen nukkuvan kylän, Utsjoen suuntaan. Edessä oli kaksisataa kilometriä arktista maantietä ja tien päässä hyisenä vellova Jäämeri.

Harhautumisesta oli kuitenkin se etu, etteivät etsintäjoukot arvanneet tutkia Jäämerentietä, vaan harhailivat Kaamasen eteläpuolen metsissä.

Koko pitkän yön Naska ja Jermakki taivalsivat pitkin auti-
ota maantietä. Aamun kaamoshämärä valtasi autiot maisemat,
pakkanen oli kiristynyt. Mutta yhä vaan matkalaiset pyrkivät
kohti pohjoista. Kuusirajan he ylittivät puolilta päivin. Pari hen-
kilöautoa ohitti heidät, viima ja jäätävä lumi pölisivät vasten
Naskan ja kissan naamoja. Molemmilla alkoi olla jo nälkä, kum-
paistakin nukutti, mutta matkaa oli pakko jatkaa. Jos jäi tien
poskeen istuksimaan, se tiesi hidasta paleltumista. Jermakki ei
kehrännyt, mikä oli paha merkki. Jermakki oli herkkä kehrää-
mään noin yleensä, kotioiloissa.

Sinä päivänä Naska ja Jermakki talsivat Jäämerentiellä hy-
vinkin kolme peninkulmaa. Vanhan kolttaeukon askel oli käy-
nyt lyhyeksi. Keskimäärin matka eteni 55 senttiä askeleella. Si-
nä päivänä vanhus otti yli puoli miljoonaa askelta. Entäpä kissa!
Kun Jermakin askel on korkeintaan kymmenen sentin mittai-
nen, piti kissaparan askeltaa kolme miljoonaa kertaa... ja kun
kissoilla on puolta enemmän jalkoja kuin koltilla, joutui väsynyt
Jermakki astahtamaan kuusi miljoonaa kertaa sinä päivänä. Ei
ihme ettei tehnyt mieli kehrätä. Mutta Sevettijärveä ei vaan nä-
kynyt.

Illan suussa pohjoisesta humisi vastaan suuri valaistu linja-
auto. Naska oli jo niin uupunut että hän viittoili auton pysäh-
tymään. Naska ja Jermakki noukkittiin jäiseltä maantieltä lämpi-
mään turistibussiin.

Bussissa vallitsi iloinen meteli. Se oli täynnä lihavia sak-
salaisia sotaurhoja, partaisia miehiä, jotka olivat jokavuotisella
muistelumatkallaan Pohjolan perillä. Ukot olivat aikoinaan pal-
velleet saksalaisessa vuoristoarmeijassa, joka oli taistellut Pet-

samon suunnalla ja Sallassa. Sodan loppuvaiheissa he olivat
polttaneet Lapin. Nyt bussi oli tulossa Vesisaaresta Norjasta.
Suunta oli Repokairan halki Peltovuomaan ja Hettaan, jossa
juotaisiin hirveästi olutta ja oltaisiin matkailumajassa yötä. He-
tasta matka jatkuisi Karesuvannon kautta Ruotsiin ja Norjaan
ja sieltä kovassa kohmelossa kotiin Saksan Liittotasavaltaan.

Ensi alkuun kolttaamuria pelotti kovasti, kun partasuiset
saksalaiset lauloivat ja nauraa hohottivat, mutta kun hänelle ei
tehty sen pahempaa, hän rauhoittui. Lämpimässä bussissa oli
taivaallista istua. Jermakkikin kehräsi taas. Bussi ajoi kohti ete-
lää, siis väärään suuntaan, mutta Naska ei jaksanut ajatella asi-
oita enää kovin selvästi.

Saksalaiset lauloivat vanhoja sotilaslauluja. Kolttaeukosta
otettiin valokuvia ja häntä pyydettiin joikumaan. Naska ei jak-
sanut joikua, vaan nukahti, ja niin teki kissakin.

Nukuttuaan pari tuntia Naska hätkähti hereille. Hän ru-
pesi ottamaan selville, missä oltiin menossa. Joko oltiin Ivalossa
asti?

Kävi selville että Ivalo oli ohitettu aikoja sitten. Nyt oltiin
tulossa pieneen kylään jonka nimi oli Pulju.

– Voi hyvänen aika, kauhistui Naska ja pyrki ulos autos-
ta.

Saksalaiset ottivat maantiellä hänestä vielä muutamia ku-
via, salamavalot leimahtelivat, ja sitten lämmin turistibussi hu-
misi tiehensä. Naska jäi yksin Jermakin kanssa maantielle. Hän
lähti talsimaan tietä pitkin tietämättä minne oli menossa. Joten-
kin mieli oli kauhean paha. Hän ei tiennyt missä Sevettijärvi oli,
itketti ihan.

Tien mutkan takana oli pieni Puljun kylä. Naska ilahtui, ei tässä sentään vielä kuolemanhätä ollutkaan! Arasti hän koputti lähimmän talon ovea ja astui sisään lämpöiseen tupaan.

Naska pyysi yösijaa. Sopihan semmoinen, sanoi talonväki, ukko ja akka. Talon koira tuli nuuskimaan Jermakkia, joka sihi si sille väsyneesti. Kissalle annettiin maitoa ja Naskalle keittoa. Eukolle sijattiin vuode kamariin; Jermakki kehräsi jalkopäässä ja Naska näki levottomia unia Kiurelista. Uni palautti eukon voimat. Aamulla hän heräsi topakasti ylös, teki nopeasti aamutoimet ja rupesi liukkaasti juttusille isäntäväen kanssa. Aamukahvilla kuunneltiin radiota: säätiedotus lupasi lumimyrskyä Lapin läänin pohjoisosaan. Naskaa se vähän hirvitti. Säätiedotuksen jälkeen Lapin alueradiossa luettiin tiedotus: Naska Mosnikoff, maailman vanhin koltta muuten, oli kadonnut Kaamasessa kun häntä oltiin siirtämässä Sevettijärveltä Inarin kunnan vanhainkotiin. Etsintöihin oli hälytetty rajavartiomiehiä ja jääkäreitä Sodankylän jääkäriprikaatista. Toistaiseksi vanhusta ei ollut löydetty. Tuntomerkit: pienikokoinen, silmät ruskeat, puhuu sukkelaan, päässä kolttavaimojen juhlapäähine, mukana kollikissa joka tuntee nimen Jermakki. Yhdeksänkymmenen ikäinen. Jokaista joka jotakin tietää tästä maailman vanhimmas- ta kolttavaimosta, pyydetään ottamaan yhteys lähimpään poliisiviranomaiseen

Naska kiitteli kahvista. Hän rupesi tekemään lähtöä, hääteli edellään Jermakin ulos.

– Mikä lie kulkukissa, hän selitteli Jermakkia. – Täytyykökin tästä oistua tielle, hän hopotti ja melkein juoksi ulos.

Nopeasti Naska poistui kylästä. Hän käveli pohjoiseen,

Peltovuoman suuntaan. Heti kun kylä katosi näkyvistä, Naska pujahti metsään. Hän päätti ettei ikinä enää näyrtäytyisi ihmisten ilmoilla. Nyt häntä jo haettiin sotaväen voimilla! Tämähän oli aivan käsittämätöntä. Mitä rikollista hän oli tehnyt, kun hänen peräänsä komennettiin kokonainen armeija!

Naska oli varma etteivät sotilaat ihmisiä huvin vuoksi etsineet. Kun heille annettiin semmoinen tehtävä, ja jos he löysivät hakemansa, oli semmoinen ihminen mennyttä. Niin oli käynyt Kiurelille aikoinaan ja niin oli käynyt monen muun. Usein kiinnisaadut teloitettiin heti paikalla, jotkut toiset vietiin ensin van- kilaan ja tapettiin vasta sitten kun ensin oli tarpeeksi rääkätty ja aika muuten sopiva. Kukaan ei selvinnyt armeijan kynsistä, kun sotilaat kerran lähetettiin liikkeelle. Naska Mosnikoff päätti lu- jasti, että mieluummin hän kuolee erämaahan kuin jättäytyy so- tilaitten painettien pisteltäväksi.

– Sotahurttiakin niillä mukana... söisivät ne meiät suihin- sa, semmoset seefferit. On ne suomalaiset raakoja, mutisi Naska kahlatessaan kohti länttä, Ison Aihkiselän jylhissä maisemissa. Satoi lunta, kissa rämpi jo mahaansa myöten. Lumimyrsky oli nousemassa, kissa aisti sen. Se naukui surkeasti, Naskan tuli si- tä sääli. Hän ajatteli että kävellään piru vie tässä niin pitkälle kuin jaksetaan ja katsotaan sitten, minkälaiseen paikkaan Neit- syt Maria ohjaa lapsensa ja tämän viattoman kissan kuolemaan. Naska teki muutamia vihaisia ristinmerkkejä.

Puljun ystävällisessä talossa akka ja ukko aprikoivat kuka heidän merkillinen yövieraansa oikein oli ollut. He vertasivat radiotiedotuksen tuntomerkkejä eukkoon ja tulivat siihen tu- lokseen että kyseessä saattoi hyvinkin olla sama kolttavaimo.

Erityisen merkilliseltä tuntui se, että eukolla oli ollut vanha kollikissa seuranaan. Tavallisesti matkustavaiset eivät kuljettele kotieläimiä mukanaan, tuskin edes koltat. Akka kyllä sanoi kuulleensa jostakin jutusta, jossa muuan mies oli kuljeksinut ympäri valtakuntaa jänis mukanaan, mutta tämä oli kyllä toisenlainen tapaus.

– Jäniksen vielä ymmärtää, mutta kissa! Eiköhän soiteta nimismiehelle Kittilään?

Niin Kittilän nimismies sai tietää kadonneesta eukosta. Etsinnät kohdistettiin välittömästi Puljun kylän tienoille. Lentokoneita ja helikoptereita ei voitu käyttää lumimyrskyn takia, mutta joukkoja siirrettiin Kaamasesta Puljuun. Mukana oli samoja varusmiehiä, jotka olivat kesällä juosseet majuri Remeksen huutojen tahtiin pitkin Potsuraisvaaran, Siettelön ja Juha-Vainaan Maan maisemia. Tämä jäinen paluu näille kurjille seuduille ei jääkäreitä erityisemmin ilahduttanut. Kukaan ei uskonut että likemmäs satavuotias eukko selviytyisi hengissä näissä oloissa.

Muuan etsintäpartio osui Kuopsuvaaran kämpälle. Savotan saunasta asteli ulos kaksi höyryävää alastonta miestä, nuorempi ja laihempi ja toinen joka oli tukeva ja roteva ja kova huutamaan. Miehet suhtautuivat nurjasti vieraisiin. He eivät suvainneet että partio olisi jäänyt kämpälle yöksi. Kun kovaääninen vanhempi mies pukeutui, kävi ilmi että hän oli majurin arvoinen upseeri. Kun majuri käskää, kokoaa luutnantti joukkonsa ja häipyä nopeasti vaikka lumimyrskyyn.

Etsinnät lopetettiin tuloksettomina. Apeina joukot talsivat Puljuun, jossa ne lastattiin armeijan maastokuorma-autoihin ja kuljetettiin Sodankylään.

Naska Mosnikoff ohitti Siettelöselän ja saapui Juha-Vainaan Maahan. Hän kantoi Jermakkia harteillaan, sillä kissa ei enää jaksanut kahlata paksussa lumessa. Lihava vanha katti oli painava kannettava, mutta oli siitä se hyöty ettei reumatismi repinyt hartioita kun olkavarsia lämmitti karvainen ja lämmin kolli. Myrskyn ulvontaan sekoittui Jermakin vaitonainen kehäräys.

Juha-Vainaan Maan etelärinteeseen ehdittyään Naska näki etäällä tuiskuisella vuomalla muutamia sotilaita jotka kiskoivat perässä ahkiota. Nopeasti eukko heittäytyi hankeen piiloon, antoi sotilaitten mennä ohitseeseen pitkin vuomaa. Naska ei tahtonut jättäytyä armeijan armoille. Parempi oli vaikka kuolla. Riitti kun Kiureli aikoinaan tapettiin, Naska oli viisaampi!

Oiva Juntunen ja majuri Remes katselivat ikkunasta ulos myrskyävään iltaan. Sinne oli siis kadonnut vanha nainen... pitäisiköhän asialle tehdä jotakin?

Miehet kuuntelivat iltauutiset hifilaitteistaan. Saatiin tietää että kadonnut nainen oli maailman vanhin koltta. Naisen tuntomerkit luettiin julki. Päivän peilissä haastateltiin Inarin kunnan sosiaalijohtajaa, joka antoi lausunnon Naska Mosnikoffin terveydentilasta. Hänen mielestään nainen oli ruumiillisesti jokseenkin terve, siis ikäisekseen, mutta mielenterveydestä hän ei halunnut mennä takuuseen. Sosiaalijohtaja esitti arvelun jonka mukaan nainen sairasti paranoidista vanhuudenhöperyyttä, mikä ei hänen ikänsä huomioon ottaen ollut mitenkään ihmeellistä.

Etsintöjä johtava Sodankylän jääkäriprikaatin kapteeni arvioi radion haastattelijalle, ettei hän pitänyt enää todennäköisenä vanhuksen löytymistä elävänä.

– Näissä oloissa jopa koulutettu suomalainen sissi voi menehtyä lumimyrskyyn, jos hänellä on varusteinaan vain yksi ainoa huopa. Tietojemme mukaan kadonneella ei ole mukanaan minkäänlaisia tulentekovälineitä, puhumattakaan kirveestä, makuusakistä, sissimuonasta ja myrskylyhdystä.

– Te arvelette että maailman vanhin koltta on menehtynyt erämaahan, kysyi haastattelija kapteenilta.

– Toivomme tietysti parasta, mutta olosuhteet huomioon ottaen näyttää toivottomalta. Asia olisi kenties toinen, jos tämä nainen olisi saanut perusteellisen sissikoulutuksen Sodankylän jääkäriprikaatissa, mutta sellaista hänellä ei ole, jo yksin ikänsä ja sukupuolensa takia... ja jos sallitaan vielä lisätä, niin näissä erämaissa ei ihminen tule toimeen sukkaa kutomalla eikä kissaa siittämällä.

Remes sytytti piisiin pystyvalkean. Miehet päättivät että seuraavana aamuna, kunhan valkenisi ja myrsky laantuisi, he lähtisivät tutkimaan läheisiä kairoja. Jospa sentään ruumis löytyisi.

– Jos saataisiin Viisisatanen innostumaan mukaan niin se varmasti vainuaisi ruumiin, mielti Oiva Juntunen.

Samaan aikaan Naska Mosnikoff siliitti kissaansa sakeassa lumituiskussa Juha-Vainaan Maassa. Myrskytuuli puhalsi idästä, mutta Naska oli keinotellut itsensä Juha-Vainaan Maan länsirinteelle, jossa tuulen voima oli vaimeampi. Lunta satoi kuitenkin niin runsaasti että vanhuksen piti tavan takaa karistella sitä huovan päältä ettei olisi hautautunut nietoksiin kissoineen päivineen. Naska ajatteli kyyhötellä tässä tovin, ennenkuin jatkaisi matkaansa.

Äärettömät rasitukset olivat murtaneet pienen kolttavaimon todellisuudentajun: hän oli palannut nuoruutensa aikoihin, kuvitteli olevansa nyt matkalla entiseen Suonjelin kolttakylään, oli juuri tulossa poroja syöttämästä kotitunturista. Kotona kammissa odottelivat lapset ja Kiureli, joka saattoi olla hiukan

juovuksissa. Mutta pian Naska pääsisi lämpimään, ja se teki mielen hyväksi.

Kovasti Naskaa kummastutti, minkä takia hänellä oli kissa porometsässä mukana. Eihän heillä ollut kissaa. Tämä vielä tuntui tutulta, oli kova kehräämään.

Mutta tähän ei sopinut jäädä. Naska kääri huovan tiukemmin ympärilleen ja lähti kävelemään kohti kotia Kiurelin ja las-ten tykö. Kissan hän otti mukaan, samapa se, kenen kissa! Kyllä aina yksi kissa matkassa kulkee, on rattoisampaakin loppumatka kissan kanssa kuin yksin. Pitää vaan kiirehtiä, kovin on jo pimeä. Lapsille ja Kiurelille täytyy ehtiä laittamaan ruokaa.

Tarpoessaan lumessa Naska yritti muistella, mahtoiko heillä vielä olla jäähaukea nilissä? Oliko Kiureli aamulla käynyt verkoilla? Kalan sai nopeasti sulamaan... no, kyllä lihakin sulaa ja kypsyy kun padan nostaa kolmijalan varaan ja panee hyvät tulet alle. Näin kovalla myrskyllä savukin menee lävestä hyvin ulos.

Sitten alkoivat jo näkyä Suonikylän valot. Miten kirkkaat ne olivatkaan! Olivatko ukot taas sytyttäneet nuotion kyläaukiolle, oliko niille tuotu votkaa Venäjältä? Naska Mosnikoff rauhautui läpi lumimyrskyn Kuopсуvaaran tukkikämpän pihalle.

Hänestä näytti ettei tämä sittenkään ollut oikea paikka. Täällä hurisi joku moottorikin, oliko hän tullut hulluksi vai mitä tämä merkitsi?

Oiva Juntusen ja majuri Remeksen generaattori hyrisi savotan tallissa. Pääpirtin terävästä päästä loistivat kirkkaat sähkövalot. Yltä päältä luminen eukko kummasteli seutua. Oliko hän tullut Salmijärvelle saakka? Vai kerrassaan Petsamon Ala-Luos-

tarille asti? Naska teki ristinmerkin: kyllä tämä valtava rakennus oli luostari. Mikäpä siinä, munkkien kanssa aina tuli toimeen.

Naska kolkutti luostarin oveen. Oiva Juntunen murah- ti majurille, joka kampeutui ylös vuoteestaan ja tassutteli etei- seen.

Naska asteli sisään. Hän oli yltä päältä jään ja lumen pei- tossa. Hän näytti hurjalta pieneltä noidalta. Majuri Remes ka- vahti tulijaa, tällaisista otuksista ei edes sotakorkeakoulussa ol- lut varoitettu. Oiva Juntunenkin nousi ukkoherran petiltä ja tuli varovaisesti tutkimaan tulijaa.

Kun enimmät lumet oli karisteltu kolttavaimon yltä, maju- ri Remes saattoi todeta että ihminen siinä sittenkin oli, vieläpä nainen. Ja kissa! Molemmat vanhoja ja jäätyneitä. Eukko oli sel- västi poissa tolaltaan. Hän tarttui Oiva Juntusen käteen ja alkoi tolkuttaa:

– Kiureli... älä lyö, sattu kova tuisku, en ehtiny aikasem- min...

Naskasta tuntui että hän oli eksynyt Ala-Luostariin, sillä kaikki tässä huoneessa oli niin kaunista ja kirkasta. Kuului iha- naa musiikkia, loistavalla äänellä laulettiin. Tosiasiassa stereois- ta kaikui parhaillaan ruotsalaisen Abba-yhtyeen rokkia.

Naska katsoi aviomiestään peläten ja rakastaen. Tässä oli nyt oma Kiureli, pukeutunut ihan herraksi, oli ajanut parran pois, jaloissa hienot varsikengät. Mutta Kiureli ei antanut kättä, vaan tolkutti istumaan. Sitten toinen mies, mustapartainen iso munkki piteli kissaa. Nimeä kysyivät.

Majuri Remes totesi että tässä varmaankin oli kadonnut kolttavaimo. Ihmeitten ihme että oli vielä hengissä.

– Kiureli... Naskahan mie, mitä sie joutavia kyselet! Missä lapset?

Miehet näkivät että eukkopaha oli mennyt järjiltään. Hänellä oli kylmä, hän vapisi kauttaaltaan, ja höpisi kaikenlaista. Majuri Remes nosti hänet varovaisesti syliinsä ja kantoi omaan vuoteeseensa. Hän riisui eukon päällysvaatteet ja peitteli pienen olennon lämpimiin huopiiin. Sitten hän sammutti lukuvalon ja meni keittiöön lämmittämään lihalientä. Oiva Juntunen etsi ensiapulaukusta kuumemittarin. Hän pujotti sen vanhuksen kainaloon. Olipa ryppyinen paikka. Muutaman minuutin kuluttua Remes tarjosi Naskalle lihalientä. Välillä katsottiin kuumemittaria: se osoitti 35,9 astetta. Vanhuksen ruumiinlämpö oli laskenut uhkaavasti. Oiva Juntunen ryhtyi hieromaan eukkoa jotta tämän vähäinen verenkierto elpyisi ennalleen. Akka nauraa kikkeli, oli olevinaan ujo kun häntä näin kypälöitiin.

– Kiureli, älä sie tässä, näkkee tuoki munkki...

Munkki Remes juotti eukolle lihalientä. Kyllä se maistuihin. Saatuaan lämmintä sisäänsä ja veret taas virtaamaan Naska tuli sen verran järkiinsä että muisti taas kissansa. Hän pyysi että sillekin annettaisiin ruokaa. Remes antoi kissalle lihalientä. Latkittuaan lientä kokonaisen lautasellisen Jermakki hyppäsi vuoteeseen eukon jalkopäähän. Olo tuntui pitkästä aikaa mukavalta, ja niin Jermakki rupesi kotoisesti kehräämään.

Kun eukko oli syötetty ja hierottu lämpimäksi, hän rauhoittui ja nukahti. Majuri Remes petasi itselleen vuoteen mittamiehen laverille. Valot sammutettiin, käytiin yöpuulle. Pimeässä Oiva Juntunen virkkoi majurille:

– Saat vetää tuon eukon huomenna Puljuun.

Majuri mutisi vastaan: aina hänelle annettiin ikävimmät tehtävät. Eikö Oiva Juntunen joskus voisi itsekin tehdä jotakin?

– Etkös sinä muista että minä olen henkipatto? En minä voi ilmestyä kylille tuommoinen eukko kelkassa. Sinun se on kiskottava tien varteen, siitä sinulle palkka maksetaan.

Naskan vieno kuorsaus kuului vuoteesta. Kun oikein tarkasti kuunteli, saattoi erottaa myös kissan ajoittaista kehräystä. Ulkona paksujen hirsien takana ulvoi talven ensimmäinen lumimyrsky. Vain yksi olento oli sinä yönä liikkeellä.

Viisitanen nuuski lumen peittämiä jälkiä Kuopsuvaaran kämpän pihamaalla. Se kusaisi saksanpaimenkoirien jäljille, sudet eivät sitä pelottaneet. Mutta pihalla ja portailla oli muitakin arveluttavia hajuja. Sotilassaappaista oli pihalumeen erittynyt saapasrasvaa, Naskan kengistä tuoksui ketun kuonoon Kuolan niemimaa, mutta ällistyttävien oli Jermakin väkevä haju. Kissa, jumalauta!

Ketunpentu haisteli pitkään kissan jälkiä. Se mietti ankarasti, minkälaisesta otuksesta lähti noin kammottavat haisut. Se ei voinut ratkaista ongelmaa, sillä se ei ollut koskaan nähnyt-kään kissaa.

Viisitatasta vitutti ankarasti.

Yö ympäsi Naska Mosnikoffin pieneen päähän järkeä. Aamulla hän oitis totesi ettei maannut luostarin vieraskammiossa, vaan pikemminkin uudenaikaisessa hotellissa. Seinät oli kauniisti paneloitu, lattioilla oli paksut matot, huonekalut parasta laatua. Eikä hänen kadonnut Kiurelinsa loikonut viereisessä vuoteessa, vaan joku tuntematon nuori mies, kieltämättä naamaltaan Kiurelin mallinen. Lattialla kuorsasi tuuheapartainen ukonturilas, eikä hänkään ollut mikään munkki. Outoja olivat miehet. Vain jalkopäässä venyttelevä kissa oli tuttu. Oma Jermakkihan se siinä itseään nuoleskeli, ja kun huomasi emäntänsä heräilevän, se rupesi kehräämään, näin osoittaakseen että oikeastaan oli nälkä.

Naska nousi vuoteesta varoen herättämästä miehiä. Hän hiipi hämärissä keittiöön. Se oli suuri ja siisti. Oliko hän sittenkin tullut vanhainkotiin? Hellan kulmalla oli keittolevy ja hyllyissä näytti olevan ruokatavaraa jos jonkilaista. Naska päätti kiehauttaa aamukahvit ja tehdä muutamia voileipiä. Hän arveli että miehet herättyään kuitenkin vaatisivat aamiaista. Miehet olivat semmoisia kun saivat naisen taloon.

Kun aamiainen oli valmis, Naska herätti miehet. Ääneti Oiva Juntunen ja majuri Remes istuutuivat katettuun pöytään.

Kolttamuorin kahvi oli hyvää, se miesten oli pakko myöntää. Naska hyräili keittiössä niinkuin kotonaan. Hän toi pöytään erinomaisia voileipiä, kehotti maistelemaan.

– Saattaisin mie tuoretta leipää leipoa jos piisin lämmitätte, touhusi Naska.

Miehet mutustelivat aamiaista ääneti. Ei puhe oikein ottanut luistaakseen. Mutta pitihän eukosta silti selvää ottaa. Remes aloitti.

– Kuka se rouva oikein on? Kysyn tätä kun täällä ei naisia yleensä kyläile näin kaukana kairassa.

– Voi Naskahan mie! Naska Mosnikoff, täytin pari päivää sitten 90 vuotta, mutta siitä se harmi tuli. Kunnan herrat tulivat ja pakottivat autoon ja rajjasivat kotua pois. Mie karkasin niiltä, mutta tuli kovat ilimat ja piti nousta yhteen linjuriin... voi sitäki.

Naska kertoili viime vaiheensa nopeasti ja pirteästi. Hänestä oli mukava jutella pitkästä aikaa. Nämä miehet eivät olleet viranomaisia, näihin Naska luotti. Toisella miehellä kyllä oli kauluksessa kaksi kultaista nappia, mutta ei kai hänkään sotilas ollut. Enemmänkin näytti rosvolta. Naska kysyi, kenen taloon hän oli oistunut. Miehet esittäytyivät ihan vaan vaatimattomiksi kullankaivajiksi. He sanoivat talvehtivansa aikansa kuluksi täällä Kuopsuvaarassa. Syyskesällä oli kultaa löytynyt mukavasti. Miten oli mahdollista, että Naska oli onnistunut kävelemään Puljusta tänne Kuopsuvaaraan saakka? Vieläpä hengissä!

– Voi voi, nuorempana mie jaksoin kävellä vaikka sata kilometriä päivässä! Mutta nyt oli kyllä kylmä tappaa.

– Teitä etsittiin ihan armeijan voimin, lausahti Oiva Jun-

tunen. Naska säikähti kun puhe kääntyi sotilaisiin. Kahvikuppi tutisi suonikkaassa hennossa kädessä. Miehiä kummastutti Naskan reaktio. Mitä pelkäämistä varusmiehissä oli?

Aamiaisen jälkeen majuri Remes hankkiutui liiteriin, jossa ryhtyi kunnostamaan savotan ikivanhaa vesikelkkaa. Hän nauhasi ketarat tiukemmin jalaksiin kiinni, sillä vuosien mittaan vesikelkka oli päässyt ravistumaan liitoksistaan. Sitten hän haki kämpästä huopia, jotka levitti kelkan pohjalle. Majuri ei aikonut ottaa vastuulleen vanhuksen paleltumista tai sairastumista. Pakkanen oli myrskyn laannuttua kiristynyt. Kotvan majuri harkitsi, panisiko hän kelkkaan pahvilaatikon kissaa varten, mutta sitten hän päätti että pitäköön eukko kattia sylissä, eipähän kolli pääse niin helposti karkuun.

Naska Mosnikoff katseli ikkunasta majurin puuhia. Hän kysyi Oiva Juntuselta, minne mies aikoi. Kalalleko oli lähdössä?

– Ajateltiin että kun meillä ei ole moottorikelkkaa, niin kaveri vetää itse teidät kelkalla kylille. Siinä on mukava istua kun on iso mies vetämässä. Parempi se on kuin vetoporo.

Naska puristi pienet kätensä nyrkkiin. Hän julisti topakasti:

– Mie en kylille lähe. Enemmän vaikka kairaan karkaan, mutta vanhainkotiin minua ei väkisin enää viii.

– Mutta kulkaahan... rouva Mosnikoff... ettehän te tänne voi jäädä. Tämä on miesten talo. Ei me osata vanhaa ihmistä hoitaa. Parempi vaan kun me toimitetaan teidät kylille lämpimään. Pääsee samalla kissakin mukana, ei kollin tarvitse kävellä.

Naska hurjistui. Tarvitsiko häntä hoitaa! Päinvastoin hän

oli keiteltyt aamukahvit, eikö se kelvannut? Ja täällä oli Naskan mielestä tarpeeksi lämmintä ja siistiä.

– Mie maksan ruuasta heti ku eläkkeen saa taas nostaa. Jos antasitta olla täällä vaikka pari viikkoa, niin sitte lähtisin takasin Sevettiin. Nyt sinne ei ole hyvä mennä. Vahtivat varmasti joka nurkkaa.

Oiva Juntunen ajatteli että voi helvetti. Jopa tässä liemeen jouduttiin uppiskaisen vanhuksen takia. Jos viranomaiset löytäisivät eukon täältä, siinä olisi rehelliselläkin ihmisellä selittämistä, saati sitten roistolla. Pakko oli hoidella akka kylille, vaikka väkisin. Majuri Remes saisi vastata käytännössä kuljetuksesta.

Oiva Juntunen päätti antaa eukolle ruokarahaa lopuksi ikää. Eipä vaimopahalla näyttänyt enää monta vuotta olevan jäljellä. Kun Remes oli saanut vesikelkan matkakuntoon, Oiva antoi hänelle kaksikymmentätuhatta markkaa rahaa.

– Osta moottorikelkka kun kerran käyt kylillä. Tälle muorille saat antaa muutaman tonnin, mitä nyt jäljelle jää.

Majuri Remes kantoi rimpuilevan eukon kelkkaan, Oiva Juntunen toi kissan muorille, ja sitten Remes nykäisi kelkan liikkeelle.

Kolttavaimo kimposi oitis kelkasta ja lähti juoksemaan suin päin kohti Juha-Vainaan Maata. Kissakin hermostui ja alkoi sähistä. Oiva Juntunen lähti juoksemaan eukon jälkeen. Vaikka lunta oli puolissäreen, pinkoi Naska ihmeellisen nopeasti. Oiva Juntusta alkoi hengästyttää. Koko syksy oli tullut makoilluksi, kunto oli päässyt rappiolle. Vasta sadan metrin pikajuoksun jälkeen Oiva Juntunen sai karkulaisen kiinni ja talutti hänet takaisin kelkkaan. Nyt muori sidottiin pyykkinarulla ketaroihin

kiinni niin ettei hän enää päässyt auttajiaan pakenemaan. Oiva Juntunen kävi hakemassa keittiöstä Naskan tekemiä aamiaiselta säästyneitä voileipiä matkaevääksi. Ojensi paketin majurille.

– Koetahan pärjätä.

Vaitonaisena majuri heitti köyden olalleen ja lähti kiskomaan äkäistä kuormaa kohti Puljua. Kotvan kuluttua kuorma katosi vaaran alustan lumiseen metsään. Naskan kimeät vastalauseet kaikuivat lumisessa luonnossa vielä pitkään.

Oiva Juntunen kopisteli lumet saappaistaan. Hän astui sisälle kämppään ja avasi radion, sillä oli uutisten aika. Tärkeimpien uutisten jälkeen radiossa mainittiin lyhyesti että kolttavaimo Naska Mosnikoffin etsmnnät oli lopetettu tuloksettomina. Uutislähetysten lopussa haastateltiin Suomen Ladun retkeilyjaoston toiminnanjohtajaa, joka terotti kansalaisten mieliin, ettei tunturiin koskaan pidä lähteä yksin eikä ilman asiaankuuluvaa varustusta. Erityisesti hän neuvoi yli 90-vuotiaita naishenkilöitä pysyttelemään ainakin näin talviseen aikaan kotosalla.

Oiva Juntunen sulki radion. Hänen tuli paha olla. Vanha nainen oli toisaalta ollut niin mukava. Mutta pakkohan hänet oli erämaasta pois toimittaa. Miten nyt vanhus näissä oloissa tulisi toimeen?

Oiva Juntunen katseli asumustaan. Ei näissä oloissa kyllä ollut moittimista. Kaikki nykyajan mukavuudet majuri Remes oli kämppään rustaillut. Oli sähkövalot, hyvä keittiö, pehmeät vuoteet, stereomusiikkia ja takan lämpöä... mutta virallinen puoli oli esteenä. Naska oli vanhainkotikarkuri... tällä kämpällä oli lainsuojattomia ilman häntäkin tarpeeksi.

Äkkiä Oiva Juntunen tunsu kateutta Naska Mosnikoffia

kohtaan. Nainen oli onnistunut katoamaan jäljettömiin, hänet oli virallisesti julistettu kadonneeksi ja löytymättömäksi. »Et-sinnät on lopetettu tuloksettomina.» Sellaisesta lausumasta olisi Oiva Juntunen maksanut vaikka miljoona markkaa. Mutta maailma oli kertakaikkisen epäoikeudenmukainen: vanha eukko, jolla ei pitänyt olla elintärkeää syytä pakoiluun, hakeutui erämaihin ja julistettiin tuota pikaa kadonneeksi. Sen sijaan hän, nuori ja rikas rikollismies, joutui piileksimään kukaties kuinka kauan poliisiviranomaisia ja muuatta perkeleen Siiraa. Tasan ei tässä elämässä mitään jaeta, mielti Oiva Juntunen katkerana.

Nyt kun majuri Remes oli poissa, päätti Oiva Juntunen siirtää kulta-aarteensa hylätystä ketunpesästä kämpälle. Lumien aikana Remes saisi helposti selville aarteen sijainnin, kunhan vaan seuraisi Oiva Juntunen jalanjalkia kätkölle.

Oiva Juntunen otti lapion mukaansa ja käveli ketunpesälle. Maa oli roudassa, ja niin päivä kului puolille ennenkuin raskaat harkot olivat kämpällä. Oiva Juntunen mielti ankarasti keksiäkseen aarteelle uuden kätköpaikan. Kämpän ylisille kultaa ei uskaltanut kätkeä, ei liiteriin eikä latoon, saati sitten saunaan tai talliin. Saunan kiuaskivien alta Remes ei ikinä kultaa osaisi etsiä, mutta Oiva Juntunen luopui ajatuksesta, sillä hän pelkäsi että kalliit kultaharkot sulaisivat kun majuri oikein innostuisi saunaa lämmittämään. Niinpä hän päätti lopulta upottaa harkot savotan kaivoon. Sieltä Remes ei niitä osaisi onkia. Oiva Juntunen sitoi jokaisen harkon ympärille rautalangaa ja laski ne langan varassa kaivon pohjalle. Aina kun hän tarvitsi kultaa, piti vaan yksinkertaisesti vetää rautalangasta ja aarre olisi kätevästi käsillä. Jalanjalkia kaivolle tietysti ilmestyi, joten Oiva Juntu-

nen päätti vastaisuudessa aina silloin tällöin hakea kaivosta vetä. Näin majuri Remes ei voisi epäillä mitään.

Se oli todellinen kultakaivo.

Kun kulta oli kätkeyty, Oiva Juntunen palasi tupaan. Hän leikkasi meetvurstipötköstä lounaan mittaisen palan ja kellah-ti vuoteeseen loikomaan. Taas tuntui elämä olevan turvallisesti järjestyksessä.

Mutta kun ajatukset hairahtuivat muistelemaan mukavaa pikku koltraeukkoa, Oiva Juntusen tuli paha olla. Hänestä tuntui kuin hän olisi tehnyt jotakin rikollista häädettyään muorin savotalta.

– Olisihan se Naska tässä mennyt...

Sitten makkara loppui. Kun Remes ei ollut paikalla, joutui Oiva itse leikkaamaan lisää meetvurstia.

Korvat punaisina Remes kuunteli vesikelkassa kiljuvaa kolttavaimoa. Oli takkala keli, lunta paksulti, ja vaikka akka oli laiha, tuntui kelkka painavan kuin synti. Matkaa Puljuun oli likem-mäs kymmenen kilometriä. Tästä tulisi kova reissu, päätteli Remes, kun kissa karkasi ensimmäisen kerran.

Tosiasiassa Naska päästi tahallaan kissan sylistään, kun vetojuhta ei muuten pysäyttänyt kuljetusta. Hän sinkosi kattinsa hankeen, ja ilmoitti sitten itkien majuri Remekselle, että vaikka tämä olikin vanhalle naisparalle niin julma että veti väkisin ja vangiksi köytettynä ihmisten ilmoille, ei kissaa, viatonta eläin-raukkaa, sentään saanut jäträä hankeen paleltumaan.

Remes kahloi kissan luo ja yritti ottaa sen syliinsä. Katti oli kaikesta huudosta ja hulinasta niin peloissaan että raapi majuriin mustaan naamaan muutamia reiluja verinaarmuja. Majuri toimitti sähisevän lemmikin takaisin kelkkaan, ja lähti sitten jat-kamaan matkaa perässään raskas ja vastentahtoinen kuorma.

Mutta hetikohta kissa lensi taas metsään. Majurin oli se jälleen pelastettava. Hän yritti silittää kissan pörröistä turkkia kintaallaan, mutta vanha kolli ei siitä heltynyt, vaan yritti kaikin tavoin vastustella, tekipä majuri sille hyvää tai pahaa.

Kun kissa oli karannut viisi kertaa majuri piti tauon. Hän

oli hiestä märkä, korvat soivat Naskan kiljumisesta ja naamasta vuoti verta. Hyvä että savukkeen sai syttymään, niin kädet vapisivat ponnisteluilta ja harmista.

– Sie oot sotilas! Sen mie aavistin, kivahti Naska hänelle.

Remes nyökkäsi. – Majuri minä olen, pataljoonankomentaja itse asiassa.

Naska Mosnikoff alkoi itkeä hillittömästi. Hän oikein väänteli ruumistaan, niin että köydet joilla hänet oli sidottu kelkan ketaroihin, alkoivat hangata vanhuksen laihoja jäseniä. Majuri ei kestänyt kuunnella sydäntäsärkevää uikutusta. Hän lohdutteli ettei tässä ollut hätää, ei minkäänlaista. Oltiin vain matkalla kylille. Mutta Naska itki kuin kuolemaantuomittu.

– Samalla lailla ne sotilaat sitoivat Kiurelin purilaille. Ensin hakkasivat ja sitte sitoivat, ja kaks sotilasta istu Kiurelin niskassa ku se vietiin pois. Sinne jäi iäksi!

Tulvehtiva itku jatkui. Pala nousi lopulta majurinkin kurkuun. Jos pataljoonassa joku herkkä varusmies raskaissa harjoituksissa pärähti itkemään, majuri Remes saattoi kuivata pojan kyynleet nyrkillä. Tämä oli hankalampi tilanne. Majuri pyysi Naskaa kertomaan Kiurelin tapauksesta enemmän. Jospa se helpottaisi.

Kiurelin tarina kaikessa lohduttomuudessaan teki majuriin syvän vaikutuksen. Hänen tuli säälä vanhaa naisparkaa. Remes irrotti köydet, sytytti kelkan viereen nuotion ja tarjosi vanhuksele voileipiä. Naska lakkasi itkemästä, verrytteli köysissä puutuneita jäseniään, kursui Jermakin syliinsä. Siinä nuotion lämmössä, voileipiä syöden, hän kertoili entisestä elämästään Suonjelissa, miten se oli ollut vapaata ja ihanaa. Kiurelin viemisen

jälkeen elämä oli muuttunut kovaksi. Lopulta olivat syttyneet ne viimeiset sodat. Koltat oli viety evakkoon Norjaan ja Ruotsiin ja sitten Sevettijärvelle. Mikä olisi Sevetissä ellessä, mutta Suomen herrat tulivat ja ottivat vangiksi. Nyt taas vietiin väkipakolla. Helppo tämmöistä vanhaa akkaa oli metsissä riepotella! Jos Naska olisi nuorempi, niin ei häntä tällä lailla retuutettaisi.

– Koettakaahan nyt ymmärtää minuakin, yritti Remes lieventää.

Naska ei yrittänyt ymmärtää. Hänen mielestään tällainen pakottaminen oli suuri vääryys. Vietiin ja tuotiin, käsikynkässä ja köysissä, hyvä ettei lyöty...

Kun nuotio sammui, majuri Remes pyysi Naskaa asettumaan kelkkaan että päästäisiin jatkamaan matkaa. Oltiin vasta Siettelöselässä ja päivä oli jo puolessa. Piti tarpoa loppumatka kovaa kyytiä jos mieli ennen pimeän tuloa Puljuun.

– Rouva tekee hyvin ja istuu kelkaan. Tässä olisi tämä kissa taas. Ettekä päästä sitä enää karkuun. Mutta Naska sinkosi Jermakin kauas hankeen. Hän asettui hajasäärin uhmaamaan majuria.

– Mie puren jos tulet niitten köysien kanssa!

Karski majuri lannistui. Hän kahlasi kissan luo, toi sen takaisin Naskalle ja istuutui huokaisten kelkan reunalle. Naska asettui vierelle suu päättäväisesti mutrussa.

– Vaikka Kiurelin hakkasitta ja veittä niin tässä on akka jota ei niin vain kuskailta, hän vannoi Remekselle. Alistuneena majuri ajatteli, ettei tätä kuormastoa kertakaikkiaan ollut mahdollistaa toimittaa perille. Hänen puolestaan eukko sai majaila Kuopsuvaarassa. Mitä siihen sanoisi Oiva Juntunen? Majuri

selitti Naskalle, ettei hän henkilökohtaisesti ollut kyydityksen kannalla. Naskan kohralosta oli vastuussa hänen esimiehensä Oiva Juntunen. Herra se on herrallakin. Turha Naskan oli häntä moittia ja hänelle itkeä.

– Mennään takaisin kämpälle. Jos se Juntunen rupiaa hankalaksi niin pieksä se. Oppii olemaan ihmisiksi, neuvoi Naska.

– Ei tässä sentään tappelemaan tarvinne ruveta.

Majuri katseli Puljun suuntaan. Paksu hanki ja luminen metsä eivät isommin houkutelleet jatkamaan matkaa. Olisi siinä kahlaamista ennenkuin oltaisiin perillä. Hänen pitäisi sitoa eukko rekeen ja panna vanhukselle kapula suuhun. Kissa olisi tapettava ilman muuta... Nuljua olisi ilmestyä kylälle kelkassa kapuloitu ja köytetty vanhus... kerrassaan noloa. Majuri päätti luopua taistelusta. Hän käänsi kelkan tulojäljille ja käski Naskan hypätä kyytiin.

Yllättyneenä muori lähti juoksemaan kissa sylissään kelkan perässä. Kun majuri komensi hänet kyytiin, Naska vastasi heleällä äänellä:

– Voi voi, kyllä mie tässä valamiilla jälellä juoksentelen, jos sie vaan viittit raskaan kelkan kotia kiskoa!

Oiva Juntunen näki ikkunasta kulkueneen, jonka etunenäs-sä tarpoi majuri Remes vetäen perässään tyhjää kelkkaa, ja jonka jäljessä asteli touhukas kolttavaimo. Viimeisenä juoksenteli Naskan kissa Jermakki. Jotenkin Oiva Juntunen ilahtui näkemästä. Hän meni pihalle ottamaan vastaan retkikuntaa, kysyi oliko metsässä sattunut jokin onnettomuus, kun majuri tuli takaisin eukon ja kissan kanssa. Remes mulkaisi rumasti Oiva Juntusta. Tämä ei kysellyt enempiä, vaan autteli majuria vetä-

mään kelkan liiteriin. Sillä välin Naska pujahti kissoineen sisään. Kun miehet tulivat tupaan, ilmoitti Naska keittiöstä että hän oli vuoleskellut poronkäristysaineet pataan.

– Nälkä tässä jo onkin, murahti majuri. – Ja mitä tulee tuohon kolttamuoriin, niin sinä saat itse vetää sen Puljuun. On se semmoinen noita.

Poronkäristys oli erinomaista. Syönnin päälle majuri lähti saunalle, jossa hänellä oli lakanapyykki kesken. Kaksi lakanaa puuttui narulta. Oliko täällä käynyt varkaita, mutisi pyykkäri ärtyneenä. Pian kuitenkin huomattiin, että Naska oli hakenut lakanat ja sijannut itselleen vuoteen kokkien huoneeseen. Lisäksi hän oli kantanut keittiöön hellapuita ja viritteli piisiin tulta. Saatuaan sen syttymään Naska vilahti ulos, viipyi hetken hämärässä talvi-illassa, palatakseen täysinäinen vesiämpäri mukanaan. Hän selitti että iltaseksi tarjotaan kevyempää ruokaa ja kahvia, vaikkakaan hän itse ei iltakahveista niin välittänyt, kun se vei yöunet.

– Näin vanhempana sitä muutenkin nukkuu valpeillaan niinku koira.

Illalla katseltiin väritelevisiota. Utisiin Naska ihan suuttui kun hänen kuvansa näytettiin kaikelle kansalle, samalla kun todettiin että erämaahan kadonneen kolttavaimon etsinnöistä oli lopullisesti luovuttu.

– Mistä ne nuin ruman kuvan ovat kaivaneet, tuhisi Naska.

– On minusta parempiakin kuvia. Otettiin Kiurelin kanssa Petsamon Salmijärvellä oikein kornia kuva vuonna 1912 vai oliko se 1913, se oli niitä Nikolain aikoja. Sitä mie olen monesti mietti-

ny että tapettiinko se Anastasiaki vai jäikö se henkiin? Sillon valankumouksessa. Vaan ettehän tet tiiä ku oorte niin nuoria.

Naska asettui sujuvasti taloksi. Hän puuhaili alituisen, valmisti miehille ateriat, lakaisi lattiat ja pesi pyykin. Vedet ja puutkin hän olisi kantanut, mutta sen miehet saivat estetyksi. Näin elämänmeno varsinkin majurista alkoi tuntua liian lokoisalta. Kun miehet haukottelivat päivät pitkät ja valittelivat tekemisen puutetta, patisti Naska heidät miesten hommiin.

– Ruvetkaa pyytämään kettuja ja naaleja! Viime yönäkin on taas kettulauma tonkinu saunan takana ja kuseksinu kaivon ympärille. Yksi maitojauhepussi on revitty hajalle liiteristä. Tämä talvena on riuttoja aivan kamalasti.

Naska selitti syyn kettujen runsauteen:

– Jos olis enemmän huuhkaimia ja muita pöllöjä, niin kylä ketut loppuis. Mutta nyt on huono huuhkajavuosi. Sevetissäkään ei näkynyt yhtään.

Majuri Remes epäili Naskan riistanhoidollisia tietoja. Hän väitti etteivät pöllöt käytä kettuja ravinnokseen. Kettujen ylenääräinen runsaus ei siten majurin mielestä korreloinut huuhkajien vähäisyyden kanssa.

– Voi sinua poika hyvä. Kyllä kai mie käsitan ettei huuhkaja kettua lennätä. Mutta toissakesänä oli kovasti sopuleita. Jos silloin olis ollu tarpeeksi huuhkajia, ne olis syöny kaikki sopulit, mutta ei niitä ollu eikä ole vielääkään. No ketut rupes penikoimaan kauhialla kiireellä, ku niillä oli sopuleita. Nyt on sitte sopulit syöty, ketut on syöny ne. Kettuja on sopuleitten takia tullu Lappiin ainaki miljoona. Tässäki kämpän ympärillä juoksee joka yö sata kettua.

Naska kertoi miten ennenvanhaan Suonjelissa oli pyydetty

kettuja. Korkean kannon nokkaan oli veistetty halkio, johon oli asetettu lihapala syötiksi. Kun kettu oli yrittänyt siepata syötin, se oli jäänyt kannon halkioon etutassusta roikkumaan.

– Ne kilju kamalasti aina ku jäivät kiinni. Siitä tiettiin lähtiä niitä tappamaan, muisteli Naska.

Oiva Juntunen tiesi vielä paremman pyyntineuvon. Hän oli kerran eksynyt kuluttamaan aikaansa Tukholmassa Nordiska Museumiin. Siellä hän oli osunut eränkävynnin historiaa esittelevälle osastolle.

– Siellä minä näin merkillisen pyyntivälineen. Tuommoiseen kuuden, seitsemän tuuman vahvuisen puuhun oli miehen rinnan korkeudelle porattu reikä, johon oli pujotettu luja naru. Köyden toiseen päähän oli solmittu hirttosilmukka, ja toinen pää oli sidottu vahvan koivun latvaan. Koivu oli taivutettu jännteeksi kiristämään silmukkaa. Siinä oli pieni lisku ja syötti. Kun syötti liikahti, lisku laukesi ja vapautti koivun, joka kuristi hirttosilmukkaa koko voimallaan.

Oiva Juntunen luonnosteli paperille pyyntilaitteen periaatteen. Majuri tutki paperia. Kekseliäs ja vittumainen pyydys, hän tuumi.

– Poika! Siivoa suus, ja näyttäkääpä sitä paperia mulleikki.

Naska totesi että tosiaan, olipa kelpo ansa. Hän innosti miehiä virittämään Kuopsuvaaran rinteille ja Juha-Vainaan Maahan näitä ilkeitä pyydyksiä. Kun kettuja alkaisi tulla, Naska lupautui nylkemään otukset ja kevään tullen vielä parkitsemaan nahat turkiksiksi.

– Sitten keväällä saat Remes hiihtää Norjaan. Myyt nahat ja ostat norjalaista villaa. Pitää kutoa vanttuita ja tikkureita, ei

ne keinovillat taho kestää.

Oiva Juntunen ja majuri Remes innostuivat ketunmetsästyksestä. He porasivat kymmeniin puihin reikiä, pujottelivat niihin hirttosilmukoita, taivuttelivat jänteitä koivunrunkoja ansajousiksi ja asettelivat liskuihin syöteiksi nakkeja.

Kesken innostuneen pyyntityön he muistivat Viisisatosen, oman ketunpentunsa.

– Jumalauta jos Viisisatanen jää ansaan, miehet kauhistuivat.

Oiva Juntunen vihelsi Viisisatosen paikalle. Kettu oli kasvanut jo isoksi, mutta tunki toverukset. Se tuli lähelle, mutta ei ihan antanut silittää itseään. Majuri Remes tarjosi sille nakkeja, mutta Viisisatanen ei huolinut niistä. Se kyllä otti kylmän nakin tarjottaessa suuhunsa, vei sen etäämmäksi, kaivoi lumeen ja kusaisi päälle. Kun miehet osoittivat läheistä ansaa, jossa siinäkin oli jännen nakki syöttinä, ei Viisisatanen kiinnostunut jutusta.

Sen sijaan se juoksi metsään, viipyi pitkän tovin, kunnes palasi miesten luo kumiluu suussaan.

– Ei se näihin meidän ansoihin jää vahingossakaan, totesi Oiva Juntunen. Miehet jatkoivat virkatien virittelyä. Viikon kulluttua heillä oli yli kuudessakymmenessä puussa voimakas ketunansa. Jos hyvä tuuri kävisi, koko metsä olisi täynnä hirtettyjä kettuja. Miehet päättivät antaa ansatielle nimeksi »Hirtettyjen Kettujen Metsä».

Kaiken varalta kuhunkin pyydykseen kiinnitettiin pieni pahvilappu, johon kirjoitettiin: »Jos olet ihminen, varo tätä ansaa, tämä on vaarallinen. Very dangerous.»

Remes ehdotti että varoitus olisi tekstattu lappuun myös saksaksi, mutta kun asiaa hiukan perusteellisemmin pohdittiin,

todettiin ettei ollut niin suurta väliä vaikka muutama saksalainen turisti uteliaisuuttaan tarttuusikin ansaan. Päivällisellä syötiin Naskan keittämää lihasoppaa. Kun hänelle kerrottiin ansoista ja varoituksista, virkkoi Naska saksalaisista:

– On siellä Saksassa sakkia. Hirttymään asti minun puolesta.

Talvi tuli: satoi lunta ja pakkanen kiristyi. Päätettiin että viimeinkin ostetaan moottorikelkka ja haetaan samalla lisää muonaa. Asialle lähetettiin jälleen majuri Remes. Koska Oiva Juntunen tahtoi käydä kultakätköllään, piti Naskan ja Remeksen mennä siksi aikaa putkaan. Oiva Juntunen sulki oven ja hiipi sitten kaivolle, nosti ääneti syvyyksistä yhden harkon, vei sen sisään ja lohko siinä muutaman sadan gramman edestä kultaa. Sitten hän laski kullaan takaisin kaivoon.

Harhautusmielessä Oiva Juntunen lähti kävelemään lähiympäristöön, käväisi kullanhuuhdontapuroilla, nousi Kuopsuvaaran laelle, pistäytyi Juha-Vainaan Maassa, teki monia tyhjänpäiväisiä lenkkejä, palaten lopulta väsyneenä kämpälle. Vielä hän loikoi tunnin verran varmuuden vuoksi petissään, ennenkuin päästi vangit vapaiksi.

– Kaikkeen sitä ihminen joutuu ku vanhaksi ellää. Ertä piiti sotaherran kanssa linnassa istua!

Kulta hienonnettiin tavan mukaan sopivankokoisiksi hiipuksi ja punnittiin pulloon. Sitten Remes lähti taipaleelle.

– Ole sitte maailmalla ihmisiksi, varoitti Naska majuria tämän lähtiessä kahlomaan kohti Puljua.

– Osta Viisisataselle uusi kumiluu, muistutti Oiva Juntunen lähtijää.

Rovaniemellä majuri Remes asettui entiseen tapaan asumaan hotelli Pohjanhoviin. Ensiksi hän tilasi huoneeseen juotavaa, ja toiseksi, miellyttävä konjakin maku suussaan, hän soitti vaimolleen Espanjaan.

Oli pidellyt hyviä ilmoja etelässä. Sen puoleen vaimolla ei ollut valittamista, mutta käteisvarat olivat vähissä. Remes lähetti Espanjaan parituhatta markkaa, ja soitti sitten molemmille tyttäriilleen. Kävi ilmi että nuorempi tytär oli synnyttänyt pari viikkoa aikaisemmin vauvan.

– Ilmankos sinä niin vauhdilla menit vihille, totesi tuore isosisä kuivakkaasti.

Myös molemmille tyttäriille lähtivät rahalahetykset.

Myytyään Oiva Juntusen kullaan majuri Remes harkitsi hyväksi ruveta ryyppäämään. Olihan hän nyt isoisä... hirvää kaatokänni vaan päälle. Rovaniemi raikui kun majuri rupesi melskaamaan.

Nousuhumalan ihanassa nirvanassa majuri teki suurpiirteisiä hankintoja. Hän osti vesijohtoliikkeestä sadan litran kuumavesiboilerin, sähkökäyttöisen vesipumpun, kymmeniä metrejä vesijohtoa ja erinäisen määrän putkiin tarvittavia liitoskappaleita ja haaroja ja lemmareita. Päälle päätteeksi hän äityi ostamaan

kaksi metriä pitkän teräsemaloidun, hohtavan valkean kylpyammeen. Olisi siinä Naskalle paatipunkkaa kerrakseen, ajatteli majuri hämmästellen itsekin anteliaisuuttaan. Vaimostaan hän muisti että naiset vaativat monin verroin enemmän pesuvertä kuin miehet, ja veden piti kaiken lisäksi olla lämmintä. Vastaisuudessa Naskan ei tarvinnut vadissa hoidella alapesuaan. Generaattorin kehittämä sähkövoima riittäisi hyvin boilerin kuumentamiseen, ja samaan aikaan saattoi vielä katsoa televisiota ja käyttää keittolevyä. Majuri tuli ihan hyvälle mielelle kun hän kuvitteli kolttamuori Naska Mosnikoffia uinumassa kuumassa vaahtokylvyssä.

Majuri osti myös kalliita joululahjoja Naskalle ja Oiva Juntuselle. Kun kerran oli adventtiaika, mikä esti majuria herkistymästä joulumielelle!

Illemmalla hotellissa majurin juopuneeseen mieleen juolahti muinoinen muisto Stickanista ja Tukholman iloisista naisista, joita ei ollut tilauksesta huolimatta Kuopsuvaaraan kuulunut. Hän tiedusteli asiaa hotellin johdolta, mutta hänelle vakuutettiin ettei Rovaniemelle ollut saapunut kuvatun kaltaisia naisia ainakaan toistaiseksi. Majurin jättämät matkustusohjeet olivat kyllä tallella. Hotelli Pohjanhovin palvelualttiutta ei majuri Remeksen tarvinnut suotta epäillä.

Majuri soittaa rämpäytti Tukholmaan. Saatuaan Stickanin langan päähän, hän huuteli tälle:

– Pärkkele, Stickan! Missäs ne huorat viipyvät?

Stickan väitti että asia oli vireillä. Piti vielä tovi odotella. Sopivia, matkustushaluisia naikkosia oli tähän vuodenaikaan kovin vaikea löytää, varsinkin kun tilaajan laatuvaatimukset oli-

vat korkeat. Mutta että juttu järjestyy ihan pikapuoliin.

Se asia oli siis hoidossa. Majuri jatkoi juhlimista koko vo-lyymillään. Kabinettien haitariovet venytettiin äärimmilleen. Kristallilasit täyttyivät kuohuvista juomista. Majuri joi isän- maalle, rauhalle, joululle ja kaikelle mikä maailmassa oli kallis- arvoista. Poronselykset hävisivät nälkäisiin suihin. Karpalojää- dykkeet ja liekitetyt jäätelöt juoksetettiin pöytiin. Remes juhli, isännöi ja elämoi.

Aamulla raskaat aivolohkot eivät suostuneet muistelemaan mitään edellisen päivän tapahtumista. Vesijohtoliikkeestä soi- tettiin inhottavan varhain että kylpyamme ja muut saniteettitar- vikkeet oli kuormattu autoon, ne sopi tulla kuittaamaan milloin vaan. Tiedotus hämmensi suuresti majuria. Hän ei muistanut ostelleensa vesijohtoputkia eikä kylpyammeita. Hankinnat oli kuulemma maksettukin.

Majurin huoneeseen tuotiin aamupäivän aikana jos jonkin- laista tavaraa. Yksin joululahjoja oli monta sylillistä, kauniisiin lahjapapereihin käärittynä. Oli kuusenkoristeita, latvatähti ja kynttilöitä...

– Voi perkele. Olenko minä nämä kaikki ostanut, hän ky- seli epäuskoisena tavaratalon asiapojalta.

Majuri tilasi aamiaisen huoneeseensa. Ei oikein uskaltanut lähteä kaupungille, sillä tavaraa saattoi tulla lisää. Majuri toivoi ettei hän ollut ostanut mitään aivan mieletöntä.

Tavaravirta jatkui. Liinavaatteita, hiihtokenkiä, tuulikan- gaspukuja, monta paria suksia ja sauvoja, sähköparranajokone, piippaussakset, sähkökäyttöinen hammasharja...

Puolilta päivin oveen koputti koneliikkeen mies.

– Se moottorikelkka on sitten pihalla. Ja teräksinen reki niinkuin sovittiin.

Lumikiitäjä oli kuormattu maastoauton vetämään peräkär- ryyn. Kohmeloinen majuri käski ajamaan Ounasvaaraan, jossa moottorikelkkaa kokeiltiin. Hyvin sillä matka umpihangessa taittui, majuri totesi. Paljon se oli maksanut, mutta väliäkö sillä. Juntusen kultapullosta kyllä riitti yhteen jos toiseenkin hankin- taan.

Koeajon päätteksi majuri tarjosi koneliikkeen miehelle lou- naan ja sitten ajettiin vesijohtoliikkeen varastolle, jossa moottori- kelkka rekineen kuormattiin liikkeen kuorma-auton lavalle kyl- pyammeen ja kuumavesiboilerin ja muun roinan seuraksi. Sin- ne köytettiin joululahjat ja hiihtovälineet ja kaikki muukin mitä majuri oli edellisenä päivänä hankkinut. Majuri käski kuorma- auton kuskin ajaa Puljuun, jonne ostaja saapuisi taksilla.

Pohjanhovin lasku oli nelinumeroinen. Hiuksenhienosti Remeksen käsi vavahti kun hän sen maksoi. Kabinettivuokria, musisointia ja erilaisia illallisia näytti laskuun kirjoitetun. Ei ih- me että Remeksen mieleenpainamiskyky oli valjuuntunut nol- lille.

Sitten taksilla hitonmoista kyytiä Puljuun. Menomatkal- la Meltauksessa taksi ohitti vesijohtoliikkeen kuorma-auton, jonka lavalla keikkui isomahainen kylpyamme. Taksimies huo- mautti:

– On niitä hulluja. Ei nykyaikana kylpyammetta kannata hankkia. Suihku säästää energiaa.

– Amme on elintason merkki, murahti majuri. – Köyhät ne itsensä sateessa pesevät. Ja metsän elukat.

Puljussa Remes odotteli toista tuntia, ennenkuin vesijohtoliikkeen kuorma-auto ehti sinne. Yhdessä kuskin kanssa kuorma purettiin ja lastattiin moottorikelkan rekeen. Kuorman päälle köytettiin kylpyamme.

– Sitä lienee tämmöisellä kapineella paljonkin käyttöä erämaissa, virkkoi vesijohtoliikkeen kuski. Majuri Remes ei jatkanut keskustelua, vaan starttasi äkäisenä moottorikelkan. Hän ohjasi sen raskaine kuormineen kohti synkkää kairaa. Oli jo ilta-päivä. Kannatti pitää kiirettä, että ehtisi valoisan aikana Kuop-suvaaraan.

Leveätelainen voimakas moottorikelkka jaksoi vain vaivoin vetää raskasta kuormaa. Kylpyamme keikkui kiikkerän näköisesti kuorman päällä. Ison Aihkiselän maastossa se putosi kuormasta: köydet olivat höltyneet. Kuului kova kumaus niinkuin Kemijärven kirkonkello olisi lyönyt, kun amme iskeytyi vankaan petäjään. Majuri kirosi hartaasti.

Pari kertaa majuri sitoi ammeen paikoilleen, mutta uppiskainen peseytymisväline putosi aina hankkeen kun lumikiitäjän vauhti kiihtyi. Suivaantuneena Remes pysäytti ajokin. Hän mietti, kannattiko mokomaa laitosta ollenkaan kuljettaa perille. Ehkä olisi viisainta haudata se Juha-Vainaan Maahan ja unoh-taa sinne?

– Että pitikin, perkeleen saatana, mennä kaikkea ostelemaan, katui majuri.

Viimein Remes keksi sitoa kylpyammeen hanan puoleiseen päähän köyden, jonka toisen pään hän solmi reen takaosaan. Näin ammeesta tuli eräänlainen ahkio. Sen kulku oli vakaata, kun siihen lastasi joululahjoja ja muonaa.

Nyt kulku oli kevyttä. Lumikiitäjä veti rekeä, ja reen peräs-sä liukui emalipohjainen amme.

– Upseeri keksii, myhäili majuri tyytyväisenä.

Kylpyamme oli liukkaampi ja tilavampi vetopeli kuin lap-palaisten käyttämä ahkio. Majuri mietiskeli, että etelässä, jos-sa saneerataan kylpyhuoneita vaihtamalla ammeet suihkuihin, voitaisiin lyödä rahoiksi kun älyttäisiin myydä käytetyt ammeet lappalaisille ahkioiksi.

Vastaan hurjasteli toinen moottorikelkka. Sen kirkas etu-valo havahdutti majurin ammeaatoksista. Tulija oli poropoliisi Hurskainen, pukeutunut paksuihin ajohaalareihin ja turkik-silla vuorattuun kypärään. Poliisin miekkatunnus otsassa antoi Hurskaisen olemukselle lujan virallisen leiman.

Hurskainen pysäytti ajokkinsa. Hän kertoi ajelleensa juuri äsken Puljun Kiimatievojen maastosta, jossa oli löytänyt usei-ta poronraatoja. Luodinreivistä päätellen porot eivät olleet kuol-leet nälkään. Asialla saattoi olla naapuripaliskunnan kateellinen pororosvo. Hurskainen tiedusteli majurilta, oliko tämä nähnyt näillä seuduilla epäilyttävän näköisiä kulkijoita.

– Eipä ole ihmeitä näkynyt. Mitäs täällä, kairassa.

Poropoliisi uteli, minne majuri oli matkalla. Remes mainit-si ylimalkaisesti että hän oli varannut metsänhoitaja Severiseltä talvikaudeksi erään kämpän majapaikakseen.

– Pidän virkavapaata... eräänlaista sapattivuotta. Täällä on tilaa hengittää.

Majuri varoi hengittämästä poropoliisin suuntaan. Hurs-kainen olisi tullut juovuksiin Remeksen vanhan viinan löyhkäs-tä.

– Jaa että sapattivuotta? Lienette ortodoksi?

– Täytyykin tästä lähteä, ilmoitti majuri ja käynnisti ajokkinsa. – Toivottavasti saatte kiinni ne porovarka.

Erämaaetsivä katsoi hajamielisesti majurin lähtöä. Upseerilla näytti olevan uusi moottorikelkka, uusi reki täynnä tavaraa... ja sitten reen perässä kylpyamme. Täynnä joululahjoja.

Poropoliisi mietti ankarasti, minkä takia majurin arvoinen upseeri ajeli täällä kivieliössä kylpyamme perässään. Eihän täällä ollut edes vesijohtoja, saati kylpyhuoneita.

Hurskainen yritti palauttaa mieleensä, oliko kenties laitonta raahata talvipakkasilla kylpyammeita metsähallinnon piirikunnan mailla. Ilmeisesti lainsäätäjät eduskunnassa eivät koskaan tulleet edes ajatelleeksi tällaista mahdollisuutta.

Poliisi huokasi. Näissä erämaissa vaelsi yleensäkin merkilistä väkeä, joskus aivan pähkähullua kansaa, raahaten mukanaan jos jonkinlaista tavaraa, laillista ja laitonta. Mutta ensimmäistä kertaa hän täällä kylpyammeen näki.

– Pitävät poliisia perkeleet pilkkanaan. Ammetta ajeluttavat...

Hurskainen harkitsi tuokion, kannattiko hänen lähteä ottamaan ammeesta tarkempaa selkoa, mutta päätti sitten jatkaa porovarkaitten jäljillä. Ammejuttu tuntui niin ylivoimaisen merkilliseltä, että tuntui viisaammalta unohtaa se kokonaan.

Naama kuurassa majuri Remes kurvasi Kuopsuvaaran kultakämpän pihaan. Hän oli kuin joulupukki, kylpyamme lahjoja täynnä. Paitsi että harvemmin joulupukit ovat niin kohmelossa kuin Remes nyt. Ehkä se johtuu siitä että joulupukit saapuvat lahjoineen Korvatunturilta eivätkä Pohjanhovista.

Remes kanteli joululahjat vaisuna vankilaan. Sitten hän esitteli lumikiitäjän Oiva Juntuselle. Hankinta hyväksyttiin kiitoksin. Naska tahtoi välttämättä kyytiin, kun Oiva hivautti moottorikelkalla koelenkin Juha-Vainaan Maassa. Hyvin kelkka mennä rytisteli paksussa lumessa ja varvikossa. Naska kiljui ilosta kun kerrankin sai oikein kyytiä. Meno oli yhtä huimaa kuin Kiurelin kanssa vuosituhannen alkupuolella, silloin oli ajeltu villillä porohärällä Suonikylästä Salmijärvelle. Ostamaan Naskalle kihlat ja Kiurelille viinaa.

Vaisusti Remes esitteli kylpyammeen. Hän lausahti että tuli tuommoinenkin hankituksi... kun sattuu olemaan nainen talossa. Hän kanteli vesijohtoputket savottapirtin puolelle. Ammeen hän lykkäsi portaitten alle lumisateelta ja katseilta suojaan. Sähköpumpun hän piilotti vuoteensa alle asennusta odottamaan.

– Luksustapa oletkin ostanut, kiitteli Oiva Juntunen. Eri-

tyisesti idea kylpyhuoneen rakentamisesta miellytti häntä. Nyt Kuopsuvaarassa asuttiin paremmin kuin aravataloissa. Niin piti ollakin savottakartanossa, jonka kaivokin oli täynnä puhdasta kultaa.

Remes makoili hiljaisena sen päivän. Toin tuskin hän jaksoi nousta illalliselle, jonka Naska oli valmistanut. Tarjolla oli liha-keittoa ja räiskäleitä. Jälkiruoaksi vielä säilykehedelmiä ja kermavaahtoa. Illalla kahvit ja sitten nukkumaan.

Aamulla majuri Remes oli taas terve. Hän tyhjensi yhden keittiön varastokomeron. Kun sen paneloisi, siitä tulisi oivallinen kylpyhuone. Boilerin voisi asentaa väli-katon päälle. Vesijohdot voisi vetää ylisiltä ulkoeteiseen ja siitä lumen alta kaivolle. Vesipumppu oli suunniteltu sellaiseksi, että kun siitä sammutti virran, se vuodatti takaiskuventtiilin lävitse vedet putkistoista takaisin kaivoon. Näin vesi ei voinut jäätyä putkeen. Aina kun keittiössä tai kylpyhuoneessa käänsi hanan auki, hyrähti pumpu käyntiin ja työnsi kaivosta vettä putkistoon.

Naska hääri putkityömaalla kaiken aikaa. Hän ojensi Remekselle milloin jokoavainta, milloin putkenpätkää ja kyseli työn yksityiskohdista. Hän pyysi että Remes tulisi seuraavana kesänä asentamaan hänen mökkiinsä Sevettijärvelle samanlaisen pumppulaitoksen. Naska arveli että kesään mennessä hän jo uskaltaisi palata kotiinsa.

– Olisitte vaan mennyt kiltisti sinne Inarin vanhainkotiin. Ei tarvitsisi itse kustantaa vesijohtoja, sanoi Oiva Juntunen tutkien sähköpumpun käyttöohjetta. Sen raskaampiin töihin hän ei osallistunut käynnissä olevien LVI-asennusten osalta.

Naska kertoi tositapauksen Suonikylästä. Se oli sattunut

Tarton rauhan jälkeen, kun Petsamoon oli tullut suomalainen valta. Se valta oli ulottunut kolttakylään saakka.

– Sitä uutta lakia tuotiin meille monen poliisin voimalla. Ihmiset laskettiin, nimet kirjoitettiin luetteloihin ja kysyttiin iät ja uskonnot, ja montako poroa oli ja montako verkkoa ja kuka osasi lukea, kuka ei. Sitte ne löysivät Jarmannin muorin ja päättivät että se oli liian vanha. Että kuskataan vaivaistaloon. Vaan eipä muori lähteny, mihin se omasta kammista! Eivät ensimmäisellä kerralla vieneet vaikka kovasti uhkasivat. Jarmannin akka jo luuli että se pelastuu, mutta ei menny ko kuukausi niin tultiin noutamaan. Oli se kamalaa tappelua. Monta miestä retuutti muoria ja lähettävähän se oli, se oli niin vanha ettei se pärjänny semmoselle miestokalle. Petsamossa se oli pantu kuorma-auton lavalle, että ajetaan etelään, ku sillä oli muka tautejaki. Mutta se akka pääsi karkuun niiltä ja juoksi tunturiin. Kovasti hakivat, mutta akka istu vuoren kolossa hilijaa. Eivät löytäneet, ja sitte tuli talvi. Seuraavana kesänä se löyty yhdestä kiviluolasta. Oli jäätynyt ja kuollu sinne istuvilleen, käjet ristiin. Oli se kova akka! Riekonluita iso kasa luolan eessä. Millä se neki oli kiinni ottanu? Sitä ruumista ei annettu Suomen valtiolle. Yöllä se kannettiin Suonjeliin ja hauvattiin hiljakseltaan, kenellekkään ei puhuttu Jarmannin akasta mitään. Ei sitä kyllä kukaan kyselykkään. Silloin minä päätin etten ikinä niin vanhaksi elä että vaivaiskyytiin lähen. Enkä lähteny vaikka herrat syksyllä tulivat noutamaan. Karkasin niinku Jarmannin akka!

– Kyllähän ajat ovat sentään muuttuneet, virkkoi Oiva Juntunen.

– Mitä sie puhut! Sen verran ne on muuttunu että tullaan

ensin muka juhlimaan syntymäpäiviä, mutta sitte viiään niin ettei jalat maahan ota!

Naska lähti vihaisena töilleen. Mennessään hän mutisi:

– On se Suomen laki kova. Heti ku akka tulee vanhaksi niin eikö köysiin ja kylille. Teki meinasitta väkisin Puljuun kisko. Jos en ois jaksanu kiljua niin tiihäntä missä vankilassa pitäis loppuikä istua.

– Naska koettaa unohtaa sen jutun, tyynttytelivät miehet. Mutta tuvan puolelta kuului vielä pitkään äkäistä kolistelua, kun Naska lakaisi lattiaa, ja ärähteli vielä kissalleenkin.

Viikon päästä Remes sai asennustyöt päätökseen. Hän käynnisti generaattorin, kytki sähkövirran järjestelmään ja antoi pumpun horaista kaivosta suun täydeltä vettä. Putkista kuului kohinaa ja paukahtelua kun pumppu pakotti vettä ja ilmaa boileriin. Paisuntasäiliö täyttyi. Kun hanaa vähän avattiin, pääsi ilma putkistosta pois. Kohta hanasta kohisi keittiöön kirkasta vettä, joka oli ensin kylmää, mutta alkoi pian lämmentä. Hana pantiin kiinni, jäätiin odottelemaan. Oiva Juntunen kävi huutamassa Naskan paikalle. Hän ilmoitti että nyt rouva Mosnikoffin piti ottaa koekylpy. Nopeasti vaan vaatteet pois! Majuri Remes toi Naskalle harjan, pyyhkeen ja vaahosaippuaa.

Naska ei suostunut siinä siunaamassa kylpemään. Hän katsoi epäileväisesti ammetta.

– Hukkuu tuohon vanha ihminen. Mie oon aina ollut huonouintinen.

Ammeeseen laskettiin ihanasti höyryvää vettä.

– No, siihen nyt vaan, opasti Remes. – Ei me katsella, pan-

naan ovi kiinni. Kyllä Naskan pitää nyt uusia laitteita kokeilla kun ne on varta vasten tänne kairaam rakennettu.

Naska vastusteli. Hän esitti että miehet kylpisivät ensin, kun heillä oli enemmän kokemusta.

– Mie en ikinä ole tuommosessa laatikossa maannu. Hirvittää...

Mutta kun majuri Remes ja Oiva Juntunen uhkasivat sitoa Naskan lumikiitäjän rekeen ja ajaa hänet kissoineen päivineen Puljuun, ellei muoti pikaisesti ryhtyisi kylpemään, Naskan oli pakko alistua. Hän sulki oven ja riisuutui hitaasti. Miehet huutelivat oven takaa ohjeita.

– Jos vesi on liian kylmää, laskee vain entistä vettä vähän pois ja antaa valua kuumaa tilalle. Koettaa sormella että on sopivaa, Remes huuteli.

– Ja varoo ettei liukastu, toimitti Oiva Juntunen.

Vähään aikaan kylpyhuoneessa oli hiljaista. Naska keräsi rohkeutta. Sitten hän nosti toisen jalan ammeen reunalle ja kosketti varpaillaan vettä. Se oli miellyttävän lämmintä. Ei tässä kai auttanut muu kuin mennä ammeeseen. Oven takaa kuului Oiva Juntusen innostava ääni:

– Rohkeasti vaan, ei se ole vaarallista!

Naska mutisi itseksensä:

– Kaikkea sitä... sisähuoneessa uimaan, keskellä talvea... jos Kiureli näkis ei se uskois.

Niin Naska Mosnikoff kylpi lämpimässä ammeessa elämänsä ensimmäisen kerran. Hän makoili vedessä niin että vain kasvot olivat pinnan yläpuolella, puhalteli vaahtoa pitkin vedenpintaa. Jokaista niveltä lämmitti niin ihanasti että teki mieli

nauraa. Toista tuntia Naska loikoi vedessä, kunnes väsyi, pesi itsensä, pyyhki ja puki. Tullessaan ulos kylpyhuoneesta hän kiit-teli miehiä:

– Kiitos lapsikullat, voi että oli mukava laatikko! Saan-ko mie maata siinä joka päivä? Mie maksan kyllä heti kun saan eläkkeen.

– Naskaa vartenhan se on tänne hankittu, tuumi Remes laupiaasti.

Miehet kävivät vuorollaan, ensin Oiva, sitten majuri, kyl-vyssä. He ajoivat partansa, hieroivat kainalokuoppiin hienhä-vitysainetta ja vaihtoivat puhtaat alusvaattet. Iltakahvien päälle kellahdettiin vuoteisiin lueksimaan ja ratkomaan ristisanaruu-dukoita. Oli tosi mukavaa.

Illalla, kun televisio pantiin kiinni, kantautui ulkoa kar-mea rääkäisy. Se kuulosti tulevan Hirtettyjen Kettujen Metsäs-tä. Nopeasti miehet ja Naska juoksivat ulos portaille kuuntele-maan.

Kettumetsästä kuului mieltäkääntelevää karjuntaa. Se oli niin petomaista että kuulijoiden niskakarvat nousivat kauhusta pystyyn. Naska kuiski ääni vavisten:

– Siellä on karhu!

Majuri Remes ja Oiva Juntunen pukeutuivat nopeasti. Re-mes otti aseekseen rautakangen, Oiva Juntunen taskulampun ja kirveen. Majuri ajatteli että jos kettuansa oli tarttunut karhu, niin edessä olisi kova taistelu, kun rautakangella pitäisi semmoi-nen peto peitota. Majuri työnty pelotta pimeyteen. Oiva Jun-tunen seurasi häntä varoen, koko ajan valmiina hiippaisemaan pakosalle.

Yksi kettumetsän ansa oli lauennut. Paksua kuusenrun-koa vasten teutaroi pitkäraajainen peto päästellen kurkustaan tukahtuneita karjahduksia. Remes pyysi Oiva Juntusta näyttä-mään valoa kun hän tekisi selvää villipedosta. Hän kohotti rau-takangen hirvittävään iskuun.

Onneksi Oiva Juntunen ehätti valaista petoa ennenkuin majuri Remes iski. Ansaan ei ollutkaan tarttunut karhu, vaan poropoliisi Hurskainen. Hänellä oli kädessään jäätynyt nakki-makkara.

Poropoliisi Hurskaista harmitti. Hän ei ollut tavoittanut pororikollisia, vaikka oli jo jäljille päässyt. Mutta Jumala oli antanut sataa lunta ja siten erehdyttänyt viranomaista. Niin oli jälleen kerran alamaailman lappalainen onnistunut välttämään Hurskaisen laintuntevan kouran.

Vaan älähän huoli! Palaillessaan rosvojahdista iltahämärissä osui Hurskaisen moottorikelkan valokiilaan Juha-Vainaan Maassa merkillinen rakennelma, ihmisen tekemä: joustava koivu oli taivutettu vasten likeisen kuusen runkoa. Laitteessa oli köyttä ja jokunen pieni lappukin oli puuhun kiinnitetty. Lappun vieressä oli nakkimakkara. Hurskaisella oli nälkä; hän astui moottorikelkasta ottaaksen nakin ja lukeakseen mitä lappuun oli kirjoitettu.

Kun erämaatsivän käsi osui nakkiin, leikkasi ilmaa vinha simahdus. Jännitetty koivu vapautui ja kiristi lujan köyden Hurskaisen kaulan ympärille. Ansa hirtti poliisipoloisen vasten huurteisen kuusen kylkeä niin lujalla otteella, ettei ensi alkuun edes ääni kulkenut. Käteen jäi vain jäinen nakki.

Hurskainen oli todellisessa pinteessä. Jos toisen käden saikin kaulasuonten ja köyden väliin, siitä ei ollut suurtakaan apua, sillä koivu pinnisti koko voimallaan hirttosilmukkaa yhä

kireämmälle. Läähättäen Hurskainen nojasi kuumaa otsaansa vasten jäistä kuusenrunkoa ja huusi niin kauheasti kuin jaksoi.

Hurskainen oli syntyjään hyvinkääläisiä. Hän oli eronnut mies, vaimon jättämä. Unohdakseen kurjan avioliittonsa hän oli noussut pohjoiseen poropoliisiksi. Nuoruusvuosinaan Hurskainen oli tullut tunnetuksi Hyvinkään Tahkon huutosakin johtajana, joten hänestä kyllä lähti ääntä tosipaikan tullen. Nyt oli semmoinen paikka.

Siinä huutaessaan Hurskaisen silmät tottuivat siinä määrin hämärään että hän saattoi lukea, mitä pahvilappuun oli kirjoitettu.

»Jos olet ihminen, varo tätä ansaa. Tämä on vaarallinen.»

Tällä kurjan kuoleman hetkelläkin poropoliisi Hurskainen jaksoi raivostua. »Jos olet ihminen...» Viimeiseen saakka vaan jaksettiin poliisia pilkata. Ihmisenä ei oikein pidetty ei etenkään täällä ylimaissa. Moraalisesti kieroontkasvaneet lappalaiset naureskelivat vasten naamaa ja solkkasivat kiemuraista saamenkieltään poliisin kuullen, ikäänkuin tahtoen osoittaa ettei Suomen laki oikeastaan ollut voimassa näillä selkosilla. Tappoivat toistensa porot ja joivat keskikaljat päälle. Voi saatana.

Välillä Hurskainen huusi henkensä hädässä.

Pieni kettu, Viisisatanen, kuuli Hurskaisen avunhuudot. Se kiirehti paikalle, ja totesi että ihminen oli juuttunut kiinni suureen kuuseen. Ihminen piti kovaa meteliä, niin että Viisisatasta ihan pelotti. Se arvioi huutavaa Hurskaista mahdollisena saaliina. Yhden tai kahden pimeän perästä ihminen lakkaisi huutamasta. Siinä vaiheessa sen voisi vaikka syödä. Mutta vielä ei kannattanut mennä ihan lähelle, sillä ihminen vaikutti vihai-

selta ja vaaralliselta. Viisisatanen tyytyi kiertämään ansakuusen muutamaan kertaan, se merkitsi kuseksimalla paikan ja lähti sitten omille teilleen. Se tunsu mielihyvää tapauksesta. Oli turvallista elellä metsissä kun tiesi että oman reviiirin sisällä kypsyi kaiken aikaa suuri saalispeto, josta riittäisi pienelle ketulle nakerreltavaa pitkälle kevättalveen.

Kaksi tai kolme tuntia erämaaetsivä Hurskainen jaksoi huutaa. Hän alkoi jo menettää toivoaan pelastumisesta. Näinkö hänen elämänsä oli päättävä? Eipä ollut järin häävi loppu poliisimiehen uralle.

Mutta lopulta pimeästä metsästä alkoi kuulua puhetta. Hetken kuluttua voipunut Hurskainen erotti häilyvän valontuijun, joka läheni tuskallisen hitaasti. Hurskainen huusi minkä hirttosilmukan kuolettavalta otteelta jaksoi.

Kun Hurskainen luuli jo pelastuneensa, hän näki taskulampun valossa mustanpuhuvan majurin, jonka naamalla oli hirvittävä, sotainen pelvottomuus, ja joka kohotti kolkosti lyöntiasentoon raskasta rautakankea. Majuri Remes siinä valmistautui armoniskuun. Ammeenkuljettaja! Rautakanki osoitti poropoliisi Hurskaisen kärsivää päätä. Hurskainen sulki silmänsä niinkuin Jeesus ristillä. Minä juon tämän maljani, hänen aivoissaan välähti.

Ihan viime hetkellä Oiva Juntunen varoitti. Poliisihan siinä oli eikä peto. Majuri Remeksen rautainen kanki vaipui hitaasti alas. Erämaaetsivä sai jäädä henkiin.

Heti kun Oiva Juntunen oivalsi että ansaan oli hirttynyt poliisi, hän häipyi huomiota herättämättä paikalta. Oiva riensi kämppään, käski Naskan pukeutua mahdollisimman nopeasti,

ja kun eukolla oli lämpimästi vaatteita yllä, hän juoksutti vanhuksen vankihuoneeseen. Hän telkesi sinne myös itsensä.

– Saatiin vahingossa poliisi kettuansasta. Nyt pitää olla hiljaa ettei se löydä meitä, hän kuiskasi Naskan korvaan pimeässä vankilassa.

Majuri Remes katkaisi hirttosilmukan. Nielekellen Hurskainen veti henkeä. Aataminomenaa kivisti. Tuntui siltä kuin kaula olisi venynyt viimeisten tuntien aikana puoli metriä.

Remes talutti poropoliisiin tupaan. Hän totesi että Naska ja Oiva Juntunen oli ehtineet piiloutua. Hyvä. Remes pyysi Hurskaista istuutumaan. Poropoliisi kävi pitkäkseen Oiva Juntusen vuoteeseen. Hän hieroi mustan renkaan ympäröimää kurkkuaan. Hurskainen ajatteli että saattoi kitapurjeissa olla vikaa, niin kurkkua pakotti. Majuria olisi syytä kuulustella heti tuoreeltaan, mutta mitenkäs tiukkaat tunnustusta laittomista ansalaitteista, kun nieleminenkin on kuin puukkoja söisi.

– Oтраako vieras teetä, kysyi majuri Remes auliisti. Mutta Hurskainen pudisti väsyneesti päätään. Ei oikein maittanut.

Onneksi tuli lauha yö. Majuri Remes toi kolttavaimolle ja toverilleen muutamia huopia ja lukitsi visusti sellin oven. Hän lakaisi tallin edustalta jalanjäljet peittoon, ettei poliisin mieleen aamun valjettua juolahtaisi tutkia vankihuonetta tarkemmin. Majuri Remes nukkui yönsä rauhattomasti. Hän mielti syntynyttä tilannetta. Pitäisikö hänen kenties surmara poliisi, jos tämä ryhtyisi nuuskimaan savottaa ja löytäisi Naskan ja Oiva Juntusen sellistä? Riittäisikö jos iskisi poliisia nyrkillä ohimoon niin että tältä sumentuisi muisti?

Oiva Juntunen ja Naska Mosnikoff kietoutuivat seimessä

toisiinsa. Vaikka kolttavaimo oli pieni ja korkean ikänsä kuivettama, huokui hänestä kuitenkin sen verran lämpöä ettei Oiva Juntunen paleltunut. Oiva arveli että tuollainen 45 kilon painoinen eukko kehittää vällyjen alla lämpöä vähintään viidentoista, kukaties kahdenkymmenen watin verran. Ampeereja ei tietenkään ole yhtä paljon kuin nuorilla naisilla.

Naska nukkui hyvin. Hän näki unta Kiurelista, jonka sylissä hän jälleen oli. Tuntui niin turvalliselta ja rakkaalta. Olisi siinä maannut vaikka viikon yhteen menoon, mutta aamu valkeni. Ulkoa kuului poropoliisi Hurskaisen vaimeata puhetta.

– Kyllä minun on pakko teille pieni sakko kirjoittaa. Tuommoiset ansat ovat laittomia. Pannaan vaikka kymmenen päiväsakkoa, jos majurille sopii?

Majuri kysyi, ehtisikö sakon maksaa joulun jälkeen.

– Erinomainen idea, myönsi poropoliisi Hurskainen ja hyvästeli majurin. – Kiitän yösiijasta kovasti. Näillä seuduilla tapaa harvoin järkeviä ja tasapainoisia ihmisiä. Meidän viranomaisten kannattaa pitää yhtä.

Vähän ajan kuluttua kuului kuinka Hurskaisen moottorikelkka käynnistyi. Pian sen ääni vaimeni. Poliisi kurvasi kurku mustana alhaisten rikollisten kintereille. Totisesti sieti varoa laittomia ansoja.

Naska Mosnikoff ja Oiva Juntunen vapautuivat vankilasta heti kun poliisin moottorikelkan ääni oli lakannut kuulumasta. Kylmästä kangistuneina he astelivat tupaan, jossa majuri tarjosi heille kuumaa kahvia.

– Vielä sitä sai miehen kanssa maata, iloitsi Naska.

Oiva Juntusta huoletti poliisin vierailu. Millä asioilla Hurs-

kainen oli ollut liikkeellä? Yhäkö Naskaa etsittiin? Oliko viranomaisilla vihiä kullasta ja Oiva Juntusesta?

Majuri Remes rauhoitteli toveriaan.

– Porovarkaita se vaan jahtaa. Minua se sakotti niistä ansoista.

– Jos oisitta tehny ketunkantoja niin se poliisi ei olis tarttunu niihin. Ihmisellä on paljon paksumpi käpälä ku ketulla. Ei poliisi pysy ketunkannossa.

– Naska menee maate, vanha ihminen.

Oiva Juntusta harmitti että ketunmetsästys oli kääntynyt poliisiin pyynniksi. Täällä oltiin enemmänkin viranomaisia paossa kuin heitä kiinniottamassa. Ärtyneenä Oiva meni nukkumaan.

Majuri Remes asteli ulos kämpästä, ettei olisi häirinnyt nukkuvia. Hän käveleksi pihapiirissä. Aika kävi pitkäksi. Remes katseli vaarojen ja soiden siiharmaita loputtomia viivoja. Tämä talvinen kaamos oli yhtämittaista sinistä hämärää, yksinäisyyttä, ajattomuutta. Majurin sydänalaa pakahdutti naisenkaipuu. Siihen ei lääkkeeksi riittänyt yhdeksänkymmenvuotias kolttavaimo.

Jospa tuolla Juha-Vainaan Maassa olisi upseerikerho! Moottorikelkalla siellä olisi mukava välillä pistäytyä turinoinmassa kapteeneiden kanssa. Jopa toimiupseerikerho riittäisi. Tai edes sotilaskoti... sisar munkkeja ja mehua myymässä.

– Vaan ei ole lottakantriiniakaan. Vittu.

Majuri talsi liiteriin. Alakuloisena hän ryhtyi pilkkomaan takkapuita. Vaimokin oli Espanjassa. Oli tämä monella tavalla yksinäinen talvi.

Samaan aikaan Rovaniemeä lähestyi Finnairin reittikone Helsingistä. Koneessa oli muutamia liikemiehiä, pari kansanedustajaa, laskuhumalainen karvalakkilähetystö, muutama muu matkustaja, joista ei ottanut selvää olivatko he turisteja vai konsulentteja. Oli myös kaksi sirkeätä ruotsalaista naista, iloisesti häilyvää ilmestystä. Naiset olivat nuoria ja kauniita, nauroivat maailmalliseen tyyliin, punasivat huuliaan ja avasivat ja sulkiivat käsilaukkujaan. Jopa lentoemännät näyttivät heidän rinnallaan varpusilta.

Kone laskeutui pakkaslumen ympäröimälle kentälle. Ruotittaret kietoutuivat lämpimiin turkkeihinsa ja astelivat ulos koneesta.

– Oh!

Muutama kuurainen poro tolvasi kentän laidassa. Ylhäällä pakkaspilvissä jylisi Lapin lennoston yksinäinen Draken.

Naiset ottivat taksin ja pyysivät kuljettajaa ajamaan Pohjanhoviin. Taksimies Väliiruikka ajatteli että mikähän konferenssi kaupungissa taas järjestetään, kun mannekiineja lennätetään ulkomailta asti.

– Vassokuu, hän sanoi Pohjanhovin edessä avatessaan naisille taksin ovet.

– Vassokuu, seittemänkymmentä ruunua.

Pohjanhovissa naiset kirjoittautuivat hotelliin. Toisen nimi oli Agneta, toisen Cristine. Agneta oli ruotsalainen, Cristine tanskalaista alkuperää, vaikka molemmat asuivat Tukholmassa. Naiset tiedustelivat portieerilta, oliko muuan majuri Remes jättänyt hotelliin heille kirjettä ja joitakin ohjeita. He olivat nyt niitä naisia.

Portieeri ojensi naisille kirjekuoren, joka sisälsi suurpiirteiset matkustusohjeet ja nivaskan setelirahaa. Naiset siirtyivät huoneeseensa. Hihitellen he ryhtyivät tutkimaan ohjeita.

Remeksen kirjeen mukaan naisten piti ottaa taksi ja ajaa oikopäätä Kittilään. Siellä heidän piti palkata oppaakseen joku erätaitoinen lapinmies, jonka suojeluksessa loppumatka Kuopuvaaraan hyvinkin onnistuisi. Kittilän kunnan matkailusihteerin auttelisi ilomielin sopivan oppaan löytämisessä. Remeksen kirjeessä huomautettiin vielä, että naisten piti varata ylleen lämpimiä talvivaatteita. Myös sopiva määrä alkoholia oli syytä ottaa mukaan. »Kauneudenhoitotarpeet ja muun henkilökohtaisen räkvisiitan tuotte myös mukana. Tervetuloa Suomen Lappiin, toivoo majuri Sulo Remes.»

Naiset särpivät kuivaa valkoviiniä. He lakkasivat kynsiään ja jaarittelivat ammattiasioista. Agneta virkkoi:

– Kyllä huoran homma on aika jännä. Jos minä olisin mennyt seminaariin, tuskin olisin nyt tässä. Opettaisın jossakin Sollefteässä kusipäisiä kakruja.

Cristinen mielestä ammatissa oli myös varjopuolensa:

– Joskus tuntuu että miehet on sikoja. Eikä meikälinen oikein voi lapsia hankkia, ja minä kun tykkäisin vauvoista.

Agnetan mielestä vauvat olivat toki somia ja hellyttäviä, mutta hänen mielestään Cristinen sopi muistaa, etteivät lapset kauaa pysy vauvoina.

– Ajatteles poikavauvaa. Siitä kasvaa iso mies. Kyllähän siinä miehet tunnet, semmoisia retkuja kaikki tyyntni.

Cristinen mielestä juttu oli juuri niin. Parempi olisi, jos maailmassa ei olisi ainuttakaan miestä. Mutta toisaalta – silloin tämäkään Lapinmatka ei olisi järjestynyt. Oli jännittävää matkustella lentokoneissa, pistäytyä kalliitten hotellien baareissa ja antaa miesten availia ovia.

Naiset viettivät pari rentouttavaa vuorokautta Rovaniemellä. He vierailivat paikallisissa ravintoloissa, vuokrasivat sukset ja laskettelivat Ounasvaaran rinteillä. He nukkuivat pitkään ja antoivat huonepalvelijan tuoda aamiaiset vuoteittensa äärelle. Miehiä he eivät ottaneet vastaan, vaikka hotellin käytävillä kuhisi runsaasti Pohjolan hanakoita gentlemanneja etenkin yön myöhäisinä hetkinä.

Kolmantena päivänä tytöt sonnustautuivat matkalle. He ajoivat taksilla halki kaamoksen kynsissä kamppailevan Lapin. Kittilässä he tiedustelivat kunnan matkailusihteeriltä, voisiko tämä suositella kokenutta eräopasta heidän käyttöönsä pariksi päiväksi. He olivat tulleet viettämään talvilomaa Suomeen, hei-

tä odoteltiin erämaassa pienessä hirsimajassa. Tytöt näyttivät matkailusihteeri Joutsı-Järvelle topograafista karttalehteä, johon majuri Remes oli merkinnyt Kuopuavaaran tukkikämpän sijainnin suurella rastilla.

Tämä työtehtävä oli matkailusihteeri Joutsı-Järven mieleen. Lopultakin hänen monivuotiset ponnistelunsa Kittilän kunnan matkailun edistämiseksi johtivat tulokseen! Nämä naiset eivät olleet mitä tahansa reppuselkäturisteja, vaan upporikkaita ulkomaalaisia, joita kiehtoi Kittilän kunnan erikoinen sijainti maapallolla, ja jotka totisesti jättäisivät kuntaan kasoittain matkailumarkkoja poikimaan. Miten monesti Joutsı-Järvi olikaan jankuttanut kunnan päättäjille, että juuri tämántapaisia turisteja piti houkutella Kittilään! Heidän myötään Kittilään ja samalla koko maakuntaan ja maahan tuli arvokasta ulkomaanvaluuttaa. Saatiin uusia työpaikkoja palveluelinkeinoihin, ja sitä kautta nämä syrjäiset seudut voisivat luottavaisesti katsoa tulevaisuuteen, omalta pohjalta uuteen vaurauteen ponnistaen.

Joutsı-Järvi päätti järjestää kaunottarille parhaan mahdollisen erämaaoppaan, Pıera Vittormin. Mies oli yli kuudenkymmenen, hän ei varmaankaan ahdistelisi naisia niinkuin nuoremmat oppaat pyrkivät aika ajoin tekemään. Lisäksi Pıera oli paras erämies mitä näillä seuduilla koskaan oli kulkenut. No, tosin Pıera oli pahanlainen renttu, likainen pororosvo, kaikkiaan lailisuuden kannalta katsoen surullinen tapaus, mutta nyt ei kannattanut olla turhan tuomitseva. Pääasia oli että naiset saisivat taitavan oppaan – miehen, joka oli syntynyt ja kasvanut erätullilla ja joka osasi suunnistaa ilman kompassia tarkemmin kuin määrätietoisin muuttolintu.

Kuultuaan asiasta ja nähtyään naiset Piera Vittorm innostui valtavasti. Hänellä oli kyllä aikaa tämäntapaiseen opastukseen! Hän peseytyi ja ajoi partansa, kampasi tukkansa ja pukeutui parhaimpiin erätamineisiinsa. Kainaloihinsa hän hieroi paksun kerroksen Dunhilliä.

– Jo vain mie matkailua ejistan!

Puljussa Piera lastasi moottorikelkkaansa naisten matkalaukut ja pyysi sitten heitä istuutumaan lumikiitäjän perään sitomaansa rekeen. Hän oli itse pukeutunut lämpimään peskiin. Naisille hän antoi paksut porontaljat suojaamaan ajoviimalta. Kikatellen Agnera ja Cristine kietoutuivat taljoihin. Heistä tämä kaikki oli vallan tavattoman hauskaa. He laskivat leikkiä Pieran kustannuksella: siinäpä vasta oikea joulupukki, ja nyt oli tiin varmaankin matkalla Korvatunturille. Hih!

Piera tiesi kyllä hyvin missä Kuopсуvaara sijaitsi. Viisikymmenluvulla hän oli hakannut Kuopсуssa liipejä. Siellä hän oli iskenyt kirveellä vasempaan jalkaansa niin että yhä piti sitä sivallusta onnahdella. Joskus juovuksissa jalka perkele löi tyhjää ja kampsesi miehen nurin. Vaan eipä koivesta eläkettä maksettu, vaikka moni tasajalka kuitrasi päivärahat ja elinkorot. Ei ollut suuri kumma, jos Piera joskus, aika useinkin, tappoi vieraan palamisen poron. Mõi viinaa ja pelasi korttia puhelinmiesten kämpeällä. Vieraili joskus vankilassa sovittamassa yksin omia ja yhteiskunnan näkemyksiä laillisesta elämäntavasta.

Mutta nyt oli onnenpäivä. Kaksi hemaisevaa hempukkaa istui moottorikelkan reessä taljojen alla. Piera kaasutteli hisuksiin hämärtyvään talvi-iltaan. Nyt ei kannattanut pitää erityisempää kiirettä. Joutivat vastaanottajat Kuopсуssa vuotella,

keitä sitten olivatkin. Piera päätti viettää pari nuotiotulien sävyttämää vuorokautta naisten kanssa kairassa. Hän oli omasta mielestään yhä pystyvä mies mitä naisasioihin tuli. Hänelle oli vaan käynyt niin kehnosti, ettei yksikään naisenpuoli ollut tähän mennessä kiinnostunut hänestä sitä vertaa että olisi mennyt naimisiin hänen kanssaan. Väittivät akat että Piera haisi viinalle, hielle ja nuotion savuille. Että hän oli koirankarvojen ja kalansuljujen koristeleva. No, olihan sitä vaikkua korvissa ja useinkin pierretti kovasti. Vaan kun vielä haukuttiin keltaiset hampaat ja hilseilevä hiuskuontalo, Piera suuttui ja ilmoitti:

– Pitäkää vittunne leitit.

Mutta nyt oli parta ajettu ja reki raskaana ulkomaalaisia naisia. Ympäriällä kohisi talvinen erämaa. Piera ajeli hiljakseen kohti Kuopсуa, mutta ohitti vaaran kaukaa pohjoisen puolelta. Hän ohjaili kauniin lastinsa aina Sattalomavaaraan saakka, peninkulman päähän Kuopсуsta. Siellä hän pysäytti moottorikelkan ja elehti hämmästyneille naisille, että moottoriin oli ilmaantunut merkillisiä käyntihäiriöitä.

Mallin vuoksi Piera sormeili moottoria, irrotti kaasuttimen, puhalteli siitä benssiinit hangelle. Hän kiinnitti sen takaisin paikalleen ja oli käynnistävinään kelkkaa. Vaan miten kās moottori olisi käyntiin lähtenyt kun virta ei ollut päällä. Neljäntuulenlakki vaan huiskahteli kun Piera kiskoi käynnistinnarusta, mutta kovin elottomasti kone vastasi ovelan ukon yrityksiin.

Ei auttanut muu kuin ruveta tulille. Naisia pimeä erämaa kammotti. He kyyhöttivät toisiinsa kietoutuneina kelkassa, kun Piera kaatoi komean hongan ja viritteli rakotulet. Parista kuudesta ukko karsi laavun kannatinpuut, nivoi havuista katoksen ja

nosti rakotulelle kahvipannun kiehumaan. Hän levitteli tuoksuja havuja laavuun ja kehotti naisia kellahtamaan nuotion lämpöiseen loimuun.

Taivaan kansi rei'ittyi tuhansista tähdistä, pakkaneen kiristyi. Yön tunteina revontulet heräsivät öisiin leikkeihinsä. Juha-Vainaan Maan suunnassa kiljahteli nälkäinen kettu, Viisisatanen. Naisia nämä erämaan merkilliset äänet pelottivat. Mutta Piera oli turvallinen ukko. Hän hieroi naisia sieltä ja täältä, etteivät paikat olisi pakkasessa kohmenneet. Ovela lapinmies sujautteli osaavat kätensä taljojen alle, syvälle turkisten poimuihin. Pian sinne upposi koko mies; ensin toisen, sitten toisen naisen tykö.

Koko yön Piera Vittorm vehtasi naisten kanssa. Laavussa oli lämmintä ja onnellista. Aina kun Viisisatanen viritti viiltävän laulunsa Juha-Vainaan Maassa, aina silloin Pieralle avautui tie ruotsalaiseen onneen. Piera ajatteli että miten maailmassa tämmöisiä naisia olikin olemassa. Antavat, eivätkä lyö edes korville.

– On ne ulkomaalaiset kohteliaita.

Hellästi Piera viimein peitteli naiset taljoihin. Hän kellahti itse heidän väliinsä ottaakseen aamuyön tunteina unoset kaiken tuon yöllisen ilon päälle.

Samaan aikaan majuri Remes heräili, käyskenteli ulos savotan pihalle. Hän kuulosteli Viisisataseen ääntelyä pohjoisesta. Mutta aamun valju taivas ei paljastanut Pieran salaisuutta Remekselle. Lapin taivas näkee kaiken, mutta se ei kantele.

Majuri huokasi raskaasti. Hän oli niin naisenhimon vallas-
sa ettei tupakkakaan maistunut. Viime aikoina hän oli ajatellut naisia enemmän kuin pomeranssiviinaa.

Koettelee, vaan ei hylkää Herra.

Piera Vittorm ei onnistunut käynnistämään moottorikelkkaa vielä seuraavanaakaan päivänä. Tätä hän ei isosti surrut, vaan ampui komean huurremetson. Hän suolisti linnun, kyni ja huuhteli sen avannossa. Hän sulloi metson mahaan toista kiloa sipuleita, varttikilon kovasuolaista voita ja pari kourallista karpaloita. Lopuksi hän työnsi metson peräreikään paksun katajakepin jonka varassa hän alkoi käristää lintua nuotiolla. Hän käänteli lintua tulen loimussa, sivellen tavan takaa sen täkkään voisulaa, niin että metso sai kauniin kultaisen pinnan. Olipa hyvät tuoksut! Ateria nautittiin kelohongasta halkaistujen laudanpätkien päältä. Naiset kaatelivat kuivaa valkoviiniä huurteisiin laseihin. Jälkiruuaksi juotiin kahvia, ja sitten leikittiin hippapasta skoonelaisittain.

Vasta kolmantena päivänä Piera Vittorm käynnisti moottorikelkan ja ajoi muina miehinä Kuopsuvaaraan. Retkikunnan saapuminen herätti hämmennystä ja pelkoa kämpällä. Oiva Juntunen joutui toteamaan, ettei hänen valitsemansa lymypaikka sittenkään ollut riittävän kaukana erämaassa, kun turisteja ilmestyi tavan takaa vierailuille. Ensinnä oli saapunut Naska, sitten sotilaita, lopulta Hurskainen ja nyt kokonainen kuorma.

Piera Vittorm nosteli moottorikelkasta naisten matkalau-

kut ja muut varusteet savotan pihalle. Äkisti majuri Remeksen mieleen juolahti että tässä saattoi nyt olla se tilattu naislähetys. Korvat punaisina majuri Remes muisteli kuinka hän oli Pohjanhovista soitellut Tukholmaan Stickanille.

Pian kävi ilmi että naiset olivat tosiaankin Stickanin lähettämiä. He toivat terveisiä Tukholmasta Oiva Juntuselle.

– Oih! Hih, he sanoivat. Piera Vittorm kantoi kapsekit kämpppään. Oiva Juntunen maksoi hänelle palkkion kyydityksestä ja opastuksesta. Summa oli suuri, sillä Vittorm väitti kuskanneensa naisia kolme päivää kairassa, oli konevian takia joutunut viipymään Sattalomavaarassakin pari yötä.

Kun Piera oli lähtenyt takaisin, komensi Oiva Juntunen majuri Remeksen puhutteluun vankiselliin.

– Mitä tämä merkitsee, tiukkasi Oiva Juntunen.

– Tuota... taisin minä päissään sille Stickanille soitella...

Oiva Juntunen oli todella vihainen. Hän oli heti nähnyt mitä väkeä vieraat olivat: nuoria ja kauniita, kalliisti puettuja, siis huoria.

– Minkä takia sinä sait päähäsi tilata tänne tuommoisen huorakuorman!

Majuri Remes ryki ja mutisi sitä ja tätä. Että silloin syksyllä oli tuntunut yksinäiseltä... varsinkin niitten kovien sateitten ja myrskyjen aikoihin...

– Ajattelin että olisikohan naisista seuraa... omalla tavallaan... tuli vaan soitelluksi sille Stickanille... juolahti jotenkin mieleen.

Majuri katsoi putkan hämärissä vetoavasti esimieheensä:

– Sinua minä oikeastaan enemmänkin ajattelin... nuorem-

pi mies... ja kun toden sanon niin Naska on sentään aika vanha. Kauniita näyttävät olevan vai mitä?

Kauniitapa hyvinkin, sen Oiva Juntunen myönsi. Mutta piileskelyn kannalta tämä huorajuttu tuntui vaaralliselta.

– Tästä tempusta sinulle pitäisi antaa puoli vuotta vankeutta, ärisi Oiva Juntunen majurille miesten palatessa pihalle. Portailla Naska jo huuteli miehiä tupaan. Naiset olivat asettuneet kämpppään mutkattomasti: pöydälle oli katettu viisi korkeajalkaista lasia. Keskelle oli nostettu suuri samppanjapullo. Agneta, tumma siropiirteinen tyttö, kenties kahdenkymmenen viiden ikäinen, heitti rullan serpentiinejä Oiva Juntusen villapaidan rinnuksille. Cristine, vaaleaverikko, pari vuotta Agnetaa vanhempi, poksautti tottuneesti samppanjapullon auki ja kaateli kuohuvaa juomaa laseihin. Naska ryyppäsi koko lasillisen yhdellä siemauksella.

– Voi olisitta kertonu että teillä on vaimot, että oisin tieniny pukia paremmat vaatteet päälle! Ja ruottia puhuvat, tulkkaapa Oiva mitä net sanovat.

Niin Kuopsuvaaran kultakämpä muuttui kaksikieliseksi. Oiva Juntunen ja majuri Remeksen oli ryhdyttävä Naskan ja ruotsalaisnaisten tulkiksi. Siinä oli puuhaa pitkin päivää, sillä naisilla oli paljon keskinäistä juteltavaa. Ensi alkuun Naska kummasteli, etteivät frouvat puhuneet montakaan sanaa suomea, mutta sitten hän ajatteli että semmoinen tapa oli vallalla hienommissa piireissä. Lapsena Naska oli kuullut kerrottavan että Nikolain hovissakin puhuttiin ranskaa eikä venäjää.

– Mie kyllä olen niin vanha ihminen etten mie ennää rupia ruottia opettelemaan. Suonikylässä opettelin vähän norjaa,

mutta senki oon jo unohtanu. Venättäkään en ossaa ku muuttaman virren verran.

Tervetuliasjuoma lämmitti Oiva Juntusen mieltä ja mahaa. Loppujen lopuksi nuorta naisseuraa tässä yksinäisyydessä kaittatiinkin. Naska oli mukava ihminen, mutta armottoman vanha.

Majuri Remes esitteli Kuospsuvaaran kämpän Agnetalle ja Cristinelle. Katseltiin kylpyhuone, joka herätti vieraisa ihastusta. Luotiin silmäys notkuviin ruokakomeron hyllyihin, vilkaisuun liinavaatevarastoon, käytiin kurkistamassa kaivoon ja pistäydettiin saunassa ja tallissa. Naiset koettelivat sontaluukun kaltereita ja virkkoivat:

– Hui, vankila!

Oiva Juntunen esitteli stereolaitteet. Hetki katseltiin väritelevision testikuva. Naiset olivat yllättyneitä kämpän loistokkuudesta. Oiva Juntusen itsetuntoa hiveli, kun kaikki sai osakseen ihastuneita kiitoksia.

Sovittiin että Naska yksinäisenä ihmisenä muuttaa kokkihuoneesta keittiöön. Majuri Remes vaimoineen, tässä tapauksessa hän ja Cristine, saivat kokkihuoneen asunnokseen. Agneta muutti Oiva Juntusen seuraksi tuvan puolelle. Kaikille riitti lakanoita, Remes oli ostellut niitä yllin kyllin Rovaniemen reisuillaan. Vessapaperiakkin oli vielä jäljellä yli 40 rullaa.

Naska piti naisia melkein miniöinään. Hänen mielestään oli oikein hyvä että taloon tuli nuoria naisia. Nyt hänen itsensä ei tarvinnut siivota yksin suurta kämppää eikä valmistaa ruokaa kahdelle kovasyöntiselle miehelle. Erityisesti pyykinpesussa nuorista rouvista olisi apua, iloitsi Naska.

Agneta ja Cristine tyhjensivät matkalaukkunsa savotan komeroihin. Heillä oli mukanaan suunnaton määrä keveitä hepeineitä, joita he auliisti esittelivät Naskalle. Oli ihania yöpaitoja, rintaliivejä ja verkkosukkia, monia pareja korkokenkiä ja punaisia sukkanauhoja vaikka millä mitalla. Naskasta tuntui että vain prinsessoilla saattoi olla noin ihania vaatteita ja koruja. Molemmilla naisilla oli suuri peili ja matkasilitysrauta. Huolellisia tyttöjä, saattoi Naska todeta. Entäpä monenlaiset tuoksu-vaat saippuat ja ihanat hajuvedet! Naskan ahavoituneet sieraimet olivat haljeta niitä haistellessa. Cristine lahjoitti Naskalle yhden pullon kaikkein kalleinta hajuvettä. Agnetalta Naska sai vaaleanpunaisen läpinäkyvän yöpaidan, joka ulottui maahan asti. Se oli niin kevyt että piti ihan katsoa peiliin ennenkuin uskoi sen olevan päällä. Agneta ja Cristine olisivat lahjoittaneet Naskalle myös kauniin punatukkaisen peruukin, mutta Naska tyytyi omaan valkeaan tukkaansa:

– Eihän sitä meikäläinen raski tehtaantukassa kulkea. Eikä se Vapahtaja taitais hyvää tykätä jos näkis että mullaki on valetukka päässä... menis Jeesukselta laskut sekaisin, niinhän sitä sanotaan että jokkainen hiuski on päästäis luettu. Ei sitä auta panna liikaa tukkaa vanhaan päähän.

Naisten virallinen asema myös sovittiin. Heidän taksakseen tuli 1000 kruunua päivässä. Palkasta ei pidätettäisi veroa ei sosiaalimaksuja missään maassa eikä milloinkaan. Työvaatteista naiset vastasivat itse. Meikkitarpeita ja hajuvesiä varten Oiva Juntunen lupasi maksaa 500 kruunua viikossa. Yksimielisyteen päästiin myös mahdollisten kuukautisten aiheuttamista työnsisäyksistä ja niiden korvauksista ja hyvityksistä. Työru-

peaman pituudeksi sovittiin alustavasti muutama viikko, vähintäänkin loppiaiseen asti.

Sitten naiset antoivat Oiva Juntuselle kirjeen, jonka Stickan oli Tukholmasta heidän mukanaan lähettänyt.

Kirje oli lyhyt ja tehokas. Stickan kertoi että hänellä oli ollut hiukan vaikeuksia naisten hankinnassa, mutta että lopulta juttu oli onnistunut. Elämänmeno Tukholmassa oli tavanomaista: huorabusiness ei oikein vetänyt, revyyhommat tuottivat monenlaista huolta, pornomarkkinat olivat läpeensä kyllästetyt, mutta uhkapelipuoli pyöri erinomaisesti. Niin että toimeen tultiin, kun ei valiteltu. »Kuten ehkä tiennet, kauppateknikko Hemmo Siira on vapautunut Långholmenista. Pari kertaa hän on käynyt minunkin luona tiedustelemassa, missä sinä mahdat piileskellä. Hän on kovin hermostunut. Väittää että teillä on jotakin selvittämätöntä. Täällä liikkuu sellaisia huhuja että hän olisi antanut sinulle tappotuomion. Kyllähän Siirasta semmoista sopii odottaakin. Ikävä juttu vai mitä. Siira muuten on käynyt Vehmersalmella ja Floridassa. Pariin viikkoon sitä ei ole näissä maisemissa näkynyt. Kiinni se ei ole joutunut, mutta on matkoilla.»

Oiva Juntunen huokaisi raskaasti. Monimurhaaja Siira oli nyt liikkeellä. Pitäisikö erämaan lukko vai löytäisikö Siira tiensä Kuopsuvaaraan? Oiva Juntunen nukkui yönsä levottomasti, eikä se ollut yksin Agnetan syytä.

– Ei maailma laiskoja elätä, huuteli Naska seuraavana päivänä kun Agneta ja Cristine tapansa mukaan loikoivat vuoteissaan puolille päivin. Koltramuori komensi naiset talousaskareisiin. Hiukan tottumattomia nämä olivat siivoustöihin, mutta Naska oli kärsivällinen opettaja. Hän ohjasi kädestä pitäen mi-

ten lattiat piti lakaista, miten kastikkeet maustaa ja miten laukat piti keittää saunan padassa ennenkuin ne saattoi pestä. Vastavuoeroisesti Agneta ja Cristine kampasivat joka ilta ja aamu Naskan hiukset. He opettivat tälle, miten lämpörullia käytetään ja kulmakarvoja ohennetaan. He olisivat halunneet lakata Naskan kynnetkin, mutta siihen tämä ei suostunut.

– Eihän sitä sormia sentään maalata, vanhus vastusteli, mutta antoi Agnetan punata varpaankyntensä, kun ne eivät näkyneet kengistä. Cristine sirotteli Naskan hopeanharmaille hiuksille kultalameeta. Naskaa nauratti kun hän katsoi peiliin:

– Olisipa nyt Kiureli kattelemassa!

Remes rakastui räjähdysenomaisesti. Hänen karu mustapartainen muotonsa ikään kuin suli pois. Hänestä tuli hajamielinen, auttavainen miehenkõiriläs, joka puheli pehmoisia, availi naisille ovia, otti tuolloin tällöin lakin päästään ja suuteli käsille. Hän hiihteli ihastuksensa kohteen, Cristinen, kanssa usein Juha-Vainaan Maassa avaten latua esimerkillisellä uutteruudella. Jos Cristine tahtoi levätä, Remes riisui turkkinsa ja levitteli sen kaatuneen kelon päälle, jotta naisen pemppu ei olisi istuesssa kylmettynyt. Remes oli niin rakastunut että hänen silmänsä vetistyivät aika ajoin. Entisen juomarin askel terhakoitui, maha vetäytyi yön taakse, kiinteytyi ja jäi sinne. Upseerin sydän löi joskus onnellisesti joutilasta, etenkin silloin kun majuri onnistui tavallista syvällisemmin lähestymään rakkautensa kohdetta. Cristine vastasi majurin tunteisiin kaikella sillä hellyydellä ja intohimolla, jota hän korkealla ammattipätevyydellään kykeni osoittamaan.

Remes jo suunnitteli eroamista omasta vaimostaan. Tällä ei varmaankaan olisi mitään järjestelyä vastaan. Paha vain että Cristine oli huora, eivätkä edes juopot upseerit mielellään menesellaisten kanssa vihille. Remes puhui kauniisti uudelleenkoulu-
tuksesta ja ammatinvaihdosta, mutta tässä asiassa hän ei saanut

järin suurta vastakaikua Cristineltä. Tytön mielestä oli myöhäistä ja ajattelematonta palata lapsuudenaikaiseen siveellisyyteen ja siihen liittyneeseen ainaiseen köyhyyteen. Asian ymmärsi kun kuunteli Cristinen kertomusta suvustaan. Tyttö oli tosiaan läh-
töisin kurjista oloista.

Alun pitäen Cristinen suku oli saksalaista. Hindenburgin aikaisessa Berliinissä oli tapana ottaa köyhiä suuriperheisiä ihmisiä asumaan vasta valmistuneisiin kivitaloihin, sillä ne olivat vielä rappareitten jäljiltä kosteita ja siten epäterveellisiä kunnon ihmisten asunnoiksi. Cristinen suku oli asunut kuivaksi kymmeniä huoneistoja: puoli vuotta tai vuoden päivät kutakin kerrallaan. Niin oli tuotettu inhimillistä lämpöä Saksan porvaristolle. Tästä kaikesta kuivaksiasujat saivat palkakseen paitsi ilmaisen asunnon, myös keuhkotautia, hinkuyskää ja reumatismia. Cristinen vanhemmat pelastautuivat muuttamalla Tanskaan. Paremmiin ei juuri mennyt sielläkään. Luuvalo piti jatkuvaa asuinsijaa Cristinen vanhemmissa. Koti oli köyhä, ja heti kun Cristinelle olivat kasvaneet rinnat ja takamus saanut tarvittavaa leveyttä, hän oli matkustanut Kööpenhaminaan olutkapakan tarjoilijaksi. Oluen vaahdottamat sutiparrat olivat vihjaisseet Cristinelle eräästä helposta ja miellyttävästä mahdollisuudesta ansaita rahaa. Tähän mahdollisuuteen köyhä, suloinen Cristine oli viipymättä langennut. Häveliäisyssyistä hän oli muuttanut Tukholmaan, jossa saattoi harjoittaa uutta ammattiaan tarvitsematta koko ajan pelätä että hänen vanhempansa saisivat asiasta vihiä. Cristine halusi suojella rakkaita luuvaloisia vanhempiaan. Vieläkin hän lähetti Tanskaan kerran kuukaudessa tuhat kruunua ruoka-apua.

Tarinansa päätteeksi Cristine itki hiukan. Juttu teki hänet aina niin surulliseksi, vaikkei siinä ollut mitään perää. Mutta miehille kertakaikkiaan piti aina kertoa omasta menneisyydestään, ja tästä tarinasta Cristine itse tykkäsi eniten.

Surullinen kertomus sai Remeksen sydämen melkein pakahtumaan. Hän polvistui Cristinen eteen ja kosi tyttöä alustavasti. Jos Cristine vaan jättäisi nykyiset ansionsa, he voisivat mennä vihille. Remes väitti että majurin tuloilla pieni perhe tuli jokseenkin hyvin toimeen. Surumielisesti Cristine pudisti päätään.

– Jos sinä olisit edes kenraali... silloin meillä olisi hitunen toivoa, virkkoi tyttö kyöneleet silmissään. Hänellä oli tosiaankin lujaa tahtoa ja palavaa halua vapautua siveettömästä elämäntavasta, mutta hän näki ettei suomalaisen majurin ansioitten varaan voinut rakentaa mitään pysyvää ja moraalisesti kallisarvoista.

Agnetan ja Oiva Juntusen yhteiselämä oli suvaitsevaa ja intohimoisen toverillista. Agneta oli joskus tavannutkin Oivan tämän hipoissa Humlegårdin asunnossa. Voi voi miten sielä olikin ollut hauskaa! Ainoa asia, josta Oiva Juntunen moitti Agnetaa, oli tytön tapa sauhutella huumeita. Oiva Juntunen kielsi jyrkästi polttelemaasta hashista savotalla. Oiva jopa uhkasi lähettää tytön takaisin Tukholmaan, ellei tämä kykenisi luopumaan tuhoisasta tavastaan. Siitä pitäen tyttö veteli sauhunsa savotan vankihuoneessa, jonne oli helppo pujahtaa kenenkään näkemättä ja jossa sai taatusti olla rauhassa. Kun Oiva luennoi huumausaineitten vaarallisuudesta, tuhahti tyttö:

– Ydinsotaa vartenko tässä pitäisi itseään säästellä?

Agnetan suvussa oli aina pidetty tapana kuolla nuorena, mieluummin vielä viinaan ja riettauksiin kuin kunniallisesti. Agneta kehui että hänen suvussaan oli ollut huoria niin kauan kuin perimätieto jaksoi muistaa. Agnetan tädin isoäiti esimerkiksi oli ollut ilotyttöä Helsingissä 1800-luvun jälkipuoliskolla. Naista oli kutsuttu Silkki-Sylviksi, koska hän oli aina pukeutunut aitoihin silkkikankaista ommeltuihin vaatteisiin. Silkki-Sylvi oli ollut varakas ilotyttö, mutta hän ei päässyt nauttimaan vauraudestaan, sillä hän kuoli yllättäen sikiönlähdetyksessä vuonna 1881, vasta 24-vuotiaana. Agneta tiesi että Sylvi oli haudattu Helsingissä Vanhankirkon hautausmaahan, mutta kun haudalle ei koskaan tuotu kiveä, ei sitä enää voinut paikallistaa, sillä puuristi oli aikoja sitten lahonnut pois.

Naska pani merkille että Remeksen ja Juntusen rouvat olivat iloisia ja uudenaikaisia ihmisiä. Kolttamuori kyllä käsitti että nykyaikana ihmiset käyttäytyivät merkillisesti, mutta ihan kaikkea hän ei voinut sietää. Kun Agneta esimerkiksi iltaisin sonustautui korkeakorkoisiin kenkiin ja mustiin verkkosukkiin ja tepasteli puolialastomana kämpässä, moitti Naska siitä rouvaa.

– Senkin nävökäs! Menetkö siitä pukemaan päälle! Lunsan saat ku nuin ohkasissa kampeissa kieput.

Naska Mosnikoff oli hurskas vanha ihminen. Hän yritti opettaa molemmille ruotsalaisrouville uskonnon asioita, teetti näillä ristinmerkkejä ja laulatti kirkkoslaavia, mutta tulos oli huononpuoleinen. Tavan takaa tuvassa raikui maailmallinen nauru. Naskan mielestä iloita kyllä sai, ei sitä Jumala kieltänyt, mutta oliko pakko keikistellä puolipukeissa miesten nähden ja ryyppiskellä punaisia viinejä ja polttaa alituisen tupakkaa!

Nuorten rouvien piti käsittää, ettei elämä ollut pelkkää iloa ja hupatusta.

Naska sanoi että jokaisen ihmisen pitäisi kantaa itselleen oma syntikumpunsa. Siten saisi kaikki syntinsä anteeksi ja pääsisi ikuiseen iloon niinkuin hurskaat munkit.

– Mikä se syntikumpu on, kiinnostui Agneta, joukon syntisiin.

Naska kertoi että aikoinaan Petsamossa oli ollut kaksi luostaria, Ylä-Luostari ja Ala-Luostari. Tiedettiin että Ylä-Luostarin munkit olivat hurskaampia kuin Ala-Luostarin veljet. Munkkien piti pysytellä tiukasti erossa kaikista maailman houkutuksista, kyllä kai Agneta ja Cristine sen tiesivät? No, Ala-Luostarissa oli muuan komea, nuori munkkiveli, joka yhtenä pimeänä syysyönä oli mennyt rajan yli Norjaan ja sekaantunut siellä erääseen norjalaiseen tyttöön. Seurauksena oli, että norjalaisnainen oli rakastunut munkkiin ihan tolkkottomasti. Hän oli seurannut munkkia Petsamoon ja Ala-Luostariin saakka. Oli tahtonut muuttaa asumaan luostariin.

– Ihan samaan keljaan se pyrki. Oli itkenyt ja rukoillu igumeenia päästämään sisälle. Oli luvannut ruveta vaikka nunnaksi jos huolisivat.

Hurskas igumeeni oli hurjistunut kerrassaan. Raikuvien liturgien saattelmana rakastunut norjalaistyttö oli karkotettu luostarista. Häntä oli soimattu Saatanan morsiameksi, ja ne paikat joihin nainen oli jalallaan astunut, oli pesty moneen kertaan, ja kaikki huoneet joissa nainen oli käynyt, oli kuurattu puhtaiksi ja suitsutettu pyhiksi taas. Lopulta oli vielä rukoiltu kaikilta pyhiltä, ettei saastunut nainen sentään joutuisi suoralta

kädeltä helvettiin, vaan saisi viimeisellä tuomiolla mahdollisuuden sovittaa törkeät aikeensa.

Sitten oli otettu käsiteltäväksi munkki, joka oli langennut naiseen, vieläpä vierasmaalaiseen naiseen. Siinä oli munkkipoloisella syntiä kerrakseen. Hän katui viikkotolkulla, huusi ääneen armoa Jumalalta ja kaikilta pyhiltä, kiemurteli maassa, saveksi itseään, repi riekaleiksi puolenkymmentä munkinkaapua näin osoittaakseen katumuksensa syvyyttä. Lopulta igumeeni heltyi ja hyväksyi hänet takaisin luostariveljien joukkoon, ei kuitenkaan enää toisten veroisiksi, vaan syntiveljeksi, jonka piti harjoittaa ikuista katumusta niin luostarin olollisessa vaivassa kuin tulevassa kiirastulessakin, jota munkille luvattiin erityisen runsaskätisesti. Merkiksi katumustyön loputtomuudesta igumeeni määräsi syntiveljen kantamaan joka päivä säkillisen multaa luostarin takapihalle. Hehdon vetoinen säkki, joka täytettiin soralla ja kivillä, oli ankaran raskas kannettava. Uskollisesti munkki täytti joka päivä säkin ja kantoi sen jalat horjuen igumeenin osoittamaan paikkaan. Pian syntisäkeistä kasvoi syntikumpu, vuosien mittaan syntimäki, joka ulottui jo luostarin räystäääseen. Munkki tottui säkkien kantamiseen, hän oli suurikokoinen mies joka olisi päässyt hyvälle ansioille missä tahnassa satamassa lastaustöissä. Kymmenen vuoden kuluttua syntikumpu oli jo suuren talon korkuinen, mutta munkki vain jatkoi kummun korottamista. Välillä luostari sai uuden igumeenin, joka katseli mäkeä mietteliäänä. Hän päätti että ammoin tehty synti oli jo sovitettu, ettei enää tarvinnut kantaa lisää multaa ja kiviä mäkeen. Luostari uhkasi peittyä syntikummun varjoon; sekin kiirehti armahdusta.

Munkki oli kuitenkin niin perin juurin tottunut kantamiseen ettei häntä saatu vieroitetuksi siitä. Hän väitti ettei tuntenut vieläkään sovituksen tulleen, vaan syntikummun kantomista oli sielun autuuden nimissä jatkettava. Lopulta mäki oli valtavan suuri. Se kasvoi reidenvahvuisia puita ja sen harjalle johtivat portaat. Norjasta saakka sitä käytiin katsomassa. Sannottiin että jos huora nousi syntikummulle, hän palaisi sieltä siveänä takaisin. Vilkkaimpaan turisticaikaan syntikummulle kاپusi satoja naisia.

– Mie kävin Ala-Luostarissa ensimmäisen kerran jo ennen naimisiinmenoa. Silloin se munkkirukka oli jo likelle yheksänkymmenen ikäinen. Vielä se raahasi joka päivä sinne ylös multaa. Talvella se ukko laski alas säkki takapuolen alla ku arveli ettei igumeeni nähny. Se oli jyrkkä ja iloinen mäki.

Kun munkki oli vihdoin kuollut säkkinsä alle, hänet oli todettu viimeinkin maallisista synneistä puhtaaksi ja siunattu niinkuin muutkin munkit. Monta vuosikymmentä kumpu sai maatua ja villiintyä, kunnes saksalaiset miehittivät Petsamon. He kaivoivat kummun laelle ilmatorjuntapesäkkeen, koska paikka oli korkealla ja koska maaperä oli helppo kaivaa. Sitten venäläiset tulivat ja räjäyttivät syntikummun taivaalle, eikä sitä enää ole.

Vain synti on jäänyt jäljelle.

Erämaaetsivä Hurskaisen epäileväinen mieli pakotti hänet ajamaan eräänä pimeänä talvi-iltana Kuopсуvaaraan. Hän oli alkanut pelätä ettei majuri Remeksen oleskelu hylätyllä metsäkämpällä sittenkään ollut tavanomaista turismia. Itse asiassa miehen piti olla melko erikoinen kun asettui asumaan tällaiseen kivieliöön pahimpana kaamosaikana.

Kenties majuri oli hullu? Sinänsä sellainen ei ollut rangastavaa. Hulluudesta ihmisiä ei voinut tuomita edes sakkoihin. Oli siinäkin laki: varomattomuudesta liikenteessä saattoi saada kolmekymmentä päiväsakkoa, mutta varomattomuudesta elämässä ei mitään.

Vaan entäpä, jos majurilla oli jotakin tunnollaan? Ettei vaan ollut taas kyse jostakin StellaPolaris -hankkeesta? Asekätkentää, sotilaallista juonittelua, vakoilua? Jospa majuri kauppaSi Suomen armeijan kalustoluetteloita norjalaisille? Täältä oli lyhyt matka Norjaan, joka kuului Natoon... majuri saattoi kenenkään estämättä ajella moottorikelkalla rajan yli ja nyhtää hyvät rahat pienen suomettuneen puolueettoman maan sotasalaisuuksia kaupittelemalla! Hänen piti vaan ajaa Kautokeinon ja sopia Pohjois-Atlantin liiton agentin kanssa rauhallisesta tapausmispaikasta. Miljoonat kruunut vaihtaisivat omistajaa...

Oli ollut liikkeellä huhuja kultakaivoksestakin. Remes oli kaivanut Siettelön latvapurolla viime kesänä kultaa, mutta olivatko kaikki luvat kunnossa? Oliko majuri löytänyt emäkallion ja louhi kultaa ilman asiaankuuluvia valtauspapereita?

Hurskainen pysäytti moottorikelkkansa parisataa metriä ennen kämppää. Onneksi majurilla ei ollut vahtikoiraa. Nyt oli erinomainen tilaisuus tarkkailla epäilyttävän upseerin puuhia tulematta ilmi.

Poropoliisi lähestyi savottaa tuulen alapuolelta. Juuri kun hän oli ohittamassa tallirakennusta, sieltä kuului vaimea yskäisy. Se ei ollut lähtöisin Remeksen kurkusta. Nainen siellä köhi, nuori nainen.

Hurskainen kurkisti sisään sontaluukusta. Äimistyneenä hän totesi että luokkuun oli asennettu kalterit. Ristikkojen takana oli todella nainen, kaunis ruskeaverikkö, pukeutunut niinkuin kaupunkilaiset. Nainen oli asettanut kynttilän palamaan pilttuuseen ja sormeili hermostuneena sätkäkonetta. Näkymä oli jotenkin kiusaavan ristiriitainen: nainen oli pukeutunut kalliisti, mutta kääri sätkää niinkuin pitkäaikaistyötön. Näytti siltä kuin nainen olisi ollut salaisissa puuhissa.

Agneta sytytti hashissätkän. Hän veti savua syvälle keuhkoihin. Aah... Poropoliisi Hurskainen näki heti että tässä sauhuteltiin huumausainetta. Ei tavallisesta nikotiinista silmät noin muljahtele.

Merkkillinen juttu. Tänne erämaahan oli viranomaisten tietämättä rakennettu vankihuone, ja tässä sellissä käytettiin nyt huumausainetta. Nuori kaunis nainen siellä itseään tuhosi. Voi tavatonta, ajatteli Hurskainen. Tällaista hän ei olisi majuri Re-

meksestä uskonut. Tämän kaiken hän oli paljastanut ilman ilmiäntoita!

Poltettuaan sätkän loppuun Agneta puhalsi kynttilän sammuksiin ja palasi kämppään ollen sen näköinen kuin olisi tullut käymälästä. Huojentuneelta hän näyttikin. Hurskainen totesi että savotta oli sähköistetty: tallissa hyrisi pieni dieselgeneraattori. Hurskainen ajatteli ettei majuri ainakaan tyhjätasku ollut, kun oli onnistunut hankkimaan tähän viheliäiseen kairaan noin kauniin naisen ja kaikki mukavuudet. Nyt poliisi käsitti minkä takia Remes ajeli pitkin tiettömiä erämaita kylpyamme moottorikelkan perässä. Tuollainen nainen tuskin tyytyi Anttilasta ostettuun muovisaaviin.

Aivan ilmeisesti majuri oli saastuttanut kauniin naisen huumeilla ja piti tätä nyt vallassaan niinkuin ilkeä vuorenpaikko suloista, avutonta keijukaista. Herroilla oli omat iljettävyytensä. Hurskainen tunsu kateuden piikin nirhivän lihaansa. Hän kurkisti kämpän ikkunasta sisään nähdäkseen mitä peliä Remes sisällä piti.

Kokkihuoneen ikkunasta Hurskainen näki että kämpässä oli muitakin naisia. Todellinen elostelija majuri näyttikin olevan. Äskeinen kaunotar jutteli iloisesti toisen, kenties vielä sievemmän tytön kanssa. Molemmat naiset olivat vähissä vaatteissa, ikäänkuin valmistautumassa revyyesitykseen. Verkkosukat, korkokengät, mustat rintaliivit... poliisi Hurskaisen kairoilla karskiintuneet silmät laajenivat ällistyksestä.

Varastohuoneen ovi avautui ja keittiöön astui ikivanha nainen. Pienikokoinen, jotenkin tutulta vaikuttava vanhus, joka oli verhoutunut kylpyviitta. Hän oli tullut kylvystä, Remes oli

siis tehnyt varastokomerosta kylpyhuoneen. Hurskainen kurkisti komeron ikkunasta sisään. Siellä todella oli se sama kylpyamme, jonka majuri oli kairaan lumikiitäjällä vetänyt.

Erämaaetsivä tunnisti pienen eukon. Tässä oli nyt takuulla sama vanhus, joka oli syystalvella kadonnut erämaahan. Naisesta oli ollut lehdissä kuvia ja uutisia televisiota myöten. Eukko olikin siis yhä elossa ja terveenä. Kehtasi vielä käydä kylvyssä niinkuin ihmiset ainakin.

Ukkoherran puolen ikkunasta Hurskainen näki viimein itsensä majurin. Tämä istui tyytyväisen näköisenä pöydän ääressä pelaamassa pasianssia. Majuri näytti pelaavan rahapeliä itseään vastaan. Turmeltunut tapa viettää aikaansa, ajatteli Hurskainen. Itsekin hän oli joskus kokeillut samaa, mutta oli aina jäänyt itselleen häviölle, joskus suuriakin summia. Kun niitä rahoja käytti, tuntui kuin olisi varastanut itseltään. Majuri siemaili välillä rökkiolutta ja tuprutteli hoikkia sikaareja. Oli miehellä oltavat, totisesti! Elettiin kuin keisarit, ja aivan selvästi monenlaisiin rötöksiin syyllisinä. Että rikollisuus olikin niin lujassa ihmislihassa. Lakia kierrettiin ja jos ei voitu kiertää, rikottiin. Ihan niinkuin New Yorkissa.

Ihmeet eivät vielä olleet lopussa. Ihan ikkunan ääressä käsöörin pöydän ääressä istui majuria nuorempi mies, selvästi kaupunkilainen, kädessään siro vasara ja talta. Miekkonen napputteli vasaralla pientä keltaista metallinpalaa, lohkoii siitä murusia. Pöydällä oli pronssinen maustehuhmar, kirjevaaka ja suppilo sekä litran vetoinen lasipullo. Liinalla oli keltaisia jyväsiä, joita mies suurennuslasin avulla lajitteli ja muovaili.

Kultaa, ähkäisi poropoliisi Hurskainen. Totisesti tällä käm-

pällä oli laittomuus huipussaan.

Hurskainen päätti järjestää laillisen ja äkillisen ratsian tällä merkillisellä savotalla. Hän latasi virkapistoolinsa, kiersi kämpän pääovelle, antoi sille reidenjatketta ja ryntäsi tupaan.

– Seinää vasten joka sorkka!

Hurskainen tutki oliko kenelläkään aseita. Ei ollut. Majuri Remeksen puukon hän irrotti vyöltä. Kun Hurskainen kopeloi Naskaa löytääkseen eukolta aseensa, vanhus kimpaantui ja sivalsi poliisia ympäri korvia.

– Minua et kopeloi, kivahti Naska ylpeästi.

– Teillä näyttää olevan täällä ihan kotikutoinen vankilakin. Marssitaanpa joukolla sinne, määräsi Hurskainen. Häntä ihmetytti, mitä varten majuri Remes oli savotalle vankilan rakentanut. Mutta kaikki selviäisi aikanaan, kunhan kuulustelut pääsisivät alkuun.

Ensin Hurskainen kuulusteli Naskaa. Selvisi että nainen todellakin oli Naska Mosnikoff, karkumatkalla kotoaan ja vanhainkodista. Oli erehdyttänyt viranomaisia olemalla eksymättä erämaahan ja jättämällä kuolematta, vaikka niin oli televisiossa ja lehdistössä ilmoitettu. Vähintäänkin kuusikymmentä päivä-sakkoa, arveli Hurskainen. Noin iäkästä ihmistä tuskin kannatti vankilaan panna. Lyhyestäkin tuomiosta tulisi helposti elinkautinen. Kuulustelun jälkeen Naska sai köpitellä takaisin selliin.

Seuraavaksi Hurskainen kuulusteli molempia nuoria naisia. He olivat ruotsalaisia eivätkä osanneet puhua sanaakaan suomea. Poliisi Hurskainen oli käynyt Hyvinkäällä keskikoulun, ja sen suomalla kielitaidolla hän kykeni selvittämään, etteivät naiset olleet järin siveitä. Itse asiassa he olivat irtolaislainsää-

dännön alaisia. Miten lie Ruotsin lain mukaan, aprikoi Hurskainen. Tässä olisi nyt Eila Kännölle taas karkotettavaa.

Majuri Remes ei ollut yhteistyöhalukas. Hän uhkasi iskeä Hurskaisen leukaperät hajalle, vääntää niskat nurin ja vetää popoliisiin koivet solmuun. Mitään majuri ei tunnustanut, vaan antoi ymmärtää että Hurskainen tekisi viisaasti jos lakkaisi heristelemästä pistoolia ja luikkisi pikaisesti tiehensä. Oli tässä maassa ennenkin tehty ruumiinavauksia. Elävältä.

Ajatus sai Hurskaisen hytisemään. Hän oli ollut mukana muutamissa ruumiinavauksissa. Hän komensi Remeksen takaisin putkaan ja otti vielä kuultavaksi Oiva Juntusen.

Tämä kuulusteltava oli toista maata. Hän esitti kaunopuheisen vetoomuksen kolttavaimo Naska Mosnikoffin puolelta. Oiva Juntunen liikkui miltei kyyneliin saakka kertoessaan naisparan suunnattomista kärsimyksistä, joita hän kissoineen oli joutunut kokemaan. Läpi myrskyävän, jäisen erämaan oli tämä maailman vanhin koltta taivaltanut, kuumeissaan ja vanhuuden aiheuttamassa shokissa, kunnes hän ja majuri Remes olivat pelastaneet naisparan ja antaneet hänelle lämpimän tilapäiskodin.

– Tarkoituksemme oli tehdä hänestä ilmoitus teille viranomaisille, mutta tuo vanhus vastusteli asiaa, ja me ajattelimme että ehtiihän tässä... kun hänellä ei ole omaisiakaan jotka kaipaisivat. Pyydän että ymmärrätte häntä, ja onhan vaimoparka lain mukaan sentään ihminen hänkin.

Hurskaisen oli pakko myöntää ettei rikkomus ollut suuri. Mutta mistä oli peräisin kulta? Mikä oli Oiva Juntusen nimi, ammatti, syntymäaika?

Oiva Juntunen oivalsi oitis että nyt oltiin tekemisissä vaarallisten aioiden kanssa. Hän ilmoitti nimensä, valehteli synty-määikansa ja sosiaaliturvatunnuksensa sekä ammattinsa. Sit-ten hän katui että oli paljastanut nimensä ja yritti väittää että hän olikin tosiasiaa muuan amanuenssi Asikainen. Se ei kuitenkaan enää vakuuttanut erämaetsivää, joka päätti toimittaa kaikki Kuopsuvaaran asukkaat Kittilään.

– Nimismies saa kuulustella teitä kaikkia. Minä vien teidät sinne vaikka yksitellen. On se laki voimassa erämaissakin.

Oiva Juntunen vähätteli:

– No... tässähän on kyse enemmänkin tulkinnasta kuin varsinaisista rikkomuksista. Koetakaahan nyt joustaa, ajatelkaa asiaa vähän meidän kannaltamme. Täällä toki on pari ulkomaa-laista naista, mutta onko se mikään rikos? Senkö takia te meidät pidättäisitte? Kulthaakin on, hitunen... voisi siitä muuten lohjeta teillekin pieni kimpale. Näin meidän kesken voin vakuuttaa että kultaan kannattaa nykyisin sijoittaa.

Hurskaisen mieleen muistui avioero puolitoista vuotta sit-ten. Vaimo oli jättänyt ja vienyt lapset mukanaan. Ruokkoa pi-ti maksaa 845 markkaa kuukaudessa. Se oli poliisin palkasta lohduton summa. Nytkin oli rästissä puolen vuoden maksut. Auto oli ollut pakko jättää ruostesuojaamatta kun ei ollut rahaa. Toisaalta, valmiiksi ruostunut se jo olikin. Uuteen jos vaihtaisi, pitäisi väliä maksaa kolmekymmentätuhatta. Hurskainen huokasi. Tässä vielä jollakin oli varaa puhua kullasta.

– Vaikka antaisitte minulle 35 000 markkaa, minä en voi-si katsoa tätä juttua sormieni läpi, totesi poliisi jäätävästi. Oiva Juntunen heilautti kättään maireasti:

– Eihän tässä ole kysymys kolmestakymmenestäviidestä-tuhannesta, ei ollenkaan! Minä maksan teille 50 000 puhraa-na kultana käteen, jos sallitte meidän jatkaa vaatimatonta erä-maaelämäämme täällä. Emmehän me ketään häiritse vai kuin-ka? Kuka meistä voisi olla kiinnostunut? Vakuutan ettei meillä ole mitään salattavaa, tarkoitan rikollisessa mielessä. Me vaan olemme vähän erikoisia... on takana avioeroja ja muuta sellaista. Tekee joskus mieli yksinäisyyteen ja rauhaan. Kaukana täältä on kavala maailma, ja kaukana tahdomme sen pitää, maksoi mit-tä maksoi. Viisikymmentätuhatta siitä on pieni hinta. Ystävänä minä sen maksan teille vaikka heti.

Hurskainen mietti. Jos ruokkorästit maksaisi kokonaan pois, ostaisi uuden auton, siihen Nokian 09 renkaat se tiesi vasta 44 000 markkaa. Mitä loppuilla kuudellatuhannella voisi tehdä? Voisi ostaa kelsiturkin ja semmoisen digitaalikellon jota sukeltajat käyttävät. Stereotkin voisi hankkia, ja mittapuvun. Matkai-luhotellissa saattaisi herkutella riekkopadalla ja tarjoilijatyttöä, Ilseä, olisi mukava leikisti pyytää Kanarialle surffaillemaan.

– Ei tule kuuloonkaan, lausui Hurskainen epävarmasti. Viisikymmentätuhatta tuntui sittenkin liian pieneltä summal-ta.

– Kun toden sanon niin saatte 70 000 markkaa. Se on sentään hyvä hinta pienelle joustolle, esitti Oiva Juntunen.

Hurskainen alkoi ajatella asiaa ikäänkuin siviilimiehen nä-kökulmasta. Mikä pakko hänen oli ikäänsä toimia poliisina, vieläpä Lapissa, jossa surkeimmatkin porovargaat pitivät häntä pilkkanaan? Voisi jättää kaiken. Kyllä hän olikin jo tarpeeksi pa-llelluttanut itseään nuotioilla ja tunturien tuulissa. Puolentois-

ta vuoden sisällä oli naama palettunut kaksi kertaa. Eläkeikään mennessä nokka ehtisi jäätyä vielä ainakin 20 kertaa. Mitä poliisi-siylivaltio siitä välitti? Ja tiedettiin ne poliisien eläkkeet.

– Jos ehtana kultana saisin, satatuhatta?

Oiva Juntunen kiirehti heti vastaamaan:

– Sovittu! Saatte 100 000 markkaa, joko kultana, tai jos tahdotte seteleinä, majuri käy Rovaniemellä vaihtamassa. Mei-hin voitte luottaa.

– Kyllä minä kultana mieluummin ottaisin. Onhan tuossa kirjevaaka. Mutta tästä ei sitten saa tehdä juttua. On niitä met-rojupakoita ilmankin tarpeeksi.

Oiva Juntunen vakuutti että asia hoideltaisiin luottamuk-sellisesti. Hän pyysi poliisia luovuttamaan virka-aseensa ja saat-teli tämän sitten putkaan, jossa naiset ja Remes odottelivat kuu-lustelun tulosta. Yksi pidätetty lisää, ilmoitti Oiva Juntunen sulkiessaan Hurskaisen putkaan. Sitten Oiva Juntunen vinttasi kaivosta kultaa tarvittavan määrän, kävi harhautusmielessä aje-lemassa lumikiitäjällä maastossa, ja sopivan ajan kuluttua hän vapautti kaikki vankilassa istujat.

Oiva Juntunen mittasi pulloon sadantuhannen markan ar-vosta kultaa. Hurskainen allekirjoitti kuitin. Oiva Juntunen van-notti että Hurskaisen piti olla rästä jutusta täysin tietämätön, piti osata näytellä köyhää vaikka omistikin 100 000 markkaa. Hurskainen väitti että hän osasi pitää jutun salaisena. Hän ker-toi näytelleensä Hyvinkään Työväen Näyttämöllä Juhaa vuonna 1967, ja oli saanut siitä osasuorituksesta paremmat arvostelut lehdessä kuin Hinkkasen Topi, vaikka Topi oli saanut näytellä Shemeikkaa, joka on luonneosa.

– Hyvä on, uskotaan. Haappa Remes kenkälankkia.

Oiva Juntunen puleerasi Hurskaisen sormet ja paineli kuitin alle poliisin sormenjäljet. Hänellä oli siihen puuhaan tottumuusta. Hän nautti kovin voidessaan ottaa poliisilta sormenjäljet. Joskus näinkin päin, hän virkkoi tyytyväisenä.

– Tämä on siltä varalta ettei sinulle juolahtaisi päähän tulla pyytämään paria kiloa lisää kultaa, selitti Oiva Juntunen. Hän otti Hurskaisen sormenjälkiä myös muualle, kultapullojen kylkiin, Remeksen sotilaspassin takakanteen, naisten korkokenkiin ja vöitten solkiin.

Hurskainen oli niin innostunut kultapullostaan että sonnustautui saman tien taipaleelle. Ei kelvannut yösija, vaikka savotan väki tarjosikin ruokaa ja lämpimän vuoteen. Onnellisena erämaaetsivä kaarteli lumikiitäjällä läpi Hirtettyjen Kettujen Metsän, kohti Puljua. Hän ajatteli vetää roskakorin Kittilän nimismiehen päähän, kun palaisi Rovaniemeltä kullanmyynnistä ja menisi anomaan siirtoa etelään. Iskisi ukon päähän roskakorin korvia myöten.

– Ei siitä saa kuin viisi päiväsakkoa, jos sitäkään.

Joulunalusviikolla majuri Remes lainasi Piera Vittormilta luodikon, ampui kaksi metsoa, kyni ne ja ripusti vankiselliin riip-pumaan. Sen takia vankilaan, etteivät ketut, mukaanluettuna Viisisatanen, olisi päässeet niitä näykkimään.

Tehtiin muitakin jouluvalmisteluja. Oiva Juntunen ja majuri Remes kaatoivat Juha-Vainaan Maasta sopusuhtaisen joulu-lukuksen. Remes veisti lankuista kuuselle soman ristijalan. Saunaan kannettiin vettä, piisiin pilkottiin puita, kylpyamme valkaistiin ja lattiat kuurattiin. Oiva Juntunen vuoleskeli joukon tuomaanristejä. Hänet oli palkittu Turun keskusvankilassa eräänä jouluna nimenomaan tuomaanristien vuoleskelusta. Ne myytiin vankeinhoidon hyväksi Turussa kirpputorilla. Saaduilla rahoilla vangit yleensä ostivat rauhoittavia tabletteja pimeiltä markkinoilta.

Yhdessä naisten kanssa Oiva Juntunen valmisti joukon kuusenkoristeita kävyistä ja jäkälistä, joita hän oli kesän aikana suuret määrät tullut keränneeksi.

Mitä lähemmäksi joulua tuli, sitä hurskaammin Naska valit-teli ettei hänellä ollut tilaisuutta päästä tsasounaan, ei edes jouluna. Majuri Remes päätti lievittää kolttamuorin kirkonkaipuu-ta. Hän ryhtyi höyläämään vanhukselle suurikokoista ikonike-

hystä. Cristine, joka oli erinomainen meikkaaja, sai tehtäväksi laatia ikoniin asiaankuuluvan kuvan. Majuri luonnosteli kolikynnällä puiselle metrin korkuiselle alustalle karkeasti Neitsyt Marian ja Jeesuslapsen hahmot. Pyhäinkuvan maalaamisessa Cristinellä kului aikaa neljättä tuntia, kun hän yleensä selvitti omien kasvojensa parantelun tunnissa tai kahdessa. Lopputulos olikin sitten todella kaunis. Kuvan perusteella Neitsyt Maria olisi ollut varteenotettava voittajaehdokas Miss Eurooppa -kisoissa – jos olisi ollut elävä – ja Jeesuslapsikin näytti somemmalta kuin Shirley Temple aikoinaan. Ikonin kestävyyttä historiaa ajatellen ei voitu taata, sillä Cristine käytti sen maalaamiseen etupäässä mascaraa, huulipunaa ja kasvovoiteita sekä kynsilakkaa ja muuta sellaista. Oiva Juntunen muovaili puhtaasta kullasta loistavan ikonin jokaiseen kulmaan ruusukkeet sekä naputteli vasaralla Jeesuslapselle kullankimalteiset silmät. Neitsyt Marialle hän taikoi aidot kultahampaat. Kallis ikoni käärittiin pakettiin odotamaan aartoiltaa.

Jouluaaton aamuna miehet heräsivät varhain ja kävivät käskiksi metsoihin. He huuhtelivat niiden mahat, ripottelivat sinne suolaa, sytyttivät pihalle suuren nuotion, jonka liekeissä he kärvensivät metsojen nahan kullankeltaiseksi. Sitten he, sillä välin kun nuotio hiiltyi, täyttivät metsot kuivatuille omenoilla, luumuilla ja silavalla. Neulottuaan metsojen mahat umpeen ja käärittään linnut märkiin tuohenvonkaleisiin he hautasivat ne syvälle hiillockseen. Majuri katsoi kelloa.

– Arvelisin että illalliseksi ne ovat kypsiä.

Puolilta päivin Agneta ja Cristine alkoivat koristella kuusta. Jäkälillä somistettuja käpyjä ripustettiin oksille, latvaan kiin-

nitettiin tähti ja tuomaanristejä sidottiin oksiin. Naiset leikkasivat paperista lappuja, jotka he värjäisivät valtiolipuksi. Remeksen pyynnöstä mukaan tuli myös Suomen sotalippu.

Miehet lämmittivät joulusaunan tulisen kuumaksi. Ensin menivät naiset kylpemään, ilakoivat löylyissä tunnin verran, kunnes juoksivat kovasti kikatellen yli lumisen pihan tupaan piisin lämpimään. Tämän jälkeen majuri Remes ja Oiva Juntunen saunoivat. Joulun kunniaksi Oiva Juntunen pesi tavoistaan poiketen majurin selän; yhdessä lyötiin kovat löylyt ja puhuttiin mukavia. Yksimielisesti todettiin että joulu erämaassa poikkesi edukseen armeijassa tai vankilassa vietetyistä vastaavista kristikunnan juhlista.

Sillä välin kun naiset kattoivat jouluillallista, miehet huolehtivat pienistä ja vähän suuremmistakin metsän eläimistä. Majuri Remes avasi puukolla sikanautapurkin, jonka sisällön hän longotteli liiterin portaille kettuja ja myyriä varten. Siinä olisi Viisisataselle muutama maukas suupala, kunhan kettu ymmärtäisi tulla ajoissa osuuttaan vaatimaan. Lintuja varten viskeltiin kaivon ja porraspään tietämille muutamia kourallisia kauraryynejä. Kuopsuvaaran alarinteeseen kaadettiin haapoja jänisten ruuaksi. Saunan taakse, latoon ja miehistökämpän puolelle varisteltiin puoli kiloa mannaryynejä hiirien jouluiloksi. Se tehtiin Naskalta salaa.

Joulupöytä oli mitä herkullisin. Siinä oli taalainmaalaisia herkkuja, venäläisiä ruokia, suomalaisia erikoisuuksia, ja kaiken kruunasi kaksi höyryävää täytettyä metsoa. Pienissä laseissa läikehti kirkas viina, vähän isommissa helmeili kuultava rosé.

Naska luki kirkkoslaaviksi ruokarukouksen. Remes ta-

paili rykien jouluevankeliumia, ja aika paljon hän siitä muistikin.

Aterian jälkeen Agneta ja Cristine esittivät eroottisävyisen tonttutanssin. Sitten kokoonnuttiin ihaillemaan suurta lahjakasaa, joka oli levitelty kuusen juurelle. Remes innostui tanssiin muutamana askeleena ripaskaa jota väitti oppineensa venäläisiltä sotilasasiamiehiltä, jotka olivat olleet seuraamassa eräitä sotaharjoituksia Remeksen pataljoonassa.

Tämän menon keskeytti ulkoa kuuluva kolistelu. Sisään astui huurteinen miehenkõriläs toivotellen hyvää joulua.

Poropoliisi Hurskainenhan sieltä saapui! Oli tulossa Rovaniemeltä, kainalossaan joukko kauniisiin papereihin käärittyjä joululahjoja.

Kynttilät sytytettiin. Hurkaiselle tarjottiin illallinen ja siten hän sai luvan toimia lahjojen jakajana.

Oiva Juntunen sai sähkökäyttöisen hammasharjan, naisille joulupukki toi mitä rohkeimpia hepeniä, majuri Remestä muistettiin Marttiin puukkotehraan parhaalla puukolla. Mutta paras lahja oli kuitenkin Naskan loisteliäs ikoni. Kynneliin liikuttuen eukko suuteli pyhäinkuvaa. Se kiinnitettiin muorin vuoteen pääpuoleen ja sen eteen sytytettiin kaunis antiikkikynttilä.

– Hospoti pomilo, jutteli Naska ikonille silmät vesissä. Kun loputkin lahjat oli jaettu, Hurskainen kertoi myyneensä kullaan Rovaniemellä. Sitä oli ollut 1 750 grammaa ja hän oli saanut siitä reilusti yli 100 000 markkaa. Hurskainen oli ajatellut jotenkin muistaa Kuopsuvaaran hyviä ihmisiä, ja niin hän toi vaatimattomat lahjansa.

– Tammikuun puolivälissä minä saan siirron Hyvinkääl-

le. Eipä enää tarvitse kärvistellä nuotiolla eikä rassata moottorikelkan kaasutinta jäätynein sormin. Se on leikintekoa nulikoitten putkaan kускаaminen verrattuna näitten Lapin pirujen paimentamiseen, kertoi Hurskainen hyvillä mielin. – Ruokkorästit on maksettu ja lapsille lähetin joulupaketin. Videopelin ja vesitoimisen konepistoolin, kyllä kersat tykkää!

Ulkona oli tähtikirkas taivas, pakkasta kenties kaksikymmentä astetta. Pihalla loisti Remeksen muovaama lumilyhty. Taivaan kannelle ilmestyi leiskuvia revontulia. Yksinäinen jänis jyrsi haavankuorta kämpän alapuolella. Hirtettyjen Kettujen Metsästä kantautui kaihomielisen suden herkkä ulvaisu.

Majuri Remes kaivoi repusta vielä yhden joululahjan. Se oli puolen metrin mittainen sujuva patukka, paperoitu tonttuhiippaisia jänöjä esittävään kääreeseen.

– Ei sovi Viisisatasta unohtaa, hän virkkoi.

Kuopsuvaaran väki siirtyi portaille. Oiva Juntunen vihelsi Viisisataselle, joka juuri sillä hetkellä oli saunan takana nuolemassa puhtaaksi sille jätettyä lihapurkkia. Kettu hiippaisi valaistuun pihaan, ja nähtyään poropoliisi Hurskaisen sekä kaikki muutkin, se irvisti lievästi. Majuri Remes heitti sille lahjapaketin, johon kettu aluksi suhtautui epäluuloisesti, mutta ei kuitenkaan malttanut olla avaamatta lahjaansa. Kun se huomasi että paperin alta paljastui ihka uusi, ihanalta tuoksuva kumiluu, se vinkaisi onnesta ja lähti kumiluu suussaan juoksemaan erämaahan.

– Tykkäsi kovasti, totesi Oiva Juntunen.

Sisälle palattua naiset leikkivät jälleen piirileikkejä, laulettiin joitakin joululauluja ja syötiin välillä. Kaikkein suloisim-

malta kuullosti Cristinen tanskaksi esittämä Maa on niin kaunis:

Dejlig er jorden,
praectig er Guds himmel,
skon er sjaelens pilgrimgang!
Gennem de favre riger på jorden
går vi til Paradis med sang.

Kun laulu päättyi, kaikki olivat hetken hiljaa. Sitten Naska ilmoitti olevansa hiukan väsynyt ja tahtovansa kiittää lahjoista. Kolttavanhus nielaisi jouluyön kunniaksi kaksi sydäntablettia. Arkioloissa hän tyytyi aina yhteen, vaikka joskus sydän tuntuikin pakahtuvan. Naska teki ikonin edessä muutamia ristinmerkkejä, puhalsi sitten kynttilän kevyesti sammuksiin ja kahisteli itsensä puhtaitten lakanoitten väliin. Hän ajatteli ennen nukahdamistaan että tämä joulukuukausi saattoi olla hänen viimeisensä. Hyvä niin, sillä tämä oli kaikkein kaunein. Naska nukahti Jermakin turvalliseen kehräykseen.

Nuoret ilakoivat tuvan puolella vielä pitkään. Naiset tanssivat tonttujatsia kuusen ympärillä jaloissaan reiteen saakka ulottuvat mustat saapikkaat, keikuttelivat takamuksiaan ja lauloivat hilpeitä lauluja. Juotiin, syötiin ja pidettiin piisissä tulta. Vasta aamuyöllä mentiin maate.

Valojen jo sammuttua majuri Remes hiipi Naskan vuoteen äärelle, koetti kolttavaimon otsaa kevyesti karhealla kädellään, totesi että vanhus nukkui rauhallisesti. Sitten hän kävi tuvan pöydältä noutamassa aimo kimpaleen metson täkkälihaa, jonka

asetti Jermakin kuppiin. Majuri nosti kissan vuoteen jalkopäätä ja opasti kupille. Pimeässä hehkuivat Jermakin ummistelevat silmät kun se pisteli poskeensa omaa jouluateriaansa. Kollin selkääkarvat säkenöivät sinisellä liekillä kun Remes silitti sitä.

Ulkona revontulten loisteessa juoksi kolme joutilasta surtta Juha-Vainaan Maassa, kohti Norjaa, mielessään ajatus lämpimästä porosta jonka ne toivoivat tyhjiin majojensa täytteeksi. Viisisatanen kalusi kumiluuta Puljun Kiimatievojen Vitsikossa.

Joulu meni, Hurskainen lähti. Vielä juhlittiin uudenvuoden tulo, loppiaisena kannettiin joulukuusi ulos ja asetuttiin arkeen.

Agnetalta loppuivat huumesätkät jo uudeltavuodelta, ja muutenkin hän tunsu ruumiissaan työn kutsun. Cristine olisi vielä sulostuttanut rakastuneen majurin virkavapautta, mutta kuukautiset uhkasivat häntä ja lisäksi hän pelkäsi ihastumista ja sitä kautta työmahdollisuuksien kaventumista. Niinpä myös hän alkoi pohtia tulevaisuuttaan ja päätti lähteä Kuopsuvaarasta.

Oiva Juntunen antoi naisille matkarahat. Remes autteli pakkaamisessa, kanteli matkalaukkuja moottorikelkan rekeen. Naska päivitteli että jopa rouville tuli kiire kun pakkaset todella alkoivat. Miten hän selviäisi yksin aviomiesten ylöspidosta?

Vastentahtoisesti majuri Remes lähti ajamaan kaunotar-kuormaa Puljuun ja sitä kautta suureen maailmaan.

Maailma antoi, maailma otti. Kiitetty olkoon maailma. Oli siinä Remeksellä nieltävää.

Puljussa majuri Remes vaati rakkaudenvalan Cristineltä, piti tyttöä kädestä ja oli vakava, niinkuin kyseessä olisi ollut armeijan sotilasvalatilaisuus. Väistämättömän eron viiltävällä hetkellä Remeksen silmiin kihosi ja kohosi pari väkevää karvaista kyyneltä.

Majurin itkiessä pakkaneen laski viisi astetta. Lumi sulii rakastavaisten ympäriltä. Sitten Agneta rykäisi. Taksi saapui ja vei ihanuudet pois. Majuri palasi Kuopsuvaaraan puhumattomana miehenä.

Tukholmassa ilotytöt eivät malttaneet olla hölisemättä ihanaasta Lapin-matkastaan, erämaan suloisista, karvaisista miehistä ja rikkumattomasta luonnonrauhasta jonka vain sudet joskus alakuloisella ulvonnallaan olivat jännittäväällä tavalla rikkoneet. He väittivät matkustavansa kevään tullen Kuopsuvaaraan uudelleen, jos vain erämaan sankarit esittäisivät uuden kutsun, eivätkä he sitä epäilleet.

Nämä puheet kantautuivat kauppateknikko, monimurhaaja Hemmo Siiran korviin. Siitä pitäen kun Ruotsin höhlä kuningas oli armahtanut hänet, hän oli käyttänyt kaiken aikansa ja tarmonsä Oiva Juntusen olinpaikan selvittämiseen. Hän oli tehnyt matkoja Vehmersalmelle ja Floridaan, oli tiedustellut, kiristänyt, mutta toistaiseksi kaikki oli ollut turhaa. Hemmo Siiran katkeruus petollista rikostoveria kohtaan oli kasvanut päivä päivältä. Hän kantoi kaiken aikaa asetta mukanaan, ei niinkään itsepuolustuksen takia vaan tappaakseen iljettävän petturin heti kun saisi siihen tilaisuuden. Viisi pitkä vuotta eri vankiloissa tyhjän takia on omiaan katkeroittamaan kenen tahansa mielen. Tässä suhteessa monimurhaaja Siira ei tehnyt poikkeusta. Hänessä oli enemmän katkeruutta kuin tuhannessa feministissä.

Lasten ja huorien suusta kuulet usein totuuden, joskin enimmäkseen silkkaa valetta. Siira päätti ryhtyä Agnetan asiakkaaksi. Hän uhrasi tarkoitukseen viimeiset sosiaaliavustuksensa. Sijointi tuotti hedelmää. Siira vieraili matkatoimistossa ja

ryhtyi hankkimaan talviurheiluvälineitä.

Vieraiden lähdettyä Naska hankkiutui suurpyykille. Piti pestä miesten likaiset alusvaatteet, pöytäliinat, verhot, suuret määrät liinavaatteita. Lakanoitakin oli likaantunut rouvien aikana puolitoista tusinaa. Naska kanteli likapyykin saunaan, keitteli muuripadassa päivätolkulla lakanakeittoa eikä halunnut kuullakaan automaattipesukoneen hankinnasta.

– Jo vain mie olen havillinen pyykille! Pyytäkää tet miehet vain niitä kettuja, mie hieron lakanoita, sanoi Naska iloisesti.

Tammikuinen suurpyykki kävi vanhuksen voimille, vaikkei hän sitä miehille näyttäneykään. Jäätävässä pakkasviimassa koltavaimo ripusteli puhtaita liinavaatteita jäiselle pyykkinarulle. Pienet suonikkaat kädet kylmästä sinisinä hän ahkeroi pihalla ja saunassa. Kun suurpyykki oli viimein pesty ja liinavaatekammerossa oli kattoon saakka ihanan puhtailta tuoksuvia lakanoita, kallistui Naska sairasvuoteelle. Hän oli vilustunut, illalla mitattiin kuumetta 38,3 astetta.

Naska makasi pari päivää kuumeissaan. Remes valmisti taas ruoan ja siivosi kämpän. Hän keitti Naskalle lihalientä, jota Oiva Juntunen lusikoi sairaan kurkkuun. Miehet asuivat kämppää vaitonaisina ja surullisina: oli kuin heidän rakas isoäitinsä olisi sairastunut. Tavan takaa he kävivät peittelemässä Naskaa ja koettelemassa tämän polttavaa otsaa. Sairashuoneen verhot vedettiin alas ja lämpötila pidettiin tasaisena. Jermakkia kiellettiin kehräämästä liian äänekkäästi. Kun Naskalle tuli tarve peseytyä Remes laski kylpyammeen täyteen kuumaa vettä. Yhdessä Oiva Juntusen kanssa hän kylvetti ja kuivasi vanhuksen.

Mikään ei auttanut. Kuume kohosi edelleen. Kolmantena

päivänä Naska alkoi hourailla. Hänellä tuntui olevan asiaa lähinnä Jumalalle, mutta myös Kiurelille oli yhtä ja toista juteltavaa.

Matalalla äänellä miehet neuvottelivat lääkärin kutsumisesta eukkopahaa hoitamaan. Joka tapauksessa lääkkeitä piti hankkia, penisilliiniä tai muuta. Näin vanhan ihmisen vilustuminen oli aina vakava tapaus. Kauheana mahdollisuutena miesten mielessä väikkyi Naskan kuolema.

Jos naisen tila vielä vähänkin pahenisi, hänet piti toimittaa sairaalaan keinolla millä hyvänsä, miehet suunnittelivat.

– Minä ajan Puljuun ja soitan armeijan helikopterin, päätti majuri Remes. – Mene sinä siksi aikaa vaikka vankilaan. Ei me Naskaa voida tänne jättää kuolemaan.

Oiva Juntunen oli samaa mieltä. Jos tilanne kiristyisi, hän voisi paeta Kuopsuvaarasta. Hiihtäisi Norjaan vaikka. Nyt oli tärkeintä Naskan toipuminen. Kaikki mahdollinen oli tehtävä.

– Jos et saa armeijan helikopteria heti aamusta tänne, niin tilaa suksikone. Sovitaan niin että minä sytytän aamupäivällä muutamia nuotioita Kuopsujängälle jos on pilvinen sää, että näette laskeutua. Hyvästi vaan siltä varalta että pitää hiihtää Norjaan eikä keritä huomenna kättelemään.

Miehet puristivat vakavina toistensa käsiä.

Kuumehoureinen Naska kuunteli miesten mutisevaa neuvottelua kämpän puolelta. Hän erotti muutamia sanoja. Kuulosti siltä kuin miehet olisivat puhuneet sairaalasta ja armeijasta ja helikopterista. Naska järkyttyi. Taasko häntä oltiin toimittamassa viranomaisten kynsun? Olivatko lakanat jääneet miesten mielestä liian likaisiksi?

Viimeisillä voimillaan eukkopaha ponnistautui vuoteesta, pukeutui ja alkoi lakaista lattiaa. Hän hyräili työtä tehdessään, ja kun miehet ihmeekseen näkivät että sairas oli ryhtynyt töihin, he yrittivät kammata eukon takaisin vuoteeseen. Mutta Naska oli itsepintainen, hän ryhtyi käristämään päivällistä. Hän meni jopa niin pitkälle että haki liiteristä hellapuita.

– Mie oon jo terve, hän vakuutti yrittäen näytellä rieha-kasta.

Rehkiminen kulutti kolttavaimon viimeisetkin voimat. Il-tapäivällä hän oksensi uunin eteen ja kellahti kumoon lattialle. Miehet kantoivat hänet vuoteeseen ja luuttusivat lattian. Kun kuume mitattiin, elohopea oli kohonnut yli neljäkymmenen asteen. Naskan hengitys pihisi vaikeasti, sydän löi riutuneen rin-takehän sisässä kuin kuolevalla ja silmistä vuoti keltaista vettä. Naska pyysi että miehet toisivat Jermakin hänen jalkopäähänsä. Kissa oli vakava. Se ei kehrännyt, se vaistosi että emännän asi-at olivat huonosti. Jermakki nuoli Naskan kuihtunutta kättä ja katseli eukkoa alistuneesti silmiin. Kyllä kissakin käsittää.

Majuri Remes ja Oiva Juntunen valvoivat sairaan vuoteen ääressä. Tavan takaa he mittasivat kuumeen. He keittivät kuu-maa juotavaa ja annostelivat sitä muorin suuhun. Flunssatablet-teja murskattiin jauheeksi jota liotettiin kiehuvaan veteen, ja tä-tä lientä syötettiin sairaalle. Kolttamuori hikoili kuumeisena, hengitys alkoi rahista, eikä pää enää noussut tynnystä. Niin oli-vat voimat huppenneet eukkoraukalta.

Yöllä Naska nukahti. Miehet eivät rohjenneet pitää sähkö-valoa, vaan syyttivät kynttilän ikonin eteen. Välillä majuri Re-mes kävi kämpän puolella tupakalla.

Aamuyöllä kello kolme Naska havahtui. Kirkkaalla äänellä hän kiitteli Oiva Juntusta ja majuri Remestä kaikesta mitä nämä olivat hänen hyväkseen tehneet.

– Mie koitan puhua Herralle teiänki eestä. Eläkää ihmi-siksi.

Miehet pitivät kolttavaimo Naska Mosnikoffia kädestä kun hän kuoli. Majuri Remes sulki vanhuksen silmät. Oiva Jun-tunen risti paljon työtä tehneet luisevat kädet kuolleen rinnan päälle. Puhdas, vainajan itsensä pesemä lakana vedettiin ruu-miin ylle. Majuri Remes syytti uuden kynttilän ikonin eteen. Miehet pyyhkivät silmiään ja rykivät murheellisesti.

Naskan kissa pyrki ulos.

Aamulla Jermakki löydettiin porraspäästä kuolleena. Se oli jäänyt nukkuvaan asentoon. Vanha kolli oli lakannut iäksi kehräämästä.

Oiva Juntunen ja majuri Remes kantoivat kolttavaimo Naska Mosnikoffin keveän ruumiin vankilaan – josta näin tuli ruumishuone – ja lukitsivat oven jäljessään. Oiva Juntunen haki kokkihuoneesta muovipussin, johon hän pudotti Naskan kissanraadon. Majuri Remeksen mielestä menettely ei kuitenkaan ollut sopiva.

– Ei me nyt roskapussiin Jermakkia panna.

Remes kääri kissan puhtaaseen saunapyyhkeeseen ja vei sen ruumishuoneeseen, peitteli kuolleen kissan emäntänsä kuolinpeitteen alle jalkopäähän, paikkaan missä kolli oli viettänyt suuren osan elämästään.

Miehet miettivät mitä kuolleelle eukolle ja tämän hengetömälle kissalle pitäisi tehdä. Olisiko viisainta lähettää tapahtumasta ilmoitus viranomaisille? Naskan ruumis pitäisi toimittaa kirkkomaahan... olisi järjestettävä hautajaiset, pitäisi postittaa kuolinilmoitus Lapin Kansaan, ostaa arkku, varata seurakuntasali muistotilaisuutta varten, hommata ruumiinkantajat ja hautakivet...

– Sinä saat hoitaa hautajaiset, päätti Oiva Juntunen. – Viet ruumiin pois ja järjestät kaiken.

Majuri Remes huokasi väsyneesti. Hän ei ollut tätä ennen

haudannut yhtään ihmistä. Sotilaat tappavat, kotirintama järjestää hautajaiset. Majurilla ei ollut vähäisintäkään kokemusta muistotilaisuuksien järjestämisestä.

– Pakotatko sinä minut raahaamaan Naskaa taas Puljuun?

– Kyllä. Siitähän minä sinulle palkkaa maksan.

– Vaan jos me noudattaisimme vainajan omaa toivomusta niin ei häntä vietäisi täältä pois. Muistathan sitä ettei Naska halunnut kylille. Ja kadonnut nainenhan Naska oli eläessään. Ei ruumista kukaan osaa kaivata. Ei koskaan.

Oiva Juntunen harkitsi asiaa. Jos Naska Mosnikoff haudataisiin erämaahan, koko ruumiista aiheutuva paperisota ja mahdolliset poliisikuulustelut vältettäisiin. Totta myös oli ettei Naska kaivannut kirkonkyltiin. Tuskin hän panisi pahakseen jos hänet haudattaisiin esimerkiksi Juha-Vainaan Maahan. Ilmeisesti vainaja olisi siitä suorastaan iloinen.

Päätös oli lopultakin luonteva ja helppo. Mitäpä turhia ryhtyä roikottamaan vanhan naisen ruumista ja kissanraatoa Puljuun ja sieltä ties minne? Parempi oli toimittaa hautaus vain täällä, kahteen pekkaan.

– Ei täällä kylläkään ole siunattua maata, mietiskeli Oiva Juntunen. Remeksen mielestä koko maapallo oli siunattua maata ja jumalaista alkuperää, kun asioita oikein ajatteli. Jumala oli luonut nämäkin kairat siinä missä Inarin hautausmaan. Tai Vatikaanin.

– Minä voin höylätä kelohongasta komean arkun, lupasi majuri Remes.

Oiva Juntunen pohti hautaamisen kristillistä puolta.

– Pappia ei oikein rohkenisi kutsua Naskaa siunaamaan... saattaisi tehdä ilmiannon luvattomasta ruumiista. Mitähän Naska arvelee kun me hautaamme hänet ilman pappia...

Remeksellä oli tähänkin pulmaan valmis ratkaisu:

Naska oli ollut eläissään uskoltaan ortodoksi. Olisi synti hankkia häntä siunaamaan joku luterilainen hunsvotti. Lisäksi majuri väitti osaavansa kaksikin tarpeeksi murheellista virttä. Jos sikseen tuli, kyllä hän voisi hiukkasen veisata.

– Me kun haudataan Naska niin se tapahtuu arvokkaasti. Jos Inarin viedään niin arkun perässä kävelee pari kiireistä sosiaalitoimitsijaa ja krapulainen suntio. Me ollaan oltu Naskan kanssa yksissä niin kauan että meidän velvollisuutemme on tehdä hänelle viimeinen palvelus. Pidetään huolta eukosta loppuun asti.

Sillä asia oli päätetty. Majuri Remes kaatoi muutamia keloja, halkoi ne laudoiksi ja alkoi höylätä arkkua.

Työ kesti muutaman päivän. Miehet surivat Naskaa, eivät paljoa puhelleet. Päivittäin he kävivät katsomassa ruumista, istuivat tovin seimen reunalla ja huokailivat. Heidän surunsa oli aitoa ja syvää. Tuntui kuin rakas sukulainen olisi heidät jättänyt. Miesten ruokahalu heikentyi, eivätkä he kovin innokkaasti tiskanneet astioita tai lakaisseet lattioita. Kun majuri löi vasaralla sormeensa arkkua tehdessään, hän ei kironnut niinkuin olisi pitänyt, sillä hän piti suruaikaa.

Kun arkku oli valmis, miehet pukivat Naskan ylle pitkän yöpaidan kuolinmekoksi, kampsivat vanhuksen valkeat hiukset ja asettelivat pehmeitä jäkäliä pään alle. Sitten arkun kansi naulattiin kiinni. Naskan kissa nostettiin arkun kannelle jalkopäähän.

Oiva Juntunen solmi kuusenhavuista suuren seppeleen, jonka hän koristeli kauneimmilla kesällisillä jäkälillään. Kun kaikki oli valmista, miehet nostivat ruumiskirstun moottorikelkan rekeen, laskivat sen päälle seppeleen ja asettivat Jermakin arkun taakse pyyhkeeseen käärittyinä. Työkaluiksi otettiin mukaan rautakanki ja hakku ja kaksi lapiota, kullankaivajan välineet joista miehillä ei ollut puutetta. Remes käynnisti vaiteliaana moottorikelkan. Hän ajoi hitaasti ja arvokkaasti. Oiva Juntunen ei istunut Naskan arkun päällä, vaan käveli reen jäljessä Juha-Vainaan Maahan saakka. Miesten mielestä Naska sopi hyvin haudata sinne, kun siellä nimestä päätellen oli oltu ennenkin tekemisissä vainajien kanssa.

Hautapaikaksi valittiin kaunis rinnetieva. Ensinnä lapiointi metrinen lumi haudan alalta sivuun. Hiljaisina miehinä Oiva Juntunen ja majuri Remes kävivät käsiksi työhön. Oli kuulas pakkaspäivä, erämaa täysin äänetön. Tuntui siltä että taivaassakin oltiin nyt hiljaa, kun Naska oli tulossa. Vain joskus lumisten puiden oksilta putosi hitunen huurretta alas, leijuen Naskan punahonkaisen arkun koristeeksi.

– Sanotaan että millainen on hautajaissää, semmoinen oli vainaja, virkkoi majuri Remes haudan pohjalta.

– Naska oli hieno muori, yhtyi Oiva Juntunen toverinsa päätelmään. – Epäilemättä se pääsee sinne taivaaseensa... olisi oikeusmurha jos Naska ei sinne pääsisi, kun sinne menee niin paljon näennäistäkin väkeä.

– Minä olen siitä ihan varma, ähkäisi majuri haudan syvyyksistä.

Kun oli kaivettu puolitoista metriä syvä hauta, nousi ma-

juri ylös. Pidettiin pieni tauko. Majurin teki mieli panna tupakaksi, mutta hän luopui aikomuksesta. Hautajaisissa ei yleensä tupakoida, ei varsinkaan jos vainajalla oli eläissään astmaattisia taipumuksia.

Miehet kantoivat arkun haudan partaalle, pujottivat sen alle kaksi köyttä ristiin, ottivat lakit päästään ja ryhtyivät laskemaan arkkua hautaan. Kevyt oli kolttavaimon maallinen maja, vaivattomasti se kahden miehen voimin vaipui maan poveen.

Oiva Juntunen haki moottorikelkan reestä havuseppeleen. Hän pudotti sen hautaan arkun päälle. Majuri Remes kuopaisi maasta kourallisen hienoa hiekkaa ja varisteli sitä arkun kannelle. Nieveskellen hän mutisi:

– Maasta sinä Naska olet tullut... ja maaksi sinä muutut...

Sitten Remes selvitti kurkkunsa ja alkoi laulaa hautajaisvirttä: Sun haltuus rakas isäni...

Komeasti harras virsi kaikui Juha-Vainaan Maan jylhässä hongikossa. Oiva Juntunen yhtyi virteen, ja kolmannen säkeistön kohdalla kuultiin parinkymmenen metrin päästä valittava rääkäisy. Viisisatanen istui lumisella mättäällä kuono kohti taivasta. Sillä oli ketun luonto, eikä se voinut istua hiljaa kun veisattiin.

Veisuun kaiku ja Viisisatosen valitus kaikuivat etäisistä vaaroista vielä silloinkin kun miehet ristivät kätensä ja seisoivat tovin avoimen haudan äärellä.

Viimein hauta luotiin umpeen. Sen päälle ei lapioitu kumpua eikä sille pystytetty ristiä.

– Jos olisi kivääri niin ampuisin muutaman kunnialaukuksen, harmitteli majuri Remes.

– Poltetaan ikonin edessä illalla kynttilää, päätti Oiva Juntunen.

Mutta mihin kuopattaisiin Jermakki? Oiva Juntunen lähti hakemaan kissaa moottorikelkasta.

Viisisatanen oli toipunut ulinastaan ja käynyt sieppaamassa kissanraadon reestä. Se juoksi Jermakki suussa etäämmäs hautapaikalta, eikä antanut saalistaan takaisin vaikka miehet uhkailivat sitä kaikin tavoin. Viisisatanen yritti pureskella raatoa, mutta se ei maistunut hyvältä. Kissanliha, varsinkin kun se on umpijäässä, ei lie ne edes ketun makuun. Miehet näkivät kuinka Viisisatanen juoksi Jermakki suussa kauas pienen kummun rinneeseen, jossa se kaivoi lumeen syvän kuopan ja peitteli Naskan kissan siihen. Seremonia Jermakin osalta oli saanut eläimellisen, luonnonmukaisen päätöksen.

Illalla miehet sytyttivät kynttilän Naskan ikonin eteen, tekivät ristinmerkkejä ja valvoivat suruaan ääneti pitkälle yöhön. Kovin tuntui kolkolta emännätön talo.

Oiva Juntusen ja majuri Remeksen surutyölle ei kohtalo jättänyt paljoakaan aikaa. Hautajaisia seuranneen päivän illalla he kuuluivat korpin varoitushuudon Hirtettyjen Kettujen Metsästä. Miehet teroittivat huolestuneina kuuloaan. Taasko joku oli tulossa häiritsemään Kuopsuvaaran rauhaa?

Taas!

Metsästä hiihti esiin anorakkiin pukeutunut pienenlöntä mies joka lähestyi kiivaasti Kuopsuvaaran savottaa. Kun hän ehti lähemmäksi, nähtiin että miekkosen rinnalla heilui karttalaukku, ja että pipon reunaan oli kiinnitetty suunnistajan otsalamppu. Kasvoilla oli väsynyt, kostonhimoinen ilme. Vyöllä roikkui pistoolikotelo ja puukko.

Oiva Juntunen tunsii tulijan jo kaukaa. Kukapa muukaan siinä oli heittäytynyt suksille kuin kauppateknikko, monimurhaaja Hemmo Siira!

Oiva Juntunen selitti hätäisesti majurille kuka tulija oli ja millä asioilla hän todennäköisesti oli liikkeellä. Siira tuli vaatimaan osuuttaan mahtavasta kultasaaliista, jonka eteen hän oli tehnyt viisi vuotta ankaraa istumatyötä Ruotsin ja Norjan vankiloissa. Edessä oli välienselvittely, jossa kuoleman mahdollisuus oli mitä luultavin.

Majuri arvioi lähestyvän suksimiehen olemusta. Eipä näyttänyt hääviltä uhkaajalta. Tuommoisen miehen Remes kykenisi jysäyttämään yhdellä nyrkiniskulla hengiltä. Tulijalla oli toki pistooli ja monimurhaajan elämäkokemus: Siira saattoi tappa ihmisen kylmäverisesti. Kidutukseen ei ollut hänelle vierasta.

Oiva Juntunen juoksi vankilaan arvellen olevansa siellä turvassa. Hän kehotti myös majuria hankkiutumaan lukkojen taakse.

– Sotilas ei peräänny ennen taistelua, jyrähti majuri valmiina ottamaan vieraan vastaan. – Vai tullaan tänne noin vaan kultaa noutamaan. Ei sitä tässä muillekaan ole jaeltu, hän mutisi itsekseen. Kaiken varalta hän asteli kaivon vaiheille, pitäen silmällä raskasta jäätuuraa joka nojasi kaivonkanteen. Sillä kun survaisisi miestä mahaan niin piti olla jokseenkin lujatekoinen roisto jos vielä sen jälkeen vaati kultaharkkoja reppuunsa.

Tapaaminen pihalla oli kireänpuoleinen. Kauppateknikko Hemmo Siira tervehti majuri Remestä pistooli kädessä. Hän tiedusteli, missä mahtoi toinen toveri olla, kavaltaja Juntunen. Olisi aseessa varattuna muutama panos sen sian kalloa varten.

Majuri pyysi vierasta käymään tupaan. Sanoi että keitelään kahvit ja mietitään asiaa. Oli Oiva Juntunen sattumoisin kiertämässä virkatietä. Eli kokemassa kettujen ansoja, tulisi kylä ennen pimeää.

Nähdessään loisteliaasti kalustetun kämpän Siiralta pääsi karkea kirous.

– Täällä sitä on elosteltu varastetulla kullalla, saatana!

Majuri pani kahviveden kiehumaan kokkihuoneen keittolevylle. Hän lieventeli Kuopsuvaaran elämäntapoja:

– Onhan tätä murjua vähän koetettu kalustaa, mutta säästäen. Ei ole turhuuksiin tuhiattu varoja. Vieras on hyvä ja istuutuu.

Monimurhaaja istuutui epäluuloisena, pitäen kaiken aikaa pistoolia ampumavalmiina. Hän katseli päyillen mustanpuhuvaa majuria. Siira oli päättäväinen luonne. Hän oli tehnyt viimeisillä rahoillaan pitkän ja rasittavan matkan tähän jäiseen erämaahan. Matkan aikana hän oli takonut päähänsä yhden ainoan ajatuksen: Oiva Juntusesta piti päästää »ilma pois». Piti ryöstää kulta Juntuselta. Jos tämä majuri asettuisi vastahankaan, myös hänen kohtalonsa oli sinetöity: »Ilma pois». Hiihdettyään Puljusta Ison Aihkiselän yli hän oli väsynyt ja entisestään katkeroitunut. Viiden vuoden turha lusiminen painoi monimurhaajan sydänalaa sanoinkuvaamattoman raskaana.

Vesi hellalla kiehui. Majuri meni lisäämään pannuun kahvia. Sitten hän alkoi kattaa pöytää, asetti sille puhtaan, Naskan viime toinään pesemän liinan ja pestyt kahvikupit. Ruokakomeroista hän löysi Naskan leipomia joulutorttuja ja ilotyttöjen paistamia pikkuleipiä.

– Ei olis tarttenu mua varten ruveta serveeraamaan, esteli monimurhaaja Siira karusti.

– No, harvoinpa täällä vieraita käy. Pitäähän sitä pitkän hiihtomatkan jälkeen saada kuppi kuumaa, laushteli majuri Remes hyväntahtoisesti. Hän pyysi vierasta asettumaan pöydän ääreen. Majuri kaatoi kuumaa kahvia kuppeihin. Siiralla oli toisessa kädessä pistooli, toisessa torttu.

– Aika hyviä torttuja, hän myönsi.

– Maistakaapa näitä pikkuleipiä, on näitä tässä, esitteli

majuri pöydän antimia. – Vieras on hyvä ja ottaa vaan reilusti. Ei yhtään kannata kursailla.

Siira laski hetkeksi pistoolin kädestään pöydälle ja otti Cristinen leipomia skoonelaisia possupipareita, joilla oli rusinoista tehdyt silmät. Samalla hetkellä kun monimurhaajan suu avautui vastaanottamaan possua, iski majuri Remes nyrkkinsä vasten kahvittelijan kasvoja. Kuului ilkeänmakuinen jysäys. Siira lennähti kahvipöydästä seinälle ja jäi siihen makaamaan, suussaan pikkuleivän murusia ja verta. Majuri korjasi pistoolin taskuunsa, irrotteli puukon Siiran vyöltä ja heitti sitten henkitorissaan rykivän miekkosen selkäänsä. Hän kantoi monimurhaajan pihan yli vankihuoneen ovelle.

Putkassa vaihdettiin miestä. Siira heitettiin pilttuuseen heräilemään, ovi lukittiin visusti ja sitten asteltiin tupaan neuvottelemaan syntyneestä tilanteesta.

Aivan ilmeisesti ilotytöt olivat hölisseet Kuopsuvaaran asukkaista heti päästyään Tukholmaan... jutut olivat kantautuneet Hemmo Siiran tietoon, ja nyt monimurhaaja oli tullut peräämään saalistaan. Pakolaiselämä oli jälleen kerran kääntynyt visaiseksi.

Oiva Juntunen hörppi Siiran kupista kahvia ja söi pikkuleipiä. Oikastaan majuri Remes oli loistomies. Kauppateknikko Siira oli vankityrmässä, yhtä varmassa tallessa kuin kultaharkot kaivon pohjassa. Oiva Juntunen saattoi hengittää vapaasti, ainakin niin kauan kuin monimurhaaja makoilisi seimessä.

Päätettiin antaa asian hautua. Istukoon Siira ensihätään muutaman päivän vankilassa ja käyköön läpi vaatimuksiaan. Olihan hänellä vankiloissa istumisesta yllin kyllin kokemuksia.

Ei lisä sitä lajia koskaan pahaa tee paatuneelle miehelle, päätteli Oiva Juntunen.

Kauppateknikko Siira osoittautui uppiniskaiseksi. Hän vaati osaansa kultasaalista, jonka hän tiesi olevan kymmeniä kiloja. Ensimmäisenä päivänä neuvottelut eivät johtaneet mihinkään tuloksiin. Majuri Remes heikensi ruoan laatua, jotta Siira huojentaisi asenteitaan, mutta se ei auttanut. Kärsittyään kokonaisen viikon vankeutta kolkossa putkassa Siira viimein esitti että hän voisi tyytyä 20 kiloon kultaa. Vaatimus oli Oiva Juntusen mielestä röyhkeä. Kultaa tosin oli vielä jäljellä jotakuinkin 33 kiloa, mutta rajansa kaikella.

Vauhdittaakseen neuvotteluja Siira ryhtyi syömälakkoon. Sellaiset olivat joskus parantaneet vankien oloja Ruotsissa. Mutta Kuopsuvaarassa tällä keinolla ei ollut tehoa. Tuloksena oli ettei putkaan tuotu siitä pitäen lainkaan ruokaa tyrkylle, eikä käyty päivittäin edes kuuntelemassa miten syömälakko edistyi.

Kolmen päivän äkäisen paaston jälkeen Siira nosti tallissa kauhean metelin, pyysi ruokaa ja vettä ja haistatteli vanginvar-tijoitaan. Kun hän sai eteensä kulhollisen jäistä kaurapuuroa ja kissankupissa sameaa vettä, hän antautui taas neuvotteluihin.

Oiva Juntunen tarjosi Siiralle kymmentä kiloa kultaa. Kauppateknikko mielti esitystä vielä kaksi vuorokautta. Niihin aikoihin pakkaneen kiristyi sopivasti lähelle neljääkymmentä astetta ja kun vankisellissä ei ollut minkäänlaista lämmityslaitetta, kauppateknikko Hemmo Siira päätti hyväksyä neuvottelutarjouksen.

Jälleen kerran vankilan portit avautuivat monimurhaajalle. Vanki talutettiin tupaan, syötettiin ja juotettiin ja annettiin

nukkua lämpimässä tuvassa yli yön. Majuri Remes istui jälleen pari tuntia putkassa, kun Oiva Juntunen katkaisi yhdestä kulta-harkosta kymmenen kilon mittaisen palan kauppateknikko Siiraa varten. Olisi siinä yllin kyllin pienelle miehelle vanhuudenturvaa. Suomen rahassa mitattuna reilut 600 000 markkaa.

Siira allekirjoitti kuitenkin. Majuri huomautti ettei Siiran kannattanut hautoa kostoajatuksia. Hän joutuisi uuteen yhteentottoon Remeksen kanssa, ellei tyytyisi sovittuun kultaerään. Siira vannoi ettei hänellä ollut enää sellaisia aikomuksia. Hän muisti kyllin hyvin majurin nyrkiniskun ja kolkon vankeusajan savotan tallissa. Kuopsuvaaran vankilaa ja Långholmenia ei voinut verratakaan toisiinsa! Viimeksimainittu oli kuin loistohotelli edellisen rinnalla, ja ruotsalaiset vanginvartijat kuin hovimestareita majuri Remekseen verrattuna. Ihan Remestä piti ylistää rujoista otteista: Tukholmassa ei ollut montakaan ammattigorilla, joitten nyrkki simahti yhtä jyrkästi maaliinsa.

– Teillä olisi mahdollisuus erinomaisiin hankkeisiin Tukholmassa. Kovalyöntisillä miehillä on aina ammattipiireissä kysyntää, selitti Siira.

Toivuttuaan karusta vankeusajastaan monimurhaaja Siira sonnustautui paluumatkalle. Majuri Remes pakkasi hänen rep-puunsa kahden päivän muonan ja kymmenen kiloa kultaa. Sit-ten lyötiin kättä päälle. Kun Siira oli lähtenyt lykkimään kohti Hirtettyjen Kettujen Metsää, virkkoi Oiva Juntunen happamesti:

– On siinä paatunut rikollinen, ei muuta voi sanoa. Ryösti noin vaan kymmenen kiloa kultaa.

Juuri kun miehet olivat palaamassa tupaan, kantautui Hir-

tettyjen Kettujen Metsästä kauhistuttava rääkäisy. Se kuulosti sähköllä tapettavan supikoiran kuolinhuudolta, mutta oli kantavampi ja kestoltaan pitempi.

Synkät aavistukset mielessään Oiva Juntunen ja majuri Remes riensivät Siiran ladulle. Se johti suoraa päätä ansametsään, ja pian avautui miesten silmien eteen järkyttävä, joskin toisaalta myös koominen näky: kauppateknikko Siira oli tarttunut ansaan. Rikollisen kintut sätkivät viimeisten kuolinkouristusten vavisuttamina. Kun auttajat ehtivät paikalle, ei mitään ollut enää tehtävissä onnettoman monimurhaajan pelastamiseksi. Siiran toisessa kädessä oli lappu, jossa ihmisiä varoitettiin ansasta. Suupielessä roikkui puoliksi purtu jäinen nakki-makkara.

Ruumis laskettiin ansasta alas suksien päälle. Majuri laskeutui nelinkontin vainajan päälle ja yritti antaa hänelle teko-hengitystä suusta suuhun -menetelmällä. Remes puhalsi kuin traktorikompressori ilmaa monimurhaajan keuhkoihin, mutta ruumiiseen ei enää tullut eloa. Niskat olivat varmaankin menneet poikki.

Vaiteliaina miehet kantoivat tuoreimman kettu-uhrin takaisiin savotan pihaan. Tottuneesti majuri ryhtyi jälleen höyläämään ruumisarkkua. Nyt hän kelpuutti rakennustarpeiksi sahalaudan, jota repi tallin pilttuista. Oiva Juntunen ei nähnyt tarpeelliseksi sitoa hautajaisseppelettä. Siiralle riitti että hänet kipattiin omissa vaatteissaan karkeatekoiseen arkkuun. Kansi naulattiin neljän tuuman piikareilla iäksi kiinni. Yöksi arkku kannettiin vankilaan lukkojen taakse. Aamun valjettua se siirrettiin moottorikelkan rekeen ja ajeltiin Juha-Vainaan Maahan.

Oiva Juntunen istui kahareisin arkun päällä ettei olisi pudonnut kovassa kyydissä hankeen.

Hauta kaivettiin vanhalla rutiinilla. Puolilta päivin se oli valmis, kahta metriä syvä kuoppa parikymmentä metriä Naska Mosnikoffin haudasta itään, tievan harjanteen toisella puolella. Paikka valittiin sitä silmälläpitäen, etteivät vainajien ruumiin-nestee sekoittuisi tulevana kesänä toisiinsa. Jotenkin miehistä tuntui ettei sellainen ollut sopivaa Naskaa ajatellen. Ei ollut suotavaa että samat ruumismadot söisivät vuoron perään kilttiä kolttamuoria ja paatunutta monimurhaajaa.

Vaiteliaina Oiva Juntunen ja majuri Remes vyöryttivät arkun haudan syvyykseen. Komeasti se jysähti tavatessaan kuopan pohjan. Miehet ottivat lakit päästään, mutta kumpikaan ei tuntenut tarvetta veisata. Hauta luotiin umpeen ja lumitantere tasoiteltiin. Seuraava tuiskusää peittäisi jäljet. Kesällä paikalle kasvaisi kaiken unohtava varvukko. Monimurhaaja Siiran merkkillinen elämä oli maalliselta osin päätöksessä. Kenties hän oli jo aloittanut vaelluksensa Helvetin tulisissa pätseissä?

Kämpällä miehet eivät keksineet mitään mielenkiintoista tekemistä. Elämänmeno oli yksiniitistä, kerrassaan. Kaksi merkitsemätöntä hautaa Juha-Vainaan Maassa ikäänkuin olivat tappaneet ilon Kuopsuvaarasta. Öisin nälkäiset sudet ulvoivat hautausmaan suunnalla. Ruumishuoneen kaltereitten läpi puhalsi tuuli, ikkunalasi oli jäänyt rikki. Joskus generaattori saattoi sammua ilman mitään nähtävää syytä. Kun saunaa lämmitettiin, se lykkäsi savua silmille. Tunnelmaa ei ollut omiaan piristämään myöskään musta ilkeä korppi, joka joskus lensi kämpän yli ja ruiski mustaa pahanhajuista jätös-

tään yrittäen osua kaivoon.

Viimein Oiva Juntunen tuumasi, että kannattiko täällä kolkossa erämaassa enää kitua. Mikä esti majan asukkaita matkustamasta pois, palaamasta takaisin vapaaseen maailmaan?

Vähän samaa oli majuri Remes ajatellut. Mitäpä täällä tyhjän panttina, pakkasten pantavana? Mieli teki jo Rovaniemelle, Pohjanhoviin. Voisi soitella Stickanille Tukholmaan ja niin edespäin.

Oiva Juntunen pyysi vielä kerran majuria sulkeutumaan vankiselliin. Pitäisi käydä kultakätköllä lohkomassa matkara-hoja.

Oiva Juntunen vinttasi kaivosta yhden kokonaisen kultaharkon, ja otti sitten monimurhaaja Siiran repusta tämän saalis-kullan. Sitten hän vapautti majuri Remeksen vankilasta ja ojensi tälle Siira-vainaan kullat.

– Ota, kun sinä olet perheellinen mies. Saat pitää, olet siinä sen ansainnut, lausui Oiva Juntunen juhlallisesti.

Miehet halusivat toisiaan.

Majuri Remes lämmitti saunan. Otettiin oikein helvetilliset lähtölylyt. Saunan jälkeen kämpä lukittiin lopullisesti ja matkatavarat lastattiin moottorikelkan rekeen. Ennen pimeän tuloa valmistauduttiin ajamaan Puljuun ja sitä kautta maailmalle.

Viisisatanen, joka oli kasvanut pienestä pennunturilaasta melkein täysikokoiseksi, istui liiterin edustalla katsellen miesten lähtövalmisteluja. Se heilutti häntäänsä ja irvisti viekkaasti.

– Olisi mukavaa ottaa tuo kettu Tukholmaan koiraksi, tuumas Oiva Juntunen.

– Mikäpä siinä, mutta muistaakseni Suomen pankin mää-

räysten mukaan Viisisatasia ei saa viedä maasta, totesi majuri Remes.

Moottorikelkka käynnistyi, miehet nousivat kyytiin ja pian se hävisi pimenevään iltaan, etuvalo osoittaen kohti Puljua. Ajettiin läpi Hirtettyjen Kettujen Metsän, ohi Juha-Vainaan Maan... ja lopulta moottorikelkan ääni ei enää kantanut Kuop-suvaaran savotalle saakka.

Viisisatanen nosti kuonon kohti taivasta ja haukahti pari kertaa kaihoisesti. Sitten se lähti hiljalleen juoksemaan kohti Juha-Vainaan Maata. Se ajatteli käydä kusaisemassa Jermakin haudalle, niinkuin sillä oli tähän aikaan vuorokaudesta aina tapanana tehdä.

Tapahtuiko oikeus, kohtuus? Toteutuiko jokin mielivalentainen luonnonlaki, vai pantiinko täytäntöön yhteiskunnallisia tuomioita?

Aikanaan ent. kaivinkoneenkuski Sutinen vapautui vankeilasta. Siitä pitäen hän harrasti pieniä huonosti suunniteltuja rötöksiä, vieraili tavan takaa Långholmenissa, kunnes heitti haisevan henkensä jossakin rikollisten mitättömässä välienselvittelyssä.

– Alamaailmassa on paljon alamäkiä, totesi Oiva Juntunen kuivakkaasti kuultuaan Sutisen kohtalosta.

Agneta käryytti huumesätkiä aikansa, kunnes viimein menehtyi niihin. Sanottiin että siinä meni hautaan harvinaisen kaunis ruumis. Ruumiinavausta suorittanut obdusentti oli kuulemma ihastunut potilaaseensa. Joka tapauksessa hän askaroi työnsä parissa kolme päivää ja yötä.

Cristinen onnistui hankkiutua Sticksanin erääksi jalkavaimoksi. Siten hän turvasi asemansa alamaailman yläluokassa.

Piera Vittorm asettui asumaan Kuopsuvaaran kämppään. Hän metsästi salaa teeriä kuten ennenkin, ja silloin tällöin hän tappoi myös naapuripaliskunnan poron, pysyen näin särpimesssä. Stereot pauhasivat Kuopsun pääpirtissä aamusta iltaan.

Pian virkavapautensa päätyttyä majuri Remes palasi yksikköön. Eversti Hannisen siirryttyä eläkkeelle Remes peri hänetä prikaatin ja sai ylennyksen everstiluutnantiksi. Nykyisin everstiluutnantti Remes rouvineen tunnetaan sivistyneenä seurapiiri-ihmisenä pienessä varuskunnassaan. Remes soittaa joskus valkoista flyygeliä ja tarjoilee rapukesteissään pomeranssiiniinaa koskenkorvan sijasta. Tapaa pidetään erikoisen kultivoituna.

Turun tullissa tavattiin muuan saksalainen turisti, jonka auton matkatavarasäiliön pohjapeitteen alta löydettiin kallisarvoinen, noin metrin korkuinen ikoni. Salakuljettaja väitti ansaneensa ikonin Lapista hylätyltä metsäkämpältä. Ikoni takavarikoitiin ja luovutettiin Suomen ortodoksiselle kirkolle. Nykyisin se on yleisön nähtävänä Kuopion ortodoksisessa museossa. Konstantinopolin metropoliitta on useaan otteeseen vaatinut ainutlaatuista ikonia haltuunsa, mutta toistaiseksi tuloksetta.

Viisisatanen, irvistelevä puolikesy kettu, on synnyttänyt kymmenkunta jälkeläistä. Se tekee rahassa arvoituna 5 000 markkaa. Tässä on jälleen osoitus metsien moninaiskäytön kannattavuudesta verrattuna yksipuoliseen avohakkuumenetelyyn.

Oiva Juntunen pitkästy ylenpalttiseen elämäänsä pian Sutisen kuoleman jälkeen. Hän möi omaisuutensa Humlegårdin varrella ja matkusti pois. Ei tiedetä missä hän nykyisin oleskelee.

Hirtettyjen Kettujen Metsässä laukesivat ansat yksi kerrallaan, kun saksalaiset turistit kiinnostuivat ilmakuivista nakkimakkaroista. Aikojen kuluessa virkatielle hirttyi kaikkiaan

kuusikymmentä turistia. Riutat repivät vainajien lihat suihin-
sa. Hirtettyjen Kettujen Metsässä on nykyisin nähtävillä jouk-
ko luurankoja, jotka tuulisella säällä heiluvat aavemaisesti kolis-
ten hirttonuorissaan. Kovilla pakkasilla luurangot peittyvät val-
keaan kuuraan. Vasten lumista erämaaluontoa ne muodostavat
taianomaisen, sykehdyttävän näyn. Ken kerran on ne nähnyt, ei
koskaan voi vapautua niiden lumosta, eikä milloinkaan unohtaa
eksoottista, kultaista Lappia.

Arto Paasilinna on Suomen suosituimpia ja kansainvälisesti tunnetuimpia kirjailijoita: hänen tuotantoaan on käännetty yli 40 kielelle.

KULTAA, KONNIA JA KAUNOTTARIA

Fantasian taiturin makuhermoja kutkuttava romaani, joka tunnetaan myös elokuvana. Kolme tukholmalaista konnaa, joista Oiva Juntunen on Suomen kansalainen, päättää tehdä lopun köyhyydestään ja sieppaa muutaman kymmenen kiloa kultaa. Kaksi kaveruksista jää kiinni, mutta onhan rangaistuksen jälkeen odotettavissa mahtava korvaus.

Vapaaksi jääneen Oiva Juntusen mielestä ei hyvää kultaa kannata jakaa muille. Kun Oivan kavereiden vapaaksi pääsy lähestyy, hänet valtaa levottomuus: kaksi kovaa miestä on tulossa perimään osuuttaan. Ei auta muu kuin livistää ja kauas. Rämäkkä meno ja hurja takaa-ajo vie viileisiin Pohjolan maisemiin.

ISBN 978-951-0-35998-3 | T84.2 | www.wsoy.fi | Päällys Pekka Vuori

